

Bundel van de Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water (2015-2019) van 18 juni 2019

- 01 Opening, vaststellen agenda
 Oproepbrief commissie GSG 18 juni 2019
 Conceptagenda commissie GSG 18 juni 2019
- 02 Vaststellen notulen van de vergadering van 23 april 2019
 Conceptnotulen commissie GSG 23 april 2019
 VERZAMELFORMULIER VV 16 MEI 2019
 TOEZEGGINGENLIJST CIE GSG TBV CIE GSG 18-06-2019
- 03 Huishoudelijke mededelingen
*De indeling en benaming van de commissies is nog onderwerp van gesprek.
Vooralsnog houden we de oude benaming aan.
Kees Paalvast wordt secretaris van deze commissie
(cpaalvast@hhdelfland.nl).*
- 04.B Besprekstukken
- 04.B.05 Vispassage Aalkeet Binnen- en Buitenpolder
 Dossier 1258 voorblad
 Vispassage Aalkeet Binnen- en Buitenpolder
 Memo Vismigratie Aalkeet Binnen- en Buitenpolder
 SO voorkeursvariant E
 Monitoring vispassages gemaal Aalkeet
- 04.B.06 Ontwerpbegroting 2020, Kadernota 2020 en Jaarrekening 2018 van de GR Slibverwerking 2009
 Dossier 1352 voorblad
 Ontwerpbegroting 2020, Kadernota 2020 en Jaarrekening 2018 van de GR Slibverwerking 2009
 Bijlage 1 Jaarrekening 2018
 Bijlage 2 Kadernota 2020
 Bijlage 3 Ontwerpbegroting 2020
 Bijlage 4 Brief van de VV aan het dagelijks bestuur van de GR (kenmerk 1398746)
- 05 Terugkoppeling Unie Commissies
- 06 Ingekomen stukken
- 06.01 Platform Duurzame Glastuinbouw - jaarrapport 2018
Voor kennisgeving aannemen
 Dossier 1372 voorblad
 Platform Duurzame Glastuinbouw - jaarrapport 2018
- 06.02 Brief van GS provincie Zuid-Holland over melding gang van zaken project S.C.H.O.O.N. van fractie Integer Liberaal
Voor kennisgeving aannemen
 Brief van GS provincie Zuid-Holland over melding gang van zaken project S.C.H.O.O.N. van fractie Integer Liberaal
- 06.03 Eindrapportage doelmatigheid afvalwaterketen Delfland
*Naar aanleiding van toezegging commissie GSG d.d. 4 december 2018.
Voor kennisgeving aannemen.*
 Eindrapportage doelmatigheid afvalwaterketen Delfland
- 06.04 SGBP3 - Stand van zaken voorbereidingen derde Stroomgebiedbeheerplan KRW
Voor kennisgeving aannemen
 Dossier 1256 voorblad
 Brief aan de VV: Stand van zaken voorbereidingen derde Stroomgebiedbeheerplan KRW
- 06.05 Brief aan VV - Actualisatie tabel onderliggende afspraken bijdragen van derden project S.C.H.O.O.N.
Voor kennisgeving aannemen

Brief aan VV - Actualisatie tabel onderliggende afspraken bijdragen van derden project S.C.H.O.O.N.

- 06.06 Brief van Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden over Deltaprogramma en uw hoogheemraadschap
Voor kennisgeving aannemen
Brief van Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden over Deltaprogramma en uw hoogheemraadschap
- 06.07 Brief aan VV - Lessen uit de evaluatie van de besluitvorming over het investeringsplan Delftse Hout
Voor kennisgeving aannemen
Brief aan VV - Lessen uit de evaluatie van de besluitvorming over het investeringsplan Delftse Hout
- 07 Rondvraag en sluiting

Aan de leden van de commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd water

DELFT
6 juni 2019

ONDERWERP

Oproepbrief commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd water

Geachte leden,

Namens de voorzitter roep ik u op voor de eerstvolgende vergadering van de commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd water. Deze wordt gehouden op **dinsdag 18 juni 2019** om **20.00 uur** in de **Vijverzaal, 0.05** van het Gemeenlandshuis, Phoenixstraat 32 te Delft.

De concept-agenda en bijbehorende stukken zijn vanaf 6 juni te raadplegen op uw iPad en gepubliceerd op internet.

De verenigde vergadering vindt plaats op **donderdag 4 juli 2019** om **9.00 uur** in de **VV-zaal** van het Gemeenlandshuis, Phoenixstraat 32 te Delft.

Indien u verhinderd bent de commissievergadering bij te wonen, verzoek ik u vriendelijk daarvan kennis te geven aan Linda Leemborg (015) 260 82 23. U kunt uw bericht ook sturen naar: verenigdevergadering@hhdelfland.nl.

Met vriendelijke groet,
de Secretaris van de commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd water

drs. C.L. Paalvast

Concept Agenda Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water

Datum 18-06-2019
Tijd 20:00 - 22:00 (aansluitend borrel)
Locatie GLH: 0.05
Voorzitter J.G.M. Schouffoer

- 01** **Opening, vaststellen agenda**
- 02** **Vaststellen notulen van de vergadering van 23 april 2019**
- 03** **Huishoudelijke mededelingen**
De indeling en benaming van de commissies is nog onderwerp van gesprek. Vooralsnog houden we de oude benaming aan.
Kees Paalvast wordt secretaris van deze commissie (cpaalvast@hhdelfland.nl).
- 04.B** **Bespreekstukken**
- 04.B.05** **Vispassage Aalkeet Binnen- en Buitenpolder**
- 04.B.06** **Ontwerpbegroting 2020, Kadernota 2020 en Jaarrekening 2018 van de GR Slibverwerking 2009**
- 05** **Terugkoppeling Unie Commissies**
- 06** **Ingekomen stukken**
- 06.01** **Platform Duurzame Glastuinbouw - jaarrapport 2018**
Voor kennisgeving aannemen
- 06.02** **Brief van GS provincie Zuid-Holland over melding gang van zaken project S.C.H.O.O.N. van fractie Integer Liberaal**
Voor kennisgeving aannemen
- 06.03** **Eindrapportage doelmatigheid afvalwaterketen Delfland**
Naar aanleiding van toezegging commissie GSG d.d. 4 december 2018.
Voor kennisgeving aannemen.
- 06.04** **SGBP3 - Stand van zaken voorbereidingen derde Stroomgebiedbeheerplan KRW**
Voor kennisgeving aannemen
- 06.05** **Brief aan VV - Actualisatie tabel onderliggende afspraken bijdragen van derden project S.C.H.O.O.N.**
Voor kennisgeving aannemen

**06.06 Brief van Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden over
Deltaprogramma en uw hoogheemraadschap**

Voor kennisgeving aannemen

**06.07 Brief aan VV - Lessen uit de evaluatie van de besluitvorming over
het investeringsplan Delftse Hout**

Voor kennisgeving aannemen

07 Rondvraag en sluiting

COMMISSIE GEZOND, SCHOON EN GEZUIVERD WATER

Delft, 23 april 2019

AAN DE VERENIGDE VERGADERING VAN DELFLAND

Advies van de commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd water, tevens **conceptverslag** van de vergadering op 23 april 2019 over de aan haar voorgelegde voorstellen van het college van dijkgraaf en hoogheemraden, ter behandeling in de Verenigde Vergadering op 16 mei 2019.

Aanwezig:

mevr. I.J.A. ter Woorst	hoogheemraad, voorzitter
dhr. J.W.A. van Olphen	hoogheemraad, vicevoorzitter
mevr. ir. A. de Visser	secretaris
dhr. W. Anker	categorie ingezetenen, CU-SGP
mevr. M.J.T. van der Burg-van Leeuwen	categorie ongebouwd
dhr. H.M. Claassen	categorie ingezetenen, 50PLUS
dhr. P.J. de Haan	categorie ingezetenen, AWP Delfland
mevr. A.M.C. van Hagen	categorie ingezetenen, AWP Delfland
mevr. drs. E.E. van Hijckama-Vlieg	categorie ingezetenen, PvdA
dhr. M.H.P. Jansen	categorie ingezetenen, CDA
dhr. ir. C.L.C. van Kretschmar	categorie bedrijven
dhr. ing. R.H.M. Maaswinkel	categorie ingezetenen, CDA
dhr. T.C.J.M. Oostvogels, BC, MA	categorie ingezetenen, VVD
mevr. F. Örgü	categorie ingezetenen, VVD
dhr. J.G.M. Schouffoer MPA	categorie ingezetenen, natuurterreinen
dhr. ir. J.B. Simon	categorie ingezetenen, Partij voor de Dieren
dhr. M. Vissers	categorie ingezetenen, Water Natuurlijk
mevr. A. Wybenga	categorie ingezetenen, Water Natuurlijk

Overige aanwezigen:

dhr. J. Bos	programma manager chemie
dhr. R. Visser	assetmanager
mevr. E. aan de Wiel	notulist (Notuleerservice Nederland)

01 Opening, vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 19.30 uur en heet iedereen van harte welkom, in het bijzonder de nieuwe bestuursleden. Er volgt een korte voorstelronde.

Op verzoek van de heer Jansen, mevrouw Wybenga, mevrouw Örgü en de heer De Haan wordt agendapunt 05.01 een bespreekpunt.

Op verzoek van de heer Van Kretschmar, de heer Jansen en mevrouw Örgü wordt agendapunt 05.02 een bespreekpunt.

Op verzoek van de heer Van Kretschmar, de heer Simon en mevrouw Örgü wordt agendapunt 05.03 een bespreekpunt.

Op verzoek van de heer Van Kretschmar, de heer Simon en mevrouw Örgü wordt agendapunt 05.04 een bespreekpunt.

Met deze wijzigingen wordt de agenda vastgesteld.

02 Vaststellen notulen van de vergadering van 29 januari 2019, inclusief toezeggingenlijst

Tekstueel

Mevrouw Van der Burg verwijst naar pagina 5 van de notulen, over het investeringsvoorstel project S.C.H.O.O.N.. Op deze pagina staat dat mevrouw Van der Burg haar waardering uitspreekt voor het project. Spreekster heeft echter haar waardering uitgesproken over het feit dat er zoet water teruggewonnen wordt, maar niet over het project.

De heer De Haan citeert van pagina 8 van de notulen, over het investeringsvoorstel project S.C.H.O.O.N.: "De voorzitter concludeert dat het voorstel met een positief advies als bespreekstuk zal worden aangeboden aan de VV. Portefeuillehouder Van Olphen stelt voor het voorstel in de VV te bespreken én te vieren."

De heer De Haan wil hier een kanttekening bij plaatsen. Hij is van mening dat geïnventariseerd had moeten worden welke partijen het voorstel mee zouden nemen naar hun fractie.

Mevrouw Van der Burg sluit zich hierbij aan.

Mevrouw Van der Burg maakt bezwaar tegen de conclusie op pagina 9, over het Groot onderhoud zandfilter AWZI De Groote Lucht: "De voorzitter concludeert dat het voorstel met een positief advies als hamerstuk zal worden aangeboden aan de VV." Mevrouw Van der Burg benadrukt dat diverse partijen zich duidelijk uitgesproken hebben.

De heer De Haan sluit zich hierbij aan.¹

De heer Schouffoer benadrukt te hechten aan een goed verslag. Er mag geen onduidelijkheid zijn als er een conclusie wordt getrokken.

Ten aanzien van pagina 12 van de notulen merkt mevrouw Van der Burg op dat niet al haar opmerkingen over zwemwater zijn genotuleerd. Spreekster vraagt of deze opmerkingen alsnog in de notulen kunnen worden verwerkt.

De voorzitter zegt toe dat de geluidsopname zal worden beluisterd om ervoor te zorgen dat de opmerkingen van mevrouw Van der Burg volledig worden opgenomen in het verslag.

Met deze wijzigingen worden de notulen vastgesteld.

Toezeggingenlijst commissie GSG

1. Blijft staan.
2. Deze actie (evaluatie van de droogte) schuift door naar de commissie BOB.
De heer Simon voorziet een heen-en-weerbeweging, aangezien dit onderwerp in de commissie BOB eerder is doorverwezen naar de commissie GSG.
De voorzitter zegt te zullen nagaan in welke commissie het onderwerp thuishoort.
3. Afgedaan.
4. Afgedaan.
5. Afgedaan.
Mevrouw Van Hijlckama-Vlieg merkt op te hebben begrepen dat er ieder jaar een ambtelijk verslag gemaakt wordt van de PPS. Kan dit verslag worden gedeeld met de commissie?
De heer Bos heeft begrepen dat een verslag over 2018 in de maak is.

¹ Noot achteraf door de secretaris na beluisteren van de opname van desbetreffende vergadering: de tekst van de notulen is conform de gesproken tekst. De vragen en opmerkingen in de vragenronde zijn alle vermeld. Op de conclusie van de voorzitter is niet geïnterrumpeerd. De notulen zijn dus een correcte weergave van de conclusie van de vergadering; d.w.z. dat het voorstel voor SCHOON ter bespreking en ter viering voorgelegd wordt aan de Verenigde Vergadering.

Portefeuillehouder Van Olphen zegt toe dat dit verslag zal worden gedeeld zodra dit beschikbaar is.

6. Afgedaan.
7. Afgedaan.
8. Afgedaan.
9. Afgedaan.
10. Afgedaan.
11. Blijft staan.

Reminders

1. Afgedaan. De voorzitter heeft een bijeenkomst bijgewoond van de provincie over de aanpak van de ganzenoverlast. Bij deze bijeenkomst waren ook gemeenten en het hoogheemraadschap van Schieland vertegenwoordigd. De conclusie was dat er te veel ganzen zijn. Dat heeft effect op de waterkwaliteitstaken van de waterschappen, zoals natuurvriendelijke oevers en zwemwater, maar ook op biodiversiteit, landbouw en vliegverkeer. Er is een regionale aanpak nodig. Over de invulling van deze aanpak verschillen de meningen.
Mevrouw Van Hijlckama-Vlieg vraagt wat het betekent voor het beleid van Delfland als er geen overeenstemming is.
De voorzitter licht toe dat Delfland een beleid heeft ten aanzien van ganzenoverlast. De zogenaamde ladder die wordt afgedaald van meest diervriendelijke maatregelen naar minst diervriendelijke is eerder met de commissie gedeeld.
Mevrouw Van Hijlckama-Vlieg merkt op te hebben begrepen dat het gesprek met de provincie niets heeft opgeleverd. De vraag is: wanneer levert het wat op voor Delfland?
De voorzitter antwoordt dat het begint bij gedeelde urgentie. Het is nu aan de opvolger van de portefeuillehouder om de volgende stappen te zetten.
Mevrouw Van der Burg vraagt hoeveel ganzen er te veel zijn. Spreekster heeft begrepen dat er van de tien ganzen negen te veel zijn. Ze vermoedt dat dit percentage wellicht nog hoger zal zijn na het broedseizoen.
De voorzitter zegt toe de presentatie die is gegeven tijdens de bijeenkomst te zullen delen met de commissie. Hierin zijn de getallen opgenomen.
Mevrouw Van der Burg merkt op nu vier jaar lid te zijn van de commissie en vier jaar te hebben gehoord dat er 'iets' moet gebeuren aan de overlast van ganzen. Spreekster noemt dit onbegrijpelijk. Verder heeft mevrouw Van der Burg begrepen dat eieren schudden inmiddels achterhaald is en dat men tot het inzicht is gekomen dat je beter elk nest kunt leeghalen tot er één ei over is. Als dit klopt, dan zou dit nu moeten gebeuren, gelet op de nestelperiode.
De voorzitter licht toe dat Delfland de afgelopen jaren heeft gedaan wat binnen haar macht lag om de ganzenoverlast tegen te gaan. Het heeft veel moeite gekost om dit onderwerp te agenderen bij de provincie en de gemeenten. Dat is eindelijk gelukt. Portefeuillehouder Van Olphen vult aan dat er een landelijke aanpak nodig is, want ganzen kennen geen waterschapsgrenzen.
Mevrouw Van der Burg merkt op dit onderwerp in de gaten te houden.
De heer Simon merkt op de ganzenproblematiek anders te ervaren dan de meeste mensen. Spreker is niet overtuigd van de belasting op het watersysteem als gevolg van ganzen. Als het gaat om KRW-maatregelen worden ganzen bijvoorbeeld niet genoemd. Hij vraagt zich af in hoeverre de ganzen daadwerkelijk een probleem vormen voor de waterschapstaken.
Ten aanzien van de KRW-maatregelen heeft de voorzitter begrepen dat aannemers wel degelijk kosten moeten maken om te zorgen dat plantjes opgroeien. De voorzitter herhaalt de toezegging dat de presentatie van de bijeenkomst zal worden gedeeld met de commissie.
2. Blijft staan.

03. Mededelingen

Portefeuillehouder Van Olphen wijst op het vaste gebruik om na de vergadering van de commissie GSG met elkaar na te praten, met de mogelijkheid om eventueel resterende

vragen te stellen.

Secretaris De Visser deelt mee dat dit haar laatste vergadering is als secretaris van de commissie GSG. De rol van secretaris wordt overgenomen door Kees Paalvast.

De voorzitter deelt mee onlangs te hebben vergaderd op Texel met de commissie Waterketens en emissies (CWE) van de Unie van Waterschappen. Het was interessant om te zien hoe er op Texel al langere tijd gebruik wordt gemaakt van gezuiverd afvalwater voor de landbouw als bron van zoet water, maar ook om kweldruk tegen te gaan. Daarnaast heeft er een bijeenkomst plaatsgevonden van het DAW (Deltaplan Agrarisch Waterbeheer).

Mevrouw Van Hijckama-Vlieg merkt op dat er op Texel veel wordt geëxperimenteerd met zilte teelten. Zijn deze experimenten ook relevant voor Delfland?

De voorzitter antwoordt dit niet te weten, maar wijst op de gedachte die in heel Nederland gedeeld wordt als het gaat om zuinig omgaan met zoet water. De voorzitter wijst in dit verband ook op het jaarverslag.

04. Besprekingsstukken

B.01 Jaarverslag en jaarrekening 2018

De voorzitter herinnert aan de tafeltjesavond waar bestuursleden de gelegenheid hebben gehad om technische en inhoudelijke vragen te stellen, zodat er tijdens deze commissievergadering voldoende (en exclusief) ruimte is voor bestuurlijke vragen.

Programma D – Afvalwaterketen en zuiveren

(in aanwezigheid van de heer R. Visser)

Eerste termijn

De heer De Haan citeert van pagina 26: "Het investeringsvoorstel voor de Zoetwaterfabriek, inclusief de benodigde aanpassingen van het zandfilter, is in 2018 afgerond. De betreffende bestuursvoorstellen worden begin 2019 voorgelegd." De heer De Haan vraagt of er een doorkijkje kan worden toegevoegd naar de uitbreiding van het benutten van het gehele effluent.

Mevrouw Van der Burg constateert dat op het plaatje van het jaarverslag Oostland ontbreekt, terwijl Oostland ook onder het waterschap van Delfland valt. Hoe is dit mogelijk?

De voorzitter merkt op dat deze opmerking wordt genoteerd voor portefeuillehouder Smits.

Mevrouw Van der Burg vervolgt haar vragen en opmerkingen. Op pagina 26 staat dat de uitzonderlijk droge en warme weersomstandigheden een positieve invloed hebben gehad op de resultaten. Mevrouw Van der Burg is benieuwd naar de evaluatie van de droogte.

De voorzitter merkt op dat dit actiepunt genoteerd staat.

Mevrouw Van der Burg vervolgt haar vragen en opmerkingen:

- Op pagina 27 staat: "In 2018 is samen met Delfluent B.V. gestart met de voorbereidingen om in 2019 ook een groengasinstallatie te realiseren op de AWZI HNP." Mevrouw Van der Burg vraagt om een toelichting.
- Het terugwinnen van fosfaat uit as via EcoPhos is verdaagd tot 2020. Is dat een haalbare datum? Waar loopt het bij de vergunningverlening op vast?

De heer Vissers heeft de volgende vragen en opmerkingen:

- Er wordt gecommuniceerd dat er een positief resultaat van 200 miljoen euro is. Voor de heer Vissers is een positief resultaat van een jaarrekening en een jaarverslag echter dat de begrote resultaten gehaald zijn. Uiteraard is het mooi als die resultaten binnen de begrote kosten gerealiseerd kunnen worden, maar het is geen doel op zich

om geld over te houden. De heer Vissers constateert dat de meeste prestaties behaald zijn.

- Het gemaal Hogevelde heeft vijf dagen lang geen afvalwater afgevoerd, waardoor er rioolwater is overgestort. Hoe is het mogelijk dat een gemaal er vijf dagen lang uit ligt zonder dat dit gesignaleerd wordt? Hoe kan dit in de toekomst worden voorkomen?
- In aanvulling op de vorige opmerking citeert de heer Vissers van pagina 28: "Kwetsbaarheid van het rioolbeheer is nog steeds een zorgpunt ondanks de verschillende vormen van samenwerking die zijn ontstaan. Delfland is bereid om het gemaalbeheer voor gemeenten uit te voeren. Dit vereenvoudigt de sturing en draagt bij aan het verminderen van de kwetsbaarheid." Hoe brengt Delfland het belang van samenwerking onder de aandacht bij gemeenten?
- De streefwaarde van het percentage eigen energieopwekking is niet behaald. Zelfs met de 2 procent van het inzetten van groen gas wordt de streefwaarde niet gerealiseerd. De heer Vissers heeft begrepen dat Delfland hiermee terug is op het niveau van 2016. Water Natuurlijk zou graag zien dat het percentage eigen energieopwekking stijgt in plaats van daalt.

De heer Jansen spreekt namens het CDA zijn complimenten uit voor de jaarstukken. Daarnaast heeft de heer Jansen de volgende vragen en opmerkingen:

- Op pagina 26 staat: "In maart 2018 is de pilot Continu Korrelslib (Harkos) op de AWZI Harnaschpolder (HNP) geopend." In het verleden is gesproken over Nereda. Is hier afstand van genomen of is Harkos hetzelfde?
- Het terugwinnen van fosfaat uit as via EcoPhos is opnieuw verdaagd. Wat is er met het verbrandingsas of met het slib gebeurd dat niet is verwerkt in de afgelopen jaren?
- Ten aanzien van het percentage eigen energieopwekking sluit de heer Jansen zich aan bij de vraag van de heer Vissers.
- Hoe verhoudt de prestatie-indicator eigen energieopwekking (pagina 27) zich tot de prestatie-indicator toename energie-efficiency (pagina 32)? Hoe zijn de verschillen te verklaren?
- Op pagina 35 wordt 3Di genoemd. Hoe moet dit geïnterpreteerd worden? Volgens de heer Jansen is er nooit een besluit genomen over 3Di.

De heer Simon constateert dat Delfland hier en daar voldoet aan de prestatie-indicatoren. Het percentage eigen energieopwekking blijft achter, mede door de droogte. Het lijkt de heer Simon interessant om hier in de toekomst meer aandacht aan te besteden, omdat er vaker drogere periodes worden verwacht. Daarnaast constateert de heer Simon dat het risico met betrekking tot de vervallen persleidingen niet meer wordt genoemd in de risicoparagraaf. Is hier zicht op? In hoeverre loopt Delfland risico als het gaat om vervallen persleidingen?

De heer Schouffoer spreekt zijn complimenten uit voor de verslaglegging en de resultaten. Spreker wacht de beantwoording van de vragen met betrekking tot energie af. De heer Schouffoer bedankt de portefeuillehouder voor zijn inspanningen en verleent hem op basis van de jaarstukken decharge.

De heer Van Kretschmar spreekt zijn waardering uit voor de jaarstukken. Daarnaast heeft spreker de volgende vragen en opmerkingen:

- Ten aanzien van de managementsamenvatting vraagt de heer Van Kretschmar aandacht voor de tekst met betrekking tot NAD op pagina 7. Gelet op het belang van het samenwerkingsverband zou spreker graag zien dat dergelijke teksten in het vervolg aansprekender zouden worden geformuleerd.
- Pagina 28, de prestatie-indicator Minder stijging van afvalwaterheffingen is begroot op 32 euro, maar schiet door naar 63 euro. Op pagina 29 wordt vervolgens melding gemaakt van hogere baten vanwege ontvangen Interreg-subsidie en een vrijval van de voorziening OAS. De heer Van Kretschmar heeft de indruk dat de sterke toename van deze indicator met name het gevolg is van subsidies en vrijval van voorzieningen, en niet zozeer van het succes van de samenwerking in de afvalwaterketen. Is deze indruk juist?
- Heeft LTO Glaskracht (sinds 1 januari 2019: Glastuinbouw Nederland) al een nieuw voorstel uitgewerkt ten aanzien van de mogelijkheden voor een collectieve zuivering?

De heer Anker heeft de volgende vragen:

- Pagina 29, voor de programmalijn Afvalwaterzuivering Harnaschpolder was 0 euro begroot. De uiteindelijke rekening bedroeg 0,7 miljoen euro. Waar komt dit verschil vandaan?
- Waarom is er geen financieel voordeel opgenomen voor de groengasbenutting?

Portefeuillehouder Van Olphen reageert op de vragen en opmerkingen in de eerste termijn:

- Het groengasverhaal van de Harnaschpolder is als bespreekstuk aan de orde geweest, zowel in de commissie als in de VV.
- Je kunt energie maar één keer gebruiken. De energie die Delfland vroeger zelf gebruikte, wordt nu verkocht via het groengasverhaal. Het verkopen van groen gas levert voor Delfland zowel qua duurzaamheid als financieel meer op. Daarmee loopt het percentage eigen energieopwekking terug. Uit onderzoek van de Unie van Waterschappen blijkt dat Delfland nog altijd tot de top van Nederland behoort als het gaat om eigen energievoorzieningen.

De heer Vissers wijst per interruptie op de verklaring op pagina 27: "In de systematiek voor de berekening van de eigen energieopwekking wordt geen rekening gehouden met het inzetten van groen gas voor andere toepassingen dan de eigen energiebehoefte, waardoor het Delfland-brede eigen energieopwekkingspercentage circa 2% lager uitvalt." De heer Vissers constateert echter dat met deze 2 procent het verschil tussen het resultaat (47,4 procent) en de begroting (52 procent) slechts gedeeltelijk kan worden verklaard.

Portefeuillehouder Van Olphen licht toe dat andere factoren ook een rol spelen, zoals de droogte. De portefeuillehouder vervolgt de beantwoording. Alle voorzieningen voor EcoPhos zijn gereed, maar de gemeente Duinkerken heeft nog geen vergunning verleend. Het is een stroperig verhaal. Er is gekeken naar alternatieven, maar op dit moment is het wachten op de vergunning nog altijd de beste optie.

De heer Visser reageert op de vraag naar het incident bij gemaal Hogeveld. Er was een reparatie uitgevoerd aan het gemaal. Na de reparatie is men vergeten de afsluiting open te zetten. Het gaat om een menselijke fout, die vrij laat is geconstateerd. Er is gekeken in de procedures hoe een dergelijke fout in de toekomst kan worden voorkomen.

Portefeuillehouder Van Olphen vervolgt de beantwoording:

- Delfland wil graag het rioolbeheer uitvoeren voor gemeenten, zodat er één partij aan de knoppen draait en er een betere sturing mogelijk is. Gemeenten zijn kwetsbaar. Dit is een belangrijk aandachtspunt binnen NAD.
- De pilot Continu Korrelslib (Harkos) is Nereda-technologie.
- Het antwoord op de vraag van de heer Jansen ten aanzien van 3Di zal worden opgezocht.
- Delfland is verplicht om op termijn een groot aantal vervallen persleidingen in Den Haag te verwijderen. Met de gemeente Den Haag is afgesproken dat er zoveel mogelijk werk met werk wordt gemaakt.

De heer Visser vult aan dat de vervallen persleidingen in beeld zijn. Er is gekeken voor welke tracés de gemeente andere werkzaamheden heeft gepland. Dit speelt op dit moment niet.

Portefeuillehouder Van Olphen vervolgt de beantwoording. Op 23 mei 2019 is een bijeenkomst gepland van Glastuinbouw Nederland met het ministerie, de provincie, Delfland en de gemeente Westland over de mogelijkheden van een collectieve zuivering.

De heer Van Kretschmar vraagt of dit betekent dat Glastuinbouw Nederland uitstel heeft gekregen van het ministerie.

Portefeuillehouder Van Olphen antwoordt dat dit niet het geval is. Het is een moeizaam verhaal, maar wellicht ziet Glastuinbouw Nederland andere mogelijkheden.

De heer Schouffoer vraagt of de opvolger van portefeuillehouder Van Olphen na 23 mei 2019 een terugkoppeling kan geven van de bijeenkomst.

De voorzitter stelt voor een terugkoppeling van de bijeenkomst over de collectieve zuivering te noteren als toezegging.

De heer Visser reageert op de eerste vraag van de heer Anker. Er was geen rekening gehouden met het groengasverhaal. Dit was een nieuwe post.

Portefeuillehouder Van Olphen verwacht dat de opbrengsten van groen gas in 2019 terugkomen.

De heer Schouffoer merkt per interruptie op het positief te vinden dat het groen gas nu gebruikt wordt in plaats van dat het afgefakkeld wordt. Daarnaast verzoekt de heer Schouffoer om CO₂ uit het groen gas toepasbaar te maken voor de tuinbouw.

Portefeuillehouder Van Olphen licht toe dat er op allerlei fronten wordt gekeken naar de mogelijkheden met betrekking tot CO₂.

Aan het eind van de bespreking van de jaarstukken komt portefeuillehouder Van Olphen terug op de vraag van de heer Van Kretschmar naar de Minder stijging van de afvalwaterheffingen.

Tweede termijn

De heer De Haan citeert van pagina 27: "Daarnaast was er minder energie in het naar de zuiveringen aangevoerde afvalwater aanwezig, ten gevolge van de langdurige droogte. Het afvalwater blijft hierdoor langer in de rioolstelsels." De heer De Haan concludeert dat de rioolgasen onderweg zijn ontsnapt. Heeft dit gezorgd voor andere neveneffecten bij Delfland of gemeenten? Zijn er in de toekomst maatregelen nodig in droge periodes? Hebben de gasen geleid tot ongewenste problemen, zoals stank of ontploffingsgevaar?

De heer Jansen verwijst naar zijn vraag in de eerste termijn over de tabellen op pagina 27 (eigen energieopwekking) en op pagina 32 (energie-efficiency). In de tabel op pagina 32 staat in de kolom Rekening 2018 bij de prestatie-indicator Toename energie-efficiency 'nader te bepalen'. Omdat Delfland in 2017 op 46,1 procent eigen energieopwekking zat en in 2018 op 47,4 procent, stelt de heer Jansen voor om in de tabel 1,3 procent te noteren. Daarnaast stelt de heer Jansen voor om de passage over 3Di te schrappen. Verder pleit de heer Jansen ervoor om ten aanzien van de afvalwaterzuivering Nieuwe Waterweg aan de tekst toe te voegen dat Delfland voorlopig niets doet.

De heer Schouffoer herinnert zich dat de portefeuillehouder Financiën hem in het verleden heeft toegezegd om als onderdeel van de duurzaamheidsparagraaf ook een tabel op te nemen met hoeveel energie en welke soorten energie Delfland daadwerkelijk gebruikt. Spreker betreurt het feit dat dit tot op heden niet is gebeurd.

De voorzitter zegt toe dat deze vraag zal worden meegenomen naar het college.

Portefeuillehouder Van Olphen reageert op de vragen en opmerkingen in de tweede termijn:

- Het antwoord op de vragen van de heer De Haan is 'nee'.
- Pagina 32, prestatie-indicator Toename energie-efficiency. De portefeuillehouder herinnert aan de toezegging in het verleden om elk jaar 2 procent minder energie te gaan gebruiken. De portefeuillehouder vermoedt dat er een discrepantie zit tussen deze tabel en de ontwikkelingen bij de afvalwaterketen (het groengasverhaal) aangezien Delfland nu energie verkoopt, en denkt dat het percentage van 2 procent moet worden aangepast. Bovendien is het de vraag wat moet worden verstaan onder 'energie-efficiency'.

De heer Jansen merkt per interruptie op van mening te zijn dat er 2 procent is begroot, maar dat er 1,3 procent is gerealiseerd.

Portefeuillehouder Van Olphen zegt toe dat het percentage zal worden gecheckt.

Portefeuillehouder Ter Woorst draagt het voorzitterschap over aan portefeuillehouder Van Olphen voor de bespreking van programma B.

Programma B – Gezond, schoon en zoet water

Eerste termijn

De heer Anker merkt op het een duidelijk stuk te vinden. Daarnaast heeft de heer Anker de volgende vragen en opmerkingen:

- Op welke manier wil Delfland regenwater zoveel mogelijk vasthouden?
- Wat gaat de verdieping van de Nieuwe Waterweg brengen?
- Welke stoffen worden bedoeld met de begrippen medicijnresten en microplastics? Wat is het effect van deze componenten op de waterkwaliteit en het milieu?

De heer Van Kretschmar verwijst naar de passage over de chemische waterkwaliteit op pagina 15. Op deze pagina staat: "De ontwikkeling van de waterkwaliteit laat van 2010 tot 2018 een positieve trend zien, zoals blijkt uit bijgaande figuren." De heer Van Kretschmar erkent dat de trend positief is. Als je het jaar 2018 echter vergelijkt met 2017, dan kan worden geconcludeerd dat de chemische waterkwaliteit langzaam de verkeerde kant op gaat. Zo neemt de gemiddelde concentratie per aangetroffen bestrijdingsmiddel toe. De prestatie-indicator geeft echter een vooruitgang aan. De heer Van Kretschmar vraagt om een verklaring.

De heer Schouffoer spreekt zijn complimenten uit voor dit onderdeel en de ontwikkeling van de chemische waterkwaliteit. Ten opzichte van 2015 is er vooruitgang geboekt. Op basis van deze stukken verleent spreker decharge aan de portefeuillehouder. Verder spreekt de heer Schouffoer de wens uit dat de chemische waterkwaliteit, de ecologische waterkwaliteit en de zwemwaterkwaliteit in een volgende periode in één commissie besproken kunnen worden.

De heer Simon merkt op tevreden te zijn over dit stuk. Verder wijst de heer Simon naar de tabel op pagina 18. Bij de prestatie-indicator 'afname van de normoverschrijding voor bestrijdingsmiddelen ten opzichte van 2013 (volgens de landelijke beoordelingssystematiek)' staat dat bestuurlijk is afgesproken om deze prestatie-indicator niet meer te gebruiken. De heer Simon herinnert zich niet meer hoe dit is verlopen. Daarnaast vraagt spreker of deze prestatie-indicator zal worden vervangen door een andere. Tot slot spreekt de heer Simon zijn complimenten uit voor het feit dat er gesproken wordt over businesscases en valuecases.

De heer Jansen sluit zich aan bij de complimenten voor dit onderdeel en de inzet van de portefeuillehouder in de afgelopen jaren. Daarnaast heeft spreker de volgende vragen en opmerkingen:

- Complimenten voor het opstarten van het samen meten. Zijn hier al concrete resultaten van bekend? Wordt er ook samen gemeten in de polders waar sprake is van terugval?
- Volgens het jaarverslag hadden slechts twee zwemplassen een probleem. Wordt dit niet te rooskleurig voorgespiegeld? De heer Jansen herinnert zich dat bijvoorbeeld de Dobbeplass in de afgelopen zomer op de website van het waterschap een aantal keren risicovol werd genoemd. Verder vraagt de heer Jansen om een toelichting op het gebruik van waterstofperoxide in de afgelopen zomer.

Mevrouw Örgü stelt de volgende vragen over zwemwater:

- Waarom zijn de structurele maatregelen niet voor alle zwemplaatsen uitgevoerd?
- Komt het vaak voor dat er een negatief zwemadvies wordt gegeven?
- Wat is de aanpak van de zwemlocaties die het afgelopen jaar een negatief zwemadvies hebben gekregen?
- Hoe zorg je dat de kwaliteit goed blijft bij de zwemplaatsen waar het goed is?

De heer Vissers merkt op positief te zijn over de verbetering van de waterkwaliteit, maar benadrukt dat het waterschap er nog niet is. Spreker sluit zich aan bij de vraag van de heer Simon over de vervallen prestatie-indicator. Hoe houdt Delfland in beeld dat de normoverschrijding steeds verder wordt teruggebracht? Daarnaast constateert de heer Vissers dat het gebiedsgericht meten vruchten heeft afgeworpen, maar spreker vraagt blijvende

aandacht voor het risico dat de aandacht verslapt. Verder zou de heer Vissers graag willen weten bij hoeveel van de controles ongerechtigheden zijn geconstateerd en in hoeveel gevallen deze constatering aanleiding waren om handhavend op te treden.

Mevrouw Van der Burg heeft de volgende vragen en opmerkingen:

- Op pagina 14 staat: "Delfland wil een 'mindshift' maken van afval naar grondstof, door kringlopen van water, energie en grondstoffen te sluiten en toe te werken naar meer zelfvoorzienendheid. Bijvoorbeeld door niet alleen te denken in euro's (businesscase) maar juist ook in waarden (valuecase)." Mevrouw Van der Burg heeft moeite met het woord 'juist'. Spreekster is van mening dat de businesscase en de valuecase allebei belangrijke indicatoren zijn om een beslissing te kunnen nemen. Mevrouw Van der Burg vindt het echter te dun om enkel af te gaan op een valuecase, zoals bij de zoetwaterfabriek. Spreekster zou dus als voorwaarde willen stellen dat er bij het nemen van beslissingen zowel wordt gekeken naar een businesscase als naar een valuecase. Dit heeft alles te maken met de keuze die gemaakt moet worden, de efficiency en de prioriteit. Geld kun je maar één keer uitgeven.
- Op pagina 14 staat ook: "Samen met andere waterschappen werken we, in de vorm van de netwerkorganisatie Energie en Grondstoffenfabriek aan het terugwinnen van grondstoffen uit het zuiveringsproces. Delfland richt zich daarbij op energie en zoetwater, terwijl andere waterschappen zich richten op bijvoorbeeld struviet en cellulose." Mevrouw Van der Burg vraagt of deze passage klopt, aangezien Delfland ook bezig is met korreltechniek en EcoPhos.

Portefeuillehouder Van Olphen wijst op de ZEG-fabrieken voor zoet water, energie en grondstoffen. Delfland kijkt wel degelijk ook naar de mogelijkheden voor de terugwinning van grondstoffen, maar kan niet alles tegelijk. Delfland maakt keuzes en begint met het laaghangend fruit. Zo maakt elk waterschap weer andere keuzes.

De heer Bos vult aan dat de focus voor Delfland ligt op energie en zoet water. Als het waterschap grondstoffen tegenkomt die makkelijk kunnen worden teruggewonnen, dan worden deze meegenomen.

Mevrouw Van der Burg vervolgt haar vragen en opmerkingen:

- Ten aanzien van de chemische waterkwaliteit en het behalen van de KRW-doelen zou mevrouw Van der Burg graag willen weten welke bijdrage de natuurvriendelijke oevers leveren aan het verbeteren van de waterkwaliteit. Spreekster wacht al enige tijd op de evaluatie van de natuurvriendelijke oevers, te meer vanwege de hoge kosten.
- Welke criteria liggen ten grondslag aan de keuze in welke polders er gebiedsgericht wordt gemeten?
- Op pagina 17 onder het kopje Gedragsbeïnvloeding wordt expliciet aangegeven dat familie een belangrijke partij is in het werk van telers. Wat voor partij zijn families in het goed op orde houden van de kassen of de emissies van de kassen?
- Op pagina 18 staat: De aangewezen zwemwaterlocaties voldoen aan de EU-zwemwaterrichtlijn (hierbij geldt: inspanningsverplichting voor blauwalgen). Mevrouw Van der Burg verwijst naar de eerdere discussie en is van mening dat de toevoeging 'hierbij geldt: inspanningsverplichting voor blauwalgen' geschrapt dient te worden.
- Tot slot vraagt mevrouw Van der Burg naar het belang van Delfland bij waterspeeltuin Tanthof. Hier is vooral een gedragsverandering nodig. Spreekster vraagt zich af wat het belang van Delfland hierbij is. Is het belang voor de gemeente niet veel groter?

De heer De Haan spreekt zijn complimenten uit voor het jaarverslag. Daarnaast sluit hij zich aan bij de opmerking van de heer Schouffoer over de tabel. Verder heeft de heer De Haan de volgende vragen en opmerkingen:

- De heer De Haan sluit zich aan bij de opmerking over businesscase en valuecase.
- Op pagina 14 staat: "Samen met andere waterschappen werken we, in de vorm van de netwerkorganisatie Energie en Grondstoffenfabriek aan het terugwinnen van grondstoffen uit het zuiveringsproces. Delfland richt zich daarbij op energie en zoetwater, terwijl andere waterschappen zich richten op bijvoorbeeld struviet en cellulose." Hoe worden de resultaten met elkaar gedeeld, zodat de andere

waterschappen overgaan tot het toepassen van bestudeerde technieken? Hoe wordt de VV hierover ingelicht?

- Pagina 17, ten aanzien van gebiedsgericht meten, handhaving en de gedragsbeïnvloeding van ondernemers: kan Delfland de aangerichte schade en de gemaakte kosten doorberekenen aan de veroorzaker?

Portefeuillehouder Ter Woorst spreekt haar dank uit voor de complimenten en geeft deze graag door aan de organisatie. Vervolgens reageert de portefeuillehouder op de vragen en opmerkingen in de eerste termijn:

- Er is de afgelopen periode hard gewerkt. Nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen is een nieuw onderwerp, waarbij Delfland afhankelijk is van anderen. Dit heeft veel inzet gekost en heeft een nieuwe manier van werken opgeleverd, waarbij nadrukkelijk met elkaar wordt opgetrokken. Gemeenten, waterschappen en ondernemers werken samen aan hetzelfde doel: schoon water. De eensgezindheid is groot. Dit is een enorme winst, maar de portefeuillehouder erkent er nog niet te zijn.
- Er wordt op verschillende manieren gewerkt aan meer water vasthouden:
 - o via ondernemers op bedrijfsniveau;
 - o als waterschap, bijvoorbeeld met het project S.C.H.O.O.N., door een gedeelte van het gezuiverde afvalwater terug te brengen in het systeem;
 - o via het Delta-programma samen met andere waterschappen, provincies, gemeenten en Rijkswaterstaat.
- De verdieping van de Nieuwe Waterweg is een initiatief van het Havenbedrijf. De waterschappen hebben samengewerkt om mitigerende maatregelen te nemen, waaronder de bouw van een zoetwaterfabriek en een uitgebreid monitoringsprogramma.
- Vanuit het Rijk is er een Delta-aanpak Waterkwaliteit. Deze aanpak bestaat uit drie onderdelen:
 - o Nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen (de landbouwtafel);
 - o Nieuwe stoffen (waaronder medicijnresten en microplastics);
 - o De brede tafel (de KRW-tafel)

Van de nieuwe stoffen zijn de effecten nog niet precies bekend. Er wordt op verschillende manieren samengewerkt aan de normering en de uitwerking van maatregelen voor nieuwe stoffen.

Naar aanleiding hiervan toont de portefeuillehouder een tube Circulair Face Scrub van het merk Naïf, waarin calciëet is verwerkt, afkomstig uit Amsterdams afvalwater.

- Ten aanzien van de ontwikkeling van de chemische waterkwaliteit is er bewust voor gekozen om de langjarige trend inzichtelijk te maken, omdat een afname of toename ten opzichte van één jaar een eenmalige toevalligheid kan zijn. De langjarige trend laat zien dat er in de afgelopen periode vooruitgang is geboekt. De getallen variëren per jaar. Dit komt door natuurlijke factoren. Over de jaren heen is een dalende trend waar te nemen.
- In verschillende bijeenkomsten is van gedachten gewisseld over de prestatie-indicatoren. Voor bestrijdingsmiddelen was er een prestatie-indicator die pas na een aantal jaar informatie gaf. Om deze reden is gezamenlijk besloten om deze prestatie-indicator te laten vervallen. De portefeuillehouder verwijst naar de resterende prestatie-indicatoren in de tabel op pagina 18.
- De pilots voor samen meten zijn nog niet afgerond. De portefeuillehouder zegt toe dat de resultaten van deze pilots gedeeld zullen worden zodra deze bekend zijn.
- Zelf meten zou een optie kunnen zijn om terugvalgedrag te voorkomen, zeker als ondernemers hiervoor beloond worden door de retail. Hier wordt momenteel naar gekeken.
- Delfland heeft de afgelopen inzet gepleegd op zwemwater. De zwemwateren waar maatregelen genomen zijn met betrekking tot blauwalg, hebben goed gepresteerd de afgelopen jaren.
- Voor de Dobbeplass is geen negatief zwemadvies gegeven.
- Voor de waterspeeltuinen geldt een bacteriële overschrijding. Dit is het gevolg van kinderen die in het water plassen. Dit is een landelijk probleem dat via de Unie van Waterschappen opgepakt wordt.
- Het waterschap heeft niet voor alle zwemwateren maatregelen uitgevoerd. Het uitvoeren van maatregelen kost geld. Bovendien is het goed om de tijd te nemen. De

afgelopen jaren zijn een aantal zwemwateren aangepakt die voldeden aan drie criteria:

- Bezoekersaantallen;
- De beheerder is bereid mee te betalen;
- Een horecaondernemer is afhankelijk van het zwemwater.

Twee plassen zijn niet aangepakt. Dat zijn de Krabbeplass, vanwege het project S.C.H.O.O.N. en Put te Werve, waar het technisch vrijwel onmogelijk is om maatregelen te nemen.

- Om de zwemwaterkwaliteit goed te houden, is het beheer door de gemeente of het recreatieschap zeer belangrijk.
- Ten aanzien van de gebiedsgerichte aanpak en handhaving: de rapportages van de controles worden gedeeld in het portefeuillehoudersoverleg van de dijkgraaf.

De heer Vissers benadrukt per interruptie graag inzicht te willen hebben in de aantallen.

Portefeuillehouder Ter Woorst zegt toe te zullen nagaan of de resultaten van de handavingsrapportages gedeeld kunnen worden. Hierna vervolgt de portefeuillehouder de beantwoording:

- Ten aanzien van de opmerking over het woord 'juist' in relatie tot businesscase en valuecase denkt de portefeuillehouder dat dit gezien moet worden in het licht van de tijd. Voorheen werd enkel gekeken naar geld, maar nu wordt ook gekeken naar de valuecase. Er moeten inderdaad keuzes gemaakt worden.
- De opmerking ten aanzien van natuurvriendelijke oevers staat genoteerd voor portefeuillehouder Jans.
- Ten aanzien van de criteria op basis waarvan de polders aangepakt zijn, legt de portefeuillehouder uit dat ervoor is gekozen om de meest vervuilde polders als eerst aan te pakken.

Mevrouw Van der Burg vraagt of er een relatie is met nieuwe glastuinbouwgebieden en oudere glastuinbouwgebieden.

Portefeuillehouder Ter Woorst antwoordt dat vaak wordt gedacht dat er een onderscheid is tussen nieuwe en oude gebieden, tussen groenteteelt en sierteelt. Dit blijkt niet het geval. Delfland is begonnen met de meest vervuilde polder. Dit was de Dorppolder, een relatief nieuw glastuinbouwgebied.

De heer Simon vraagt per interruptie of er verschil is in grondgebonden en substraatteelt.

Portefeuillehouder Ter Woorst noemt dit een goede vraag en antwoordt dat dit een aandachtspunt is voor de toekomst.

De heer Maaswinkel merkt per interruptie op bij grondgebonden teelt graag het verschil te willen zien tussen traditionele teelt en biologische teelt.

Portefeuillehouder Ter Woorst vervolgt de beantwoording:

- Uit onderzoek blijkt dat mensen in de glastuinbouw beïnvloedbaar zijn door zogenaamde 'local heroes', mensen in je naaste omgeving. In de glastuinbouwsector is dit vaak je familie, maar dit kan ook je buurman zijn.
- Ten aanzien van waterspeeltuin Tanthof heeft Delfland een monitoringsplicht. Delfland investeert niet in Tanthof, want dit is al gedaan.
- De Energie en Grondstoffenfabriek (EFGF) is een netwerkorganisatie van 21 waterschappen waarbinnen kennis wordt uitgewisseld. Resultaten worden gedeeld met andere waterschappen en indien mogelijk toegepast. Elk jaar wordt een jaarverslag gepubliceerd. Het laatste jaarverslag is in de tweede helft van 2018 als ingekomen stuk gedeeld met de VV.
- De vraag van de heer De Haan of schade kan worden verhaald op de veroorzaker staat genoteerd, maar de portefeuillehouder vermoedt dat het lastig zal zijn om aan te tonen wie de schade heeft veroorzaakt.
- De portefeuillehouder zegt toe te zullen checken of de toevoeging 'hierbij geldt: inspanningsverplichting voor blauwalgen' geschrapd dient te worden.

Tweede termijn

Mevrouw Van der Burg vraagt of het schoonhouden van Tanthof en Kalfjeslaan een gemeentelijke verantwoordelijkheid is of een verantwoordelijkheid van Delfland.

Portefeuillehouder Ter Woorst licht toe dat de zwemwaterlocatie de waterspeeltuin is. Daar heeft de gemeente een verantwoordelijkheid om het water schoon te houden. De Kalfjeslaan zit niet bij zwemwater, maar is een lokaal knelpunt. Dit zijn de watergangen aan de Kalfjeslaan waar Delfland een pomp heeft geïnstalleerd voor een betere doorstroming.

De voorzitter concludeert dat het voorstel wat betreft de programma's B en D met een positief advies zal worden aangeboden aan de VV.

Vervolgens komt de voorzitter terug op de vraag van de heer Van Kretschmar naar de Minder stijging van de afvalwaterheffingen. Deze prestatie-indicator is begroot op 32 euro, maar schiet door naar 63 euro. De voorzitter wijst op de grafiek Tariefontwikkeling Netwerk Afvalwaterketen Delfland op pagina 28. De blauwe lijn geeft aan dat het tarief in 2018 circa 512 euro zou zijn geweest als er niets was gedaan. De minister heeft gevraagd om een besparing te realiseren. De stippellijn geeft de besparingsambitie aan. Voor 2018 komt dit uit op circa 480 euro. Het verschil tussen die blauwe lijn en de stippellijn is 32 euro. De groene lijn geeft de gerealiseerde tariefontwikkeling aan. Het verschil tussen de groene lijn in 2018 en de blauwe lijn in 2018 is 63 euro.

De heer Van Kretschmar merkt op de uitleg te begrijpen, maar vraagt zich af waarom er 32 euro is begroot.

Portefeuillehouder Van Olphen draagt het voorzitterschap over aan portefeuillehouder Ter Woorst.

B.03 Cofinanciering vervanging persleiding langs Kwartellaan Maassluis

(in aanwezigheid van de heer R. Visser)

De heer Vissers merkt op dat het zijn fractie een goed en verstandig voorstel lijkt.

De heer Maaswinkel citeert uit het voorstel: "Doordat er sprake is van verdeling van de kosten, leidt dit niet tot extra kosten voor Delfland." Is dit een feit of hoopt Delfland hierop? Daarnaast vraagt de heer Maaswinkel naar de bijdrage van Maassluis.

Mevrouw Örgü merkt op dat het plan er goed uitziet en stelt de volgende vragen:

- Wat zijn de richtlijnen als het gaat om de financiële bijdrage die Delfland levert?
- Wat is de bijdrage als het gaat om de ontwerp- en uitvoeringskosten?
- Welke randvoorwaarden zijn gesteld?
- Het investeringsplan is verhoogd. Het verschil is groot. Waarom is dit niet eerder geïndiceerd? Wat zijn de redenen waarom de verhoging nu wordt toegepast?

De heer Simon noemt het voorstel een goed voorbeeld van hoe werk met werk kan worden gemaakt.

De heer Van Kretschmar merkt op dat in de titel alleen de vervanging van de persleiding langs de Kwartellaan is genoemd, terwijl het voorstel ook betrekking heeft op een gedeelte dat door de Dijkpolder in Maassluis loopt. Daarnaast vraagt de heer Van Kretschmar hoe de cofinanciering contractueel is vastgelegd met Wilgenrijk. Het financieel risico ligt bij Wilgenrijk. De heer Van Kretschmar zou graag bevestigd zien dat als het duurder wordt, dit geen effect heeft op de bijdrage van Delfland.

De heer Claassen steunt het voorstel. De projectrisico's zijn voor de opdrachtgever, maar zijn er andere risico's? Loopt Delfland risico op meerkosten?

De heer Anker noemt het een goed voorstel, maar vraagt of er is gekeken naar alternatieven, zoals extra vermogen van een pomp.

Portefeuillehouder Van Olphen reageert op de vragen en opmerkingen:

- Maassluis (Wilgenrijk) betaalt de helft, net als Delfland. Dit staat in het voorstel.
- Er zijn geen richtlijnen voor de onderhandelingen.

De heer Visser vult aan dat wel wordt uitgegaan van de afschrijvingstermijnen.

Portefeuillehouder Van Olphen bevestigt dat er inderdaad wel een kader is. Er moet voor Delfland een winsituatie in zitten. Het moet verdedigbaar zijn in de VV.

De voorzitter zegt toe dat de titel van het agendapunt voor de agendering in de VV aangepast zal worden.

De heer Visser licht toe dat de projectrisico's bij Wilgenrijk liggen. Delfland draagt bij aan Maassluis voor een bepaald bedrag. Verdere risico's zijn voor de opdrachtgever.

Portefeuillehouder Van Olphen reageert op de vraag naar alternatieven. In het vorige traject is met Wilgenrijk uitgebreid gekeken naar de mogelijkheden en onmogelijkheden. Dit is de normale gang van zaken.

De voorzitter concludeert dat het voorstel met een positief advies als hamerstuk zal worden aangeboden aan de VV.

05. Ingekomen stukken

01. Verkennende meetcampagne medicijnresten in oppervlaktewater

Portefeuillehouder Ter Worst draagt het voorzitterschap over aan portefeuillehouder Van Olphen voor de bespreking van programma B.

Mevrouw Örgü constateert dat er volgens de meetcampagne geen directe problemen zijn, maar onder het motto 'voorkomen is beter dan genezen' wordt er wel iets gepland. Spreekster vraagt om meer helderheid. Welke plannen heeft Delfland hiervoor? Is er een meerjarig plan opgezet? Wordt er samengewerkt met de Unie van Waterschappen?

De heer De Haan vraagt welke zes middelen zijn aangetroffen. Spreker is benieuwd naar de type stoffen, eventueel gerelateerd aan de medicijnen waarin deze stoffen zijn verwerkt.

Mevrouw Wybenga merkt op dat Water Natuurlijk graag het onderliggende rapport zou willen inzien. De fractie vindt het namelijk enigszins verontrustend dat de nieuwe stoffen aangetroffen worden in het oppervlaktewater. De toonzetting van de brief is erg positief. Om zelf een oordeel te kunnen vormen, zou Water Natuurlijk graag het onderliggende rapport willen inzien.

De heer Jansen sluit zich aan bij de vragen van mevrouw Wybenga. De brief is vrij positief, terwijl er op vijf locaties zes middelen worden aangetroffen. Waar is er gemeten en wat kan hieruit geconcludeerd worden? Volgens de heer Jansen is er wel degelijk iets aan de hand. Spreker is van mening dat er goed gemonitord moet worden. Wat wordt het vervolg?

Portefeuillehouder Ter Worst reageert op de vragen en opmerkingen:

- De STOWA heeft een hotspotanalyse uitgevoerd. Met deze analyse zijn de hotspots in kaart gebracht voor medicijnresten gerelateerd aan de zuiveringen. Uit de hotspotanalyse blijkt dat niet alleen de grootte van de zuivering meespeelt, maar ook het ontvangende water (de grootte van de waterbak) en het feit of het water wel of niet stroomt. Volgens de hotspotanalyse heeft Delfland geen hotspots. Toch vond Delfland dit niet afdoende.

- De portefeuillehouder heeft gemeend de voorlopige resultaten ten aanzien van medicijnresten in oppervlaktewater te willen delen met de commissie. Dit is nog geen volledig rapport, maar het leek de portefeuillehouder de moeite waard om deze sneak preview alvast te delen. De portefeuillehouder zegt toe dat de volledige resultaten te zijner tijd gedeeld zullen worden met de commissie.
- Het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat heeft de keten van medicijnresten in beeld gebracht, te beginnen bij de ontwikkeling van medicijnen. Het ministerie voert samen met de betrokken partijen actie op elk onderdeel van deze keten.

Mevrouw Van der Burg merkt per interruptie op in het betoog van de portefeuillehouder het aandeel van de resten van drugsgebruik te hebben gemist.

Portefeuillehouder Ter Woorst licht toe dat veel waterschappen op eigen oppervlaktewater lozen. Voor Delfland geldt dit echter niet.

02. Afspraken met de gemeente Delft over aanpak blauwalg plas Delftse Hout

De heer Van Kretschmar citeert punt 11 uit de brief waarin de afspraken worden bevestigd: "Gedurende zes jaar na aanleg wordt jaarlijks geëvalueerd of met de maatregelen het gewenste effect is bereikt. Indien nodig worden er afspraken over beheer en/of aanvullende maatregelen gemaakt." De heer Van Kretschmar heeft eerder begrepen dat er voor Delfland in de toekomst geen aanvullende maatregelen meer bijkomen.

Portefeuillehouder Ter Woorst beaamt dat Delfland altijd heeft benadrukt dat dit het is wat Delfland betreft. De passage heeft betrekking op beheermaatregelen door de gemeente.

De heer Van Kretschmar merkt op dat punt 11 uit de brief anders gelezen kan worden door een lezer die deze geschiedenis niet kent. Spreker vindt dit riskant.

De heer Jansen sluit zich aan bij de vraag van de heer Van Kretschmar. Ten aanzien van punt 12 van de brief ("Bij geschillen en onvoorziene gebeurtenissen gaan partijen met elkaar in gesprek om tot een oplossing te komen") stelt spreker de volgende vragen:

- Hoe concreet is dit?
- Is er een inspanningsverplichting als het misgaat? Wie is daar dan verantwoordelijk voor?

Portefeuillehouder Ter Woorst merkt op dat er ook een SOK is, een samenwerkingsovereenkomst. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt in verschillende bestuurlijke overleggen.

Mevrouw Örgü constateert dat er twee partijen zijn, de gemeente en Delfland. Hoe zit het met de provincie? Welke rol heeft de provincie? Hoe is de kosten- en taakverdeling vormgegeven? Zijn hier richtlijnen voor? De VVD vindt dit een mooie casus en vraagt naar de mogelijkheid om hierover verder ingelicht te worden door het ambtelijk apparaat, bijvoorbeeld middels een werkbijeenkomst, om hiervan te leren.

Portefeuillehouder Ter Woorst antwoordt dat de rol van de provincie onderwerp was van discussie. De portefeuillehouder verwijst in dit verband ook naar agendapunt 05.03. De portefeuillehouder heeft de laatste jaren veel moeite gedaan om de provincie hierbij te betrekken en mee te laten financieren. Dit is niet gelukt. Op dit moment investeert Delfland als waterschap. Bij andere waterschappen heeft de provincie wel geïnvesteerd in zwemwateren. In die gevallen ging het bijvoorbeeld om een bodemsanering of was de provincie verantwoordelijk voor het beheer omdat zij in het recreatieschap zat.

Mevrouw Van der Burg merkt op in de vorige commissievergadering de suggestie te hebben gedaan om een zwemwaterdebat te organiseren en te brainstormen over de vraag: hoeveel is zwemwaterkwaliteit ons waard? Als andere partijen ook goed zwemwater willen, dan betalen zij mee.

Portefeuillehouder Ter Woorst noemt de suggestie van mevrouw Örgü om dit onderwerp als case te behandelen interessant. Dit voorbeeld is het afgelopen jaar regelmatig ingebracht tijdens informatieavonden. Het is aan de nieuwe coalitie om hier eventueel verder vorm aan te geven.

03. Brief Ontwerpbesluit aanwijzing zwemwaterlocaties in oppervlaktewater zwemseizoen 2019

De heer Van Kretschmar leest in de brief aan de provincie dat Delfland hierover graag in gesprek gaat met de provincie. Heeft de provincie hier al op gereageerd? Wanneer kan een dergelijk gesprek plaatsvinden?

Portefeuillehouder Ter Woorst antwoordt nog geen reactie te hebben ontvangen van de provincie. Zodra Delfland een reactie heeft ontvangen, zal deze worden gedeeld met de commissie. Delfland houdt een vinger aan de pols.

De heer Simon merkt op dat dit al langere tijd speelt en vraagt in hoeverre dit realistisch is.

Portefeuillehouder Ter Woorst antwoordt dat het er de afgelopen vier jaar niet in zat. Wat de komende vier jaar zal brengen, moet nog blijken.

Mevrouw Örgü vraagt of Delfland ook communicatieve maatregelen neemt als het gaat om dit thema.

Portefeuillehouder Ter Woorst antwoordt bevestigend. Wat er niet in komt, hoeft er ook niet uit. Op 1 mei start het zwemseizoen. Delfland communiceert actief via persberichten. Hierin wordt de rol van de zwemmer zelf benadrukt.

Mevrouw Van der Burg herinnert zich dat er in het verleden is gesproken over een plek in de Delftse Hout waar honden mochten zwemmen. Is deze hondenzwemplaats inmiddels gesloten of mogen honden nog steeds zwemmen in de Delftse Hout?

Portefeuillehouder Ter Woorst zegt toe dat deze vraag zal worden beantwoord in de toezeggingenlijst.

04. Voortgang Maatregelen SGBP2 voor de Kaderrichtlijn Water

De heer Van Kretschmar verwijst naar de brief aan de VV. De uitvoering van de maatregelen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van provincie, waterschap en gemeenten. De heer Van Kretschmar heeft echter de indruk dat twee van de drie partijen (de provincie en de gemeenten) niet veel doen. Klopt dit beeld? Zo ja, wat doet Delfland hier aan?

Portefeuillehouder Ter Woorst noemt deze vraag terecht. Delfland zit samen met de provincie en de gemeenten in het Regionaal Bestuurlijk Overleg Rijn-West. Alle partijen zijn gevraagd om maatregelen op te noemen. Dit heeft iedereen gedaan, maar niet iedereen noemt evenveel maatregelen en niet iedereen voert ze even netjes uit.

De heer Van Kretschmar vindt dit een ernstige constatering. Delfland spendeert veel geld om de KRW-doelen te behalen.

Portefeuillehouder Ter Woorst deelt deze opmerking, maar licht toe dat Delfland de maatregelen niet neemt voor de wet, maar voor de kwaliteit van de leefomgeving. Het waterschap zou graag zien dat andere partijen ook een bijdrage leveren. De portefeuillehouder is van mening dat Delfland dit moet blijven agenderen. Mocht het zo zijn dat Nederland als lidstaat in 2027 de KRW-doelen niet behaalt, dan wordt op grond van de wet Nerpe bekeken wie verantwoordelijk is voor het niet behalen van de doelen. Als Delfland al zijn maatregelen heeft uitgevoerd, dan is het waterschap gevrijwaard. Partijen die hun maatregelen niet hebben uitgevoerd, lopen risico op een boete.

De heer Simon constateert dat wordt aangegeven dat de tabel betrekking heeft op de status per 31 december 2018. In de tabel staat echter 'status rapportage 2017'. Klopt dit?

Portefeuillehouder Ter Woorst zegt toe dat dit zal worden gecheckt. Deze vraag zal worden opgenomen in de toezeggingenlijst.

De heer Oostvogels geeft aan op basis van de tabel niet te kunnen zeggen of de realisatie van de KRW-doelen op schema ligt. Spreker vraagt om een toelichting op dit punt. Daarnaast vraagt spreker of de tabel enigszins zou kan worden aangepast, zodat de zorgpunten inzichtelijker worden. Tot slot leest de heer Oostvogels in de brief dat de VV op korte termijn betrokken wordt bij het SGBP3. Is bekend wanneer dit zal gebeuren?

Portefeuillehouder Ter Woorst neemt de suggestie ten aanzien van de tabel mee voor de volgende keer. Daarnaast blijkt uit de jaarrekening dat Delfland wat chemie betreft goed op orde is. Ook verwijst de portefeuillehouder naar de waterkwaliteitsrapportage, waaruit in één oogopslag de stand van zaken blijkt. De commissie wordt regelmatig geïnformeerd over de ontwikkelingen met betrekking tot het SGBP3.

De heer Oostvogels benadrukt graag tijdig geïnformeerd te willen worden om als bestuur kaders mee te kunnen geven.

De heer Vissers merkt op dat in de agenda staat dat er op 7 mei en op 18 juni een informatieve VV is gepland. Spreker constateert echter dat 18 juni een commissiedag is en 18 juli een informatieve VV. De heer Vissers wil graag helderheid over de datum, maar verwacht dat deze vragen dan ook uitgebreid aan de orde kunnen komen.

06 Rondvraag en sluiting

De heer Jansen merkt op dat dit voor zowel portefeuillehouder Ter Woorst als voor portefeuillehouder Van Olphen de laatste commissievergadering is. De heer Jansen spreekt zijn dank uit voor de inzet van beiden, de prettige discussies en de goede manier van omgang in de afgelopen jaren.

De voorzitter bedankt de heer Jansen voor de mooie woorden. Terugkijkend naar de afspraken in het coalitieakkoord is er samen veel bereikt. Niet alleen samen met het bestuur, maar ook met ondernemers en andere overheden. Vanuit de buitenwereld wordt zeer positief naar Delfland gekeken, onder meer ten aanzien van gezuiverd afvalwater, Delfland Circulair en de omgang met de glastuinbouw. De voorzitter geeft de waardering en complimenten graag door aan de organisatie.

Portefeuillehouder Van Olphen spreekt zijn dank uit voor de inzet en inbreng van de VV-leden in de afgelopen vier jaar. De portefeuillehouder wenst de nieuwe VV-leden veel succes in de komende vier jaar. Tot slot spreekt de portefeuillehouder zijn dank uit aan de secretaris en de notulist.

Niets meer aan de orde zijnde sluit de voorzitter om 22.20 uur de vergadering.

Aldus vastgesteld in de vergadering van de commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd water d.d. 18 juni 2019.

De Voorzitter,

De Secretaris,

I.J.A. ter Woorst

mevr. ir. A. de Visser

**Verzamelformulier ten behoeve van de beantwoording van vragen gesteld in de commissie-
vergaderingen van 23 april 2019
ter informatie voor de VV vergadering van 16 mei 2019**

Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering. Agendapunt: B.01 Onderwerp: Jaarverslag en jaarrekening 2019
Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: N.a.v. blz. 71: toelichting over het project Delflandse Dijk
Beantwoording: Dit betreft een subsidieproject in de nazorgfase. Omdat het totaal van de uitgaven van het project al in 2017 is geactiveerd, zijn in de tabel alleen de in 2018 gemaakt kosten uit de nazorgfase van € 1.340 zichtbaar.
Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering. Agendapunt: B.01 Onderwerp: Jaarverslag en jaarrekening 2019
Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Informatie over vrijval OAS-voorziening toevoegen.
Beantwoording: De voorziening OAS is in het verleden gevormd voor het resterende budget van de OAS (Optimalisering Afvalwater Systeem) samenwerkingsovereenkomst tussen Delfland en enkele gemeenten. Omdat Delfland geen afdwingbare verplichting meer heeft vanuit de samenwerkingsovereenkomst is door de accountant vastgesteld dat er geen sprake meer van een echte voorziening en het in standhouden van de voorziening niet gerechtvaardigd is. De voorziening is opgeheven per einde 2018. Voorgesteld is om het batig saldo uit de opheffing van de voorziening van 1,6 miljoen te storten in een hiertoe in te stellen bestemmingsreserve OAS, zodat de middelen voor de OAS geoormerkt blijven.
Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering. Agendapunt: B.01 Onderwerp: Jaarverslag en jaarrekening 2019
Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Lijst afkortingen in het jaarverslag opnemen.
Beantwoording: In de VV-versie van het jaarverslag wordt een lijst met afkortingen opgenomen als bijlage.
Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering. Agendapunt: B.01 Onderwerp: Jaarverslag en jaarrekening 2019
Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Uitleg over samenhang PI's op blz. 27 en 32 over energie
Beantwoording: Voor de energie-efficiency zijn we aangesloten bij de doelstelling uit het MJA3-convenant om in de periode 2005-2020 een energie-efficiencyverbetering te behalen van ten minste 30%, oftewel 2% per jaar. Energie-efficiency wordt hierbij gezien als energiebesparing, zowel binnen de inrichting als in de keten en inzet van duurzame energie. Het percentage eigen energieopwekking betreft het Delfland-brede totaal aan zelf geproduceerde energie gedeeld door het totaal aan verbruikte primaire energie.

Commissie Bestuur, Organisatie en Bedrijfsvoering. Agendapunt: B.01

Onderwerp: **Jaarverslag en jaarrekening 2019**

Beknorte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Informatie over toename/afname aantal hectares natuur en ongebouwd (blz. 41).

Beantwoording: De schommelingen in de aantallen hectares kan worden verklaard door een combinatie van de volgende oorzaken:

- In geval van bebouwing is er sprake van een verschuiving tussen de aantallen hectares van de categorie ongebouwd naar gebouwd. Bij de categorie gebouwd is echter sprake van een andere belastingeenheid dan hectares, namelijk de WOZ-waarde waardoor de toe- of afname in de categorie gebouwd niet zichtbaar is in de tabel;
- In de ontvangen belastingopbrengsten voor de categorie ongebouwd en natuur is ook de afrekening inbegrepen van voorgaande jaren.
- Daarnaast zijn de aantallen hectares afgerond in honderdtallen hectares en kunnen afrondingen ook voor verschillen zorgen.
- Landelijk is ook sprake van 2 arresten met betrekking tot de vraag of er sprake is van ongebouwd, ongebouwd wegen of natuur. De uitkomsten daarvan beïnvloeden de aantallen in hectares.

Commissie Stedelijk Water en Watersysteem. Agendapunt: B.01

Onderwerp: **Jaarverslag en jaarrekening 2019**

Beknorte formulering van de problematiek en de vraagstelling: De voorzitter zegt toe het jaarverslag aan te passen aan de juiste bedragen die aan de muskusrattenbestrijding worden uitgegeven (p 62).

Beantwoording: Bedragen zijn aangepast in de VV versie.

Commissie Stedelijk Water en Watersysteem. Agendapunt: B.01

Onderwerp: **Jaarverslag en jaarrekening 2019**

Beknorte formulering van de problematiek en de vraagstelling: De voorzitter zegt toe aan te geven waarom Delfland niet kiest voor het besproeien van de keringen bij droogte en dit mee te sturen bij het verslag.

Beantwoording: In 2013 en 2014 zijn onderzoeken uitgevoerd naar het gedrag van verdroogde kades door Delfland, Alterra en Deltares. Het preventief beregenen van kleikades heeft met name effect op de toestand van de grasmat en slechts beperkt op de uitdroging van de ondergrond. De grasmat verdampt in de zomer potentieel 2 mm tot 5 mm per dag. Voor één kilometer waterkering met een breedte van 10 meter betekent dit een verdamping van gemiddeld 35 m³/dag wat aan de grond onttrokken wordt. Om de gewasverdamping te compenseren dient dan gemiddeld 35 m³/dag in de ondergrond teruggebracht te worden. In de praktijk moet meer beregend worden omdat bij beregenen water via het maaiveld afvloeit naar de sloten. Daarbij is het risico dat het oppervlak beschadigd raakt.

Omdat scheuren ineens kunnen ontstaan wanneer de trekspanningen in de grond te groot worden moeten alle droogtegevoelige kades preventief beregend worden. Dit is in theorie mogelijk, maar moet tijdig en met een zeer hoge (nagenoeg onhaalbare) discipline en inzet worden uitgevoerd en volgehouden. Beregenen met grote volumes water wanneer de kade al is gescheurd leidt nauwelijks tot her-bevochtiging en introduceert alleen risico's door het vol regenen van de scheuren.

De huidige werkwijze om scheuren op te sporen en dicht te zetten verkleint het risico bij droogte effectief en vraagt een lagere inzet.

Commissie Stedelijk Water en Watersysteem. Agendapunt: 02

Onderwerp: Verslag

Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: De voorzitter zegt toe dat bij het verslag van de commissie de beantwoording van de vraag van de heer Boot uit de commissievergadering van januari 2019 wordt meegestuurd.

Beantwoording: Het gaat daarbij om welke stappen er worden gezet als er *omkeerbare* schade wordt aangericht, zoals bijvoorbeeld als bij een boring het grondwater wordt verontreinigd.

In de vergunning voor grondwateronttrekkingen wordt voorgeschreven dat bij een calamiteit, waarbij sprake is, of dreiging is, van (milieu)schade aan het watersysteem dat door de vergunninghouder, direct contact opgenomen wordt met Delfland. Delfland zal in het geval van grondwaterverontreinigingen contact op nemen met de omgevingsdienst/provincie, aangezien grondwaterkwaliteit een bevoegdheid is van de provincie. Ook zal de vergunninghouder contact opnemen met Delfland indien een nog niet bekende bodemverontreiniging wordt signaleerd.

Het uitgangspunt is dat de veroorzaker van schade verantwoordelijk is en ook het herstel uitvoert. Of schade hersteld is, zal gecontroleerd worden op basis van metingen van bijvoorbeeld waterkwaliteit, het bevoegd gezag houdt hier toezicht op. Dit geldt ook als bij een boring (ten behoeve van een grondwateronttrekking) een verontreiniging ontstaat. Om risico's te beperken stelt Delfland op basis van beleidsregels in de vergunning eisen aan doorvoeringen door een waterremmende laag tussen watervoerende pakketten.

Commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd Water. Agendapunt: 04.B.01

Onderwerp: Jaarverslag en jaarrekening 2018

Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Op verzoek van de heer Jansen worden de cijfers m.b.t. de PI energie-efficiency in de tabel op blz. 32 gecheckt en zo nodig gecorrigeerd.

Beantwoording: Voor energie-efficiency is de waterschap sector aangesloten bij de doelstelling uit het MJA3-convenant. De doelstelling is om in de periode 2005-2020 een energie-efficiencyverbetering te behalen van ten minste 30%, oftewel 2% per jaar. Het kan dus best zijn dat er een jaar 1% besparing wordt behaald en een volgend jaar 5%. Uiteindelijk gaat het erom dat er ten opzichte van 2005 30% energie-efficiency wordt behaald in 2020. Energie-efficiency wordt hierbij gezien als energiebesparing (zowel binnen de inrichting als in de keten) en inzet van duurzame energie. Tot verslagjaar 2017 werd de behaalde energie-efficiencyverbetering als gevolg van genomen energiebesparingsmaatregelen enkel gemonitord over het bedrijfsonderdeel afvalwaterzuivering. In 2017 zijn ook de overige bedrijfsonderdelen meegenomen in de MJA-monitoring. De cijfers zijn gecheckt en gecorrigeerd en waar mogelijk aangevuld. De cijfers zijn voorlopig en nog niet definitief vastgesteld. Dat gebeurt eind 2019.

Commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd Water. Agendapunt: 04.B.01

Onderwerp: Jaarverslag en jaarrekening 2018

Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Op verzoek van de heer Schouffoer wordt het college gevraagd of de informatie over de energievoorziening conform eerdere afspraken is weergegeven.

Beantwoording: De tabellen met de voorlopige cijfers worden alsnog toegevoegd in de VV verzie van het jaarverslag.

Commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd Water. Agendapunt: 04.B.01

Onderwerp: **Jaarverslag en jaarrekening 2018**

Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Op verzoek van mevrouw Van der Burg zegt portefeuillehouder Ter Woorst toe de tekst op blz. 18 over de inspanningsverplichting blauwalg te checken en zo nodig te corrigeren.

Beantwoording: De illustratie in het jaarverslag is slechts een fractie van alles wat zich in het beheersgebied van Delfland afspeelt.

Commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd Water. Agendapunt: 04.B.02

Onderwerp: **Co-financiering vervanging persleiding langs Kwartellaan Maassluis**

Beknopte formulering van de problematiek en de vraagstelling: Op verzoek van de heer Van Kretschmar wordt in de titel van het voorstel ook de vervanging van de persleiding door de Dijkpolder genoemd.

Beantwoording: Titel voor de VV versie is aangepast.

Overzichtslst van toezeggingen, gedaan aan de commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd Water ten behoeve van de bijeenkomst van de commissie GSG van 18 juni 2019.

Nr	Cie d.d.	Toezegging	Trekker	Streefdatum afronding
1	04-09-2018	<p>05.01 Deltaplan Agrarisch Waterbeheer Jaarverslag 2017</p> <p>De heer <u>De Haan</u> stelt de volgende vragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In het begin van het DAW was de deelname van de boeren in Delfland zeer beperkt. Welk percentage van de boerenbedrijven in Delfland doet nu mee met het DAW? - Wat zijn de resultaten van het DAW in Delfland in 2017 en 2018? Is de heemraad hierover tevreden en waarom? - Is de inzet van de subsidies kosteneffectief is in Delfland? Waar is dit op gebaseerd? - Worden meetbare verbeteringen verwacht in de jaarlijkse kwaliteitsrapportage? <p>De <u>voorzitter</u> antwoordt dat de vragen van de heer De Haan niet eerder dan in 2019 kunnen worden beantwoord. De beantwoording zal worden opgenomen in de toezeggingenlijst.</p>	S. Fraikin	Afdoeing verwacht eind Q2 / Q3.
2	29-01-2019	<p>08. Afwegingskader Zwemwateren</p> <p>De voorzitter zegt toe de lessen die getrokken kunnen worden naar aanleiding van de procesevaluatie Delftse Hout te zullen delen.</p>	E. Bongaards	Bij het opstellen van het nieuwe afwegingskader worden de lessen meegenomen.
3	23-04-2019	<p>02. Vaststellen notulen van de vergadering van 29 januari 2019, inclusief toezeggingenlijst</p> <p>Op verzoek van mevrouw van der Burg zegt de voorzitter toe de conclusie over zwemwater op blz. 12 van de notulen aan te vullen met de door mevr van der Burg gemaakt kanttekeningen.</p>	A.de Visser	<p>Afgedaan:</p> <p>Verslag is aangepast.</p>

4	23-04-2019	<p>02. Vaststellen notulen van de vergadering van 29 januari 2019, inclusief toezeggingenlijst</p> <p>Nav de toezegging over de PPS met Delffluent Services en op verzoek van mevrouw Van Hijckama Vlieg zegt de voorzitter toe t.z.t. het ambtelijk verslag 2018 over de PPS constructie te delen met de commissie.</p>	J. Rombouts	<p>Op 8 oktober is er een informatieve VV op awzi Harnaspolder gepland.</p> <p>Voortgangsverslag PPS geeft beeld over de afgelopen 15 jaar, de ontwikkelingen, prestaties, capaciteitsbezetting van de infrastructuur, innovaties, financiën, risico's en geeft een doorkijk naar de mijlpalen en ontwikkelingen van de komende jaren richting einde PPS. Het verslag is in de maak en ingepland in iBabs. Verslag en informatieve VV koppelen we aan elkaar zodat daar in de informatieve VV toelichting op gegeven kan worden.</p>
5	23-04-2019	<p>02. Vaststellen notulen van de vergadering van 29 januari 2019, inclusief toezeggingenlijst</p> <p>Nav reminder nr. 1 over de evaluatiebijeenkomst ganzenproblematiek zegt de voorzitter toe de presentatie van de provincie te delen met de commissie.</p>	M. Zeer / M. Brandt	<p>Afgedaan:</p> <p>Presentatie toegevoegd aan map VV stukken (10 september) en op 13 juni gepubliceerd.</p>
6	23-04-2019	<p>01. Jaarverslag en jaarrekening 2018</p> <p>Naar aanleiding van de opmerking over de inspanningen van LTO Glaskracht m.b.t. collectieve zuivering op blz. 27 en op verzoek van de heer Van Kretschmar zegt portefeuillehouder van Olphen toe als actiepunt te beleggen dat de commissie t.z.t. geïnformeerd wordt over het verloop van de door LTO Glaskracht belegde bijeenkomst op 23 mei.</p>	E. Bongaards	<p>Binnenkort zal de Verenigde Vergadering eerst middels een brief en later in de commissie van september worden geïnformeerd en meegenomen in de ontwikkelingen rond de collectieve zuivering van gewasbeschermingsmiddelen RWZI Nieuwe Waterweg</p>
7	23-04-2019	<p>01. Jaarverslag en jaarrekening 2018</p> <p>Portefeuillehouder ter Woorst zegt toe het verzoek van de heer Vissers om een nadere toelichting op het handhavend optreden m.b.t. lozingen, genoemd op blz. 17, onder de aandacht te brengen van het college.</p>	B. van Egmond	<p>Afgedaan:</p> <p>Pfh heeft het verzoek overgebracht. Het onderwerp wordt door Robert Ballings toegelicht tijdens de komende VV-excursie/introductie.</p>
8	23-04-2019	<p>01. Jaarverslag en jaarrekening 2018</p> <p>Op verzoek van de heer Jansen zegt portefeuillehouder Ter Woorst toe de resultaten van de pilots 'Samen meten', genoemd op blz. 15, te delen met de commissie.</p>	J. Bos	

9	23-04-2019	<p>01. Jaarverslag en jaarrekening 2018</p> <p>Portefeuillehouder Ter Woorst zegt toe het verzoek van mevr Van der Burg om de evaluatie van natuurvriendelijke oevers te delen met de VV onder de aandacht te brengen van het college.</p>	A.Spanjers	<p>Afgedaan:</p> <p>In de commissie SWW is aangegeven dat D&H op 16 oktober 2018 een brief (inclusief procesplan) aan de VV heeft gestuurd over de evaluatie van de natuurvriendelijke oevers. Daarin heeft het college aangegeven dat de resultaten zullen worden gedeeld met de VV. Conform het procesplan zal dit in de commissievergadering aan de orde komen. In juli 2019 is er een informatieve VV waarin dit onderwerp aan de orde komt.</p>
10	23-04-2019	<p>05.01. Verkennende meetcampagne medicijnresten in oppervlaktewater</p> <p>Op verzoek van mevrouw Örgü zegt portefeuillehouder Ter Woorst toe het onderliggende rapport te delen met de commissie.</p>	J. Bos	
11	23-04-2019	<p>05.02 Afspraken met de gemeente Delft over aanpak blauwalg Delftse Hout</p> <p>Op verzoek van mevr Van der Burg zegt portefeuillehouder Ter Woorst na te gaan of de hondenzwemplaats is opgeheven.</p>	M. van Doorn	<p>Afgedaan:</p> <p>In het ontwerp van de maatregelen in de Delftse Hout is juist rekening gehouden met het behoud van het hondenstrand. Ook navraag bij de gemeente Delft leert dat het hondenstrand gewoon gehandhaafd zal blijven.</p> <p>Mogelijk is hier verwarring ontstaan met de situatie bij de Krabbeplas. Hier zal het hondenstrandje niet verdwijnen maar zal deze door de gemeente Vlaardingen verplaatst worden naar een andere locatie.</p>
12	23-04-2019	<p>05.04 Voortgang Maatregelen SGBP2 voor de Kaderrichtlijn Water</p> <p>Op verzoek van mevr Van der Burg zegt portefeuillehouder Ter Woorst toe de vermelde statusdatum in de tabel te checken.</p>	A.Spanjers	<p>Afgedaan:</p> <p>De datum is gecheckt en deze bleek inderdaad niet te kloppen. Datum is aangepast, tekst luidt nu "Status tabel 2018".</p>

Reminders:

Nr	Cie d.d.	Toezegging	Trekker	Streefdatum afronding
1	21-03-2017	04.B.17 Brief Delft over ganzenproblematiek In de tweede helft van 2018 vindt een tussenevaluatie plaats naar de stand van zaken op dat moment	M. Zeer / M. Brandt	Afgedaan: 1. De evaluatiebijeenkomst van de provincie is gehouden op 18 februari 2019 (zie toezegging nr 5 voor de daarin gegeven presentatie). 2. De VV is per brief geïnformeerd met de brief van 8 januari 2019, nr. 1380864.
2	24-04-2018	04.B.10 Strategie Delfland Circulair <ul style="list-style-type: none"> De VV wordt jaarlijks een voortgangsrapportage toegezonden. Er wordt een actieplan gemaakt voor 2019 met, indien mogelijk, een doorkijk naar de jaren erna. 	E. Bongaards	Dit onderwerp zal met de nieuwe portefeuillehouder worden opgepakt. Waarna er bij u op wordt teruggekomen.

Afgedaan in vorige vergadering:

Nr	Cie d.d.	Toezegging	Trekker	Streefdatum afronding
1	04-12-2018	11. Doorgeleiding onderzoek rekeningcommissie eindrapport Toezegging: De voorzitter zegt toe dat het eindrapport zal worden gedeeld met de nieuwe VV-leden.	J. Boorsma	Afgedaan: Het rapport zal medio april worden gedeeld.
2	29-01-2019	02. Vaststellen notulen van de vergadering van 4 december 2018, inclusief toezeggingenlijst Op verzoek van de heer Van Kretschmar zal de secretaris de lijst met aanwezigen in de notulen updaten.	A.de Visser	Afgedaan: In de notulen van 29 januari is de namenlijst weer actueel.
3	29-01-2019	02. Vaststellen notulen van de vergadering van 4 december 2018, inclusief toezeggingenlijst Op verzoek van mevrouw De Ridder zal portefeuillehouder Van Olphen nagaan wat de stand van zaken is met betrekking tot het uitnodigen van de directeur (/bedrijfsleider) van Delfuent Services te zullen uitnodigen voor een bezoek aan Delfland.	J. Rombouts	Afgedaan: Conform de toezegging in de beantwoordingbrief (kenmerk 1376093) wordt de VV in de nieuwe samenstelling over de werking van de PPS geïnformeerd door Delfland en Delfluent tijdens een informatieve VV in het najaar van 2019.

4	29-01-2019	<p>10. Investeringsvoorstel project "S.C.H.O.O.N." (deelproject 1 Zoetwaterfabriek, deelproject 2 Waterharmonica), onderdeel Kwaliteitsprogramma Blankenburgverbinding</p> <p>– De suggesties van de heer Fekkes voor verbetering van de formulering van het besluit zullen worden meegenomen.</p> <p>– Portefeuillehouder Houtzager zegt toe de door mevrouw Van der Burg gevraagde stukken vóór de VV te zullen toevoegen aan het voorstel</p>	W. Krijger	<p>Afgedaan:</p> <p>Het VV-voorstel zal hierop worden aangepast, betreft de besluiten en verwijzing naar bijlagen.</p> <p>Betreft: 1. Audiotranscript VV 24 september 2015 V2</p> <p>2. Conceptlijst van besluiten en toezeggingen VV 24 september 2015 V2, welke in ibabs staan bij de stukken van de VV van 19 november 2015. Deze documenten zijn benaderbaar op iBabs en zullen niet worden toegevoegd aan het VV-voorstel.</p>
5	29-01-2019	<p>10. Investeringsvoorstel project "S.C.H.O.O.N." (deelproject 1 Zoetwaterfabriek, deelproject 2 Waterharmonica), onderdeel Kwaliteitsprogramma Blankenburgverbinding</p> <p>Naar aanleiding van de vraag van mevrouw Van der Burg zegt portefeuillehouder Houtzager toe dat een bedieningsprotocol voor de bemaling opgesteld wordt.</p>	W. Krijger	<p>Afgedaan:</p> <p>Het bedieningsprotocol maakt onderdeel uit van de nadere uitwerking.</p>
6	29-01-2019	<p>10. Investeringsvoorstel project "S.C.H.O.O.N." (deelproject 1 Zoetwaterfabriek, deelproject 2 Waterharmonica), onderdeel Kwaliteitsprogramma Blankenburgverbinding</p> <p>Portefeuillehouder Houtzager zegt toe dat in het projectenboek twee keer per jaar zal worden gerapporteerd over de voortgang van het project en eventuele risico's.</p>	W. Krijger	<p>Afgedaan:</p> <p>Hier zal uitvoering aan worden gegeven vanuit projectbeheersing.</p>
7	29-01-2019	<p>12. Collectieve zuivering Nieuwe Waterweg</p> <p>Portefeuillehouder Van Olphen zegt toe het voorstel van de heer Fekkes om te overwegen het vorige besluit in te trekken, mee te zullen nemen naar het college.</p>	J. de Korte	<p>Afgedaan:</p> <p>In de VV van 14 februari 2019 is besloten om dossier 617, Centrale collectieve zuivering gewasbeschermingsmiddelen AWZI Nieuwe Waterweg te sluiten en in te trekken, omdat niet aan gestelde voorwaarden uit dit besluit is voldaan.</p>

8	29-01-2019	08. Afwegingskader Zwemwateren De voorzitter zegt toe dat de tekstsuggestie van de heer Van Kretschmar met betrekking tot de kolom 'wettelijke verplichting' zal worden overgenomen.	E. Bongaards	Afgedaan
---	------------	--	--------------	-----------------

Reminders afgedaan

Nr	Cie d.d.	Toezegging	Trekker	Streefdatum afronding
-----------	-----------------	-------------------	----------------	------------------------------

Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water

Dossiernummer	1258
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 juni 2019
Agendapunt	04.B.05
Omschrijving	Vispassage Aalkeet Binnen- en Buitenpolder

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water	18 juni 2019

Toelichting

Het bestuursvoorstel voor de Vispassage Aalkeet Binnen en –Buitenpolder is eerder besproken in de commissie GSG van 18 juni 2019. Het college heeft naar aanleiding van de discussie in de commissie besloten het voorstel aan te passen. Het aangepaste voorstel wordt nu opnieuw ter behandeling aangeboden. Waar het eerdere voorstel vooral de aanpassing van het gemaal als zodanig beschreef wordt in het nu voorliggende voorstel ook nadrukkelijk aandacht besteed aan de onderbouwing van het voorstel om de vispassage te verbeteren. Er wordt toegelicht waarom verbetering van de vismigratie juist op deze locatie nodig is, hoe het komt dat de bestaande vispassage niet goed functioneert, welke oplossingen zijn uitgetoetst en waarom de nu gekozen oplossing wordt voorgesteld. De eerder bijgevoegde bijlage over de monitoring is niet meer bijgevoegd, omdat deze vooral het functioneren van de Meyberg–vistrap als zodanig beschreef en geen beeld gaf van de vispasseerbaarheid van de beide gemalen als geheel. Het voorgestelde besluit is dus vooral verduidelijkt, de technische oplossing is ongewijzigd.

Voorgesteld besluit

De Verenigde Vergadering te verzoeken:

1. Het investeringsplan voor Vismigratie Aalkeet Binnen- en Buitenpolder (702053) ter grootte van € 1.083.000,- vast te stellen;
2. Het uitvoeringskrediet, ter grootte van € 985.000,- beschikbaar te stellen voor het verbeteren van de vismigratie in de Aalkeet Binnen- en Buitenpolder (702053).

Onderwerp **Vismigratie Aalkeet Binnen- en Buitenpolder**
Dossiernummer 1258

De Verenigde Vergadering te verzoeken:

1. Het investeringsplan voor Vismigratie Aalkeet Binnen- en Buitenpolder (702053) ter grootte van € 1.083.000,- vast te stellen;
2. Het uitvoeringskrediet, ter grootte van € 985.000,- beschikbaar te stellen voor het verbeteren van de vismigratie in de Aalkeet Binnen- en Buitenpolder (702053).

1. Probleemstelling – context

Op 31 januari 2008 heeft de VV de Interim KRW-maatregelen vastgesteld. Het passeerbaar maken van het gemaal Aalkeet Buitenpolder voor aal was daar een maatregel van. Op 20 september 2010 is een scopewijziging vastgesteld waarbij de Aalkeet Buitenpolder ook voor andere vissoorten dan aal passeerbaar moest worden gemaakt. In dat kader is een aantal maatregelen getroffen. Dit betrof één van de eerste vismigratievoorzieningen die in Delfland zijn geplaatst.

Naar nu blijkt, is de werking van deze vismigratievoorzieningen naar de huidige maatstaven verre van optimaal, en kunnen deze met de huidige inzichten, kennis en ervaring worden geoptimaliseerd.

2. Beoogd effect

Het beoogd effect van dit voorstel is om de vismigratie tussen de boezem en de Aalkeet Binnen- en Buitenpolder te verbeteren. Beide polders zijn benoemd als zeer geschikte broedplaats voor vissen en daarom is een goede vismigratie van groot belang. Dit draagt in belangrijke mate bij aan het realiseren van een ecologisch netwerk en daarmee aan het bereiken van de KRW-doelen.

3. Kernboodschap

De bestaande situatie van de gemalen van de Aalkeet Binnen- en Buitenpolder met de visweringen, vispassages en vishevel functioneren niet optimaal. Deze moeten worden verwijderd. Hiervoor in de plaats wordt een gecombineerde vispassage (vislift) vanuit de boezem naar beide polders aangelegd. Tevens worden de visweringen verwijderd en worden de pompen van beide gemalen vervangen door visvriendelijke pompen. Met deze verbeteringen wordt de vismigratieroute tussen de boezem en de Aalkeet Binnen- en Buitenpolder weer hersteld.

4. Historie - eerdere besluitvorming

De beide gemalen van de Aalkeet Binnen en Buitenpolder zijn gerenoveerd en aangepast in 2009: nieuwe pompen, nieuwe behuizing en andere schakelkasten. In 2011 is de vishevel met viswering in de Aalkeet Buitenpolder geplaatst. Later dat jaar zijn de vispassages (Meyberg-stuwen) tussen de Aalkeet Binnenpolder en de Aalkeet Buitenpolder aangelegd. In 2018 is de hoofdwaterring voor het gemaal van de Aalkeet Buitenpolder verbreed. Hiermee is de toestroming naar het gemaal weer op orde. Tegelijk met de verbreding is ook een natuurvriendelijke oever (NVO) aangelegd.

5. Regelgeving en Beleid

Op de investering zijn de Uitvoeringsregels investeringsproces, vastgesteld op 8 januari 2019, van toepassing.

Bij de uitwerking van deze maatregelen is van belang:

- Visie vismigratie, vastgesteld VV 20 november 2012
- Integrale nota vis, vastgesteld VV 22 december 2012

6. Financiën

Nr.	Naam	IP	Uitvoerings- krediet	Onvoorzien
702053	Vismigratie Aalkeet Binnen- en Buitenpolder	€ 1.083.000	€ 985.000	€ 98.000

Ten behoeve van onderzoek is een onderzoekskrediet van € 20.840,- beschikbaar gesteld. Het onderzoekskrediet € 20.840,- zal worden teruggeboekt naar het algemeen onderzoekskrediet.

De jaarlijkse kapitaallasten vanaf 2020 (rente en afschrijving) worden gedekt uit het programma Watersysteem en bedragen, gedurende de eerste 15 jaar, gemiddeld € 47.000 en de resterende 25 jaar gemiddeld € 37.500.

De kosten voor de nieuwe vispassage en voor het vervangen van de pompen zijn nagenoeg gelijk aan elkaar.

De afschrijvingen van het krediet van de bestaande installatie zijn nog niet geheel afgeboekt. Er resteert eind 2019 nog een bedrag € 483.525 voor de vispassages. Deze in één keer af te boeken. Omdat ook de pompen van de gemalen vervangen worden, worden deze ook in één keer afgeschreven. Dit komt neer op een bedrag van € 72.000.

Deze afboeking op te nemen in de Burap van het jaar dat het werk gerealiseerd is.

7. Duurzaamheid

Zowel in de ontwerpfasen als de realisatiefase zullen de duurzaamheidseisen ten aanzien van de waterbouwkundige voorzieningen in acht worden genomen. Dit op basis van uitgangspunten uit "Duurzame GWW".

8. Organisatorische en personele consequenties

Niet van toepassing

9. OR/GO

Niet van toepassing

10. Risico- en beheersmaatregelen

De drie belangrijkste risico's uit de risico-inventarisatie zijn:

Kabels en leidingen

In de praktijk liggen er toch kabels of leidingen in de weg. Dit kan aanleiding geven voor benodigde aanpassingen die tijd en geld kosten.

Beheersmaatregel: een klic-melding doen en extra voorgraven

Verzakkingen ten gevolge van de werkzaamheden

Het werk is nabij "oudere" panden en er moet ook geheid worden. Dit kan leiden tot schade aan omliggende gebouwen.

Beheersmaatregel: Goede monitoring en vooropname gedurende de werkzaamheden zodat op tijd ingegrepen kan worden.

Technische oplossing blijkt niet inpasbaar

De aanpassingen moeten gemaakt worden in een bestaande omgeving/behuizing. Dat kan leiden tot omstandigheden die anders zijn dan op tekening. Dit heeft gevolgen voor de planning en de kosten.

Beheersmaatregel: In het ontwerp anticiperen op mogelijke aanpassingen.

11. Communicatie (in- en extern)

De direct aanwonenden zullen op de hoogte worden gesteld van de werkzaamheden die worden uitgevoerd.

Met Team Communicatie zal verder worden afgestemd hoe we verdere communicatie over dit project gaan oppakken. Dit in combinatie met de vorig jaar opgeleverde NVO in de aanvoerende hoofdwatgang naar het gemaal van de Aalkeet Buitenpolder.

12. Bekendmaking en vervolgprocedure

Voor de maatregelen wordt een projectplan opgesteld en gepubliceerd.

13. Bevoegd orgaan

De Verenigde Vergadering is op grond van artikel 99 van de Waterschapswet bevoegd om investeringsplannen vast te stellen en kredieten ter beschikking te stellen.

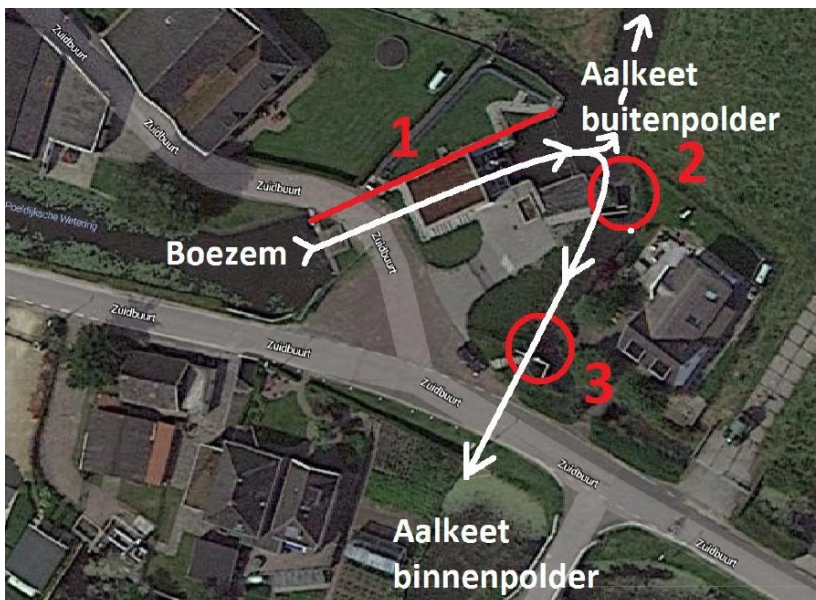
14. Toelichting

Delfland werkt aan het verbeteren van de ecologische waterkwaliteit, om te kunnen voldoen aan de doelen uit de Kaderrichtlijn Water. Daarbij wordt gewerkt aan het realiseren van een ecologisch netwerk en het voor vis ontsluiten van een zo groot mogelijk deel van ons beheergebied. Een belangrijke schakel daarin is de verbinding tussen de boezem en de Aalkeetpolders.

De Aalkeet Binnen- en Buitenpolder zijn grasvelden en bij uitstek geschikt als broedplaats voor vissen. Zeker nu vorig jaar in de aanvoerende hoofdwatgang van het gemaal van de Aalkeet Buitenpolder een NVO is aangelegd van 500 meter lang en 3 meter breed. Dit heeft een prima broedgrond opgeleverd.

Vanwege het belang van deze schakel is al in 2011 een vispassage gerealiseerd.

De huidige migratievoorzieningen bestaan uit een vishevel van de Aalkeet Buitenpolder naar de boezem en twee vispassages (Meyberg-stuwen) tussen de Aalkeet Binnen- en Buitenpolder. Deze twee vispassages zorgen ervoor dat ook de vissen uit de Aalkeet Binnenpolder naar de boezem kunnen migreren. Omdat de pompen van het gemaal niet visvriendelijk zijn, zijn voor de gemalen visweringen toegepast.

Huidige situatie:

De vismigratieroute van de boezem naar de Aalkeet Buitenpolder loopt via de vishevel (nr. 1). Vanuit de Aalkeet Buitenpolder loopt de route via twee vispassages (nrs. 2 en 3) naar de Aalkeet Binnenpolder.

De migratie van vissen van en naar de boezem is echter verre van optimaal. Dit is uit het "Monitoringsrapport vispassages gemaal Aalkeet" uit voorjaar 2018 naar voren gekomen. Conclusie: Te weinig in aantal en te klein in afmeting.

In de praktijk blijkt dat:

- de vishevel veel storingen geeft;
- de vispassages (Meyberg-stuwen) veel water nodig hebben om te functioneren en dat leidt tot extra inlaten en verpompen;
- de vispassages veel onderhoud vragen, ze raken snel vervuild;
- de viswering te veel belemmering en ophoping van vuil geeft voor het goed functioneren van het gemaal;
- veel vis beschadigd raakt, wat leidt tot klachten over meeuwen van omwonenden.

Bezien is op welke wijze de vismigratie in beide polders geoptimaliseerd kan worden. Vijf opties, zoals genoemd in het memo in bijlage 1, zijn naast elkaar gezet en afgewogen. Op basis van deze afweging wordt de volgende optie voorgesteld:

Voor het verbeteren van de vismigratie van de boezem naar de polder wordt een nieuwe éénzijdige vispassage gemaakt. Een gecombineerde vispassage die zowel de Aalkeet Binnenpolder als de Aalkeet Buitenpolder voor vissen bereikbaar maakt.

De vismigratie vanuit de polder naar de boezem loopt dan via de pomp van het gemaal. Deze zijn nu niet visvriendelijk en worden vervangen voor pompen die wel visvriendelijk zijn. Al jarenlang wordt er per gemaal bemalen met één pomp en dat gaat zonder problemen. Er is dan ook geen reden om de gemalen uit te breiden naar 2 pompen per gemaal, zoals ons programma van eisen gemalen dat bij dit soort gevallen wel voorschrijft. Zo hoeven we ook geen onnodige bouwkundige aanpassingen te doen die nodig zijn om twee pompen per gemaal in te passen.

De visweringen, vishevel en vispassages (Meyberg-stuwen) zijn dan overbodig en moeten worden verwijderd.

15. Bijlagen

- Bijlage 1: Memo Vismigratie Aalkeet Binnen- en Buitenpolder
 Bijlage 2: SO – voorkeursvariant E
 Bijlage 3: SSK-raming (vertrouwelijk)
 Bijlage 4: Monitoring vispassage gemaal Aalkeet

Vispassage Aalkeet Binnen- en Buitenpolder

Dossiernummer : 1258
Vergaderdatum : 4 juli 2019

Hoogheemraadschap van
Delfland

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 19 juni, dossiernummer 1258;
gelezen het positieve advies van de commissie Stedelijk water en Watersystemen
overwegende dat:

- gewenst is dat gemalen van het watersysteem geschikt zijn om hun functie, bedrijfszeker, veilig en efficiënt te vervullen.

Gelet op:

- artikel 77 en 99 van de Waterschapswet

Besluit:

1. Het investeringsplan voor Vismigratie Aalkeet Binnen- en Buitenpolder (702053) ter grootte van € 1.083.000,- vast te stellen;
2. Het uitvoeringskrediet, ter grootte van € 985.000,- beschikbaar te stellen voor het verbeteren van de vismigratie in de Aalkeet Binnen- en Buitenpolder (702053).

Aldus besloten in de openbare vergadering van 4 juli 2019.

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris,

de Voorzitter,

ir. P.C. Janssen

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Memo

Aan: Steven Fijten, Intersectorale werkgroep vismigratie – WSK Peter Jol

Van: PMB – team GA/VW

Datum: 8 juni 2018 (aangepast op 4 april 2019)

Betreft: Vismigratie Aalkeet Binnen- en Buitenpolder

Inleiding

In de Aalkeet Binnen- en -Buitenpolder is de wens om te komen tot een verbetering van de vismigratie van en naar de polder.

In de huidige situatie zijn de pompen vis onvriendelijk, de aanwezige vishevel en de Meyberg vistrappen werken niet goed en de huidige visweringen werken niet. Eén van de visweringen is kapot gevaren door een boot en de andere viswering is buiten werking gesteld. Buren klagen over beschadigde en dode vissen in de boezem. Dit geeft overlast van vogels (meeuwen).

Opdracht

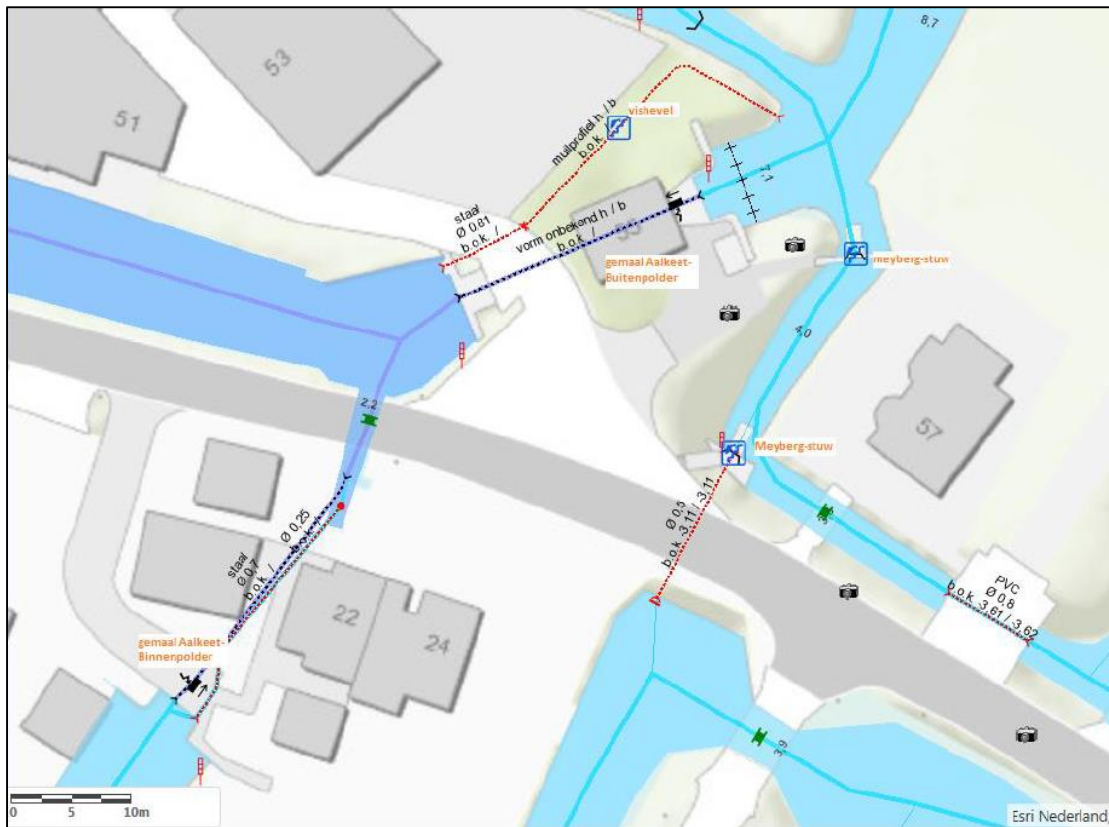
Aan PMB is gevraagd onderzoek uit te voeren om de vismigratie in de hele Aalkeetpolder te verbeteren. Met als uitgangspunt het realiseren van een eenzijdige vispassage en visvriendelijke pompen.

Dit door middel van het uitvoeren van een variantenstudie om uiteindelijk te komen tot een Schetsontwerp voor de Aalkeetbuitenpolder op basis van intrek via een eenzijdige vislift en uittrek via (nieuwe) pomp(en).

Opties

Naar aanleiding van de wensen die zijn uitgesproken ten behoeve van de verbetering van de vismigratie in de polder zijn er een aantal opties uitgewerkt.

Bestaande situatie

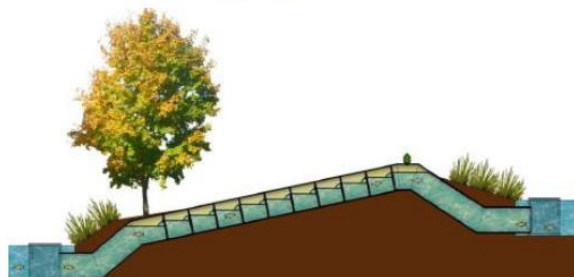
Gemaal Aalkeet Buitenpolder

Meyberg stuw

Viswering

Visheveltrap

Opties voor oplossing vismigratie

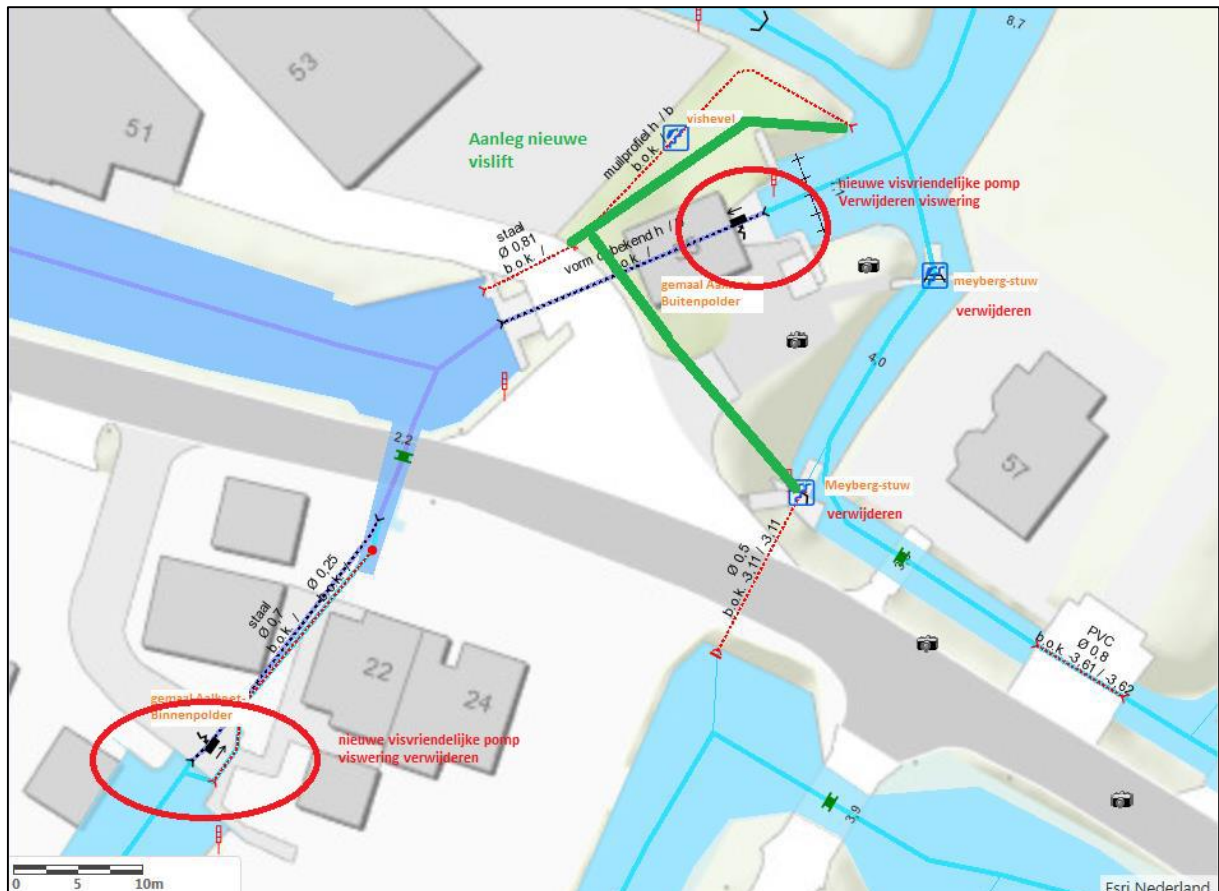

Figuur 1 Vismigratie Aalkeetpolder - optie A t/m E

Optie	Voordelen	Nadelen
A Vislift door toegangsweg	Toegangsweg in eigendom van Delfland	Nieuwe uitstroomconstructie zal in de waterkering moeten worden aangebracht.
		Je moet voor gemaal Aalkeet Buitenpolder nog een andere vispassage realiseren
B Vislift door oude maalgang	De oude maalgang van het oude gemaal zal gebruikt kunnen worden als vispassage (weinig sloop- en graafwerkzaamheden). Weinig werkzaamheden in de ondergrond.	Je moet voor gemaal Aalkeetbuitenpolder nog een andere vispassage realiseren
	Er hoeft geen nieuwe uitstroomconstructie te worden gerealiseerd. De vispassage zal in de bestaande uitstroomconstructie van het gemaal uitkomen.	Eigendom bij particulier.
C Vislift vervangen op huidige locatie	Goede oplossing, geen nieuwe uitstroomconstructie	Bij de Aalkeetbinnenpolder zal er nog een vispassage moeten worden gerealiseerd (huidige Meyberg passages voldoen niet)

Optie	Voordelen	Nadelen
D Vislift parallel aan waterkering	Er wordt gebruik gemaakt van de bestaande uitstroom van het gemaal.	Bij de Aalkeetbinnenpolder zal ook een vispassage moeten worden gerealiseerd.
		Er zal parallel aan de secundaire waterkering een leiding moeten worden aangelegd. Dit kan ten koste gaan van de stabiliteit van de kade. En is hiermee tegenstrijdig met het beleid van Delfland t.a.v. waterkeringen.
		Relatief weinig ruimte tussen perceel Delfland en kabels en leidingen, dus gebruik van particulier terrein.
E Vislift beide polders	Voordeel: aansturing kan vanuit het huidige gemaal, hier zijn al voorzieningen voor aanwezig.	Er zal alsnog een nieuwe instroom in de waterkering moeten worden gerealiseerd.
	Alle werkzaamheden op eigen terrein.	

Eindsituatie overzicht van alle maatregelen

Conclusie

Vismigratievoorziening

- Bovenstaande varianten zijn tijdens en na een veldbezoek in kaart gebracht en besproken met de werkgroep vismigratie.
- Het nadeel van optie E kan worden weg genomen wanneer er gebruik gemaakt gaat worden van een deel van de huidige vispassage. Daarom Optie E de voorkeursvariant (groene lijn)
- De viswering geeft problemen bij de toestroom naar en werking van het gemaal. Dit door de vuilophoping en werking van de viswering. Hiermee komt de robuustheid van het systeem in gevaar. Onze operationele medewerkers hebben de visweringen buiten bedrijf gesteld. Verwijderen van de viswering is daarom noodzakelijk.
- Pompen zijn niet visvriendelijk. Zonder viswering is dit niet conform beleid. Vervangen voor visvriendelijke pompen voor zowel de Binnen als Buiten polder is vereist.
- Omwonenden klagen over beschadigde en dode vissen. Deze trekken meeuwen aan. Na aanpassing vismigratie en vervangen van de pompen is dit opgelost.

Gemaal

- De bestaande schachtpompen dienen worden gesloopt en vervangen te worden door nieuwe visvriendelijke pompen.
- Vanuit het Programma van Eisen gemalen dient een gemaal met een capaciteit van meer dan 20 m³/min uitgevoerd te worden met 2 pompen. De gemalen hebben altijd probleemloos met 1 pomp gedraaid. Geen reden om daarvan af te wijken. Bij een aanpassing naar 2 pompen per gemaal zouden grote bouwkundige aanpassingen noodzakelijk zijn.
- Aanpassingen in de automatisering van beide gemalen.
- Aansturing van beide gemalen is nu vanuit het Buitenpolder gemaal. Deze om te bouwen naar elk gemaal een eigen schakelkast.

Risico's

- In de praktijk liggen er toch kabels of leidingen in de weg. De kunnen aanleiding geven voor benodigde aanpassingen die tijd en geld kosten. Als risicobeheersing kiezen voor extra voorgraven en een Klic melding
- Het werk is nabij "oudere" panden en er moet ook geheid worden. Dit kan leiden tot schade aan omliggende gebouwen. Goede monitoring vooraf en gedurende de werkzaamheden zodat op tijd ingegrepen kan worden.
- De aanpassingen moeten gemaakt worden in een bestaande omgeving/behuizing. Dat kan leiden tot omstandigheden die anders zijn dan op tekening. Dit heeft gevolgen voor de planning en de kosten. Door in het ontwerp ruimte te geven om te kunnen anticiperen, is dit gedeeltelijk te voorkomen.

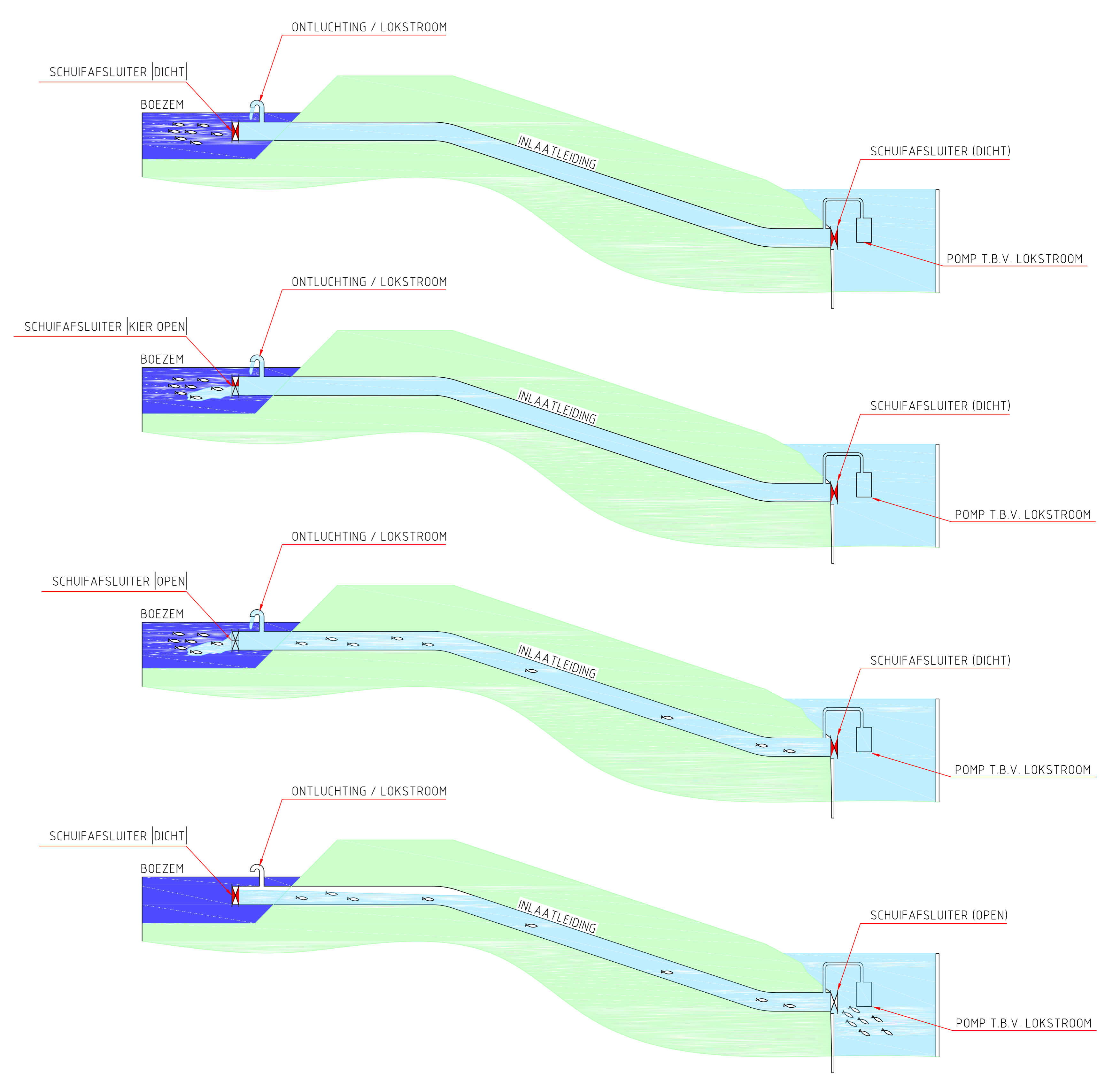
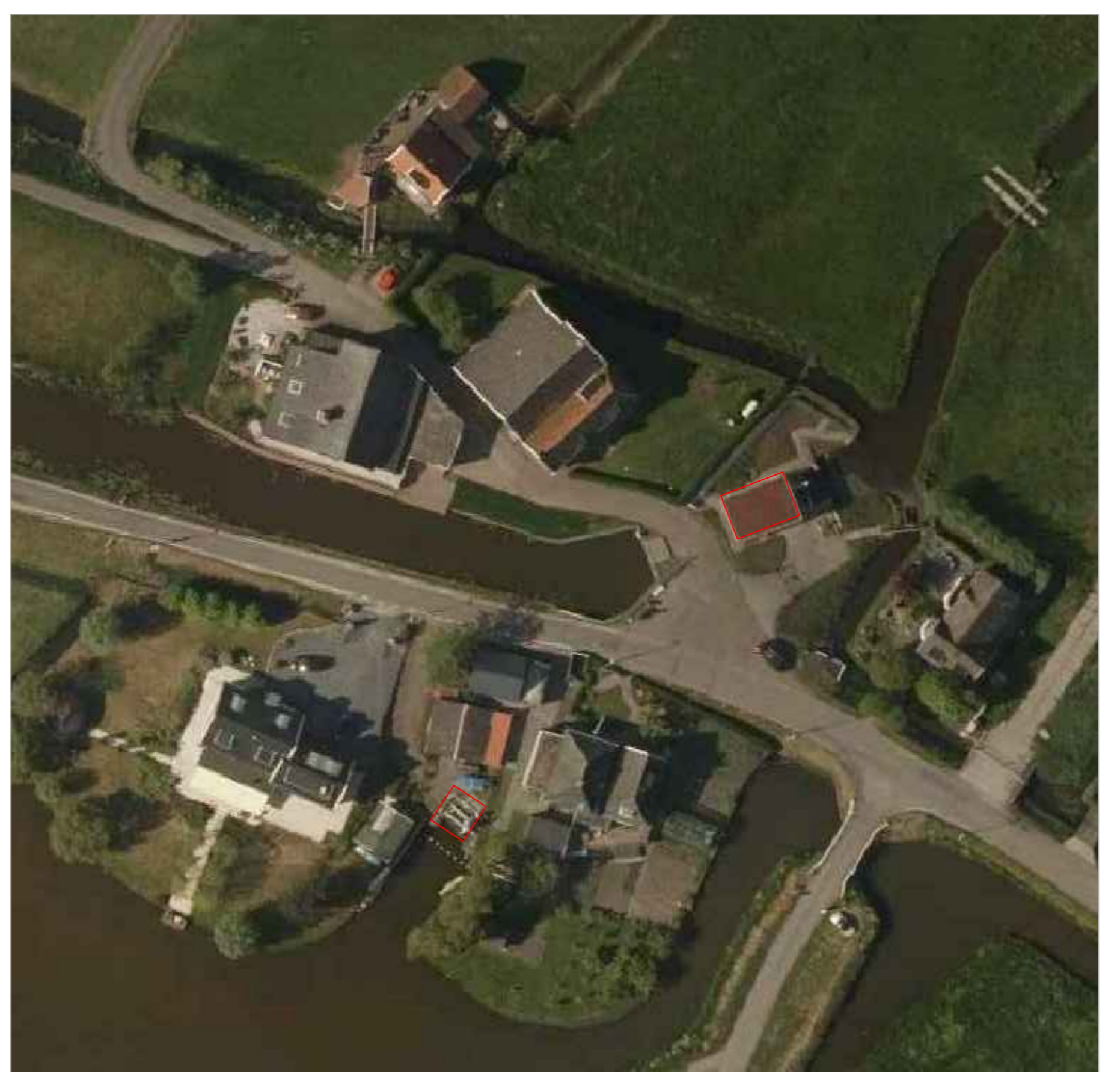
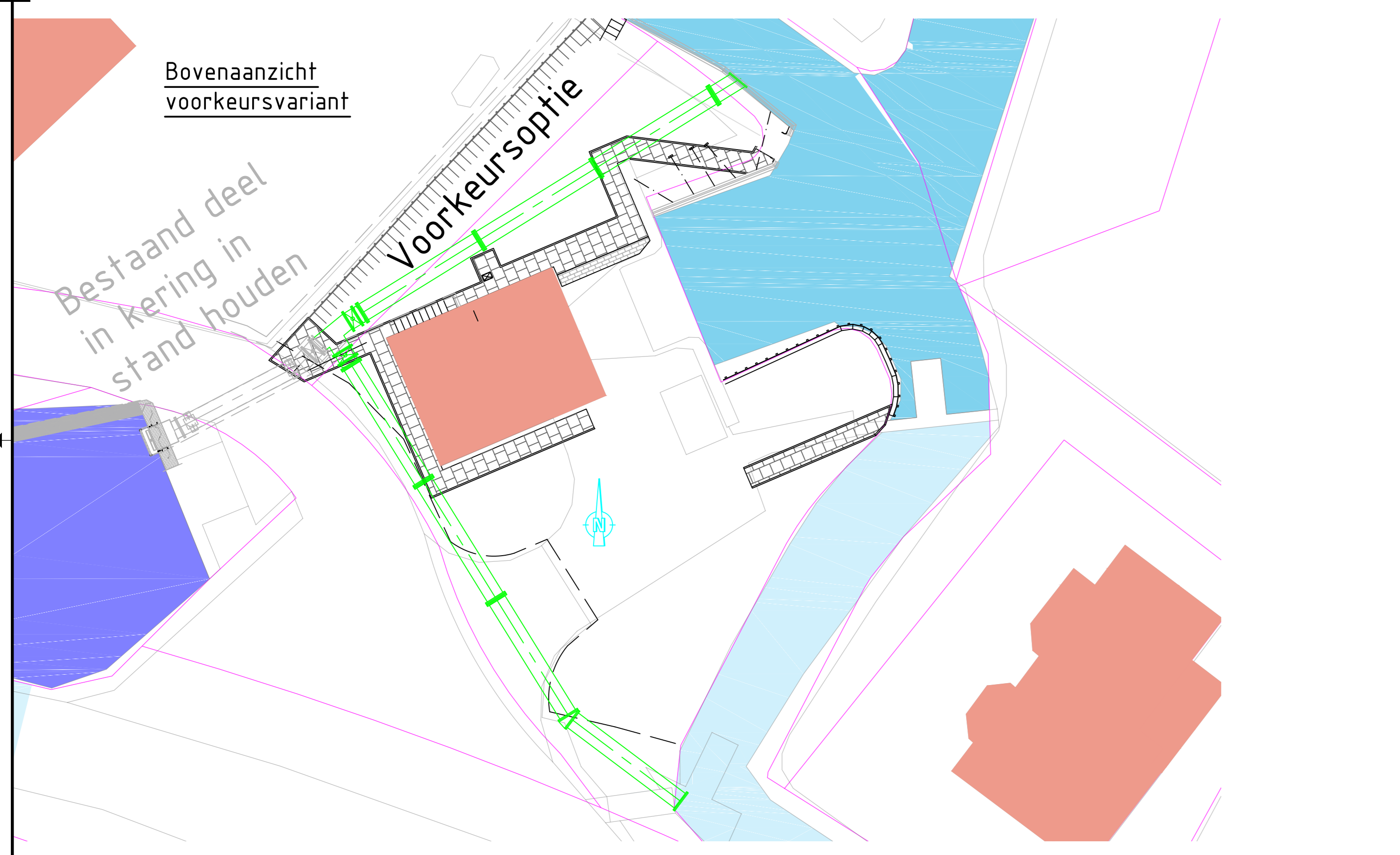
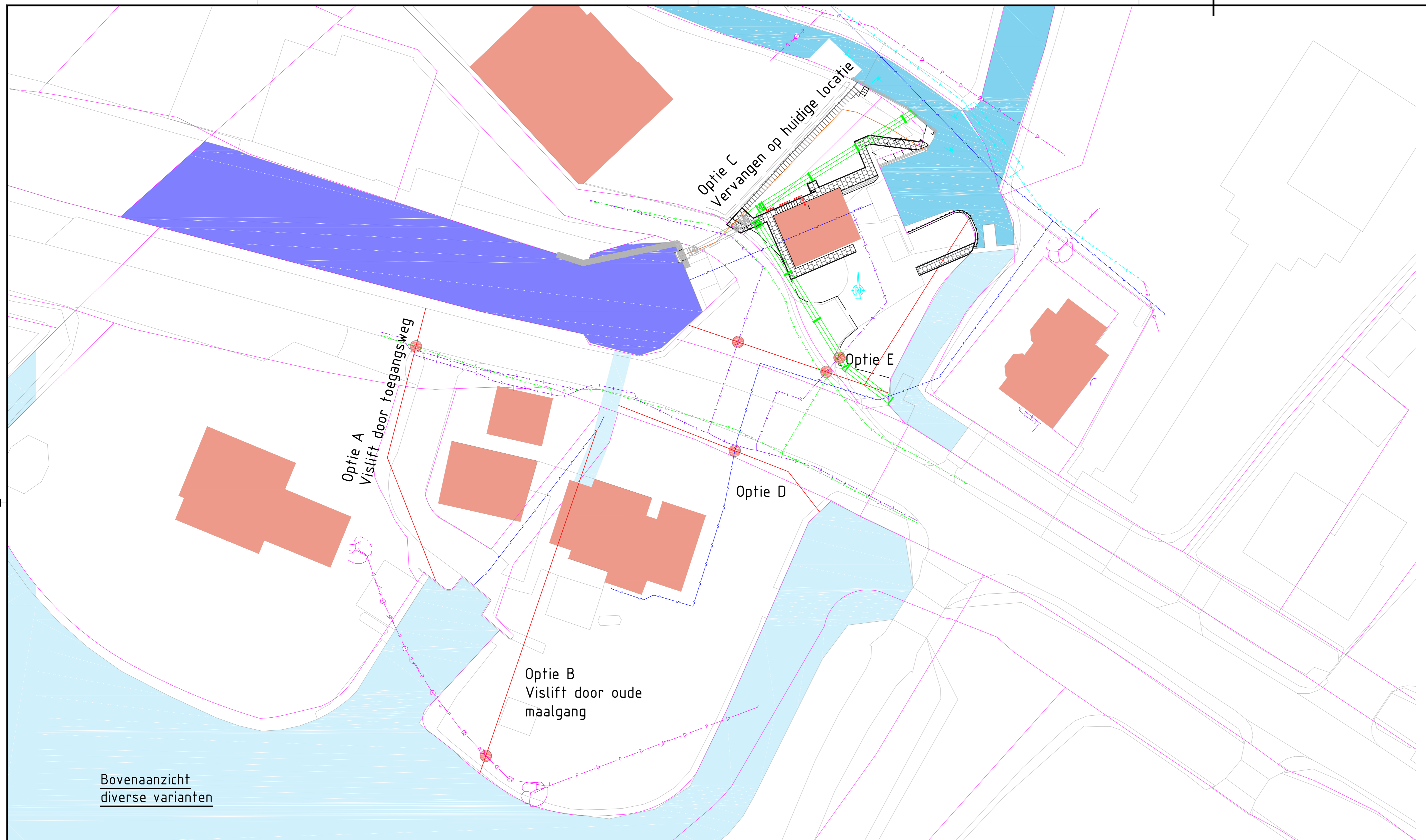
In een risicosessie zijn nog meer risico's benoemd, maar bovenstaande is de top 3 uit die lijst. Als risicobedrag, project onvoorzien, nemen we een bedrag van 10%.

Financiën

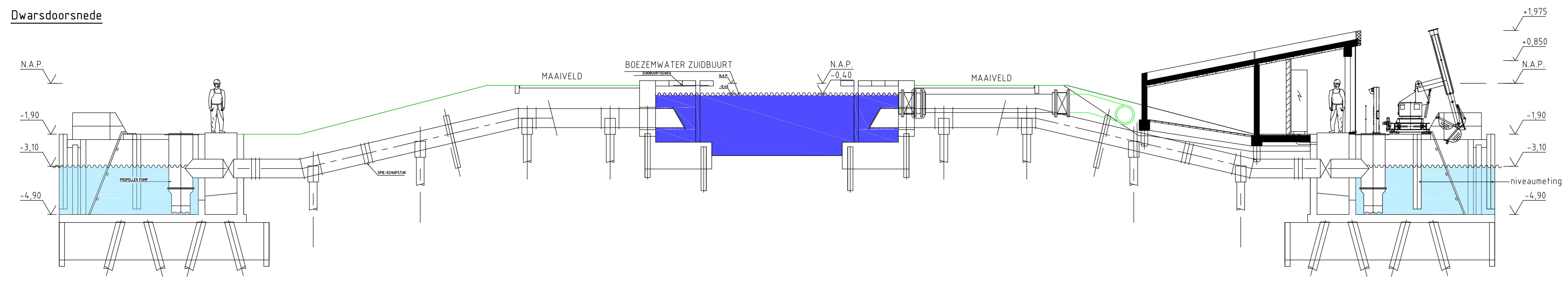
In onderstaande tabel wordt de kostenindicatie weergegeven voor de aanpassing van de vispassages en de aanpassing van de pompen in de Aalkeetpolders.

Voor de uitvoering van de optie E vispassage ramen we een bedrag van € 400.000,- en voor het aanpassen van de pompeninstallaties € 600.000,-.

Dat geeft een benodigd krediet van ongeveer € 1.000.000,-.

Dwarsdoorsnede

Delfland		Projectmanagementbureau (PMB)	
Delfland		Vismigratie Aalkeet polders	
Locatie:	Zuidbuurt		
Onderwerp:	Eénzijdige vispassage naar Aalkeet polders		
Soort tek:	Schets		
Status:	CONCEPT		
Gepland:	WvH	07-05-2018	Schaal: Divers
Contractor:	Projectnr+Vignr	Prj-nr: Projectnr	Formaat: A0
Opdrachtgever:	Archiefnr.		

Monitoring vispassages gemaal Aalkeet

Monitoring van de vishevel en
Meybergpassages bij gemaal
Aalkeet in het voorjaar van
2018

Hoogheemraadschap van
Delfland

Monitoring vispassages gemaal Aalkeet

Monitoring van de vishevel en Meybergpassages bij
gemaal Aalkeet in het voorjaar van 2018

Datum: 8-11-2018

Auteurs: Wilco de Bruijne & Peter Jol - team

Watersysteemkwaliteit

Status: Definitief

Foto voorblad: Lichten van de fuik - Jan Pieter Kalkman.

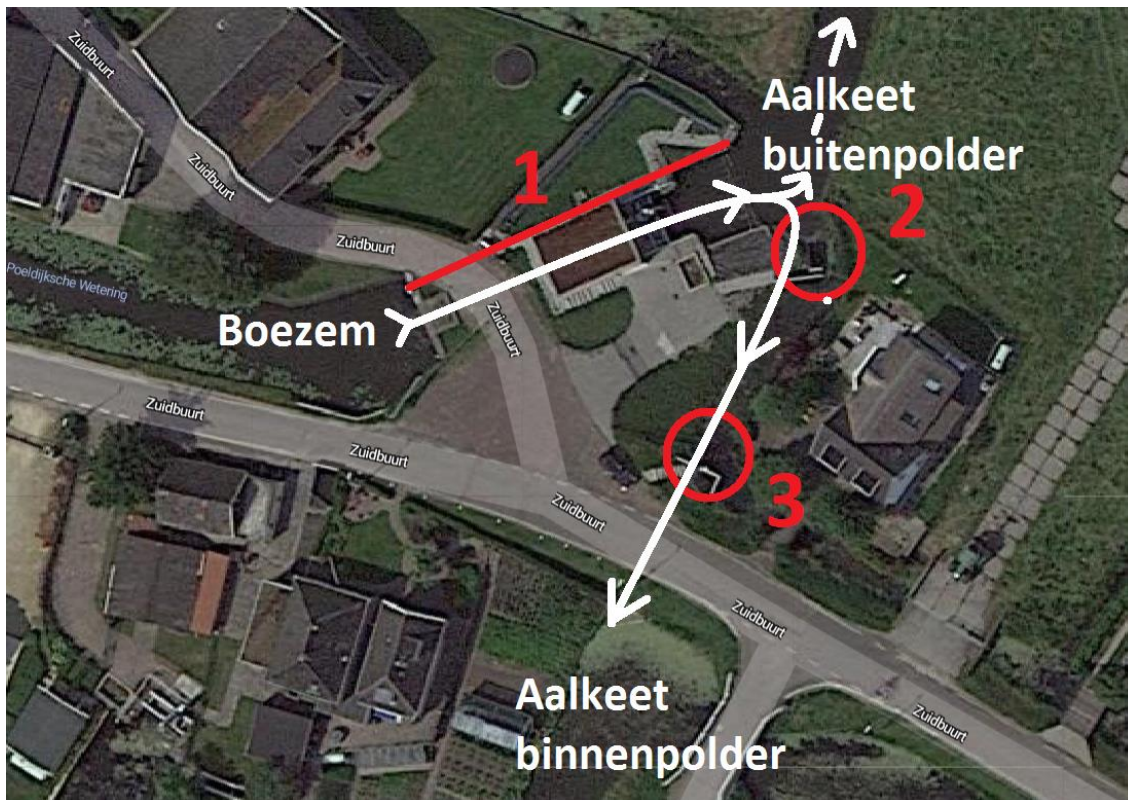
Inhoud

Inleiding	4
Algemeen	4
Aanleiding	4
Doel project.....	4
Materiaal en methode	5
locatie.....	5
Monitoringsmethode	5
Gebruikte materialen	5
Ontheffingen, vergunningen en toestemmingen	5
Resultaten.....	6
Vangstgrootte	6
Soortsamenstelling	7
Lengteverdeling.....	9
Beschadiging en sterfte	9
Conclusies, discussie en aanbevelingen	11
Conclusies	11
Discussie.....	11
Aanbevelingen	12

Inleiding

Algemeen

In het voorjaar is vis stroomopwaarts georiënteerd om te migreren naar paaigronden en voedselrijke gebieden. Hiervoor moeten ze bij gemalen gebruik maken van een migratievoorziening, indien deze aanwezig is. In dit project is in het beheergebied van het Hoogheemraadschap van Delfland bij Gemaal Aalkeet buitenpolder onderzocht in welke mate vissen gebruik maken van de aanwezige migratieroute. Deze route bestaat uit een hevelpassage, van boezem naar Aalkeet buitenpolder (1) en twee Meyberg vispassages, van Aalkeet buitenpolder naar Aalkeet binnenpolder (2 & 3), zie figuur 1. In wit is de migratieroute weergegeven.

Figuur 1 lokale situatie gemaal Aalkeet buitenpolder

Aanleiding

Het hoogheemraadschap streeft naar vrije vismigratie, dus onbelemmerde uitwisseling van vissen, tussen polderwateren, boezemwateren en buitenwater. Daarbij horen visvriendelijke gemalen die geen belemmering vormen voor migrerende vissen, zowel stroomopwaarts als stroomafwaarts. Gemaal Aalkeet buitenpolder is voorzien van een hevelvispassage welke vanuit het gedrag van de vis gezien de verkeerde kant op stroomt. Het water stroomt van de boezem naar de polder, wat in feite van stroomafwaarts naar stroomopwaarts is. En dit terwijl vissen in het voorjaar juist stroomopwaarts willen migreren tegen de stroom in. Dit riep vragen op over de effectiviteit van de vispassage.

Doel project

Het doel van het onderzoek is het vaststellen van de mate van gebruik van de hevelpassage en de twee Meyberg passages door vissen in het voorjaar van 2018 (soort, lengte, aantal etc.).

Materiaal en methode

locatie

Gemaal Aalkeet buitenpolder ligt aan de Zuidbuurt te Vlaardingen. Het gemaal is voorzien van een KSB schroefpomp.

Monitoringsmethode

Het uitgevoerde onderzoek betreft een continue monitoring met fuiken in de periode van 16 april tot 30 mei (ca. 7 weken). Hiervoor zijn opvangfuiken geplaatst aan de bovenstroomse zijde van het gemaal (Aalkeetbuitenpolder) achter de hevelpassage en achter de twee Meybergpassages die de Aalkeetbuitenpolder met de Aalkeetbinnenpolder verbinden. Deze fuiken vingden in de monitoringsperiode in principe alle vissen die van de migratieroute gebruik maakten.

Daarnaast is aan de boezemzijde een aanbodsfuik geplaatst, om de vangsten achter de hevelpassage te kunnen vergelijken met het potentiële aanbod.

Alle fuiken werden om de ca. 3 dagen geleegd, afhankelijk van de watertemperatuur en het verwachte aantal vissen varieerde dit interval. Bij het legen van de vangtuigen zijn de onderstaande aspecten genoteerd:

- Het aantal vissen, soort, lengte;
- Eventueel geconstateerde schade/verwondingen bij gepasseerde vis:
 - Schadebeeld onderverdeeld in bijvoorbeeld geen, versuffing, licht (overleefbare schade) of dodelijke schade (terminaal beschadigde en dode vis);
 - Soort schade/verwondingen bij gepasseerde vis. Bijvoorbeeld insnijding, breuken, schade aan ogen, schade aan kieuwdeksels, afgeschrapte schubben en abnormale zwembewegingen.
- Eventuele bijvangsten (schaaldieren, exoten etc.) en/ of bijzonderheden;
- Datum, begin en eind tijdstip van meten;
- Weersomstandigheden;
- Overige opvallende zaken die van invloed kunnen zijn op de meetresultaten.

Alle vis is na de metingen direct teruggezet in het water van onttrekking.

Gebruikte materialen

Voor de monitoring van de hevelpassage is een op maat gemaakt frame en fuik gebruikt. De fuik heeft een knooploze kub met een maaswijdte van 12 millimeter. Deze is geplaatst in de sponningen aan de polderzijde, bij de uitstroom van de hevel in de polder (foto voorzijde rapport). De Meybergpassages zijn gemonitord met een standaard fuik (tweewieker) welke bevestigd is bovenstrooms van de 2^e passage achter de duiker aan de zuidzijde van de zuidbuurt. Hierbij is de aanname gedaan dat vissen die de 2^e passage passeerden ook de 1^e meybergpassage gepasseerd zijn. De monitoring is uitgevoerd door visserijbedrijf Kalkman.

Ontheffingen, vergunningen en toestemmingen

Visserijbedrijf Kalkman had alle benodigde ontheffingen en vergunningen om de werkzaamheden uit te mogen voeren. De werkzaamheden vielen onder een aan visserijbedrijf Kalkman verstrekte landelijke ontheffing van het ministerie van L.N.V. De ontheffing geldt ook voor beschermde soorten, de werkzaamheden werden door visserijbedrijf Kalkman 48 uur van tevoren gemeld bij het Ministerie en de Algemene Inspectie Dienst. Door Delfland is toestemming gevraagd aan de visrechthebbenden.

Resultaten

Vangstgrootte

Het totaal aantal vissen dat gedurende de monitoring is gevangen in de aanbodsfuik is 455. Tabel 1 geeft de absolute gevangen aantallen van de gevangen soorten.

Vissoort	Aantal
Aal	10
Baars	67
Blankvoorn	48
Blauwband	1
Brasem	7
Giebel	2
Kleine modderkruiper	1
Kolblei	71
Pos	91
Ruisvoorn	121
Snoek	1
zeelt	25
TOTAAL # vis	455

Tabel 1. Vangstgrootte in absolute aantallen van de hevelpassage.

Het totaal aantal vissen dat gedurende de monitoring is gevangen bij de hevelpassage is 93. Tabel 2 geeft de absolute gevangen aantallen van de gevangen soorten.

Vissoort	Aantal
Baars	20
Blankvoorn	18
Brasem	6
Giebel	3
Kolblei	1
Ruisvoorn	41
Snoek	2
Zeelt	2
TOTAAL # vis	93

Tabel 2. Vangstgrootte in absolute aantallen van de hevelpassage.

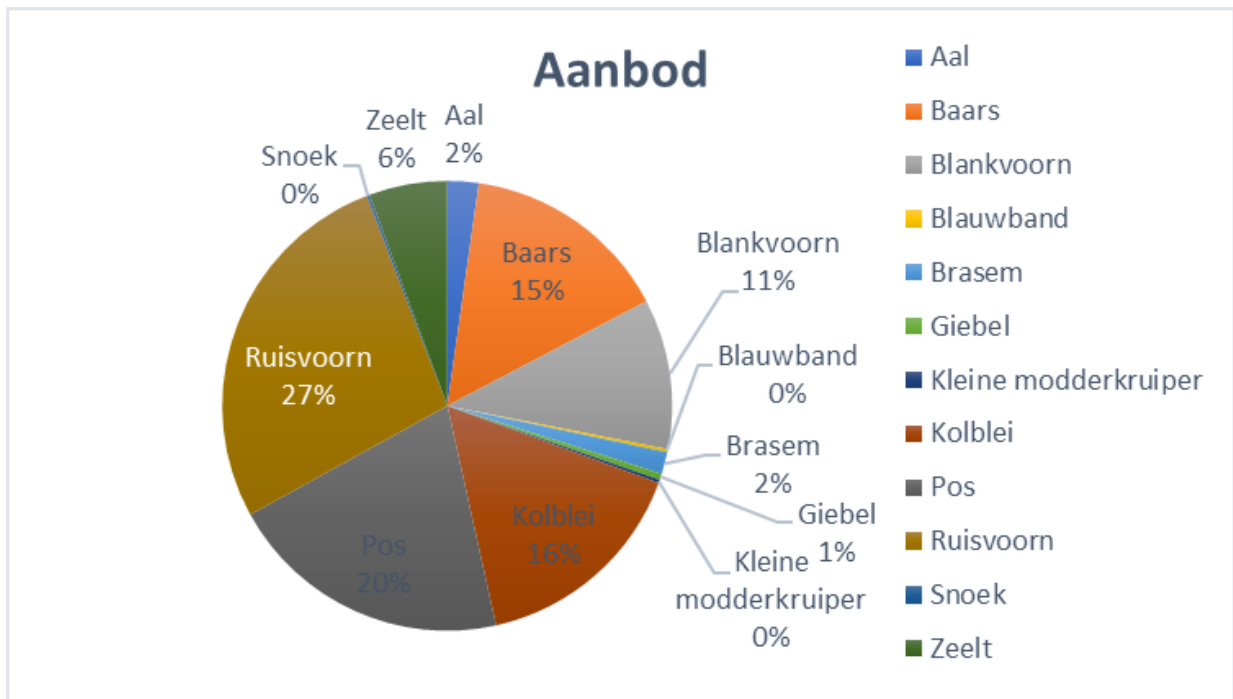
Het totaal aantal vissen dat gedurende de monitoring is gevangen bij de meybergpassages is 54. Tabel 3 geeft de absolute gevangen aantallen van de gevangen soorten.

Vissoort	Aantal
Aal	3
Baars	11
Blankvoorn	8
Giebel	1
Karper	1
Kolblei	3
Pos	12
Ruisvoorn	9
Snoek	1
Zeelt	5
TOTAAL # vis	54

Tabel 3. Vangstgrootte in absolute aantallen van de meybergpassage.

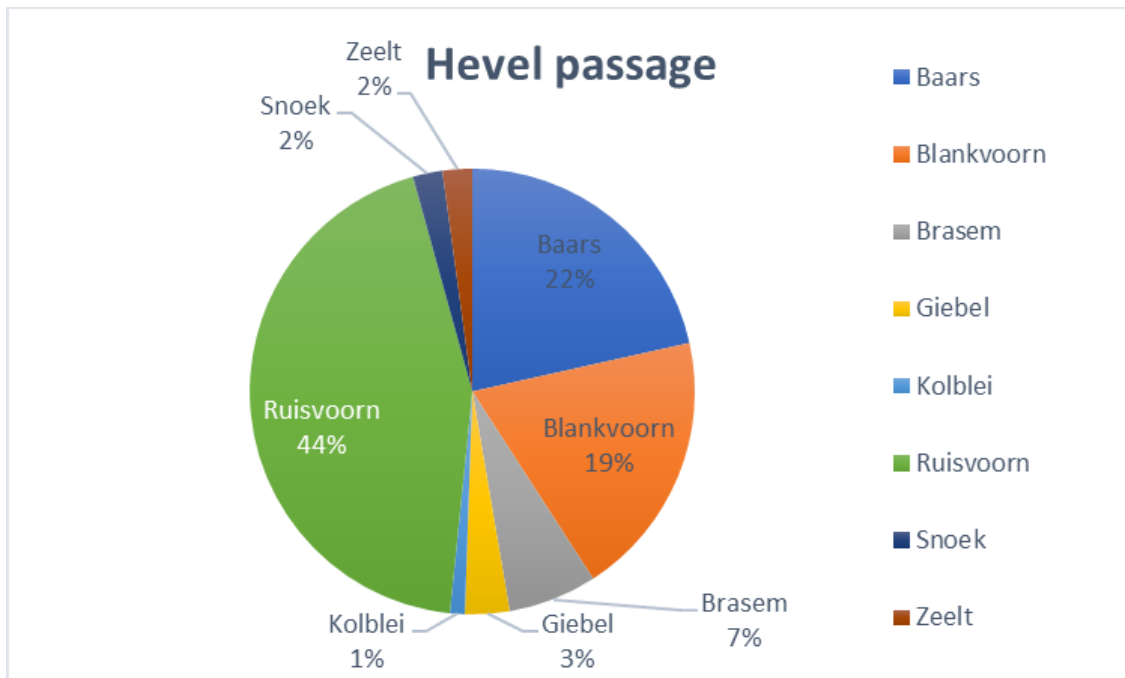
Soortsamenstelling

In totaal zijn bij de aanbodsmonitoring 12 vissoorten gevangen. De vangsten werden in aantallen gedomineerd door Ruisvoorn en pos met respectievelijk 27% en 20% van de vangsten (Figuur).

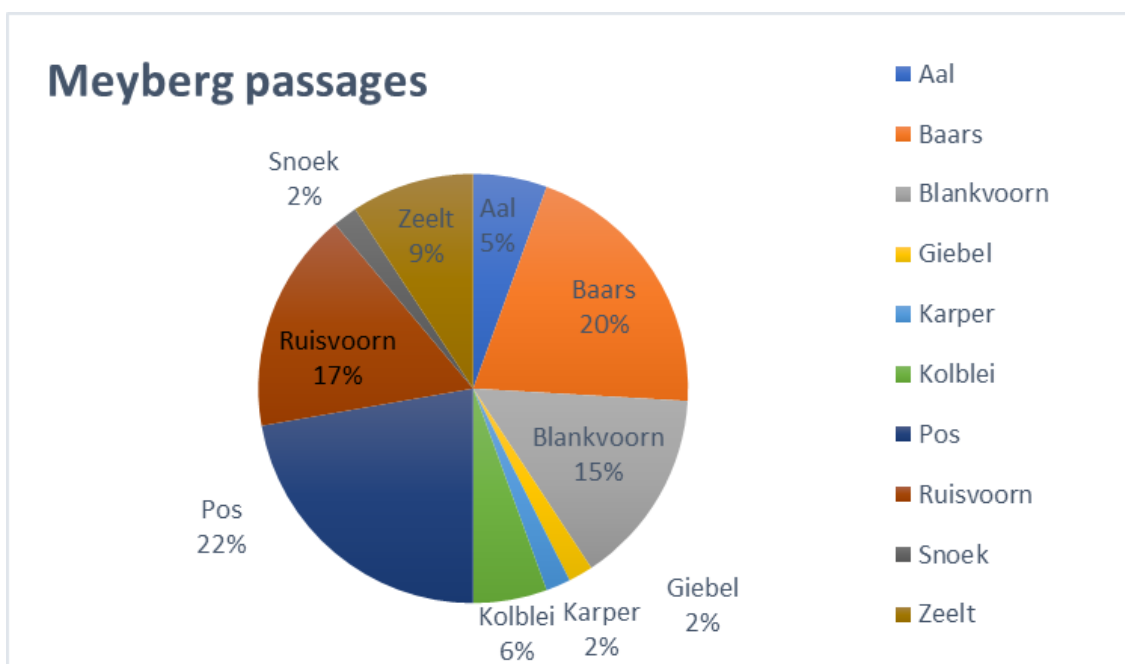
Figuur 2. Soortsamenstelling van de aanbodsmonitoring

In totaal zijn bij de hevelpassage 8 vissoorten gevangen. Het betrof baars, blankvoorn, brasem, giebel, ruisvoorn, snoek en zeelt. De vangsten werden in aantallen gedomineerd door Ruisvoorn met 44% van de vangsten (Figuur 3).

Figuur 3. Soortensamenstelling van de monitoring van de hevelpassage

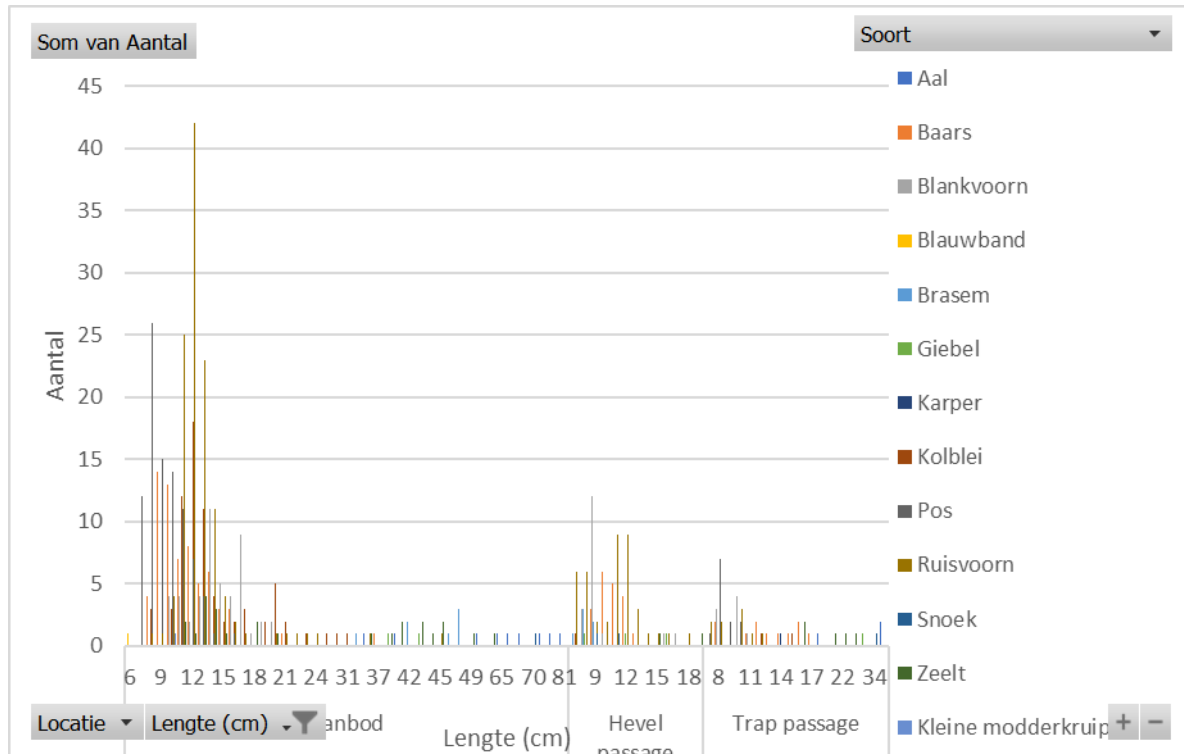
In totaal zijn bij de meyberg passages 10 vissoorten gevangen. De vangsten werden in aantallen gedomineerd door Pos en baars met respectievelijk 22% en 20% van de vangsten (Figuur 4).

Figuur 4. Soortensamenstelling van de monitoring van de hevelpassage

Lengteverdeling

De lengteverdeling van de tijdens de monitoring gevangen vissen is weergegeven in figuur 5. Alle drie de locaties zijn in de grafiek weergegeven. Bij de aanbodsmonitoring zijn vissen gevangen tot 81 cm, in totaal zijn bij de aanbodsmonitoring 53 vissen gevangen van 20cm of groter, terwijl er achter de hevelpassage en Meybergpassages geen vissen zijn gevangen groter dan 20 cm.

Figuur 5. Lengteverdeling van de gevangen vissen gedurende de monitoring (3 locaties).

Beschadiging en sterfte

Ten slotte valt op dat in de aanbodsfiuken aan de boezemzijde en aantal keer dode vissen zijn aangetroffen (13 in totaal). Onderstaande tabel geeft het aantal dode vissen per vissoort weer, die gedurende de monitoring gevangen zijn (Tabel 4).

Datum	Locatie	Soort	Lengte (cm)	Aantal	Opmerking
18-4-2018	Aanbod	Blankvoorn	14	1	Dood
18-4-2018	Aanbod	Blankvoorn	18	1	Dood
18-4-2018	Aanbod	Kolblei	11	2	Dood
18-4-2018	Aanbod	Kolblei	12	4	Dood
18-4-2018	Aanbod	Kolblei	13	3	Dood
18-4-2018	Aanbod	Pos	7	1	Dood
20-4-2018	Aanbod	Blankvoorn	11	1	Dood
20-4-2018	Aanbod	Kolblei	17	1	Dood

Tabel 4. Beschadiging en sterfte gemaal Nootdorp

Deze vissen waren duidelijk beschadigd, zie voor een beeld van de schade figuur 6. Gezien de schade, met name schubschade en insnijdingen, lijkt het er op dat deze vis is beschadigd door het gemaal, en vervolgens de aanbodsfiuken in is gespoeld door de gemaaluitstroom.

Figuur 6. Zichtbare beschadigingen aan dode vissen in de aanbodsfiuken, vissen zijn grotendeels ontschubt en gekneusd.

Conclusies, discussie en aanbevelingen

Conclusies

De resultaten worden als volgt samengevat:

- In de aanbodsruiken zijn in totaal 445 vissen gevangen verdeeld over 12 soorten en variërend van 6 tot 81 cm. Van de gevangen vissen viel ca. 12% in de grotere lengteklassen (20-81 cm).
- In dezelfde periode als de aanbodsmonitoring is uitgevoerd zijn 93 vissen van de boezem naar de Aalkeetbuitenpolder gemigreerd via de hevelpassage. Dit betrof 8 soorten, alle vissen waren kleiner dan 20 cm.
- In dezelfde periode als de aanbodsmonitoring is uitgevoerd zijn 54 vissen van de Aalkeetbuitenpolder naar de Aalkeetbinnenpolder gemigreerd via de twee Meybergpassages. Dit betrof 10 soorten, van de gevangen vissen viel ca. 11% in de grotere lengteklassen (20-78 cm).
- Een aantal vissen in de aanbodsruiken was niet meer in leven en had beschadigingen die te relateren zijn aan de gemaalpomp.

Op basis van de resultaten wordt concluderend het volgende gesteld:

- Het aantal vissen dat via de hevelpassage de Aalkeetbuitenpolder heeft bereikt is maar een fractie van het potentiële aanbod in de boezem. De hevelpassage heeft klaarblijkelijk een slechte attractie-efficiëntie (de passage slaagt er niet in vissen die op de gemaalstroom afkomen naar de ingang van de passage te lokken). Daarnaast is geen enkel vis groter dan 20cm de hevelpassage gepasseerd. Hiermee lijkt de hevelpassage niet goed te functioneren voor grotere vissen. Bovenstaande is waarschijnlijk het gevolg van de omgekeerde stroomrichting, vissen migreren in het voorjaar instinctief tegen de stroming in, en niet met de stroming mee. Tijdens eerder onderzoek in 2012 is ook geconcludeerd dat grote vissen zich niet laten meevoeren met de stroming van boezem naar polder, ook toen ontbraken de grote lengteklassen bijna volledig. Ook zijn toen geen pieken van migratie van boezem naar polder via de hevel waargenomen, hetgeen in het voorjaar wel de verwachting is. Er was met name sprake van dispersie, meer 'diffuse' trek van met name kleine baars over een langere periode. Dit betreft min of meer toevallige migranten en geen gerichte paaitrek.
- Ondanks de geringe dimensies en klein debiet van de Meybergpassages is het aantal vissen dat gepasseerd is van dezelfde orde grootte als het aantal vissen dat de hevelpassage gepasseerd zijn. Dit zou erop kunnen duiden dat een deel van de vissen die via de hevelpassage van de boezem zijn gemigreerd ook de Meybergpassages zijn gepasseerd. Daarnaast hebben ook de grotere lengteklassen van deze passage gebruik gemaakt. Deze grotere vissen waren reeds in de Aalkeetbuitenpolder aanwezig, het betrof snoek, zeelt, gibel en aal. De Meybergpassages lijken (na aanpassing) redelijk goed te functioneren.

Discussie

De volgende punten dienen opgemerkt te worden bij het interpreteren van de resultaten:

- De gehele maand april was er onvoldoende afvoer om de Meybergpassages goed te laten functioneren. Indien er meer water beschikbaar zou zijn geweest zouden de resultaten waarschijnlijk beter zijn geweest. De aantallen gevangen vissen bij de

Meybergpassages zijn zodoende hoogstwaarschijnlijk een onderschatting van de potentiële aantallen bij voldoende water.

- De aanbodsfiuk is 2 keer geleegd door vreemden. Het aantal gevangen vissen in de aanbodsfiuken is zodoende een onderschatting van het werkelijke aantal. Het is onduidelijk wat er met de vissen is gebeurd.

Aanbevelingen

Op basis van deze resultaten worden de volgende aanbevelingen gedaan;

- Pomp gemaal Aalkeetbuitenpolder vervangen voor een visvriendelijke variant.
- De vishevel te vervangen voor een vispassage die qua stroomrichting voorziet in het natuurlijke gedrag van vissen (in het voorjaar stroomopwaartse migratie). Dit wil zeggen een passage die een lokstroom creëert aan de boezemzijde en die de aanwezige vissen die daarop afkomen de mogelijkheid biedt naar de polder te migreren.
- De Meybergpassages te handhaven indien nog relevant. Indien een vispassage de mogelijkheid biedt om zowel van boezem naar Aalkeetbuitenpolder als naar Aalkeetbinnenpolder te migreren dan kunnen de Meybergpassages vervallen.

Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water

Dossiernummer	1352
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 juni 2019
Agendapunt	04.B.06
Omschrijving	Ontwerpbegroting 2020, Kadernota 2020 en Jaarrekening 2018 van de GR Slibverwerking 2009

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water	18 juni 2019

Voorgesteld besluit

1. Kennis te nemen van de ontwerpbegroting 2020 van de Gemeenschappelijke Regelingen Slibverwerking 2009.
2. Hierover geen zienswijzen naar voren te brengen en dit aan de GR Slibverwerking 2009 mee te delen.
3. Kennis te nemen van de jaarrekening 2018 en de kadernota 2020 van de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009.

Ontwerpbegroting 2020, Kadernota 2020 en Jaarrekening 2018 van de GR Slibverwerking 2009

Dossiernummer: 1352

Gevraagd besluit:

1. Kennis te nemen van de ontwerpbegroting 2020 van de Gemeenschappelijke Regelingen Slibverwerking 2009.
2. Hierover geen zienswijzen naar voren te brengen en dit aan de GR Slibverwerking 2009 mee te delen.
3. Kennis te nemen van de jaarrekening 2018 en de kadernota 2020 van de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009.

1. Probleemstelling

De Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009, biedt u hierbij aan:

1. jaarrekening 2018, ter kennisneming;
2. kadernota 2020, om daarover met het college van gedachten te wisselen;
3. ontwerpbegroting 2020, om daarover met het college van gedachten te wisselen en desgewenst een zienswijze naar voren te brengen bij de GR.

De Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 wenst haar begroting 2020 vast te stellen en doorloopt daartoe de vereiste procedure. Zij biedt daartoe haar ontwerpbegroting voor het jaar 2020 aan ter kennisname, met de mogelijkheid om hier een zienswijze op in te dienen.

Daarnaast zijn de jaarrekening 2018 en kadernota 2020 van de GR Slibverwerking 2009 bijgevoegd.

- De jaarrekening geeft inzicht in de resultaten over het boekjaar 2018.
- De kadernota bevat de uitgangs- en aandachtspunten voor het opstellen van de begroting 2020 van de GR. De VV kan geen zienswijze indienen op de kadernota. Wel kan D&H, op verzoek van de VV, als één van de deelnemers in de GR, proberen in het bestuur van de GR de koers bij te stellen.

2. Beoogd effect

De VV te laten kennisnemen van de ontwerpbegroting 2020 en opdat de VV de mogelijkheid heeft bij de GR zienswijzen daarover naar voren te brengen.

3. Kernboodschap

De ontwerpbegroting 2020 van de GR Slibverwerking 2009 wordt ter kennis van de VV gebracht. Aan de VV wordt voorgesteld hierover geen zienswijze naar voren te brengen. De VV ontvangt de jaarrekening 2018 ter informatie en de kadernota 2020 en ontwerpbegroting 2020 van de GR Slibverwerking 2009 ter bespreking.

4. Historie - eerdere besluitvorming

In 1990 heeft Delfland samen met andere waterschappen DRSH N.V. opgericht en werd zij mede-eigenaar in de slibverbrandingsinstallatie in Dordrecht.

Op 19 november 2009 heeft de verenigde vergadering ingestemd met de overname van de aandelen van de gezamenlijke waterschappen in DRSH door HVC, in ruil voor aandelen in HVC. Verder heeft zij ingestemd met de oprichting van, en deelname van Delfland, in de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009 en het onderbrengen van het aandeelhouderschap in HVC in deze gemeenschappelijke regeling. De gemeenschappelijke regeling behartigt het gezamenlijk belang van de deelnemende waterschappen in HVC.

5. Regelgeving en Beleid

Op grond van art. 50fa van de Wet gemeenschappelijke regelingen, is de GR gehouden vóór 15 april van elk jaar de kaderbrief voor het aankomende jaar aan de algemeen besturen van de deelnemende waterschappen te zenden.

Op grond van art. 50g van de Wet gemeenschappelijke regelingen, is de GR gehouden om acht weken voorafgaand aan vaststelling, de ontwerpbegroting ter zienswijze aan te bieden aan de algemene besturen van de deelnemende waterschappen. De VV kan haar zienswijze bij het dagelijks bestuur van de GR indienen.

6. Financiën

Hoewel de VV geen besluit neemt over de begroting van de GR en evenmin over de hoogte van de bijdrage van Delfland in de kosten van de GR, betaalt Delfland op basis van de begroting van de GR en de kostenverdeling jaarlijks een bijdrage aan de GR.

De bijdrage voor het komend begrotingsjaar bedraagt € 9.010,-. Deze bijdrage zal in de begroting 2020 van Delfland worden opgenomen.

Conform artikel 22 van de GR staat Delfland garant voor 24% van de garantstellingen door de GR aan HVC. Volgens dezelfde verdeelsleutel ontvangt Delfland 24% van de provisie voor de garantstelling door de GR. Volgens de ontwerpbegroting komt dat voor 2020 neer op een bedrag van € 57.582,-. Met bovengenoemde bedragen is rekening gehouden in de begroting 2020.

7. Duurzaamheid

Het Hoogheemraadschap van Delfland en andere waterschappen die verenigd zijn in afvalverwerkingsbedrijven HVC en SNB, hebben op 26 februari 2015 een overeenkomst gesloten met de Belgische firma EcoPhos voor het terugwinnen van fosfaat uit de vliegashouders van slibverbrandingsinstallaties. Daarmee hebben de waterschappen een belangrijke stap gezet in het terugwinnen van grondstoffen uit afvalwater. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de Green Deal Grondstoffen tussen Unie en Rijk. De verwachting is dat de productielijn voor de terugwinning van fosfaat uit de vliegashouders van de slibverbrandingsinstallatie in 2021 in gebruik zal worden genomen.

Voor de realisatie van de duurzaamheidsdoelstellingen wekt HVC voor haar aandeelhouders duurzame energie op. Via de Bio Energie Centrale, de stoomturbine van de slibverbrandingsinstallatie en de wind op zee participaties wekt HVC duurzame energie op die de GR Slibverwerking naar zich toe mag rekenen.

8. Organisatorische en personele consequenties

N.v.t.

9. OR/GO

N.v.t.

10. Risico- en beheersmaatregelen

N.v.t.

11. Communicatie (in- en extern)

De ontwerpbegroting 2020 van de GR Slibverwerking 2009 wordt 5 juni 2019 t/m 19 juni 2019 ter inzage gelegd ten kantore van Delfland en gepubliceerd via de website van Delfland.

12. Bekendmaking en vervolprocedure

Een door de VV ingediende zienswijze op de ontwerpbegroting wordt toegevoegd aan de ontwerpbegroting alvorens deze in de GR wordt vastgesteld.

Conform art. 50g van de Wet gemeenschappelijke regelingen wordt de ontwerpbegroting voor een ieder ter inzage gelegd.

Op de website: www.hhdelfland.nl/bekendmakingen, wordt de volgende tekst gepubliceerd:

Hoogheemraadschap van Delfland – kennisgeving – Ontwerpbegroting 2020
Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009

Het Hoogheemraadschap van Delfland neemt deel aan de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009. Voor de aan haar opgedragen taken stelt de GR jaarlijks een programmabegroting op.

De ontwerpbegroting 2020 van de GR ligt met ingang van 5 juni 2019 twee weken voor eenieder ter inzage.

De ontwerpbegroting 2020 kunt u raadplegen via de bijlage bij deze publicatie. Het is ook mogelijk om de stukken te komen inzien op het hoofdkantoor van het Hoogheemraadschap van Delfland, Phoenixstraat 32 in Delft.

Voor het maken van een afspraak voor inzage en voor vragen naar aanleiding van deze kennisgeving kunt u op werkdagen van 9.00-16.00 uur contact opnemen met het klantcontactcentrum (KCC), te bereiken op telefoonnummer (015) 260 81 08 of via loket@hhdelfland.nl

13. Bevoegd orgaan

De VV ontvangt de kadernota conform Wgr. art. 50fa.

De VV is bevoegd zienswijzen op de ontwerpbegroting naar voren te brengen op grond van Wgr. art 50g lid 3. (GR waterschappen) en art 68 (GR waterschappen en gemeenten).

14. Toelichting

De GR Slibverwerking 2009 is ingesteld met het doel de behartiging en coördinatie van de belangen van de deelnemende waterschappen met betrekking tot de bewerking en verwerking van slib en residuen en de gezamenlijke ontwikkelingen in de afvalwaterketen. De kerntaak van de gemeenschappelijke regeling is het gezamenlijk behartigen van het aandeelhouderschap in de NV HVC en het afstemmen van de activiteiten die met of door NV HVC ten behoeve van de in de gemeenschappelijke regeling deelnemende waterschappen worden uitgevoerd. Hiertoe oefent de GR een actief aandeelhouderschap uit, om namens de deelnemende waterschappen een nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen en innovatie in afval- en slibverwerking te borgen.

Jaarlijks brengt het DB van de GR de ontwerpbegroting in procedure om tot een vastgestelde begroting te komen.

Volgens Wgr. art. 50g lid 1, moet de ontwerpbegroting acht weken voordat zij aan het algemeen bestuur van de GR ter vaststelling wordt aangeboden, door het dagelijks bestuur

van de GR aan het algemeen bestuur van de deelnemende overheden ter kennisname worden toegezonden.

Hierna volgt de procedure als vermeld onder 5. Regelgeving en Beleid.

De enige verplichting die op Delfland rust, is het ter inzage leggen en de bekendmaking daarvan. Delfland hoeft niet op te roepen tot reacties en evenmin iets met eventuele reacties te doen.

Wegens het bepaalde in Wgr. art 50g stelt het algemeen bestuur van de GR de begroting voor het komende jaar vast.

Het dagelijks bestuur van de GR zendt de begroting binnen vier weken na de vaststelling, doch in ieder geval vóór 1 augustus van het jaar voorafgaande aan dat waarvoor de begroting dient, aan gedeputeerde staten van de provincie waarin haar plaats van vestiging ligt.

Doordat de vergaderdata van de VV niet aansluiten aan op de wettelijke termijnen waarbinnen de GR haar stukken aan de VV moet aanbieden, ontvangt u de kadernota en de ontwerpbegroting tegelijkertijd.

15. Bijlagen

1. Jaarrekening 2018
2. Kadernota 2020
3. Ontwerpbegroting 2020
4. Brief van de VV aan het dagelijks bestuur van de GR (kenmerk 1398746)

Ontwerpbegroting 2020, Kadernota 2020 en Jaarrekening 2018 van de GR Slibverwerking 2009

Dossiernummer : 1352
Vergaderdatum : 04-07-2019

Hoogheemraadschap van
Delfland

De Verenigde Vergadering van Delfland,

op voordracht van dijkgraaf en hoogheemraden van 05-06-2019, dossiernummer 1352;

gelezen het positieve advies van de commissie Gezond, schoon en gezuiverd water;

overwegende dat:

- De GR Slibverwerking 2009 haar ontwerpbegroting voor het jaar 2020 ter kennisgeving heeft toegezonden;
- de ontwerpbegroting twee weken voor een ieder ter inzage heeft gelegen;
- er voor Delfland geen aanleiding bestaat tot het naar voren brengen van zienswijzen;
- de GR Slibverwerking 2009 hiervan op de hoogte zal worden gebracht.

Gelet op:

- artikel 50g van de Wet gemeenschappelijke regelingen.

Besluit:

1. Kennis te nemen van de ontwerpbegroting 2020 van de Gemeenschappelijke Regelingen Slibverwerking 2009.
2. Hierover geen zienswijzen naar voren te brengen en dit aan GR Slibverwerking 2009 mee te delen.
3. Kennis te nemen van de jaarrekening 2018 van de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 04-07-2019

De Verenigde Vergadering voornoemd,

de Secretaris,

de Voorzitter,

ir. P.C. Janssen

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Aan het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur van de
Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009
t.a.v. mevr. E. Kuijpers
Postbus 4103
2980 GC RIDDERKERK

Datum
5 februari 2019

Behandeld door
A. Booij RA
06 - 15092689

Ons kenmerk
312018012.19.032

Onderwerp
Controleverklaring bij de jaarrekening 2018

Geachte leden van het algemeen bestuur en dagelijks bestuur,

Hierbij ontvangt u onze controleverklaring d.d. 29 januari 2019 bij de jaarrekening 2018 van uw gemeenschappelijke regeling.

Wij hebben één exemplaar van de controleverklaring voorzien van een originele handtekening. Dit exemplaar is bestemd voor uw eigen archief. Het andere exemplaar van de controleverklaring is voorzien van de naam van onze accountantspraktijk en de naam van de accountant, echter zonder persoonlijke handtekening. Wij verzoeken u bij openbaarmaking van de controleverklaring gebruik te maken van het exemplaar van de controleverklaring dat niet is voorzien van een persoonlijke handtekening. Dit conform het advies van de beroepsorganisatie NBA ter vermindering van fraude met handtekeningen van accountants.

Wij bevestigen u ermee akkoord te gaan dat de bijgevoegde controleverklaring zonder persoonlijke handtekening wordt opgenomen in de jaarstukken. Deze jaarstukken dienen te worden uitgebracht overeenkomstig het aan ons voorgelegde definitieve concept (c.q. de laatste drukproef, rekening houdend met de aangegeven wijzigingen), waarvan een gewaarmerkt exemplaar is bijgevoegd. Overigens wijzen wij u erop dat onze hiervoor genoemde toestemming vervalt in de situatie dat de jaarrekening niet ongewijzigd wordt vastgesteld door het algemeen bestuur.

Indien u deze jaarstukken inclusief controleverklaring opneemt op internet, dient u te waarborgen dat de jaarstukken inclusief controleverklaring goed zijn afgescheiden van andere informatie op de internetsite. Afscheiding kan bijvoorbeeld plaatsvinden door de jaarstukken in niet-bewerkbare vorm als een afzonderlijk bestand op te nemen of door een waarschuwing op te nemen indien de lezer de jaarstukken verlaat ("u verlaat de beveiligde, door de accountant gecontroleerde jaarrekening").

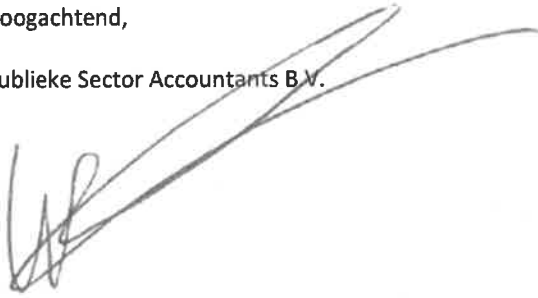
Overigens wijzen wij erop dat, indien tot het moment van de vergadering van het algemeen bestuur omstandigheden blijken die aanpassing van de jaarrekening noodzakelijk maken, een dergelijke aanpassing nog vóór deze vergadering moet worden gemaakt. Uiteraard vervalt in die situatie onze genoemde toestemming.

Tot het geven van een nadere toelichting zijn wij gaarne bereid.

Wij vertrouwen erop u hiermee van dienst te zijn.

Hoogachtend,

Publieke Sector Accountants B.V.

A handwritten signature in dark ink, appearing to be 'W. Kalkman', written over a horizontal line.

W. Kalkman RA

Bijlagen:

- Controleverklaring bij de jaarrekening 2018 in tweevoud (één getekend en één ongetekend exemplaar)
- De door ons gewaarmerkte jaarstukken 2018

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en de Regeling Controleprotocol WNT 2018. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, zoals opgenomen in het normenkader 2018.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Waterschapswet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, het normenkader 2018 en de Regeling Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Rotterdam, 5 februari 2019

Publieke Sector Accountants B.V.

W. Kalkman RA

Paraaf voor identificatiedoeleinden:

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009 te Ridderkerk

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van de Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009 te Ridderkerk gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van de Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009 op 31 december 2018 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2018.
- De exploitatierekening over 2018.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het normenkader 2018 zoals is vastgesteld door het algemeen bestuur op 24 september 2018 en de Regeling Controleprotocol WNT 2018. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009 zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 3.325. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2, lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling Controleprotocol WNT 2018.

Wij rapporteren tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de materialiteit alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij; omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.
- Bijlage 1 (Aangeleverde hoeveelheid slib, zand en droge stof) bij de jaarrekening.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en de Regeling Controleprotocol WNT 2018 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor de gemeenschappelijke regeling van toepassing zijnde vereisten in de Waterschapswet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag, de overige gegevens en de overige toelichtingen op de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en het de Regeling Controleprotocol WNT 2018.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en de Regeling Controleprotocol WNT 2018. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling, zoals opgenomen in het normenkader 2018.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Waterschapswet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeenschappelijke regeling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, het normenkader 2018 en de Regeling Controleprotocol WNT 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Rotterdam, 5 februari 2019

Publieke Sector Accountants B.V.

Was getekend:

W. Kalkman RA

Jaarstukken 2018

Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009

Opgesteld door : Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009
Datum : januari 2019
Versie : 2.0

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1. Algemeen	3
1.2. Doelstelling	3
1.3. Bestuurlijke ontwikkeling	4
1.4. Leeswijzer.....	5
JAARVERSLAG	6
2. Programmaverantwoording	7
2.1. Wat wilden we bereiken?	7
2.2. Wat hebben we daarvoor gedaan?	7
2.3. Wat heeft het gekost?	8
3. Paragrafen	9
3.1. Weerstandsvermogen.....	9
3.2. Financiering	9
3.3. Verbonden partijen	10
JAARREKENING	11
4. Exploitatierkening en balans per 31 december 2018.....	12
4.1. Waarderingsgrondslagen	12
4.2. Exploitatierkening	12
4.3. Toelichting op de exploitatierkening.....	13
4.4. Balans per 31 december 2018	14
4.5. Toelichting op de balans per 31 december 2018	15
4.6. Niet uit de balans blijvende verplichtingen	17
4.7. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)	17
Bijlage 1: Aangeleverde hoeveelheid slib, zand en droge stof	18

1. Inleiding

1.1. Algemeen

De verwerking van slib is een activiteit waaraan vanuit maatschappelijk oogpunt steeds meer eisen worden gesteld, onder andere op het gebied van duurzaamheid en kosteneffectiviteit. Om ook op de langere termijn duurzame en kosteneffectieve oplossingen te kunnen nastreven, hebben hoogheemraadschap van Delfland, hoogheemraadschap van Rijnland, hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, de rechtsvoorganger van waterschap Hollandse Delta en waterschap Rivierenland de samenwerking gezocht. Dit heeft in 1990 geleid tot de oprichting van DRSH NV¹ door die waterschappen.

Op 1 januari 2010 is DRSH NV door de waterschappen in eigendom overgedragen aan de N.V. HVC. Als tegenprestatie hebben de waterschappen een belang, in de vorm van 397 aandelen, verkregen in N.V. HVC, zijnde circa 13% van het totaal aantal aandelen. Deze aandelen zijn in september 2011 overgedragen aan de in 2010 opgerichte Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009, verder: GR.

Als gevolg van de uitgifte door HVC van aandelen aan nieuwe aandeelhouders in 2011 is het belang sinds januari 2014 teruggelopen tot circa 12% in N.V. HVC. Het waterschapsbelang is verankerd in de statuten van N.V. HVC en de ballotageovereenkomst tussen de Zuid-Hollandse waterschappen en N.V. HVC en staat daarin op een gelijk niveau met de andere aandeelhoudersbelangen (gemeenten) in de N.V. HVC.

1.2. Doelstelling

De GR heeft tot doel de behartiging en coördinatie van de belangen van de deelnemende waterschappen met betrekking tot de verwerking van zuiveringsslib en de gezamenlijke ontwikkelingen in de afvalwaterketen. De taak van de GR is het behartigen van het aandeelhouderschap in de N.V. HVC en het afstemmen van de activiteiten die met of door N.V. HVC ten behoeve van de in de gemeenschappelijke regeling deelnemende waterschappen worden uitgevoerd. Hiertoe oefent de GR een actieve rol als aandeelhouder uit, om daarmee namens de deelnemende waterschappen een nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen en innovatie in afval- en slibverwerking te bereiken.

De aandeelhouders van HVC zijn publieke organisaties: gemeenten, waterschappen, gemeenschappelijke regelingen. Zeggenschap in de N.V. HVC is niet alleen gebonden aan het hebben van aandelen in de N.V. HVC, maar vooral aan de manier waarop de rol van aandeelhouder wordt ingevuld.

Afvalverwerking en biomassaverwerking (waaronder het zuiveringsslib valt) hebben steeds meer raakvlakken. De uitvoering van de activiteiten vergt nagenoeg dezelfde disciplines. Door deelname aan de gemeenschappelijke regeling in de N.V. HVC hebben de waterschappen toegang tot kansen ten aanzien van de inzet van technologische en organisatorische innovaties als gevolg van de investeringen die HVC doet op het gebied van afvalstoffenverwerking en energieopwekking. Met de deelname in de N.V. HVC beogen de waterschappen, wederom via de gemeenschappelijke regeling invulling te geven aan de ambitie voor invulling van de duurzaamheidsvraag, zoals de energietransitie, circulariteit en de grondstoffen top vijf.

Om onderscheid te maken tussen -destijds- de waterschappen en de andere aandeelhouders, zoals gemeenten, in HVC, zijn de waterschappen aandeelhouders B geworden en later B plus. Er is niet gekozen voor aandeelhouderschap A, wat een volledige aansprakelijkheid voor de N.V. HVC zou inhouden.

¹ DRSH Zuiveringsslib NV

1.3. Bestuurlijke ontwikkeling

Het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling bestaat uit twee vertegenwoordigers uit het dagelijks bestuur van het waterschap.

Het algemeen bestuur bestaat uit:

- Voorzitter, de heer J.C.H. Haan (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- De heer J.W.A. van Olphen (Hoogheemraadschap van Delfland)
- De heer R. Smits (Hoogheemraadschap van Delfland)
- De heer M. Kastelein (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- De heer P. van den Eijnden (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)
- Mevrouw A.M. van Zoelen (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)
- De heer J.J.M. van Oorscot (Waterschap Hollandse Delta)
- De heer L. Struik (Waterschap Hollandse Delta)
- De heer G. Nieuwenhuis (Waterschap Rivierenland)
- Mevrouw H. Roorda (Waterschap Rivierenland)

Het dagelijks bestuur bestaat uit:

- Voorzitter, de heer J.C.H. Haan (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- Vicevoorzitter Mevrouw A.M. van Zoelen (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)
- De heer J.J.M. van Oorscot (waterschap Hollandse Delta)

Bij de aanvang van de bestuursperiode is afgesproken dat na twee jaar het voorzitterschap en het dagelijks bestuur zou wijzigen. De laatste wisseling heeft in december 2016 plaatsgevonden. In verband met de waterschapsverkiezingen wordt de bestuurswisseling uitgesteld tot 2019.

Secretariaat

De GR heeft een eigen secretariaat en functioneert zelfstandig. Het secretariaat borgt dat voldaan wordt aan de wettelijke eisen conform de Wet Gemeenschappelijke Regelingen.

Het secretariaat van de GR wordt gevoerd door waterschap Hollandse Delta. Hollandse Delta vervult in deze rol de volgende werkzaamheden:

- Invulling rol secretaris inclusief ondersteuning.
- Opstellen van de producten behorende tot de Planning & Control-cyclus.
- Financieel beheer.

Ontwikkelingen in 2018

Vervallen vrijstelling afvalstoffenheffing

Het voornemen van het kabinet om de vrijstelling op de afvalstoffenheffing voor het (mono)verbranden van zuiveringsslib te laten vervallen, kan van grote invloed zijn op het tarief. Tezamen met HVC en SNB heeft overleg over dit onderwerp plaatsgevonden met de Unie van Waterschappen. Daarbij is afgesproken dat de Unie de communicatie met het Ministerie van Financiën op zich neemt.

Btw

SNB, de andere grote slibverbrander met publieke aandeelhouders, heeft voor haar aandeelhouders een ontheffing op de btw. HVC heeft deze ontheffing niet. In 2018 heeft HVC opdracht gegeven een onderzoek hiernaar in te stellen. Wij verwachten in 2019 de resultaten hiervan te zien.

1.4. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt een toelichting gegeven op het programmaplan. Specifiek wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de 3 W-vragen:

- Wat wilden we bereiken?
- Wat hebben we daarvoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

De verplichte paragrafen komen aan bod in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 komen de exploitatierekening en de toelichting op de balans per 31 december 2018 aan de orde. Tot slot is in bijlage 1 het overzicht van de geraamde en daadwerkelijke hoeveelheden aangeleverd slib opgenomen.

JAARVERSLAG

2. Programmaverantwoording

2.1. Wat wilden we bereiken?

In 2018 is ingezet op het uitvoeren van de acties ten aanzien van:

- Inzicht over de opbouw en het verloop van de tarieven voor de komende 15 jaar.
- Het starten van bestuurlijk overleg met andere partijen om vraagstukken voor een gezamenlijke toekomst te onderzoeken. Door het algemeen bestuur is een oproep aan HVC gedaan om in overleg met SNB te gaan om de samenwerking te intensiveren. SNB heeft aangegeven eerst een strategische studie te willen doen. Ook met andere partijen wordt gekeken naar intensievere samenwerking. Dit zijn onder andere Waternet en Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.

Strategiestudie

Verdere uitwerking van de strategiestudie op basis van onderstaande speerpunten:

1. Optimaliseren van benutting assets deelnemers;
2. Verdere ontwikkeling door HVC van bioplastics;
3. Thermische energie en grondstoffenwinning.

Daarnaast zouden in 2018 de volgende bestuurlijke producten worden opgeleverd:

- Een door het Algemeen Bestuur vastgestelde jaarrekening 2017;
- Een door het Algemeen Bestuur vastgestelde begroting 2019;
- Een door het Algemeen Bestuur vastgestelde kadernota 2020;
- Uitvoering geven aan de door het Dagelijks – en Algemeen Bestuur genomen besluiten;

2.2. Wat hebben we daarvoor gedaan?

Tarief

Het tarief, dat HVC hanteert voor het transport en verwerking van zuiveringsslib, wordt jaarlijks door de Raad van Commissarissen van HVC vastgesteld. Onder de paraplu van de GR is samen met HVC een analyse gemaakt van de opbouw van het tarief. Het advies van de financials van de GR is door HVC overgenomen, hetgeen heeft geleid tot een daling van het tarief van € 101,13 naar € 97,20 per ton slib in 2019 (tarief incl. btw).

Samenwerking HVC/SNB

HVC en SNB werken op operationeel niveau goed met elkaar samen. Echter, de bedrijfsstrategieën lopen ver uiteen. SNB denkt aan verdere verzelfstandiging en wil geen vervlechting met HVC. De conclusie is, dat de samenwerking op operationeel niveau het hoogst haalbare is. Waterschap Rivierenland heeft SNB als aandeelhouder verlaten.

Samenwerking met Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Waternet

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (HHNK) heeft besloten om de eigen slibdroger te sluiten en de verwerking van hun zuiveringsslib bij HVC neer te leggen. Daartoe wil HHNK het aandeelhouderschap HVC uitbreiden tot 100 aandelen B. Dat laatste brengt het toetreden van Hollands Noorderkwartier tot de GR een grote stap dichterbij. In 2019 zal hierover- indien daar toe aanleiding is- besluitvorming worden voorbereid.

De samenwerking met Waternet bestaat uit contacten op ambtelijk niveau. Vooralnog bestaat de samenwerking uit informatie-uitwisseling.

Strategiestudie

Ad 1 Optimaliseren benutting assets

Er heeft in 2018 een korte verkenning plaatsgevonden ten aanzien van het uitwisselen van slib tussen de GR-waterschappen. Tot concrete resultaten heeft dit nog niet geleid. Door de beoogde sluiting van de gisting in Hoek van Holland is de uitwisselingsruimte sterk verminderd. Hoogheemraadschap Rijnland heeft in september het principebesluit genomen tot verdere benutting van de bestaande gistingstanks op Haarlem Waarderpolder. Doelstelling is dat op termijn al het slib van Rijnland vergist wordt voordat het wordt afgevoerd naar de eindverwerking.

Ad 2 Ontwikkeling bioplastics

De productie van bioplastics op basis van het afvalwater van de SVI van HVC is levensvatbaar gebleken. In 2019 wordt onderzocht hoe de productie vorm te geven.

Ad 3 Thermische energie en grondstoffenwinning

HVC is doende met een project voor thermische energie in het Westland. Wat betreft de grondstoffenwinning is het terugwinnen van fosfaat al jaren een agendapunt. Begin 2018 heeft het bestuur van de GR, samen met SNB, een bezoek gebracht aan de fosfaatfabriek van EcoPhos in Duinkerken (Fr). HVC overweegt een participatie in dit productieproces te nemen. In 2019 zal HVC een business-case aan de GR presenteren. De duur van deze business-case gaat verder dan het eerder afgegeven commitment tot 2025. Dat betekent dat dit opnieuw aan de deelnemers zal worden voorgelegd.

Bestuurlijke producten

In 2018 heeft het Algemeen Bestuur van de GR de volgende stukken vastgesteld:

- De Jaarrekening 2017 op 26 maart 2018;
- De Begroting 2019 op 26 maart 2018;
- De Kadernota 2020 op 3 december 2018.

Daarnaast zijn de Algemene Vergaderingen van Aandeelhouders van HVC op 24 mei en 13 december 2018 voorbereid.

2.3. Wat heeft het gekost?

De gemeenschappelijke regeling staat garant voor de uitstaande geldleningen ten behoeve van slibverwerkingsactiviteiten die N.V. HVC heeft bij de Nederlandse Waterschapsbank. Door deze garantstelling kan N.V. HVC tegen lagere rentetarieven leningen aantrekken. Het voordeel wat N.V. HVC hierdoor realiseert, wordt voor een deel, zijnde 1% van de gegarandeerde som aan leningen, uitgekeerd aan de garantstellers. De uitbetaling van deze provisie vindt plaats via de gemeenschappelijke regeling. Dit betekent dat HVC de provisie betaalt aan de gemeenschappelijke regeling. Met de overdracht van het secretariaat van de GR naar waterschap Hollandse Delta, zorgt waterschap Hollandse Delta voor de betaling van de provisie vanuit de GR naar de deelnemende waterschappen.

De lasten voor het secretariaat worden via de gemeenschappelijke regeling in rekening gebracht. De lasten voor het secretariaat bestaan uit:

- De uren voor het voeren van het secretariaat (secretaris, ondersteuning, financiën);
- Notuleren vergaderingen GR en Ambtelijke Ondersteuningsgroep;
- Accountantscontrole.

Voor de door WSHD in rekening gebrachte uren zijn de door de Verenigde Vergadering van WSHD vastgestelde uurtarieven diensten ten behoeve van derden 2018 gehanteerd (vastgesteld op 30 november 2017). Het Algemeen Bestuur van de GR heeft in 2017 met vaststelling van de begroting 2018 ingestemd met het hanteren van deze tarieven.

De verplichtingen voor de lasten inzake het secretariaat zijn aangegaan door waterschap Hollandse Delta. Deze lasten zijn inclusief onderbouwing door WSHD doorbelast aan de gemeenschappelijke regeling. Vanuit de gemeenschappelijke regeling heeft een doorbelasting plaatsgevonden naar de deelnemende waterschappen. De lasten voor het secretariaat worden gezamenlijk gedragen door de deelnemende waterschappen. De kosten worden gelijkmatig verdeeld. Dit betekent dat ieder van de waterschappen 20% van de kosten draagt.

3. Paragrafen

Vanuit het Waterschapsbesluit zijn de volgende paragrafen verplicht:

- Ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar
- Uitgangspunten en normen
- Incidentele baten en lasten
- Kostentoerekening
- Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen
- Waterschapsbelastingen
- Weerstandsvermogen
- Financiering
- Verbonden partijen
- Bedrijfsvoering
- EMU-saldo

Van deze paragrafen zijn de paragrafen weerstandsvermogen, financiering en verbonden partijen relevant voor de GR Slibverwerking 2009. De overige paragrafen zijn niet van toepassing.

3.1. Weerstandsvermogen

Financiële risico's

Vanaf de toetreding tot de gemeenschappelijke regeling staan de waterschappen garant voor de financiering van de activiteiten die HVC ten behoeve van de waterschappen uitvoert. In het nieuwe B-plus aandeelhouderschap waartoe in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 4 juli 2013 is besloten, heeft de garantstelling ook betrekking op de financiering van investeringen ter verduurzaming van de activiteiten die ten behoeve van de waterschappen worden uitgevoerd. Zo wordt een deel van de financiering c.q. de daarvoor benodigde garantstelling van de bio-energiecentrale ('BEC') aan de waterschappen toegerekend. Dit aangezien de BEC groene elektriciteit levert voor de bedrijfsvoering van de slibverbrandingsinstallatie (SVI).

Een verdere aanpassing c.q. uitbreiding van de garantstelling zal plaatsvinden afhankelijk van besluitvorming over (financiering van) nieuwe investeringen ten behoeve van de waterschappen. Het continueren van het aandeelhouderschap B betekent een voortzetting van het bestaande principe van lasten- en batendeling.

De aandeelhouders B staan volledig garant voor de Slibverbrandingsinstallatie. Voor de Bio Energie Centrale is de garantstelling naar rato van de aandelenverhouding tussen aandeelhouder A en B, zijnde 12%. De bereidstelling ten aanzien van de BEC is niet omgezet in een feitelijke garantstelling. Dit betekent dat de GR per 31 december 2018 garant staat voor 30,0 miljoen (€ 24,6 miljoen uitstaande geldleningen + € 5,4 miljoen BEC).

3.2. Financiering

De aandeelhoudende waterschappen hebben hun gezamenlijk belang in NV HVC overgedragen aan de GR Slibverwerking. Het eigendom per waterschap wordt bepaald aan de hand van het aantal aandelen. Het eigendom wat de GR Slibverwerking heeft, wordt derhalve gefinancierd door de afzonderlijke waterschappen.

3.3. Verbonden partijen

Om op de langere termijn duurzame en kosteneffectieve oplossingen ten aanzien van de verwerking van slib te kunnen nastreven, hebben hoogheemraadschap van Delfland, hoogheemraadschap van Rijnland, hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, waterschap Hollandse Delta en waterschap Rivierenland de samenwerking gezocht. Dit heeft geleid tot de instelling van DRSH NV.

Op 1 januari 2010 is DRSH NV door de aandeelhoudende waterschappen in eigendom overgedragen aan de N.V. HVC. Als gevolg van deze overdracht hebben de waterschappen een gezamenlijk belang verkregen in N.V. HVC van circa 13%. Dit belang is in september 2011 overgedragen aan de in 2010 opgerichte Gemeenschappelijk Regeling Slibverwerking 2009 (GR Slibverwerking). Als gevolg van de uitgifte van aandelen aan nieuwe HVC aandeelhouders in 2011 is het belang per januari 2014 circa 12% in N.V. HVC.

Op 4 juli 2013 is in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders besloten verder te gaan in het nieuwe B-plus aandeelhouderschap (zie paragraaf 3.1).

JAARREKENING

4. Exploitatierkening en balans per 31 december 2018

4.1. Waarderingsgrondslagen

Algemene grondslagen voor het opstellen van de begroting

De jaarrekening 2018 is opgesteld conform de voorschriften van het Waterschapsbesluit. Voor zover niet anders vermeld, worden de activa en passiva gewaardeerd op nominale waarde en afgerond op bedragen van € 1.

De waardering van activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, tenzij anders vermeld.

Financiële vaste activa

De participatie in het aandelenkapitaal van NV HVC (kapitaalverstrekking aan een deelneming in de zin van het Waterschapsbesluit²) is gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Wanneer de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs dan zal afwaardering plaatsvinden. Tot en met het opstellen van voorliggende jaarrekening heeft een dergelijke afwaardering niet plaatsgevonden.

Waarderingsgrondslagen resultaatbepaling

Baten en lasten

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben (stelsel van baten en lasten). Winsten worden slechts in acht genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de rekening bekend zijn.

De jaarrekening 2018 sluit met een resultaat van nihil.

4.2. Exploitatierkening

Exploitatierkening (* €1)	Begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Baten			
Garantstellingsprovisie HVC	291.510	290.780	302.416
Vergoeding kosten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling	42.000	41.753	47.479
Totaal baten	333.510	332.533	349.895
Lasten			
Garantstellingsprovisie Waterschappen	291.510	290.780	302.416
Kosten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling	42.000	41.753	47.479
Totaal lasten	333.510	332.533	349.895
	-	-	-

De toelichting op de verdeling van de garantstellingsprovisie en de basis voor deze provisie wordt gegeven in paragraaf 4.3. In deze paragraaf is eveneens de specificatie van de lasten voor het secretariaat opgenomen.

² Krachtens artikel 4.1 Waterschapsbesluit is er sprake van een deelneming als de GR participeert in het aandelenkapitaal van een NV of een BV.

4.3. Toelichting op de exploitatierekening

Toelichting op de exploitatierekening (* €1)	Begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Baten			
<i>Garantstellingsprovisie HVC</i>	291.510	290.780	302.416
Deze provisie bedraagt 1% van het gegarandeerde leningbedrag van:			
- per 1 januari 2017: € 30.242.000			
- per 1 januari 2018: € 29.078.000			
<i>Vergoeding lasten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling</i>			
- Hoogheemraadschap van Delfland (20%)	8.400	8.351	9.496
- Hoogheemraadschap van Rijnland (20%)	8.400	8.351	9.496
- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (20%)	8.400	8.351	9.496
- Waterschap Hollandse Delta (20%)	8.400	8.351	9.496
- Waterschap Rivierenland (20%)	8.400	8.351	9.496
Te verrekenen met deelnemers			
	42.000	41.753	47.479
Totaal baten	333.510	332.533	349.895
Lasten			
<i>Garantstellingsprovisie Waterschappen</i>			
De deelnemende waterschappen ontvangen van de NV HVC een garantstellingsprovisie van 1% van het gegarandeerde leningbedrag. Conform artikel 22 van de statuten wordt de garantstellingsprovisie verdeeld naar rato van het aantal aandelen:			
- Hoogheemraadschap van Delfland (95 aandelen)	69.757	69.582	72.367
- Hoogheemraadschap van Rijnland (123 aandelen)	90.317	90.091	93.696
- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (40 aandelen)	29.371	29.298	30.470
- Waterschap Hollandse Delta (111 aandelen)	81.505	81.301	84.555
- Waterschap Rivierenland (28 aandelen)	20.560	20.508	21.329
- Totaal: 397 aandelen	291.510	290.780	302.416
<i>Lasten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling</i>			
- Inzet uren secretariaat (secretaris, ondersteuning, financiën)	32.000	29.578	36.547
- Vergaderingen GR (notuleren, catering)	3.700	5.157	5.932
- Representatiekosten	1.000	50	-
- Accountantscontrole	5.300	6.968	5.000
	42.000	41.753	47.479
Totale lasten	333.510	332.533	349.895
Resultaat	-	-	-

In 2017 zijn er door het inwerken van nieuwe medewerkers meer uren gemaakt; hierdoor vallen de kosten van het secretariaat over 2018 ten opzichte van 2017 lager uit.

4.4. Balans per 31 december 2018

OMSCHRIJVING (* €1)	31 december 2018	31 december 2017
ACTIVA		
<i>Vaste activa</i>		
Financiële vaste activa		
- Kapitaalverstrekingen	18.044	18.044
<i>Viottende activa</i>		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	0	0
Liquide middelen		
- Banksaldi	325	6.699
Overlopende activa		
- Nog te ontvangen bedragen	29.253	34.979
TOTAAL ACTIVA	47.622	59.723
PASSIVA		
<i>Vaste passiva</i>		
- Eigen vermogen	18.044	
<i>Viottende passiva</i>		
Netto viottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
- Overige schulden		18.044
Overlopende passiva		
- Nog te betalen bedragen	29.578	41.679
TOTAAL PASSIVA	47.622	59.723

Bovenstaande balans geeft het bedrag weer van het bezit van de waterschappen in HVC. De verdeling over de verschillende waterschappen wordt toegelicht in paragraaf 4.5.

4.5. Toelichting op de balans per 31 december 2018

OMSCHRIJVING (* €1)	31 december 2018	31 december 2017
ACTIVA		
Vaste activa		
Financiële vaste activa		
- Kapitaalverstrekingen	18.044	18.044
Op 28 september 2011 hebben de deelnemende waterschappen hun aandelen a € 45,45 per aandeel overgedragen aan de gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009.		
De aandelenverhouding is als volgt:		
- Hoogheemraadschap van Delfland (95 aandelen)		
- Hoogheemraadschap van Rijnland (123 aandelen)		
- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (40 aandelen)		
- Waterschap Hollandse Delta (111 aandelen)		
- Waterschap Rivierenland (28 aandelen)		
- Totaal: 397 aandelen		
Viottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
- Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	0	0
Liquide middelen		
- Banksaldi	325	6.699
Overlopende activa		
Uitgefactureerd en ontvangen voorschot		
- factuur 2018013 Hoogheemraadschap van Delfland	-12.500	-12.500
- factuur 2018014 Hoogheemraadschap van Rijnland	8.351	9.496
- factuur 2018015 Hoogheemraadschap van Schieland	8.351	9.496
- factuur 2018016 Waterschap Hollandse Delta	8.351	9.496
- factuur 2018017 Waterschap Rivierenland	8.351	9.496
	29.253	34.979
TOTAAL ACTIVA	47.622	59.723
PASSIVA		
Vaste passiva		
- Eigen vermogen	18.044	
Viottende passiva		
Netto viottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
- Overige schulden		18.044
Overlopende passiva		
- Nog te betalen bedragen		
Factuur Waterschap Hollandse Delta inzake vergoeding voeren administratie van de GR Slibverwerking		
- factuur 2019000009 Waterschap Hollandse Delta	29.578	36.547
Overige nog te ontvangen facturen		
- accountant	0	5.000
- nog te vergoeden aan deelnemers	0	77
- standaard bankverklaring	0	55
	29.578	41.679
TOTAAL PASSIVA	47.622	59.723

De aandelen HVC zijn van de waterschappen en hoogheemraadschappen overgegaan naar de GR Slibverwerking. Deze overdracht heeft met gesloten beurzen plaatsgevonden. Dit heeft destijds geleid tot het opnemen van een schuld aan de waterschappen voor eenzelfde waarde als de waarde van de aandelen. De terugbetaling wordt echter niet op korte termijn voorzien waardoor het bezien vanuit de regelgeving passender is dit te presenteren als eigen vermogen. Dit is in de balans per 1 januari 2018 gecorrigeerd door middel van een directe balansmutatie. Het nog te betalen bedrag is verlaagd met € 18.044 en toegevoegd aan het eigen vermogen.

Voorheen werden de accountantskosten achteraf in het daaropvolgende jaar in rekening gebracht, hierdoor was er in de jaarrekening 2017 een post "Overige nog te ontvangen facturen" zichtbaar. De accountantskosten over 2018 zijn vooraf in rekening gebracht en zitten in de kosten over 2018.

Ten aanzien van het schatkistbankieren wordt dagelijks beoordeeld of de rekening-courant van de GR Slibverwerking bij de NWB moet worden 'afgeroomd' naar of moet worden aangevuld van de rekening bij de schatkist. De GR mag maximaal het drempelbedrag buiten de schatkist aanhouden (op de rekening-courant bij NWB). Het drempelbedrag is gelijk aan 0,75% van het begrotingstotaal van de primitieve begroting (zijnde € 333.510), zijnde € 2.501. Voor het drempelbedrag geldt echter een minimum van € 250.000. Hieronder is te zien dat voor de GR Slibverwerking in heel 2018 onder het drempelbedrag gebleven is.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar					
(1)	Drempelbedrag	250			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	18	10	20	17
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	232	240	230	233
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	334			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	334			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	250			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	1.599	872	1.810	1.561
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	18	10	20	17

De GR Slibverwerking heeft daarmee in 2018 voldaan aan de verplichtingen rondom het schatkistbankieren.

4.6. Niet uit de balans blijkende verplichtingen

De waterschappen staan garant voor een deel van de geldleningen die HVC is aangegaan. Ter compensatie van de door de waterschappen gegarandeerde geldleningen betaalt HVC jaarlijks een vergoeding (garantstellingsprovisie) van 1% van de hoogte van de uitstaande gegarandeerde geldleningen per 1 januari van dat jaar uit. In 2018 is de garantstellingsprovisie over de uitstaande gegarandeerde geldleningen per 1 januari 2018 uitbetaald. De gemeenschappelijke regeling keert de ontvangen garantstellingsprovisie uit naar rato van het aantal aandelen per waterschap.

De gegarandeerde geldleningen bedragen per 1 januari 2018 € 29,078 miljoen (conform de Jaarrekening 2017 van HVC, gegarandeerde geldleningen aandeelhouders B). Per 31 december 2018 is het bedrag aan gegarandeerde geldleningen € 24,6 miljoen. De GR staat 100% garant voor deze gegarandeerde geldleningen.

4.7. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Met ingang van 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) van kracht. De WNT normeert de bezoldiging (het bezoldigingsmaximum) en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen in de (semi)publieke sector. Indien de bezoldiging en/of een ontslagvergoeding van een topfunctionaris de wettelijke norm overschrijdt, dient het meerdere teruggevorderd te worden van de betreffende topfunctionaris. In de wet is tevens geregeld wie als topfunctionaris dient te worden aangemerkt.

Het algemeen bestuur bestaat uit:

- Voorzitter, de heer J.C.H. Haan (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- De heer J.W.A. van Olphen (Hoogheemraadschap van Delfland)
- De heer R. Smits (Hoogheemraadschap van Delfland)
- De heer M. Kastelein (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- De heer P. van den Eijnden (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)
- Mevrouw A.M. van Zoelen (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)
- De heer J.J.M. van Oorschot (Waterschap Hollandse Delta)
- De heer L. Struik (Waterschap Hollandse Delta)
- De heer G. Nieuwenhuis (Waterschap Rivierenland)
- Mevrouw H. Roorda (Waterschap Rivierenland)

Het dagelijks bestuur bestaat uit:

- Voorzitter, de heer J.C.H. Haan (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- Vicevoorzitter Mevrouw A.M. van Zoelen (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)
- De heer J.J.M. van Oorschot (waterschap Hollandse Delta)

De secretaris van de gemeenschappelijke regeling is mr. M. (Martin) Dijkgraaf (waterschap Hollandse Delta).

De leden van het Algemeen Bestuur, het Dagelijks Bestuur en de secretaris zijn onbezoldigd binnen de Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009.

Bijlage 1: Aangeleverde hoeveelheid slib, zand en droge stof

Slibverwerking

Ten aanzien van de slibverwerking zelf staan hieronder de begrote en daadwerkelijk aangeleverde hoeveelheden slib (in ton) per deelnemend waterschap toegelicht:

geleverde tonnen vs begroting 2018	Begroot										
	werkelijk 2010	werkelijk 2011	werkelijk 2012	werkelijk 2013	werkelijk 2014	werkelijk 2015	werkelijk 2016	werkelijk 2017	concept 2018	jun-17 2018	mei-18 2018
Slib (ton)	86.972	83.222	85.481	82.345	81.641	80.336	77.017	79.400	81.221	78.979	78.979
Delfland	99.397	96.515	97.740	100.659	100.839	105.009	102.282	101.528	104.248	104.500	109.203
Rijnland	30.121	29.590	31.136	30.614	28.729	30.424	32.198	33.191	29.952	30.154	30.851
Schieland en de Krimpenerwaard	80.964	80.207	78.329	76.774	76.525	78.005	78.868	83.613	80.268	78.418	84.350
Hollandse Delta	21.925	22.646	22.840	23.007	22.066	22.611	23.468	25.221	23.940	21.948	24.548
Rivierland	319.379	312.180	315.526	313.399	309.800	316.385	313.833	322.953	319.629	313.999	327.931
totaal											

Peildatum: 10 januari 2019 (definitieve cijfers over 2018 zijn nog niet beschikbaar)

Naast het slib is de volgende hoeveelheid zand aangeleverd:

Zand (ton)	ton	ton ds	%ds
Delfland	591	252	43%
Rijnland	104	46	44%
Schieland en de Krimpenerwaard	625	275	44%
Hollandse Delta	153	67	44%
Rivierland	0	0	-
	1473	641	43,50%

Peildatum: 10 januari 2019 (definitieve cijfers over 2018 zijn nog niet beschikbaar)

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009 te Ridderkerk

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van de Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009 te Ridderkerk gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van de Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009 op 31 december 2018 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeenschappelijke regeling.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2018.
- De exploitatierekening over 2018.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het normenkader 2018 zoals is vastgesteld door het algemeen bestuur op 24 september 2018 en de Regeling Controleprotocol WNT 2018. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de Gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009 zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 3.325. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2, lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling Controleprotocol WNT 2018.

Wij rapporteren tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de materialiteit alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.
- Bijlage 1 (Aangeleverde hoeveelheid slib, zand en droge stof) bij de jaarrekening.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en de Regeling Controleprotocol WNT 2018 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor de gemeenschappelijke regeling van toepassing zijnde vereisten in de Waterschapswet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag, de overige gegevens en de overige toelichtingen op de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit en het de Regeling Controleprotocol WNT 2018.

Kadernota 2020

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking

Opgesteld door : Secretariaat Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking
Datum : 9 november 2018
Versie : 2.2

Inhoud

1. Inleiding	3
1.1. Historie	3
1.2. Doelstelling	3
1.3. Organisatie	4
2. Ontwikkelingen	5
2.1. HVC	5
2.2. Kosten.....	5
2.3. Duurzaamheid en circulariteit	6
2.4. Slibeindverwerking 2028.....	7
3. Doelstellingen en begroting 2020	8
3.1. Doelstellingen	8
3.2. Begroting 2020.....	8
Bijlage 1: Prognose afvoer slib exclusief zand	9
Bijlage 2: Meerjarenraming	10

1. Inleiding

In deze Kadernota 2020 worden de ontwikkelingen geschetst en een voortuitblik gegeven op de begroting 2020 van de gemeenschappelijke regeling. Hiermee worden de algemene besturen van de deelnemers in staat gesteld in een vroeg stadium te reageren op ontwikkelingen voordat de ontwerpbegroting 2020 beschikbaar wordt gesteld. Met de meest recente wijziging van de Wet gemeenschappelijke regeling is het opstellen van een Kadernota een verplichting.

1.1. Historie

De verwerking van slib is een activiteit waaraan vanuit maatschappelijk oogpunt steeds meer eisen worden gesteld, onder andere op het gebied van duurzaamheid en kosteneffectiviteit. Om ook op de langere termijn duurzame en kosteneffectieve oplossingen te kunnen nastreven, hebben hoogheemraadschap van Delfland, hoogheemraadschap van Rijnland, hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, de rechtsvoorganger van waterschap Hollandse Delta en waterschap Rivierenland de samenwerking gezocht. Dit heeft in 1990 geleid tot de oprichting van DRSH NV¹ door die waterschappen.

Op 1 januari 2010 is DRSH NV door de waterschappen in eigendom overgedragen aan de NV HVC. Als tegenprestatie hebben de waterschappen een belang, in de vorm van 397 aandelen, verkregen in NV HVC, zijnde circa 13% van het totaal aantal aandelen. Deze aandelen zijn in september 2011 overgedragen aan de in 2010 opgerichte Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009, verder: GR.

Als gevolg van de uitgifte door HVC van aandelen aan nieuwe aandeelhouders in 2011 is het belang sinds januari 2014 teruggelopen tot circa 12% in N.V. HVC. Het waterschapsbelang is verankerd in de statuten van N.V. HVC en de ballotageovereenkomst tussen de Zuid-Hollandse waterschappen en N.V. HVC en staat daarin op een gelijk niveau met de andere aandeelhoudersbelangen (gemeenten) in de N.V. HVC.

1.2. Doelstelling

De GR heeft tot doel de behartiging en coördinatie van de belangen van de deelnemende waterschappen met betrekking tot de verwerking van zuiveringsslib en de gezamenlijke ontwikkelingen in de afvalwaterketen. De taak van de GR is het behartigen van het aandeelhouderschap in de N.V. HVC en het afstemmen van de activiteiten die met of door N.V. HVC ten behoeve van de in de gemeenschappelijke regeling deelnemende waterschappen worden uitgevoerd. Hiertoe oefent de GR een actieve rol als aandeelhouder uit, om daarmee namens de deelnemende waterschappen een nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen en innovatie in afval- en slibverwerking te bereiken.

De aandeelhouders van HVC zijn publieke organisaties: gemeenten, waterschappen, gemeenschappelijke regelingen. Zeggenschap in de N.V. HVC is niet alleen gebonden aan het hebben van aandelen in de N.V. HVC, maar vooral aan de manier waarop de rol van aandeelhouder wordt ingevuld.

Afvalverwerking en biomassaverwerking (waaronder het zuiveringsslib valt) hebben steeds meer raakvlakken. De uitvoering van de activiteiten vergt nagenoeg dezelfde disciplines. Door deelname aan de gemeenschappelijke regeling in de N.V. HVC hebben de waterschappen toegang tot kansen ten aanzien van de inzet van technologische en organisatorische innovaties als gevolg van de investeringen die HVC doet op het gebied van afvalstoffenverwerking en energieopwekking. Met de deelname in de N.V. HVC beogen de waterschappen, wederom via de gemeenschappelijke regeling invulling te geven aan de ambitie voor invulling van de duurzaamheidsvraag, zoals de energietransitie, circulariteit en de grondstoffen top vijf.

Om onderscheid te maken tussen -destijds- de waterschappen en de andere aandeelhouders, zoals gemeenten, in HVC, zijn de waterschappen aandeelhouders B geworden. Er is niet gekozen voor aandeelhouderschap A, wat een volledige aansprakelijkheid voor de N.V. HVC zou inhouden.

¹ DRSH Zuiveringsslib NV

1.3. Organisatie

Sinds de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen in 2016 bevat het algemeen bestuur per waterschap twee vertegenwoordigers uit het dagelijks bestuur van het waterschap.

Het algemeen bestuur bestaat uit:

- Voorzitter, de heer J.C.H. Haan (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- De heer J.W.A. van Olphen (Hoogheemraadschap van Delfland)
- De heer R. Smits (Hoogheemraadschap van Delfland)
- De heer M. Kastelein (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- De heer P. van den Eijnden (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)
- Mevrouw A.M. van Zoelen (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)
- De heer J.J.M. van Oorscot (Waterschap Hollandse Delta)
- De heer L. Struik (Waterschap Hollandse Delta)
- De heer G. Nieuwenhuis (Waterschap Rivierenland)
- Mevrouw H. Roorda (Waterschap Rivierenland)

Het dagelijks bestuur bestaat uit:

- Voorzitter, de heer J.C.H. Haan (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- Vice-voorzitter Mevrouw A.M. van Zoelen (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)
- De heer J.J.M. van Oorscot (waterschap Hollandse Delta)

Bij de aanvang van de bestuursperiode is afgesproken dat na twee jaar het voorzitterschap en het dagelijks bestuur zou wijzigen. De laatste wisseling heeft in december 2016 plaats gevonden. In verband met de waterschapsverkiezingen wordt de bestuurswisseling uitgesteld tot 2019.

Secretariaat

De GR heeft een eigen secretariaat en functioneert zelfstandig. Het secretariaat borgt dat voldaan wordt aan de wettelijke eisen conform de Wet Gemeenschappelijke Regelingen.

Het secretariaat van de GR wordt gevoerd door waterschap Hollandse Delta. Hollandse Delta vervult in deze rol de volgende werkzaamheden:

- Invulling rol secretaris inclusief ondersteuning.
- Opstellen van de producten behorende tot de Planning & Control-cyclus.
- Financieel beheer.

2. Ontwikkelingen

2.1. HVC

Sinds eind 2016 is de heer Van Steensel algemeen directeur van HVC. In maart 2017 hebben de aandeelhouders van HVC het beloningsbeleid ten aanzien van de statutaire directie van HVC vastgesteld. De aandeelhouders hebben daar geconcludeerd dat de WNT weliswaar wettelijk niet toepasbaar is op het bedrijf, maar met algemene stemmen hebben zij besloten dat de WNT als uitgangspunt moet gelden voor de honorering van de volgende algemeen directeur, en daarmee voor het volledige loongebouw van HVC.

De aandeelhouders van HVC hebben in 2018 ingestemd met het voorstel om het aantal commissarissen te verminderen en de benoemingsprocedure te wijzigen in een benoeming van RvC-leden door de gehele AVA. Dit betekent, dat de benoeming via het voorkeursrecht van een "eigen" commissaris niet meer mogelijk is. Om de representativiteit van de Raad van Commissarissen te borgen is vastgelegd dat ten minste één van de commissarissen een publieke signatuur heeft met kennis van het gemeentelijke en waterschap domein. Verder is afgesproken, dat de gemeenschappelijke regeling Slibverwerking namens de waterschappen B-aandeelhouders via de selectiecommissie invloed krijgt op de benoeming van de commissarissen. Daarnaast zal één van de RvC-leden als eerste aanspreekpunt voor de waterschappen worden aangewezen. Daarmee is betrokkenheid van de waterschappen bij de Raad van Commissarissen gewaarborgd. De heer J.H. Oosters, welke de functie vervult van eerste aanspreekpunt in de RvC, treedt af op 1 februari 2019. Naar verwachting wordt de vacature bij de algemene vergadering van aandeelhouders in mei 2019 wederom ingevuld.

Samenwerking GR met HVC

De samenwerkingsrelatie tussen de GR en HVC kent meerdere sporen:

- aandeelhouder van de GR in HVC;
- opdrachtgever van de GR aan HVC voor transport en de verwerking van slib;
- samenwerken om kansen op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie te benutten. Hier overweegt de GR de meerwaarde van een gezamenlijke aanpak met behoud van de autonomie van de deelnemers.

De rol van aandeelhouder wordt door de GR ingevuld door te sturen op belangen in de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA) en de vertegenwoordiging van de GR in de RvC van HVC. Het opdrachtgeverschap wordt op ambtelijk niveau ingevuld. Er vindt veel afstemming plaats. De GR zet in op versterking van zakelijkheid in de opdrachtgever-opdrachtnemer relatie zodat onduidelijkheden in rollen en verwachtingen worden weggenomen ter versterking van de samenwerking.

Samenwerking HVC met SNB

Het algemeen bestuur van de GR heeft aangegeven dat een verdere samenwerking tussen beide slibverwerkers van groot belang is. Beide bedrijven zijn met elkaar in gesprek, maar dit heeft nog niet tot concrete resultaten geleid.

2.2. Kosten

Kosten GR Slibverwerking

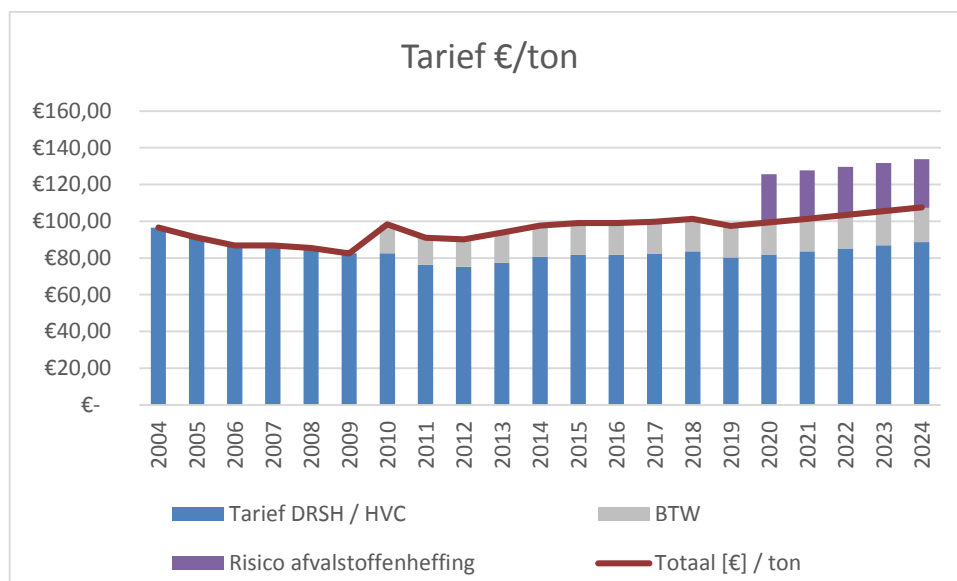
De exploitatiebegroting van de GR bestaat uit 2 componenten de kosten van het secretariaat en de garantstellingsprovisie die ontvangen wordt van HVC. De kosten voor het secretariaat worden gelijkmatig verdeeld, ieder waterschap draagt 20%. De garantstellingsprovisie wordt na rato van het aantal aandelen aan de deelnemende waterschappen uitbetaald.

Tarief slibverwerking

De kosten voor de verwerking van het slib worden door HVC rechtstreeks gefactureerd aan de waterschappen. De ontwikkeling van dit tarief heeft een grote impact op de begroting van de waterschappen en staat hoog op de agenda van de GR in relatie tot HVC.

Onderstaande grafiek laat zien dat de ontwikkeling van het netto tarief per ton vrij stabiel is. Vanaf 2010 (1^e jaar slibverwerking door HVC) is een tariefdaling ingezet. Na de tariefdaling is een

jaarlijkse indexatie toegepast. Er wordt nog steeds voldaan aan de financiële strategie welke in december 2015 is vastgesteld door de aandeelhouders. Door een verbeterde solvabiliteit van HVC is het tarief voor 2019 verlaagd.

Het tarief voor 2019 is vastgesteld op € 80,33 netto en € 97,20 incl. BTW. Voor de jaren 2020 en verder is een aanname gemaakt van 2% prijsstijging per jaar. Het risico afvalstoffenheffing is weergegeven op basis van het tarief van 2018. Dit wordt hieronder toegelicht.

BTW

SNB, de andere grote slibverbrander met publieke aandeelhouders, heeft voor haar aandeelhouders een ontheffing op de BTW. HVC heeft deze ontheffing niet. Een ontheffing op de BTW zorgt voor een aanzienlijk lager tarief. Bij HVC is erop aangedrongen de actie om ook vrijstelling te verkrijgen, te intensiveren. De haalbaarheid van een ontheffing wordt vooralsnog laag ingeschat.

Risico vervallen vrijstelling op afvalstoffenheffing

Het voornemen van het kabinet om de vrijstelling op de afvalstoffenheffing op het (mono)verbranden van zuiveringsslib te laten vervallen, kan een grote invloed hebben op het tarief. In 2019 wordt deze heffing verhoogd van € 13,21,- naar € 31,39 per ton. In het kader van de fiscale vergroening is een verdere verhoging van het tarief te verwachten. Via de Unie van waterschappen en HVC wordt naar de wetgever gelobbyd om dit voornemen, dat leidt tot het rondpompen van overheidsgeld, te wijzigen. Vooralsnog is het invoeren van deze belastingmaatregel uitgesteld tot na 2019.

Potentiële tariefreductie

Door vertraging in de realisatie van terugwinning van fosfaat uit het verbrandingsas, is de hiermee samenhangende tariefreductie nog niet gerealiseerd. De hoogte van de tariefreductie door fosfaatterugwinning is onzeker en niet opgenomen in bovenstaande grafiek.

2.3. Duurzaamheid en circulariteit

Energiecredits

Vanwege het aandeelhouderschap in HVC en daaraan verbonden duurzame energieprojecten krijgen de deelnemende waterschappen de bijdrage van deze projecten aan energieneutraliteit naar rato toebedeeld.

Fosfaat terugwinning

De vergunningverlening voor de bouw van de EcoPhos fabriek in Duinkerken voor fosfaatterugwinning uit de as van het verbrande slib, is vertraagd. De verwachting is nu dat eind 2020 fosfaat uit as kan worden teruggewonnen. HVC monitort de voortgang en heeft onderzocht

dat de samenwerking met EcoPhos nog steeds het snelst resultaat kan opleveren. HVC onderzoekt op welke wijze het met EcoPhos aangegane commitment wordt voortgezet. Het huidige commitment van de waterschappen om geen fosfaat uit het slib te halen loopt tot 2025.

Bioplastics

In het streven om bouwstenen (PHA) voor bioplastics te winnen uit het brüden van de SVI, hebben de initiatiefnemers van de pilots Paques (HVC) en Phario (Stowa) besloten hun krachten te bundelen onder de noemer PHA2USE. Het project moet nog nader worden vormgegeven en de ambities afgestemd. De beoogde pilot-installatie naast de SVI aan de Baanhoekweg op basis van zowel het Paques- als het Phario-procédé wordt een demo-installatie.

Terugwinnen zeldzame metalen

KWR doet een onderzoek naar het terugwinnen van zeldzame metalen uit slib. Het eerste onderzoek wordt in 2019 afgerond. De potentie van terugwinning is aangetoond maar de praktische haalbaarheid is nog ver weg. In 2019 wordt samen met KWR gekeken naar een mogelijk vervolg van het onderzoek.

2.4. Slibeindverwerking 2028

Strategiestudie

De slibverbrandingsinstallatie (SVI) van HVC zal in 2028 zijn afgeschreven. In 2016 is door de GR gestart met een studie naar de strategie voor de toekomst voor de verwerking van zuiveringsslib. De markt voor verwerking van zuiveringsslib is in beweging en nieuwe technologieën voor de verwerking van zuiveringsslib zijn sterk in ontwikkeling.

De strategiestudie richt zich onder andere op: technologie, duurzaamheid, afzetzekerheid, bijdrage aan de circulaire economie, samenwerkingsvormen, nieuwe partners, kosten en capaciteitsplanning. Het hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (tevens aandeelhouder in HVC) en Waternet participeren in de strategiestudie.

Parallel aan de strategiestudie lopen diverse onderzoeken welke worden meegenomen:

- Onderzoek naar landelijke capaciteitsontwikkelingen en relevante internationale ontwikkelingen door de Vereniging van Zuiveringsbeheerders;
- Strategiestudie SNB;
- Diverse technologieonderzoeken;

In 2018 is de balans opgemaakt en vastgesteld dat rond 2020 besluitvorming moet plaatsvinden over het plan voor de slibeindverwerking vanaf 2028. Ook een levensduurverlenging van de huidige SVI behoort hierbij tot de opties. De financiële consequenties van de strategie en de structuur en partners waarmee de slibverwerking uiteindelijk wordt gerealiseerd, zijn nog niet bekend.

3. Doelstellingen en begroting 2020

3.1. Doelstellingen

De doelstellingen van de GR, zoals vastgelegd in de regeling, zijn gericht op continuïteit, kosten en duurzaamheid van de slibverwerking, en nog steeds valide.

In de kadernota 2020 is daaraan toegevoegd dat ingezet zal worden op het uitvoeren van de acties ten aanzien van:

- a) Versterking sturing op kosten en slibverwerkingstarieven vanuit aandeelhoudersbelang;
- b) Verkenning schaalvergrotingsmogelijkheden door toetreding van andere waterschappen
- c) Besluitvorming over de strategie op basis van een update van de slibstrategiestudie

3.2. Begroting 2020

Op basis van het hierboven genoemde wordt voor 2020 het kader voor de begroting als volgt.

Exploitantiebegroting (* €1)	Begroting 2020	Begroting 2019
Baten		
Garantstellingsprovisie HVC	292.540	297.780
Vergoeding kosten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling	45.050	45.050
Totaal baten	337.590	342.830
Lasten		
Garantstellingsprovisie Waterschappen	292.540	297.780
Kosten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling	45.050	45.050
Totaal lasten	337.590	342.830
Resultaat	-	-

De meerjarenprognose is in bijlage 2 opgenomen

Bijlage 1: Prognose aanvoer slib exclusief zand

Onderstaande gegevens zijn de prognose afgegeven door de waterschappen in juni 2018 (in tonnen aangeleverde slibkoek).

Prognose aanvoer slib exclusief zand (in tonnen):	2019	2020	2021	2022	2023
Delfland	81.727	81.685	81.264	81.264	81.264
Rijnland	104.500	106.040	107.680	110.390	112.040
Schieland en de Krimpenerwaard	31.062	26.933	27.119	27.306	27.492
Hollandse Delta	79.828	78.291	78.291	78.291	78.291
Rivierenland	21.948	21.948	12.714	12.714	12.714
Totaal	319.065	314.897	307.068	309.965	311.801

Bijlage 2: Meerjarenraming

Toelichting op de exploitatiebegroting (* €1)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Baten					
<i>Garantstellingsprovisie HVC</i>	292.540	287.310	221.590	189.370	157.150
Deze provisie bedraagt 1% van het gegarandeerde leningbedrag van:					
- per 31 december 2018: € 29.778.000					
- per 31 december 2019: € 29.254.000					
<i>Vergoeding lasten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling</i>					
- Hoogheemraadschap van Delfland (20%)	9.010	9.010	9.010	9.010	9.010
- Hoogheemraadschap van Rijnland (20%)	9.010	9.010	9.010	9.010	9.010
- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (20%)	9.010	9.010	9.010	9.010	9.010
- Waterschap Hollandse Delta (20%)	9.010	9.010	9.010	9.010	9.010
- Waterschap Rivierenland (20%)	9.010	9.010	9.010	9.010	9.010
	45.050	45.050	45.050	45.050	45.050
Totaal baten	337.590	332.360	266.640	234.420	202.200
Lasten					
<i>Garantstellingsprovisie Waterschappen</i>					
De deelnemende waterschappen ontvangen van de NV HVC een garantstellingsprovisie van 1% van het gegarandeerde leningbedrag. Conform artikel 22 van de statuten wordt de garantstellingsprovisie verdeeld naar rato van het aantal aandelen:					
- Hoogheemraadschap van Delfland (95 aandelen)	70.003	68.752	53.025	45.315	37.605
- Hoogheemraadschap van Rijnland (123 aandelen)	90.636	89.015	68.654	58.671	48.689
- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (40 aandelen)	29.475	28.948	22.326	19.080	15.834
- Waterschap Hollandse Delta (111 aandelen)	81.793	80.331	61.956	52.947	43.939
- Waterschap Rivierenland (28 aandelen)	20.633	20.264	15.629	13.356	11.084
- Totaal: 397 aandelen	292.540	287.310	221.590	189.370	157.150
<i>Lasten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling</i>					
- Inzet uren secretariaat (secretaris, ondersteuning, financiën)	32.000	32.000	32.000	32.000	32.000
- Notuleren vergaderingen GR & AOG	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
- Representatiekosten	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
- Accountantscontrole	6.050	6.050	6.050	6.050	6.050
	45.050	45.050	45.050	45.050	45.050
Totale lasten	337.590	332.360	266.640	234.420	202.200
Resultaat	-	-	-	-	-

Ontwerpbegroting 2020

Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking

Opgesteld door : Secretariaat Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking
Datum : 18-03-2019
Versie : 3.1

Inhoud

1.	Inleiding	3
1.1.	Algemeen	3
1.2.	Doelstelling	3
1.3.	Organisatie	4
1.4.	Leeswijzer.....	5
2.	Programmaplan	6
2.1.	Wat willen we bereiken?	6
2.2.	Wat gaan we daarvoor doen?	6
2.3.	Wat gaat het kosten?	7
3.	Paragrafen	9
3.1.	Weerstandsvormogen.....	9
3.2.	Financiering	9
3.3.	Verbonden partijen	9
4.	Exploitatiebegroting en geprognosticeerde balans	11
4.1.	Waarderingsgrondslagen	11
4.2.	Exploitatiebegroting	11
4.3.	Toelichting op de exploitatiebegroting	12
4.4.	Geprognosticeerde balans.....	14
4.5.	Toelichting op de geprognosticeerde balans	15
	Bijlage 1: Prognose afvoer slib exclusief zand	16
	Bijlage 2: Meerjarenraming	17

1. Inleiding

1.1. Algemeen

De verwerking van slib is een activiteit waaraan vanuit maatschappelijk oogpunt steeds meer eisen worden gesteld, onder andere op het gebied van duurzaamheid en kosteneffectiviteit. Om ook op de langere termijn duurzame en kosteneffectieve oplossingen te kunnen nastreven, hebben hoogheemraadschap van Delfland, hoogheemraadschap van Rijnland, hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard, de rechtsvoorganger van waterschap Hollandse Delta en waterschap Rivierenland de samenwerking gezocht. Dit heeft in 1990 geleid tot de oprichting van DRSH NV¹ door die waterschappen.

Op 1 januari 2010 is DRSH NV door de waterschappen in eigendom overgedragen aan de NV HVC. Als tegenprestatie hebben de waterschappen een belang, in de vorm van 397 aandelen, verkregen in NV HVC, zijnde circa 13% van het totaal aantal aandelen. Deze aandelen zijn in september 2011 overgedragen aan de in 2010 opgerichte Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009, verder: GR.

Als gevolg van de uitgifte door HVC van aandelen aan nieuwe aandeelhouders in 2011 is het belang sinds januari 2014 teruggelopen tot circa 12% in N.V. HVC. Het waterschapsbelang is verankerd in de statuten van N.V. HVC en de ballotage-overeenkomst tussen de Zuid-Hollandse waterschappen en N.V. HVC en staat daarin op een gelijk niveau met de andere aandeelhoudersbelangen (gemeenten) in de N.V. HVC.

1.2. Doelstelling

De GR heeft tot doel de behartiging en coördinatie van de belangen van de deelnemende waterschappen met betrekking tot de verwerking van zuiveringsslib en de gezamenlijke ontwikkelingen in de afvalwaterketen. De taak van de GR is het behartigen van het aandeelhouderschap in de N.V. HVC en het afstemmen van de activiteiten die met of door N.V. HVC ten behoeve van de in de gemeenschappelijke regeling deelnemende waterschappen worden uitgevoerd. Hiertoe oefent de GR een actieve rol als aandeelhouder uit, om daarmee namens de deelnemende waterschappen een nauwe betrokkenheid bij ontwikkelingen en innovatie in afval- en slibverwerking te bereiken.

De aandeelhouders van HVC zijn publieke organisaties: gemeenten, waterschappen, gemeenschappelijke regelingen. Zeggenschap in de N.V. HVC is niet alleen gebonden aan het hebben van aandelen in de N.V. HVC, maar vooral aan de manier waarop de rol van aandeelhouder wordt ingevuld.

Afvalverwerking en biomassaverwerking (waaronder het zuiveringsslib valt) hebben steeds meer raakvlakken. De uitvoering van de activiteiten vergt nagenoeg dezelfde disciplines. Door deelname aan de gemeenschappelijke regeling in de N.V. HVC hebben de waterschappen toegang tot kansen ten aanzien van de inzet van technologische en organisatorische innovaties als gevolg van de investeringen die HVC doet op het gebied van afvalstoffenverwerking en energieopwekking. Met de deelname in de N.V. HVC beogen de waterschappen, wederom via de gemeenschappelijke regeling invulling te geven aan de ambitie voor invulling van de duurzaamheidsvraag, zoals de energietransitie, circulariteit en de grondstoffen top vijf.

Om onderscheid te maken tussen -destijds- de waterschappen en de andere aandeelhouders, zoals gemeenten, in HVC, zijn de waterschappen aandeelhouders B geworden. Er is niet gekozen voor aandeelhouderschap A, wat een volledige aansprakelijkheid voor de N.V. HVC zou inhouden.

¹ DRSH Zuiveringsslib NV

1.3. Organisatie

Sinds de wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen in 2016 bevat het algemeen bestuur per waterschap twee vertegenwoordigers uit het dagelijks bestuur van het waterschap.

Het algemeen bestuur bestaat uit:

- Voorzitter, de heer J.C.H. Haan (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- De heer J.W.A. van Olphen (Hoogheemraadschap van Delfland)
- De heer R. Smits (Hoogheemraadschap van Delfland)
- De heer M. Kastelein (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- De heer P. van den Eijnden (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)
- Mevrouw A.M. van Zoelen (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)
- De heer J.J.M. van Oorscot (Waterschap Hollandse Delta)
- De heer L. Struik (Waterschap Hollandse Delta)
- De heer G. Nieuwenhuis (Waterschap Rivierenland)
- Mevrouw H. Roorda (Waterschap Rivierenland)

Het dagelijks bestuur bestaat uit:

- Voorzitter, de heer J.C.H. Haan (Hoogheemraadschap van Rijnland)
- Vice-voorzitter Mevrouw A.M. van Zoelen (Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)
- De heer J.J.M. van Oorscot (waterschap Hollandse Delta)

Bij de aanvang van de bestuursperiode is afgesproken dat na twee jaar het voorzitterschap en het dagelijks bestuur zou wijzigen. De laatste wisseling heeft in december 2016 plaats gevonden. In verband met de waterschapsverkiezingen wordt de bestuurswisseling uitgesteld tot 2019.

Secretariaat

De GR heeft een eigen secretariaat en functioneert zelfstandig. Het secretariaat borgt dat voldaan wordt aan de wettelijke eisen conform de Wet Gemeenschappelijke Regelingen.

Het secretariaat van de GR wordt gevoerd door waterschap Hollandse Delta. Hollandse Delta vervult in deze rol de volgende werkzaamheden:

- Invulling rol secretaris inclusief ondersteuning.
- Opstellen van de producten behorende tot de Planning & Control-cyclus.
- Financieel beheer.

Ontwikkelingen bij HVC

In 2018 hebben de aandeelhouders van HVC ingestemd met het voorstel om het aantal commissarissen te verminderen en de benoemingsprocedure te wijzigen in een benoeming van RVC-leden door de gehele AVA. Om de representativiteit van de Raad van Commissarissen te borgen is vastgelegd dat ten minste één van de commissarissen een publieke signatuur heeft met kennis van het gemeentelijke en waterschap domein. Verder is afgesproken, dat de gemeenschappelijke regeling Slibverwerking namens de waterschappen B-aandeelhouders via de selectiecommissie invloed krijgt op de benoeming van de commissarissen en zal één van de RvC-leden als eerste aanspreekpunt voor de waterschappen worden aangewezen. Deze functie wordt vervuld door De heer J.H. Oosters, hij was tot medio 2018 voorzitter van de Unie van Waterschappen en is inmiddels Commissaris van de Koning in Utrecht. Zijn benoeming als commissaris van HVC is in december 2018 verlengd.

Ontwikkelingen aandeelhoudende waterschappen HVC

De GR Slibverwerking kent 5 deelnemende waterschappen en is aandeelhouder B in HVC. Daarnaast is Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier aandeelhouder in HVC. Dit waterschap is agenda lid van de GR Slibverwerking en participeert in de strategiewerkgroep van de GR. Om van het gebruik van gas om slib te drogen af te stappen heeft het algemeen bestuur van Hollands Noorderkwartier eind 2018 het volgende voorstel aangenomen:

De slibdrooginstallatie te Beverwijk per datum inwerkingstelling van de nieuwe verwerkingsroute te sluiten. En de volgende route voor slibverwerking verder uit te werken:

- Drogen met restwarmte van HVC in Alkmaar en verbranding van het granulaat in een bio-energiecentrale, bij voorkeur met fosfaatterugwinning in een dedicated BEC en bij voorkeur in samenwerking met Waternet/AGV.
- Daartoe het aandeelhouderschap in HVC uit te breiden tot 100 aandelen B.
- Hiervoor de benodigde afspraken te maken met HVC en een overeenkomst op te stellen die wordt voorgelegd voor definitieve besluitvorming.

Dit besluit biedt mogelijkheden voor de GR Slibverwerking om met Hollands Noorderkwartier in 2019 in gesprek te gaan over de mogelijkheden tot verdere samenwerking.

1.4. Leeswijzer

In hoofdstuk 2 van voorliggende begroting wordt ingegaan op het programmaplan. In dit hoofdstuk zal antwoord gegeven worden op de vragen: "Wat willen we bereiken?", "Wat gaan we daarvoor doen?", "Wat gaat het kosten?". De verplichte paragrafen komen aan de orde in hoofdstuk 3. De grondslagen voor de waardering van activa en passiva, balans, toelichting op de balans evenals een overzicht van de lasten en baten inclusief toelichting zijn opgenomen in hoofdstuk 4. Afgesloten wordt met een tweetal bijlagen. De prognose voor de afvoer van slib en zand is opgenomen in bijlage 1. Bijlage 2 bevat de meerjarenraming.

2. Programmaplan

2.1. Wat willen we bereiken?

De algemene doelstellingen van de gemeenschappelijke regeling zijn gedefinieerd in artikel 3 en 4 van de gemeenschappelijke regeling.

De gemeenschappelijke regeling beoogt met een actief aandeelhouderschap de belangen van de deelnemende waterschappen te behartigen.

Daarnaast beoogt het orgaan (dit om de regeling van de rechtspersoon te onderscheiden) in 2020:

- Een door het Algemeen Bestuur vastgestelde jaarrekening 2019 op te leveren;
- Een door het Algemeen Bestuur vastgestelde begroting 2021 op te leveren;
- Een door het Algemeen Bestuur vastgestelde kadernota 2022 op te leveren;
- Uitvoering te geven aan de door het Dagelijks - en Algemeen Bestuur genomen besluiten.

De doelstellingen van de GR, zoals vastgelegd in de regeling, zijn gericht op continuïteit, kosten en duurzaamheid van de slibverwerking.

In de kadernota 2020 is daaraan toegevoegd dat ingezet zal worden op het uitvoeren van de acties ten aanzien van:

- a) Versterking sturing op kosten en slibverwerkingstarieven vanuit aandeelhoudersbelang;
- b) Verkenning schaalvergrotingsmogelijkheden door toetreding van andere waterschappen
- c) Besluitvorming over de strategie op basis van een update van de slibstrategiestudie

2.2. Wat gaan we daarvoor doen?

De gemeenschappelijke regeling wil de belangen van de deelnemende waterschappen zo goed mogelijk behartigen en haar taken zo goed mogelijk uitvoeren.

Secretariaat GR Slibverwerking en ambtelijke ondersteuning

De GR heeft een eigen secretariaat en functioneert zelfstandig. Het secretariaat borgt dat voldaan wordt aan de wettelijke eisen conform de Wet Gemeenschappelijke Regelingen. Het bestuur komt regelmatig bijeen. De samenstelling voldoet aan de wettelijke eisen.

De GR wordt ondersteund door een ambtelijke ondersteuningsgroep, werkgroep strategie en ondersteuning vanuit financials en juristen van de waterschappen. Zij monitoren de voortgang, brengen de kans en risico's in kaart en adviseren het bestuur van de GR over in te zetten sturing vanuit het aandeelhoudersbelang op de onderwerpen tariefontwikkeling, schaalvergrotingsmogelijkheden en de toekomst van de slibverwerking.

De secretaris van de GR Slibverwerking werkt samen met de ambtelijke ondersteuningsgroep, waarin medewerkers van de deelnemende waterschappen en HVC zitting hebben, aan de uitvoering en realisatie van de doelstellingen. Met een gedegen voorbereiding door de ambtelijke ondersteuningsgroep en behandeling hiervan in het dagelijks en algemeen bestuur van het orgaan kan een adequate invulling gegeven worden aan het aandeelhouderschap. Dit betreft zowel de inhoudelijke invulling daarvan als het verwerven van draagvlak onder de deelnemers.

In 2020 zullen de stukken ten behoeve van de ambtelijke ondersteuningsgroep, het Dagelijks bestuur en het Algemeen bestuur worden voorbereid. De door het Dagelijks en Algemeen bestuur genomen besluiten zullen worden uitgevoerd. Tot deze stukken behoren in ieder geval de jaarrekening 2019, de begroting 2021 en de kadernota 2022.

Belangen en strategie

De belangenbehartiging en strategie worden voorbereid in de ambtelijke ondersteuningsgroep. Zij bereidt de adviezen aan het bestuur voor.

De ambtelijke ondersteuningsgroep heeft een werkgroep strategie ingesteld met waarin de deelnemende GR waterschappen, HVC, Hollands Noorderkwartier en Waternet vertegenwoordigd

zijn. In de adviesnotitie Toekomststrategie Slibverwerking d.d. 1 november 2018 is benoemd welke ontwikkelingen meegenomen moeten worden in de update van de slibstrategiestudie op basis waarvan in 2020 besluitvorming over de strategie wordt genomen.

Samenwerking HVC/SNB

Het algemeen bestuur van de GR heeft aangegeven dat een verdere samenwerking tussen beide slibverwerkers van groot belang is. De bedrijfsstrategieën van beide bedrijven lopen nu te ver uiteen. Wij zullen er op toezien, dat het hoogst haalbare, samenwerking op operationeel niveau, zal worden voort gezet

Samenwerking met HVC

De samenwerkingsrelatie tussen de GR en HVC kent meerdere sporen:

- aandeelhouder van de GR in HVC;
- opdrachtgever van de GR aan HVC voor transport en de verwerking van slib;
- samenwerken om kansen op het gebied van duurzaamheid en circulaire economie te benutten. Hier overweegt de GR de meerwaarde van een gezamenlijke aanpak met behoud van de autonomie van de deelnemers.

De rol van aandeelhouder wordt door de GR ingevuld door te sturen op belangen in de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA). Het opdrachtgeverschap wordt op ambtelijk niveau ingevuld. Er vindt veel afstemming plaats. De GR zet in op versterking van zakelijkheid in de opdrachtgever-opdrachtnemer relatie zodat onduidelijkheden in rollen en verwachtingen worden weggenomen ter versterking van de samenwerking.

2.3. Wat gaat het kosten?

Kosten gemeenschappelijke regeling

De gemeenschappelijke regeling staat garant voor de uitstaande geldleningen ten behoeve van slibverwerkingsactiviteiten die NV HVC heeft bij de Nederlandse Waterschapsbank. Door deze garantstelling kan NV HVC tegen lagere rentetarieven leningen aantrekken. Het voordeel dat NV HVC hierdoor realiseert, wordt voor een deel, zijnde 1% van de gegarandeerde som aan leningen, uitgekeerd aan de garantstellers. De uitbetaling van deze provisie vindt plaats via de gemeenschappelijke regeling. Dit betekent dat HVC de provisie betaalt aan de gemeenschappelijke regeling. Waterschap Hollandse Delta zorgt vanuit zijn rol van secretariaat voor betaling van de provisie vanuit de GR naar de deelnemende waterschappen.

De lasten voor het secretariaat worden via de gemeenschappelijke regeling in rekening gebracht. De lasten voor het secretariaat bestaan uit:

- De kosten voor de uren voor het voeren van het secretariaat (secretaris, ondersteuning, financiën);
- De kosten voor het notuleren vergaderingen GR (inclusief die van de AOG);
- Accountantscontrole.

Gemaakte uren door medewerkers van WSHD worden doorbelast aan de GR op basis van de tarieven "werken voor derden" die door de Verenigde Vergadering van WSHD worden vastgesteld voor 2019.

De lasten voor onderzoeken die rechtstreeks gelieerd zijn aan de bedrijfsvoering van de slibverwerking door HVC worden eerst door HVC betaald en daarna met de waterschappen verrekend via het tarief per ton verwerkt slib. Eventuele onderzoeken van belang voor of gewenst door de waterschappen zullen de waterschappen zelfstandig oppakken. Facturatie vindt direct plaats door het waterschap wat aangewezen is als 'trekker' van dat onderzoek.

De lasten voor het secretariaat worden gedragen door de deelnemende waterschappen. De kosten worden gelijkelijk verdeeld, dit betekent dat ieder van de waterschappen 20% van de kosten zal dragen.

De verplichtingen voor de lasten inzake het secretariaat zullen worden aangegaan door waterschap Hollandse Delta. Deze lasten zullen dan inclusief onderbouwing door WSHD worden doorbelast aan de gemeenschappelijke regeling. Vanuit de gemeenschappelijke regeling vindt daarna de verdeling en doorbelasting naar de deelnemende waterschappen plaats.

Kosten slibverwerking

De deelnemende waterschappen bieden het slib aan ter verwerking door HVC. De facturatie van geleverde tonnen slib aan de deelnemende waterschappen is een taak van de gemeenschappelijke regeling en is vanuit overwegingen van doelmatigheid gemandateerd aan HVC.

De kosten voor de waterschappen voor de slibverwerking door HVC worden bepaald door:

- de door de waterschappen aan te leveren hoeveelheid slib;
- het tarief per ton slib dat wordt vastgesteld door de Raad van Commissarissen van HVC.

De verwachtingen van de waterschappen ten aanzien van de slibafzet voor de jaren tot en met 2023 zijn opgenomen in bijlage 1.

Door HVC is aangegeven dat de tarieven worden geïndexeerd bij een gelijkblijvende hoeveelheid slib aangeleverd door de aandeelhouders. De Raad van Commissarissen stelt ieder jaar in de maand juni het tarief vast voor het volgende jaar. Indien er wijzigingen komen in de aangeleverde hoeveelheden zal dit consequenties hebben voor het slibverwerkingstarief per ton slib voor het volgende jaar. Een eenmaal door de Raad van Commissarissen vastgesteld tarief wordt niet meer gewijzigd. De gemeenschappelijke regeling kijkt ieder jaar naar de ontwikkeling van het tarief.

Onzekerheden, kansen en risico's

De volgende onderwerpen kunnen van invloed worden op de begroting van het secretariaat van de GR:

- **Wijziging samenstelling gemeenschappelijke regeling**
Dit is afhankelijk van de ontwikkelingen van de slibmarkt in Nederland en meer concreet de verkenning van samenwerking met Hollands Noorderkwartier en/of Waternet. In 2019 wordt onderzocht wat de effecten zijn van het veranderde aanbod van Hollands Noorderkwartier aan HVC. Mogelijke begrotingseffecten: advieskosten juridische ondersteuning, wijziging garantstelling en daaraan verbonden garantstellingsprovisie.

De volgende onderwerpen kunnen van invloed worden op de begroting van de slibverwerkingskosten:

- **Indexering**
Het tarief, dat de Raad van Commissarissen jaarlijks vaststelt, wordt tot nu toe ieder jaar geïndexeerd. De ontwikkeling van het prijsniveau is afhankelijk van economische ontwikkelingen
- **Vervallen vrijstelling Afvalstoffenheffing**
Het voornemen van het kabinet om de vrijstelling op de afvalstoffenheffing op het (mono)verbranden van zuiveringsslib te laten vervallen, is uitgesteld. Onduidelijk is of dit ook voor 2020 geldt.
- **BTW**
SNB, de andere grote slibverbrander met publieke aandeelhouders, heeft voor haar aandeelhouders een ontheffing op de BTW. HVC heeft deze ontheffing niet. Een ontheffing op de BTW zorgt voor een aanzienlijk lager tarief. Bij HVC is erop aangedrongen de actie om ook vrijstelling te verkrijgen te intensiveren
- **Fosfaat terugwinning**
Ecophos verwacht eind 2020 fosfaat terug te kunnen winnen uit verbrandingsas. Het kostenverlagende effect hiervan is nog niet bekend. Verder is er een kans op vertraging door onvoorziene omstandigheden.

3. Paragrafen

Vanuit het Waterschapsbesluit zijn de volgende paragrafen verplicht:

- Ontwikkelingen sinds het vorig begrotingsjaar
- Uitgangspunten en normen
- Incidentele baten en lasten
- Kostentoerekening
- Onttrekkingen aan overige bestemmingsreserves en voorzieningen
- Waterschapsbelastingen
- Weerstandsvermogen
- Financiering
- Verbonden partijen
- Bedrijfsvoering
- EMU-saldo

De relevante paragrafen zijn hieronder opgenomen. De overige paragrafen zijn niet van toepassing.

3.1. Weerstandsvermogen

Financiële risico's

Vanaf de toetreding tot de gemeenschappelijke regeling staan de waterschappen garant voor de kosten van de GR. In de praktijk komt dit neer op de financiering van de activiteiten die HVC ten behoeve van de waterschappen uitvoert. In het nieuwe B-plus aandeelhouderschap waartoe in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 4 juli 2013 is besloten, heeft de garantstelling ook betrekking op de financiering van investeringen ter verduurzaming van de activiteiten die ten behoeve van de waterschappen worden uitgevoerd. Zo wordt een deel van de financiering c.q. de daarvoor benodigde garantstelling van de bio-energiecentrale ('BEC') via de GR aan de waterschappen toegerekend. Dit aangezien de BEC groene elektriciteit levert voor de bedrijfsvoering van de SVI.

Een verdere aanpassing c.q. uitbreiding van de garantstelling zal plaatsvinden afhankelijk van besluitvorming over (financiering van) nieuwe investeringen ten behoeve van de waterschappen. Het continueren van het aandeelhouderschap B betekent een voortzetting van het bestaande principe van lasten- en batendeling.

De aandeelhouders B staan 100% garant voor de SVI. Voor de BEC is de garantstelling naar rato van de aandelenverhouding tussen aandeelhouder A en B, zijnde 12%. In totaal staat de GR op 1 januari 2020 garant voor € 29,5 miljoen (€ 24,1 miljoen uitstaande geldleningen + € 5,4 miljoen BEC). De GR is aansprakelijk voor de activiteiten. Bij verhaal bij de GR zullen de waterschappen aan de hand van een vastgelegde verdeelsleutel worden aangesproken.

3.2. Financiering

De -destijds- aandeelhoudende waterschappen hebben hun aandelen in NV HVC overgedragen aan de GR. Het aandeel van een waterschap in de GR wordt bepaald aan de hand van het aantal geleverde aandelen.

3.3. Verbonden partijen

De GR is een verbonden partij voor de waterschappen. Op 4 juli 2013 is in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders besloten verder te gaan in het nieuwe B-plus aandeelhouderschap (zie paragraaf 3.1).

Financiële kerncijfers (x € 1.000):	31-12-2017	31-12-2016
<i>GR Slibverwerking 2009</i>		
- Eigen vermogen	0	0
- Vreemd vermogen	18	18
- Jaarresultaat	0	0
<i>NV HVC</i>		
- Eigen vermogen	103.216	89.440
- Vreemd vermogen	651.848	679.889
- Jaarresultaat	13.585	7.575
Het jaarresultaat is het genormaliseerde resultaat na belasting.		

4. Exploitantiebegroting en geprognosticeerde balans

4.1. Waarderingsgrondslagen

Algemene grondslagen voor het opstellen van de begroting

De exploitatiebegroting 2020 is opgesteld conform de voorschriften van de Regeling beleidsvoorbereiding en verantwoording waterschappen (RBVW). Voor zover niet anders vermeld, worden de activa en passiva gewaardeerd op nominale waarde en afgerond op bedragen van € 1.

De waardering van activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Activa en passiva zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, tenzij anders vermeld.

Financiële vaste activa

De participatie in het aandelenkapitaal van NV HVC (kapitaalverstrekking aan een deelneming in de zin van het Waterschapsbesluit²) is gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Wanneer de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot en met het opstellen van voorliggende begroting heeft een dergelijke afwaardering niet plaatsgevonden.

Waarderingsgrondslagen resultaatbepaling

Baten en lasten

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben (stelsel van baten en lasten). Winsten worden slechts in acht genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de rekening bekend zijn.

4.2. Exploitantiebegroting

Exploitantiebegroting (* €1)	Begroting 2020	Begroting 2019
Baten		
Garantstellingsprovisie HVC	240.633	297.780
Vergoeding kosten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling	45.050	45.050
Totaal baten	285.683	342.830
Lasten		
Garantstellingsprovisie Waterschappen	240.633	297.780
Kosten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling	45.050	45.050
Totaal lasten	285.683	342.830
Resultaat	-	-

De exploitatiebegroting voor 2019 sluit met een resultaat van nihil.

De toelichting op de verdeling van de garantstellingsprovisie en de basis voor deze provisie wordt gegeven in paragraaf 4.3. In deze paragraaf is eveneens de specificatie van de lasten voor het secretariaat opgenomen.

² Krachtens artikel 4.1 Waterschapsbesluit is er sprake van een deelneming als de GR participeert in het aandelenkapitaal van een NV of een BV.

4.3. Toelichting op de exploitatiebegroting

Toelichting op de exploitatiebegroting (* €1)	Begroting 2020	Begroting 2019
Baten		
<i>Garantstellingsprovisie HVC</i>	240.633	297.780
Deze provisie bedraagt 1% van het gegarandeerde leningbedrag van:		
- per 31 december 2018: € 24.577.100		
- per 31 december 2019: € 24.063.300		
<i>Vergoeding lasten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling</i>		
- Hoogheemraadschap van Delfland (20%)	9.010	9.010
- Hoogheemraadschap van Rijnland (20%)	9.010	9.010
- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (20%)	9.010	9.010
- Waterschap Hollandse Delta (20%)	9.010	9.010
- Waterschap Rivierenland (20%)	9.010	9.010
	45.050	45.050
Totaal baten	285.683	342.830
Lasten		
<i>Garantstellingsprovisie Waterschappen</i>		
De deelnemende waterschappen ontvangen van de NV HVC een garantstellingsprovisie van 1% van het gegarandeerde leningbedrag. Conform artikel 22 van de statuten wordt de garantstellingsprovisie verdeeld naar rato van het aantal aandelen:		
- Hoogheemraadschap van Delfland (95 aandelen)	57.582	71.257
- Hoogheemraadschap van Rijnland (123 aandelen)	74.554	92.259
- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (40 aandelen)	24.245	30.003
- Waterschap Hollandse Delta (111 aandelen)	67.280	83.258
- Waterschap Rivierenland (28 aandelen)	16.972	21.002
- Totaal: 397 aandelen	240.633	297.780
<i>Lasten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling</i>		
- Inzet uren secretariaat (secretaris, ondersteuning, financiën)	32.000	32.000
- Notuleren vergaderingen GR & AOG	6.000	6.000
- Representatiekosten	1.000	1.000
- Accountantscontrole	6.050	6.050
	45.050	45.050
Totale lasten	285.683	342.830
Resultaat	-	-

De exploitatiebegroting voor de verwerking van slib door HVC gaat mogelijk in 2020 stijgen doordat de vrijstelling van de afvalstoffenheffing van € 32,12 per ton slib (tarief 2019) vervalt. Het voornemen van het kabinet om de vrijstelling op de afvalstoffenheffing op het (mono)verbranden van zuiveringsslib te laten vervallen, is uitgesteld. Onduidelijk is of dit ook voor 2020 geldt. Dit effect is overigens niet zichtbaar in de begroting van de GR aangezien de facturatie van geleverde tonnen slib aan de deelnemende waterschappen niet via de GR loopt.

De jaarlijkse kosten t.b.v. het secretariaat over 2020 blijven gelijk t.o.v. de begroting 2019. De werkelijke kosten over 2018 geven geen aanleiding tot een aanpassing.

De garantstellingsprovisie wordt uitbetaald aan de waterschappen. In het geval dat de garantie wordt geëffectueerd wordt de gemeenschappelijke regeling aangesproken. Op grond van artikel 22 van de gemeenschappelijke regeling Slibverwerking worden de deelnemers op basis van de begroting slibaanbod 2005 naar rato aangesproken. Dit leidt tot de volgende verdeelsleutel:

Hoogheemraadschap van Delfland: 24%

Hoogheemraadschap van Rijnland: 31%

Waterschap Hollandse Delta: 28%

Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard: 10%

Waterschap Rivierenland: 7%

4.4. Geprognosticeerde balans

OMSCHRIJVING (* €1)	31 December 2020	31 December 2019
ACTIVA		
Vaste activa		
<i>Financiële vaste activa</i>		
- Kapitaalverstrekkingen	18.044	18.044
TOTAAL ACTIVA	18.044	18.044
PASSIVA		
Vaste passiva		
- Eigen vermogen	18.044	
Vlottende passiva		
- Kortlopende schulden		18.044
TOTAAL PASSIVA	18.044	18.044

Bovenstaande balans geeft het bedrag weer van het bezit van de waterschappen in HVC. De verdeling over de verschillende waterschappen wordt toegelicht in paragraaf 4.5.

4.5. Toelichting op de geprognosticeerde balans

OMSCHRIJVING (* €1)	31 December 2020	31 December 2019
ACTIVA		
Vaste activa		
<i>Financiële vaste activa</i>		
- Kapitaalverstrekkingen	18.044	18.044
Op 28 september 2011 hebben de deelnemende waterschappen hun aandelen a € 45,45 per aandeel overgedragen aan de gemeenschappelijke regeling Slibverwerking 2009.		
De aandelenverhouding is als volgt:		
- Hoogheemraadschap van Delfland (95 aandelen)		
- Hoogheemraadschap van Rijnland (123 aandelen)		
- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (40 aandelen)		
- Waterschap Hollandse Delta (111 aandelen)		
- Waterschap Rivierenland (28 aandelen)		
- Totaal: 397 aandelen		
TOTAAL ACTIVA	18.044	18.044
PASSIVA		
Vaste passiva		
- Eigen vermogen	18.044	
Vlottende passiva		
- Kortlopende schulden		18.044
TOTAAL PASSIVA	18.044	18.044

Bijlage 1: Prognose afvoer slib exclusief zand

Onderstaande gegevens zijn de prognose afgegeven door de waterschappen in juni 2018 (in tonnen aangeleverde slibkoek).

Prognose aanvoer slib exclusief zand (in tonnen):	2019	2020	2021	2022	2023
Delfland	81.727	81.685	81.264	81.264	81.264
Rijnland	104.500	106.040	107.680	110.390	112.040
Schieland en de Krimpenerwaard	31.062	26.933	27.119	27.306	27.492
Hollandse Delta	79.828	78.291	78.291	78.291	78.291
Rivierenland	21.948	21.948	12.714	12.714	12.714
Totaal	319.065	314.897	307.068	309.965	311.801

Bijlage 2: Meerjarenraming

Toelichting op de exploitatiebegroting (* €1)	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Baten					
<i>Garantstellingsprovisie HVC</i>	240.633	240.105	221.627	223.619	223.506
Deze provisie bedraagt 1% van het gegarandeerde leningbedrag van:					
- per 31 december 2018: 24.577.100					
- per 31 december 2019: 24.063.300					
<i>Vergoeding lasten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling</i>					
- Hoogheemraadschap van Delfland (20%)	9.010	9.010	9.010	9.010	9.010
- Hoogheemraadschap van Rijnland (20%)	9.010	9.010	9.010	9.010	9.010
- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (20%)	9.010	9.010	9.010	9.010	9.010
- Waterschap Hollandse Delta (20%)	9.010	9.010	9.010	9.010	9.010
- Waterschap Rivierenland (20%)	9.010	9.010	9.010	9.010	9.010
	45.050	45.050	45.050	45.050	45.050
Totaal baten	285.683	285.155	266.677	268.669	268.556
Lasten					
<i>Garantstellingsprovisie Waterschappen</i>					
De deelnemende waterschappen ontvangen van de NV HVC een garantstellingsprovisie van 1% van het gegarandeerde leningbedrag. Conform artikel 22 van de statuten wordt de garantstellingsprovisie verdeeld naar rato van het aantal aandelen:					
- Hoogheemraadschap van Delfland (95 aandelen)	57.582	57.456	53.034	53.511	53.484
- Hoogheemraadschap van Rijnland (123 aandelen)	74.554	74.390	68.665	69.282	69.247
- Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (40 aandelen)	24.245	24.192	22.330	22.531	22.519
- Waterschap Hollandse Delta (111 aandelen)	67.280	67.133	61.966	62.523	62.492
- Waterschap Rivierenland (28 aandelen)	16.972	16.934	15.631	15.772	15.764
- Totaal: 397 aandelen	240.633	240.105	221.627	223.619	223.506
<i>Lasten secretariaat Gemeenschappelijke Regeling</i>					
- Inzet uren secretariaat (secretaris, ondersteuning, financiën)	32.000	32.000	32.000	32.000	32.000
- Notuleren vergaderingen GR & AOG	6.000	6.000	6.000	6.000	6.000
- Representatiekosten	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
- Accountantscontrole	6.050	6.050	6.050	6.050	6.050
	45.050	45.050	45.050	45.050	45.050
Totale lasten	285.683	285.155	266.677	268.669	268.556
Resultaat	-	-	-	-	-

Aan het Dagelijks Bestuur
Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009
Handelsweg 100
2988 DC Ridderkerk

ONS KENMERK
1398746
DELFT
4-7-2019

ONDERWERP

Ontwerpbegroting 2020 Gemeenschappelijke Regeling Slibverwerking 2009

Geacht bestuur,

Wij hebben kennisgenomen van de Ontwerpbegroting 2020 en zien geen
aanleiding om daarover een zienswijze naar voren te brengen.

Hoogachtend,
Verenigde Vergadering van Delfland,
de Secretaris,

de Voorzitter,

ir. P.C. Janssen

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water

Dossiernummer	1372
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 juni 2019
Agendapunt	06.01
Omschrijving	Platform Duurzame Glastuinbouw – jaarrapport 2018

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water	18 juni 2019

Toelichting

Ter informatie

Voorgesteld besluit

Platform Duurzame Glastuinbouw (PDG)

Jaarrapportage 2018

1. Organisatie Platform Duurzame Glastuinbouw	1
2. Activiteiten 2018	3
3. Koers Platform Duurzame Glastuinbouw	8
4. Financiering 2018	9

1. Organisatie Platform Duurzame Glastuinbouw

Platform Duurzame Glastuinbouw gericht op emissieloze sector in 2027

In het Platform Duurzame Glastuinbouw (PDG) werken overheden, glastuinbouwsector en milieuorganisaties samen op het gebied van glastuinbouw en duurzaamheid. Het PDG is, sinds 2011, de opvolger van het doelgroepoverleg binnen het convenant Glastuinbouw en Milieu. Vanuit een gemeenschappelijke visie worden onderwerpen geagendeerd met raakvlak op het thema water, waaronder energie en leefomgeving. Het PDG signaleert eventuele knelpunten en geeft prioriteit aan onderwerpen die nog niet elders zijn belegd en/of expliciete aandacht vragen.

De glastuinbouwsector en de overheden (rijksoverheid, gemeenten en waterschappen) hebben afgesproken om tot nagenoeg nulmissie van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen in 2027 te komen. Met deze doelstelling willen de partijen voldoen aan de vereisten van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) en de Europese Nitraatrichtlijn. Om dit te bereiken is samenwerking tussen ondernemers, wetenschap en overheden van groot belang. Met elkaar wordt gewerkt aan het verbeteren van de leefomgeving en het bestendigen van een sterke tuinbouwsector.

De inhoudelijke basis voor activiteiten in 2018 is beschreven in het PDG Werkprogramma 2018-2019. Het Platform Duurzame Glastuinbouw richt zich op de vermindering van de emissie van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen in de glastuinbouw, richting oppervlaktewater, bodem en riolering. Zoals vastgelegd in het Hoofdlijnenakkoord Waterzuivering in de Glastuinbouw dat eind 2015 is gesloten, moeten individuele ondernemers per 1 januari 2018 aan de zuiveringsverplichting van hun afvalwater op gewasbeschermingsmiddelen voldoen. Collectieven van ondernemers kunnen onder voorwaarden maximaal uitstel krijgen tot 1 januari 2021. Het jaar 2018 staat dus in het teken van de uitvoering van de zuiveringsverplichting in de praktijk, het zo nodig stimuleren met extra informatie en technieken en het uitwerken van de aanpak van collectieven. De weg naar een nagenoeg emissieloze glastuinbouwsector in 2027 is actief ingeslagen en verdere, gezamenlijke, kennisontwikkeling en praktijkafspraken zullen daaraan bijdragen.

De betrokken partijen zetten zich in voor de continuering van het Platform als gremium dat de voortgang richting de nagenoeg emissieloze glastuinbouwsector in 2027 volgt en acties neemt waar nodig. Het is de enige overlegstructuur waar deze partijen aan tafel zitten. De verantwoordelijkheid voor het beleid en de uitvoering blijft bij de afzonderlijke partijen liggen.

Het PDG brengt jaarlijks een voortgangsrapport uit ter verantwoording van de uitgevoerde acties en gemaakte afspraken.

In deze jaarrapportage worden een aantal in 2018 uitgevoerde zaken beknopt weergegeven. Voor detailinformatie verwijzen wij u graag naar de betrokken partijen.

Betrokken partijen

De samenstelling van het Platform Duurzame Glastuinbouw was in 2018 als volgt.

De **stuurgroep** bewaakt de voortgang, de afspraken en de bereikte resultaten en faciliteert activiteiten van partners op verzoek.

De leden van de stuurgroep zijn:

- De heer J. van der Tak namens LTO Glaskracht Nederland. In 2018 tevens in de rol van roulerend voorzitter.
- De heer J. Aerts namens LTO Glaskracht Nederland
- Mevrouw A. van Ardenne (waarnemend burgemeester Gemeente Westland) en vaste vervanger de heer A. Abee (Gemeente Lansingerland), namens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).
- Mevrouw I. ter Woorst (Hoogheemraadschap Delfland) namens de Unie van Waterschappen
- Mevrouw M. Van Giezen namens het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
- De heer J. Vierstra namens Stichting Natuur & Milieu
- Mevrouw M. Daane – van der Houwen is secretaris

Als gevolg van budgetvermindering is in 2018 gewerkt met een roulerend voorzitter uit eigen gelederen, als opvolger van onafhankelijk voorzitter Pieter van Geel. Daarbij wordt uitgegaan van een roulatiesysteem waarbij 1 persoon gedurende 2 jaar het voorzitterschap op zich neemt. Als er behoefte aan is, kan er ad hoc een onafhankelijke voorzitter worden ingehuurd of kan de roulatieperiode worden veranderd.

Na de terugtrekking van het Ministerie van Economische Zaken vanaf januari 2018 blijft de wens bestaan dat het Ministerie van Landbouw aanhaakt bij PDG omdat de behandelde thematiek meerdere ministeries raakt.

De **managementgroep** bestaat uit ambtelijk vertegenwoordigers van de platformpartijen, te weten:

- Mevrouw M. Tieleman (Gemeente Westland) namens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)
- Mevrouw M. Mul namens de Unie van Waterschappen
- Mevrouw M. Schoenmakers en de heer G. Meis namens LTO Glaskracht Nederland
- De heer R. Teunissen namens Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
- Mevrouw M. Daane - van der Houwen (platformcoördinator) is voorzitter/secretaris

De financiële administratie is door Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) afgerond en overgedragen aan een externe administratieve partij om reden van efficiency in samenwerking met UO-IMT.

Werkgroepen

Aanvullend op deze organisatiestructuur worden in tijdelijke werkgroepen inhoudelijke zaken uitgewerkt zoals de werkgroep Emissies Glastuinbouw, de Beoordelingscommissie Zuiveringsinstallaties Glastuinbouw, de ambtelijke werkgroep Hoofdlijnenakkoord, de werkgroep Aanvullende Maatregelen en de werkgroep Handhavingsprotocol.

2. Activiteiten in 2018

Stuurgroep en Managementgroep

De stuurgroep is het verantwoordelijke orgaan van het Platform Duurzame Glastuinbouw. Zij vergaderde in 2018 driemaal. De stuurgroep heeft een strategisch karakter en zorgt voor aansturing van de managementgroep. De werkzaamheden zijn gericht op de ambitie van (nagenoeg) emissieloze kas in 2027 met expliciete focus op water en aanpalende wetgeving/zaken.

De PDG Stuurgroep en de betrokken partijen bij het Bestuurlijk Overleg Hoofdlijnenakkoord, te weten Nefyto, Ctgb en Hoogheemraadschap Delfland, hebben in 2018 eenmaal gezamenlijk vergaderd. Omdat het Hoofdlijnenakkoord voorspoedig wordt uitgevoerd was er geen aanleiding om als Bestuurlijk Overleg Hoofdlijnenakkoord vaker bij elkaar te komen. De ambtelijke werkgroep Hoofdlijnenakkoord monitorde in 2018 de voortgang en kon het PDG verzoeken extra overleg in te plannen indien dat noodzakelijk werd geacht.

De managementgroep bereidt de agenda van de stuurgroep voor, adviseert de stuurgroep, bewaakt de voortgang en uitvoering van afspraken tussen partners en het jaarplan van het platform. In 2018 vergaderde de managementgroep vijf keer.

Het PDG houdt de voortgang bij van de afspraken, processen, beleidsvorming en projecten, in het kader van haar beleidsdoelen. Uitgesplitst naar drie werkgebieden wordt aangegeven of er voldoende voortgang wordt gemaakt of dat er extra actie ondernomen dient te worden.

Onderstaand worden activiteiten op deze drie werkgebieden, te weten a) Wet- en regelgeving, b) Techniek (onderzoek & implementatie), c) Implementatie watermaatregelen door teler en Monitoring, beknopt toegelicht.

a) Activiteiten m.b.t. wet - en regelgeving en handhaving

Het PDG zet zich in om de beleidsdoelen in wettelijke kaders te helpen realiseren. Belangrijkste kaders voor het hoofdthema water zijn de Europese Kaderrichtlijn Water, de Europese Nitraatrichtlijn en de Nota Gezonde Groei, Duurzame Oogst (2e Nota Duurzame Gewasbescherming 2013-2023). Deze kaders geven naast de wetgevingstrajecten (Activiteitenbesluit milieubeheer, Omgevingswet, Wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden, Meststoffenwet) de koers aan in het traject richting 2027, voor zowel glastuinders als gemeenten / omgevingsdiensten, waterschappen, rijksoverheid en toeleveranciers van technieken of middelen.

Wetgeving

Het PDG volgt actief de ontwikkelingen met betrekking tot het Activiteitenbesluit en het toekomstige Besluit Activiteiten Leefomgeving (als onderdeel van de Omgevingswet waarvan de inwerkingtreding gepland staat voor 1-1-2021). Ook de ontwikkelingen aan de sectortafel landbouw in het klimaatberaad worden gevolgd. De invoering van de Omgevingswet is belegd bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken via een traject met AMvB's en een Nationale Omgevingsvisie waarin de visies en wetgevingen van de verschillende departementen worden samengevoegd.

Naast de binnenlandse wetgeving monitort het PDG relevante ontwikkelingen op Europese wetgeving. Zoals bijvoorbeeld een gepubliceerde nieuwe verordening met minimum kwaliteitseisen voor het hergebruik van water. Door het verschil in nationale vertalingen van EU-richtlijnen kunnen (ongewenste) verschillen tussen landen ontstaan.

Nota Gezonde Groei, Duurzame Oogst

In de Nota Gezonde Groei, Duurzame Oogst (2e Nota Duurzame Gewasbescherming 2013-2023) zijn doelstellingen opgenomen voor de kwaliteit van het oppervlaktewater. Als doelen gelden een emissiebeperking van 75% in 2018 en nagenoeg nul in 2023, om 50% minder normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater in 2018 te behalen en 90% in 2023. In het Hoofdlijnenakkoord Waterzuivering in de Glastuinbouw is door de partijen gezamenlijk vastgesteld dat via de milieuregelgeving per 1 januari 2018 een zuiveringsplicht in de glastuinbouw geldt met een rendement van tenminste 95%. Dit is sinds eind 2017 ook onderdeel van het Activiteitenbesluit milieubeheer. Als gevolg van de korte overgangstijd en daarop volgend wachtlijsten bij installateurs van zuiveringstechnieken was het niet voor ieder glastuinbouwbedrijf mogelijk om per direct een werkende zuiveringsinstallatie te hebben. Het aantal bedrijven dat aan de wetgeving voldoet is echter snel toegenomen tot een geschatte 70% in de loop van 2018. Dit percentage kan in werkelijkheid hoger zijn aangezien er individuele bedrijven wel volgens het nullozersprotocol werken (en derhalve geen zuiveringsinstallatie nodig hebben), maar nog niet als zodanig bekend zijn. De brede en complexe tussenevaluatie uitgevoerd door Planbureau voor Leefomgeving loopt in 2018 en zal resultaten presenteren in 2019. Omdat de zuiveringsplicht pas per 1 januari 2018 is ingegaan, is het een vraag in welke mate de maatregelen al zichtbaar kunnen zijn in deze evaluatie. De evaluatie wordt gemonitord door Platform Duurzame Gewasbescherming en valt niet rechtstreeks onder monitoring van Platform Duurzame Glastuinbouw. De individuele partijen zijn op organisatieniveau zijlings betrokken en agenderen dit onderwerp indien relevant en niet elders belegd.

Beoordelingscommissie Zuiveringsinstallaties Glastuinbouw

De Beoordelingscommissie Zuiveringsinstallaties Glastuinbouw (BZG) valt onder de verantwoordelijkheid van het PDG. Deze technische beoordelingscommissie (BZG), bestaande uit overheid en bedrijfsleven, beoordeelt of het uitgevoerde onderzoek conform het meetprotocol is uitgevoerd, en de zuiveringsinstallatie aan het beoogde zuiveringsrendement, voldoet. De BZG heeft 19 zuiveringstechnieken met bijbehorend informatieblad op de positieve lijst geplaatst, inclusief drie mobiele zuiveringsmogelijkheden. Hiermee kan een tuinder een zuiveringsinstallatie aanschaffen waarmee hij aan de verplichting in het Activiteitenbesluit kan voldoen indien de zuiveringsinstallatie wordt toegepast bij de onderzochte specificaties en instellingen. De toezichthouder kan met behulp van deze lijst vaststellen of de aanwezige installatie voldoet aan de milieuregelgeving inclusief het voorgeschreven zuiveringsrendement. In lijn met de gewenste synchronisatie tussen milieu- en toelatingsbeleid is door BZG op deze lijst aangegeven of de installatie voldoet aan het tenminste 99,5% zuiveringsrendement voor imidacloprid. Voor imidacloprid-houdende gewasbeschermingsmiddelen gelden namelijk aanvullende gebruiksvoorschriften.

Collectieve aanpak van de individuele zuiveringsplicht

Een collectieve aanpak van de individuele zuiveringsplicht is een mogelijkheid om de haalbaarheid van de zuiveringsplicht te vergroten. In 2018 heeft een aantal tuinderscollectieven een businessplan verder uitgewerkt. In een aantal gevallen heeft dit geleid tot de conclusie dat een collectieve aanpak om economische of andere redenen niet haalbaar bleek en zijn de betreffende tuinders overgegaan tot een individuele oplossing. Ook is het onderzoek en uitwerking er voor een aantal collectieven nog gaande. In voorkomende gevallen wordt door betrokken PDG partijen gezocht naar oplossingen voor onverwachte vraagstukken op gebied van juridische en technische milieuvraagstukken. Deze tuinderscollectieven hebben in principe uitstel vanaf 1-1-2018 met een maximum van drie jaar, om de collectieve zuivering te realiseren. Tot slot zijn er collectieven die in 2018 een gezamenlijke zuiveringsoplossing in werking hebben kunnen laten gaan, al dan niet met behulp van mobiele zuivering.

Werkwijze toezicht zuiveringsplicht glastuinbouw

Handhaving wordt uitgevoerd door NVWA, waterschappen en omgevingsdiensten (in opdracht van gemeenten). Er wordt gewerkt vanuit een risicobenadering. PDG stimuleert effectieve en efficiënte handhaving inclusief capaciteit als onderdeel van de weg naar een emissievrij 2027. De bevoegde gezagen houden toezicht op het voldoen aan de wetgeving. Ter ondersteuning van het toezicht en de handhaving is een 'Werkwijze toezicht zuiveringsplicht glastuinbouw ("Handhavingsprotocol")' vastgesteld. De inhoud is opgesteld door medewerkers van de Unie van Waterschappen, waterschappen, gemeenten, omgevingsdiensten, LTO Glaskracht Nederland en de NVWA. Het document geeft een handreiking hoe om te gaan met verschillende onderwerpen die betrekking hebben op de zuiveringsplicht in de glastuinbouw, zoals opgenomen in het Activiteitenbesluit en deels in het toelatingsbeleid. Naast uitleg over de aanleiding voor de wetgeving, geeft het schematisch weer hoe toezicht op zuiveringsinstallaties gehouden kan worden. Mogelijke voorkomende situaties en suggesties worden beschreven voor individuele en collectieve zuiveringen. Ook het wettelijk gebruiksvoorschrift en de link met het milieubeleid komen aan de orde. Het document is een praktische handreiking voor de toezichthouders van de bevoegde gezagen en kan ondersteunen bij controle op de waterstromen en zuiveringstechniek bij glastuinbouwbedrijven. Beoordeling van een situatie in de praktijk blijft altijd aan de toezichthouder / het bevoegde gezag.

b) Techniek; onderzoek & implementatie

Lopend onderzoek voor water en glastuinbouw is in 2018 deels uitgevoerd binnen de koepel PPS Glastuinbouw Waterproof, inhoudelijk gebaseerd op de voor de Topsector T&U opgestelde Roadmap 2016-2019. Doel van de PPS is het uitvoeren van onderzoek en valorisatie-activiteiten die het einddoel van nagenoeg nulmissie van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen, dichterbij brengen.

Financiering van onderzoek wordt mede op initiatief van LTO Glastuinbouw door meerdere partijen samengebracht sinds de uitputting van de gelden van het voormalig Productschap Tuinbouw. Financiering vindt plaats onder andere door ministerie LNV, Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen, de TKI Watertechnologie en Stichting Programmafonds Glastuinbouw.

Afgerond, lopend en nieuw onderzoek

Diverse projecten zijn in 2018 afgerond waaronder het 'Voorkomen en bestrijden emissies kasteelten' met als werkpakketten:

- in beeld brengen van afwijkende waterstromen (anders dan drain/drainage- en filterspoelwater) waarmee gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen het bedrijf verlaten, meten van de samenstelling en ontwikkelen van best practices om deze emissie te voorkomen
- ontwikkeling van forward osmose voor de tuinbouw om de efficiëntie van zuivering te vergroten (door terugbrengen van omvang van spui- en waterstromen), en om aanvullende gietwaterbronnen beschikbaar te maken via een duurzame ontzoutingsmethodiek
- ontwikkeling van nieuwe kennis over de natriumopname en -gevoeligheid van kasteelten en innovatieve teeltstrategieën om deze te beïnvloeden
- inzicht verkrijgen in de effecten van het gebruik van ontsmettings-(chloor-)producten op de waterkwaliteit in recirculerende teelten.

Voor de laatste twee werkpakketten is een vervolgproject aangevraagd en goedgekeurd.

Voor het project Coastar (Zout water op afstand, zoet water op voorraad) wordt een vervolgproject opgezet.

In 2018 is in het voorjaar een nieuwe call van de Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen opengesteld. Diverse nieuwe onderzoeksideeën zijn ontwikkeld en in juni zijn de uitgewerkte onderzoeksvoorstellen ingediend. Ook lopen diverse projecten binnen de crossover Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen, Topsector Water, het “Stimuleringsbudget Emissiebeperking Glastuinbouw”, en andere samenwerkingsverbanden door in 2019. Deze doorlopende en nieuwe onderzoeken staan beschreven in het opgestelde Werkplan Glastuinbouw Waterproof 2019.

Andere voorbeelden van lopend onderzoek buiten de PPS zijn:

- Onderzoek binnen het afsprakenkader Emissieloze kas (Delfland) naar gedragsbeïnvloeding/bewustwording waarbij onder andere een telefonische enquête onder 150 telers is uitgevoerd door Bureau Dijksterhuis & van Baaren. De onderzoeksresultaten zijn nog niet bekend.
- Het ontwikkelen van een duurzaamheidsscan door studenten voor telers. Studenten zullen vervolgens telers bezoeken om gezamenlijk de scan te doorlopen. Doel is het onder de aandacht brengen van het thema Water bij de telers en binnen het onderwijs door samenwerking met Inholland.
- Onderzoek door de Centrale collectieve zuivering met Poeder actief kool-techniek. Op basis van tegenvallende tussenresultaten behoeft dit onderzoek verlening zodat collectieven de juiste aanpak kunnen gebruiken.

Overdracht van resultaten

Onderzoek beslaat in principe het gehele traject van fundamenteel/strategisch onderzoek, toegepast onderzoek tot valorisatie van kennis. Nadrukkelijk is er aandacht voor het vertalen van onderzoeksresultaten naar toegankelijke kennis ten behoeve van gedragsverandering en implementatie in de sector. Voor het afgeronde project ‘Emissieloos telen’ zijn bijvoorbeeld 10 video’s en 10 flyers gemaakt ter bevordering van de bewustwording en informatieoverdracht naar de praktijk. De resultaten van afgeronde projecten zijn en worden toegevoegd op www.glastuinbouwwaterproof.nl en via de nieuwsbrief verspreid. LTO Glaskracht Nederland beheert de site en verstuurd regelmatig een digitale nieuwsbrief in samenwerking met de diverse partners waaronder PDG. Ook het jaarlijks Waterevent en regionale waterbijeenkomsten, door en voor de glastuinbouwsector, onderzoeksinstellingen en bevoegde gezagen, zorgen voor kennisuitwisseling en waterbewustwording.

c) Implementatie watermaatregelen door telers en monitoring

De PDG-partijen zijn actief geweest met de uitvoering en handhaving van het Activiteitenbesluit waarin op het gebied van water onder meer emissienormen voor substraatteelten en gebruiksnormen en zorgplicht voor grondgebonden teelten zijn opgenomen. In de klankbordgroep glastuinbouw voor gemeenten en waterschappen worden actualiteiten, tips en voorbeelden besproken. Onder andere wordt besproken hoe toezicht kan worden gehouden en welke knelpunten bij de uitvoering worden ervaren. Evenals de ontwikkelingen aangaande Besluit Activiteiten Leefomgeving en mogelijkheden omtrent collectieve zuivering. Het doel van de klankbordgroep is het uitwisselen van kennis en ervaringen en het eenduidig uitvoeren van de wetgeving.

Gegevens over de emissies naar het watermilieu worden door tuinders bij de Uitvoeringsorganisatie Integrale Milieu Taakstelling (UO) aangeleverd onder regie van het UO-Bestuur. Voor de normoverschrijdingen van de gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater vormen de meetgegevens van de waterbeheerders die via de Bestrijdingsmiddelenatlas worden ontsloten en het Meetnet Gewasbeschermingsmiddelen Land- en Tuinbouw, de basis.

Evaluatie Emissienormen

In 2018 zijn de emissienormen (N/P) voor de substraatteelt en de gebruiksnormen voor de grondteelt geëvalueerd zoals aangekondigd in de toelichting van het Activiteitenbesluit. Deze normen zijn in 2010 vastgesteld op basis van de toen bekende beperkte gegevens. Met de huidige kennis is geconcludeerd dat de emissienormen 2021-2023 realiseerbaar zijn voor vrijwel alle gewasgroepen. Daarbij aangetekend dat het alleen haalbaar is als er beschikt kan worden over voldoende kwalitatief goed gietwater en de weersomstandigheden niet uitzonderlijk afwijken van het gangbare gemiddelde. Enkele gewasgroepen hebben aangegeven dat er momenteel nog onoverkomelijk knelpunten zijn om aan de emissienormen te voldoen. Er lopen echter wel onderzoeken naar oplossingsrichtingen. Het advies om afvalwater bij de teeltwisseling bij substraatteelt apart te beschouwen leidt ook tot de behoefte nader te onderzoeken hoe men hiermee het beste om kan gaan. Ten aanzien van de gebruiksnormen voor grondteelt is er slechts een gewasgroep voor wie, als gevolg van teeltintensivering, de norm een knelpunt is. De ambitie naar nagenoeg nullozing in 2017 wordt niet losgelaten maar het is wel noodzakelijk dat er, bijvoorbeeld door extra onderzoek financieel gesteund door overheden, naar technieken wordt gezocht om de knelpunten op te lossen.

Handreiking aanbrengen en verwijderen van schermmiddelen

Een "Handreiking aanbrengen en verwijderen van schermmiddelen" is uitgewerkt en vastgesteld. Bij het aanbrengen en verwijderen van schermmiddelen ontstaat bij onjuist gebruik een visuele verontreiniging van het oppervlaktewater. Uit de praktijk blijkt dat de meeste verontreinigingen voorkomen bij het aanbrengen van schermmiddelen. Het lozen van water bij het aanbrengen is op grond van het Activiteitenbesluit niet toegestaan. In de handreiking worden belangrijke aandachtspunten gegeven die ondernemers kunnen nemen om visuele verontreiniging te voorkomen.

Brede communicatieaanpak

Alle PDG partijen communiceren actief richting ondernemers en hun stakeholders. Via direct mail, persberichten en websites, worden relevante ontwikkelingen onder de aandacht gebracht. Onder andere in samenwerking met het Vakblad Onder Glas heeft LTO Glaskracht alle tuinders in Nederland voorzien van oplossingsrichtingen en uitleg over de noodzaak van zuivering. Zo is er bijvoorbeeld ook extra gecommuniceerd over de noodzaak de stikstofemissie goed te registeren ondanks de nadelige gevolgen van de uitzonderlijk droge zomer.

Webtools (o.a. via www.glastuinbouwwaterproof.nl/) bieden zowel een middel voor bewustwording, als praktisch toepasbare kennis voor ondernemers. Via aanvullende webinars en praktijk filmpjes wordt informatie ook op een interactieve en beeldende wijze overgedragen. De website www.agriwijzer.nl werd in 2018 op verzoek weer onderhouden. Hierop zijn de voorschriften van het activiteitenbesluit gratis beschikbaar nadat de bezoeker heeft ingelogd. Ook de site van de rijksoverheid www.helpdeskwater.nl is een nuttige bron voor ondernemers. Hierop staat tevens de actuele lijst met door de Beoordelingscommissie Zuiveringsinstallaties Glastuinbouw (BZG) beoordeelde zuiveringstechnieken en gebruiksmogelijkheden.

Tevens zijn (regionale) bijeenkomsten georganiseerd voor en door de sector en bevoegd gezag om de stand van zaken en de actuele ontwikkelingen te bespreken. Het PDG ziet de regionale aanpak als een kansrijke route om het einddoel te realiseren en bevordert daarom kennisoverdracht over regionale projecten. Eén van die projecten is de gebiedsgerichte aanpak waarin in nauwe samenwerking met de ondernemers in het gebied de waterkwaliteit intensief wordt gemeten, alle bedrijven worden nagelopen op emissieroutes en lekkages.

De implementatie van de zuiveringsplicht werd in het voorjaar geschat op zo'n 60%. Door diverse acties op het gebied van communicatie en handhaving is dit gedurende het jaar verhoogt naar een geschatte 70%. Om ook het resterende percentage te overtuigen is naast continuering van de communicatie ook steeds meer behoefte aan toezicht- en handhaving.

De aandacht voor praktische implementatie en concrete verbeteringen, alsmede voor het waterbewustzijn, zal de komende jaren, worden voortgezet en gemonitord.

3. Koers Platform Duurzame Glastuinbouw

Het PDG is het enige platform waarbij de rijksoverheid, de gemeenten, de waterschappen, glastuinbouwsector en milieuorganisaties samen aan tafel zitten. De focus ligt niet op tegenstellingen, maar op integratie en samenwerking. Zolang de partijen concluderen dat PDG een nuttige, efficiënte en waardevolle overlegstructuur is, blijven zij die benutten met focus op:

- de ambitie van een nagenoeg emissieloze glastuinbouwsector in 2027;
- prioriteit op het thema Water;
- afstemming over andere milieuzaken in het kader van het Activiteitenbesluit en over beleid ten aanzien van de ondergrond, om synergie te bereiken of te behouden en spanningsvelden te traceren en zo mogelijk op te lossen.

De Stuurgroep heeft het Werkprogramma 2018-2019 in haar vergadering 27 september 2017 op inhoud vastgesteld. Zoals in het Werkprogramma 2018-2019 uitgebreider wordt beschreven, zijn de volgende dossiers ook in 2019 aan de orde:

- Voortgang richting nagenoeg nulmissie binnen de kaders van de Nota Gezonde Groei, Duurzame Oogst, de Europese Kaderrichtlijn Water, de Europese Nitraatrichtlijn.
- Optimaliseren werkwijze toezicht zuiveringsplicht glastuinbouw t.b.v. de controle op de naleving van het Activiteitenbesluit.
- Bevorderen onderzoek o.a. via PPS Glastuinbouw Waterproof (Topsector Tuinbouw en Uitgangsmaterialen), projecten Topsector Water en nieuwe samenwerkingsverbanden ten behoeve van (extra) financiering.
- Stimuleren waterbewustzijn richting de telers.
- Activiteiten t.b.v. implementatie maatregelen bij de teler.
- Ervaren knelpunten en oplossingen rond de Omgevingswet / Besluit activiteiten leefomgeving (BAL).
- PDG partijen hechten belang aan een goede kwaliteit/kwantiteit van registratie en rapportage van de emissiegegevens in het kader van de Uitvoeringsorganisatie Integrale Milieu Taakstelling (UO) en nemen waar nodig actie.
- Monitoring van het resultaat in het milieu (kwaliteit oppervlaktewater en emissies uit de kas) en de mate waarin innovatiemaatregelen worden toegepast.
- Monitoren Hoofdlijnenakkoord Waterzuivering in de Glastuinbouw.

Lopende 2019 zal een Werkplan voor 2020-2021 worden gemaakt.

Kernboodschap Platform Duurzame Glastuinbouw

De glastuinbouwsector in Nederland wil verder verduurzamen en beantwoorden aan de vraag naar producten die zonder negatieve milieueffecten zijn geproduceerd. Zo voldoet zij ook aan de steeds strenger wordende milieuwetgeving. De weg naar 'nulmissie van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen in 2027', is actief ingeslagen.

Water is cruciaal. Door klimaatverandering en eisen aan leefomgeving, wordt goed gietwater schaarser. Optimaliseren van hergebruik, ontwikkelen van innovatieve technieken en het sluiten van de waterkringloop op bedrijfs- of gebiedsniveau, bieden toekomstgerichte oplossingen. Samenwerking tussen alle ketenschakels is daarbij van groot belang. Daarom werken de rijksoverheid, gemeenten, waterschappen, milieuorganisaties en glastuinbouwsector, gezamenlijk aan deze doelen in het Platform Duurzame Glastuinbouw.

4. Financiering 2018

De begroting voor PDG 2018 is als onderdeel van het Werkprogramma 2018-2019 in 2017 akkoord bevonden. Het budget in 2018 is samengesteld uit gelijke bijdragen van de PDG-partijen te weten, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Unie van Waterschappen en de Sector (LTO Glaskracht Nederland). Het totaal budget was in 2018, 15.000 minder dan in 2017, € 60.000 incl. btw.

De financiële afronding bij RVO vond uiteindelijk plaats in december 2018 en omdat hier nog latere verrekeningen uit voort vloeiden is de realisatie 2018 ten tijde van het samenstellen van deze jaarrapportage nog niet definitief. De definitieve realisatie 2018 zal later worden toegevoegd. Voor 2019 zal de begrotingsparagraaf uit het Werkprogramma 2018-2019 alsmede de toekomstige administratieve aanpak door de Stuurgroep opnieuw worden getoetst.

Tabel 1 Begroting PDG 2018 inclusief btw

Platform Duurzame Glastuinbouw 2018 (€)	Begroting
Platform coördinatie / Secretariaat (incl. 21% btw)	45.000
Financiële administratie door RVO	6.000
Extra budget voor overige uitgaven (RVO)	0
Natuur & Milieu	5.000
Bijdrage aan Website Glastuinbouw Waterproof	3.500
Budget voor overige uitgaven	500
Totaal	60.000

provincie **HOLLAND**
ZUID

Verenigde Vergadering van Hoogheemraadschap van Delfland
Fractie Integer Liberaal
Postbus 3061
2601 DB DELFT

Onderwerp

Uw melding gang van zaken project S.C.H.O.O.N.

Geachte heer, mevrouw,

Op 5 maart 2019 heeft fractielid mevrouw M. Hilders via een e-mail, tegelijkertijd gericht aan de Commissaris van de Koning en aan het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland, een beroep gedaan op de toezichhoudende functie van de provincie Zuid-Holland in relatie tot de gang van zaken rondom de financiële besluitvorming in de verenigde vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland ten behoeve van het project S.C.H.O.O.N..

Onderstaande reactie is het antwoord van ons college en tevens van de Commissaris van de Koning op bovengenoemde, aan ons gezamenlijk gerichte e-mail.

Wij constateren dat de discussie binnen de horizontale verantwoording in het hoogheemraadschap thuis hoort. Wij zien dan ook geen aanleiding om te interveniëren in deze kwestie.

In het kader van het financieel toezicht is recent de begroting van het hoogheemraadschap door de provincie beoordeeld en voor kennisgeving aangenomen. De benodigde investeringen voor de projecten "Zoetwaterfabriek" en "Waterharmonica" zijn in de begroting opgenomen. Voor wat betreft het financieel risicomanagement zal de verwachte beschikbare weerstandscapaciteit van het hoogheemraadschap de benodigde weerstandscapaciteit ruim overtreffen.

Gedeputeerde Staten

Contact

mr. H. el Arbiati
T 070 - 441 68 07
h.el.arbiati@pzh.nl

Postadres Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum

Zie verzenddatum linksonder
Ons kenmerk
DOS-2019-0002234
PZH-2019-686669070

Uw kenmerk

-

Bijlagen

geen

Bezoekadres
Zuid-Hollandplein 1
2596 AW Den Haag

Tram 9 en de buslijnen
90, 385 en 386 stoppen
dichtbij het
provinciehuis. Vanaf
station Den Haag CS is
het tien minuten lopen.
De parkeerruimte voor
auto's is beperkt.

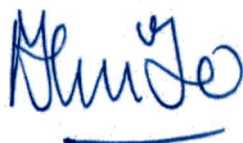
Uiteraard zullen wij binnen de kaders van de reguliere processen van toezicht en monitoring op de waterschappen er voor zorgen dat de provincie op de hoogte blijft van de ontwikkelingen in dit dossier.

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

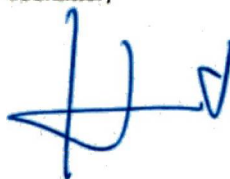
Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. H.M.M. Koek

drs. J. Smit

Rekeningcommissie onderzoek Doelmatigheid van de afvalwaterketen

1. Inleiding

Het Hoogheemraadschap van Delfland (hierna: Delfland) heeft als een belangrijke taak het transporteren en zuiveren van afvalwater. Dit binnen de eisen gesteld door wet- en regelgeving. Delfland heeft daarbij twee doelstellingen:

1. De transport- en zuiveringssystemen zijn doelmatig ingericht en blijven voldoen aan de afnameverplichting en wettelijke eisen voor het transporteren en zuiveren van afvalwater en voor de slibverwerking
2. Vergroten van de doelmatigheid en duurzaamheid van de afvalwaterketen conform de afspraken met de ketenpartner

Om bovenstaande doelstellingen te realiseren werkt Delfland in het kader van het in 2011 ondertekende Bestuursakkoord Water (BAW) nauw samen met gemeenten in de regio. Delfland participeert in twee grote samenwerkingsverbanden: Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD) en Rotterdamse Samenwerking Afvalwaterketen (RoSA). De samenwerking heeft als doel de kosten voor de burger minder te laten stijgen, de kwaliteit van de dienstverlening toe te laten nemen en de kwetsbaarheid af te laten nemen.

In het afvalwatertransport en de zuivering gaat bij Delfland veel geld om. Delfland heeft de hoogste waterschapslasten per inwoner van Nederland. Deze kosten worden voor een groot deel veroorzaakt door de kapitaallasten van transport en zuivering. Voor Delfland is het daarom extra van belang om de samenwerking in de afvalwaterketen goed in te richten, zodat efficiënter gewerkt wordt en kosten bespaard worden.

De verenigde vergadering (hierna: VV) constateert met betrekking tot samenwerking in de afvalwaterketen, en in het bijzonder NAD, te weinig inzicht te hebben op de inzet van de organisatie en de behaalde resultaten als gevolg van deze samenwerking. Dit heeft er toe geleid dat verschillende fracties binnen de VV "samenwerking in afvalwaterketen" als onderzoeksonderwerp bij de rekeningcommissie hebben ingediend.

De rekeningcommissie (hierna: RC) heeft besloten om een onderzoek naar de samenwerking in de afvalwaterketen van Delfland uit te (laten) voeren en hierbij tevens de doelmatigheid van de afvalwaterzuivering te betrekken. Voor dit onderzoek is een begeleidingscommissie ingesteld, welke bestaat uit ir. J.B. Simon (voorzitter) en ir. C.L.C. van Kretschmar (lid), met ambtelijke ondersteuning door drs. O.P.J. Helsen en F.A.M. Hagendoorn.

In het voorjaar van 2018 is een selectie procedure gevolgd, waarbij drie onderzoeksbureaus zijn benaderd om een offerte uit te brengen. De opdracht is gegund aan de combinatie van Royal HaskoningDHV en Twynstra Gudde.

In deze oplegnotitie worden in paragraaf 2 beide deelonderzoeken nader verklaard en wordt de context van het onderzoek aangegeven. Het proces van hoor en wederhoor wordt beschreven in paragraaf 3. In paragraaf 4 worden per deelonderzoek de conclusies van het rapport "Doelmatigheid Afvalwaterketen Delfland" beknopt weergegeven en een aantal aanbevelingen gedaan naar aanleiding van het onderzoek. Paragraaf 5 beschrijft de opvolging van het advies van de RC en het aanbieden van het onderzoek aan de VV. Paragraaf 6 tenslotte schetst het bredere maatschappelijk kader waarbinnen dit onderzoek past.

2. Context

Het onderzoek is tweeledig: deel A bevat het onderzoek naar de doelmatigheid van de afvalwaterzuivering, deel B bevat het onderzoek naar de doelmatigheid van het samenwerkingsverband NAD.

De hoeveelheid en samenstelling van het afvalwater heeft invloed op de totale kosten van het zuiveren en is daarmee van invloed op de tarieven en toekomstige investeringen in de afvalwaterzuiveringen.

De hoeveelheid in te zamelen afvalwater wordt niet alleen beïnvloed door huishoudelijk- en bedrijfsafvalwater, maar wordt tevens beïnvloed door rioolvreemd water en hemelwater. Voor hemelwater heeft Delfland reeds een strategie opgesteld. Rioolvreemd water is water dat niet in het riool en op de zuivering terecht dient te komen, maar wel samen met het andere stedelijk afvalwater en vaak samen (onnodig) met hemelwater wordt gezuiverd. In tegenstelling tot de piekbelasting van regenwater (hemelwaterafvoer) betreft de aanvoer van rioolvreemd water een continue belasting op de afvalwaterstroom (droogweerafvoer). Over de omvang, het effect en de meerkosten voor de zuivering van rioolvreemd water is weinig bekend. Het bovenstaande heeft er toe geleid dat in het kader van dit onderzoek de nadruk is gelegd op rioolvreemd water en is hemelwater buiten beschouwing gelaten. De effecten van rioolvreemd zijn onderzocht in deel A.

Delfland werkt in het kader van NAD samen met 12 gemeenten en 2 drinkwaterbedrijven. Deze samenwerking is vooral gericht op kostenbesparing op het beheer en onderhoud van de bestaande infrastructuur (rioolstelsels en gemalen). Het efficiënt functioneren van dit stelsel heeft invloed op het aanbod van afvalwater dat wordt gezuiverd op de vier afvalwaterzuiveringsinstallaties (AWZI's) binnen Delfland.

Binnen NAD werken veel partijen samen. De RC wil benadrukken dat dit onderzoek gericht is op de rol van Delfland binnen het samenwerkingsverband NAD. Voor dit onderzoek zijn alleen interviews gehouden met de betrokkenen binnen Delfland en is de samenwerking onderzocht vanuit de positie van Delfland. De positie van Delfland binnen NAD en de resultaten van deze samenwerking zijn onderzocht in deel B.

3. Proces hoor en wederhoor

De RC hecht grote waarde aan een ordentelijke hoor en wederhoor. De RC heeft op 16 augustus 2018 het rapport aangeboden en een reactie gevraagd op de conclusies en aanbevelingen uit het rapport. Het college heeft op 16 oktober 2018 een reactie aangeboden aan de RC.

De RC is blij dat de conclusies en aanbevelingen uit het rapport worden herkend door het college en dat de bevindingen worden meegenomen in de verdere ontwikkeling van het samenwerkingsverband Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD) en dat het college de betrokkenheid van de VV bij samenwerkingsverbanden verder wil verbeteren.

Terecht stelt het college vast dat de waterschaplasten per inwoner niet voortkomen uit de hoge zuiverings- en transportkosten, maar worden bepaald door de hoge kapitaallasten voortkomend uit de gemaakte investeringen in het project Afvalwater Haagse Regio (AHR).

Hoewel de RC zich op hoofdlijnen kan vinden in de invulling door het college van de bevindingen uit het rapport, mist de RC een meer specifieke uitwerking hiervan. De RC stelt daarom in de volgende paragraaf op basis van de belangrijkste conclusies uit het rapport een set van concrete aanbevelingen voor, om het onderzoek en het vervolg daarvan te verankeren binnen Delfland.

4. Conclusies en aanbevelingen rekeningcommissie

De RC is van mening dat de bevindingen uit het rapport handvatten biedt voor het doelmatig inrichten van de afvalwaterketen en daarmee een wezenlijke bijdrage levert aan de discussie rond de waterschapslasten en samenwerking.

Voor beide onderdelen van het rapport, doelmatigheid van de afvalwaterzuivering en doelmatigheid van het samenwerkingsverband NAD, zijn de belangrijkste conclusies en aanbevelingen afzonderlijk uitgewerkt.

Conclusies en aanbevelingen Deel A: Doelmatigheid van de afvalwaterzuivering

De belangrijkste conclusies op het gebied van de doelmatigheid van de afvalwaterzuivering zijn:

- Er bestaat een groot verschil tussen de gemeten droogweerafvoer en de theoretisch berekende droogweerafvoer. Hierdoor is het onmogelijk om goed in te schatten wat het percentage rioolvreemd water is in de afvalwaterstroom. Dit verschil wordt versterkt door de aanname m.b.t. de afvoer per hectare van glastuinbouw en bedrijventerreinen.
- De investeringen om rioolvreemd water te reduceren komen voornamelijk ten laste van gemeenten. De zeer hoge kosten van deze investeringen staan in geen verhouding tot de kostenreductie bij de zuivering.
- De zuiveringskosten van rioolvreemd water, zonder het gebruik van nabehandelingstechnieken, zijn gering t.o.v. de totale exploitatielasten van de afvalwaterzuivering. Echter, in het geval van toekomstige ontwikkelingen, zoals het verplicht verwijderen van microplastics en medicijnresten, worden de zuiveringskosten van rioolvreemd water wel substantieel.
- De aanvoer van rioolvreemd water levert momenteel geen capaciteitsproblemen op voor de AWZI's. Delfland voldoet voor 100% aan de afnameverplichting.

Op basis van bovenstaande conclusies adviseert de RC de VV om het college het volgende te verzoeken:

- A1. Een visie te laten opstellen m.b.t. rioolvreemd water. Hierbij is het van belang om, per zuiveringskring, de droogweerafvoer naar de AWZI's goed in kaart te brengen en daarmee ook het percentage rioolvreemd water, dit mede in verband met toekomstige vervangingsinvesteringen bij de huidige AWZI's. Toepassing van nabehandelingstechnieken binnen Delfland (collectieve zuivering op de AWZI Nieuwe Waterweg en de zoetwaterfabriek op de AWZI De Groote Lucht) maken het onderwerp rioolvreemd water relevant.
- A2. Een stappenplan te ontwikkelen dat inzicht geeft in de relatief eenvoudige maatregelen die genomen kunnen worden om een deel van het rioolvreemd water te reduceren (zoals in het rapport vermeld), door samen met gemeenten in kaart te brengen waar deze maatregelen zijn toe te passen en wat hiervan de kosten zijn.
- A3. Ten aanzien van de afnameverplichting een initiërende rol op zich te nemen bij het maken van afspraken met gemeente over de afname van afvalwater, waarbij naast kwantitatieve ook kwalitatieve eisen op te nemen zijn. Hierbij aan te sluiten bij de "best practice" van andere waterschappen.

Conclusies en aanbevelingen Deel B: Doelmatigheid van het samenwerkingsverband NAD

De belangrijkste conclusies op het gebied van de doelmatigheid van de samenwerking in NAD zijn:

- Vanuit de resultaten van de opgeleverde en nog lopende projecten volgt weinig kwantitatief inzicht in de realisatie van de doelen van de samenwerking. De herkomst van de besparingsopgave van in totaal € 31 miljoen is onvoldoende inzichtelijk, waardoor niet bepaald kan worden in welke mate de samenwerking binnen NAD hieraan heeft bijgedragen.
- Er bestaat een mismatch tussen de huidige focus van de samenwerking gericht op exploitatie, beheer en onderhoud van het rioolstelsel en de motivatie t.a.v. kennisuitwisseling op nieuwe thema's zoals sluiten van de waterketen en omgaan met klimaatverandering.
- De kwetsbaarheid binnen de samenwerking vormt een toenemend probleem als gevolg van beperkte beschikbare personele capaciteit.
- Het beeld van de VV over de rol en invloed van Delfland en de inhoudelijke scope van de samenwerking is groter dan in werkelijkheid het geval is.

Op basis van bovenstaande conclusies adviseert de RC de VV om het college het volgende te verzoeken:

- B1. Initieer een discussie binnen NAD over de nieuw te formuleren doelen die volgen uit opgaven van de toekomst (o.a. sluiten van de waterketen en omgaan met klimaatverandering) die binnen de samenwerking georganiseerd en opgepakt kunnen worden. Maak de samenwerking doelgericht en kwantificeerbaar, stuur op het SMART maken van de nieuw te formuleren doelen.
- B2. Geef aan hoe de VV betrokken wordt bij het vaststellen van de NAD doelstellingen voor de korte- en lange termijn en de rol welke Delfland binnen NAD zal vervullen.
- B3. Zorg voor voldoende personele capaciteit benodigd voor het behalen van de gezamenlijke doelen en overleg met gemeenten/partners welke oplossingen er zijn voor het gesignaleerde capaciteitstekort en maak hierover afspraken.
- B4. Ontwikkel een format/monitor waarmee de VV periodiek geïnformeerd wordt over de voortgang van NAD. Hiermee wordt o.a. een feitelijk beeld gegeven over de mate van doelrealisatie, de eventuele knelpunten en de rol en inzet van Delfland binnen NAD.

5. Verdere procedure

Met betrekking tot de aanbevelingen van de RC (zie paragraaf 4) wordt het college verzocht om hierover in het najaar van 2019 aan de VV te rapporteren.

Het onderzoeksrapport, samen met de aanbiedingsbrief aan het college, de reactie van het college en de oplegnotitie van de rekeningcommissie zullen, na behandeling in de Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water (GSG) worden aangeboden aan de VV van 20 december 2018.

6. Nawoord rekeningcommissie

Delfland bevindt zich in een sterk veranderende maatschappelijke context. Thema's als klimaatadaptatie, circulaire economie, maar ook het verwijderen van microplastics en medicijnresten zorgen voor een veranderende opstelling daar waar het gaat om water. De waterketen, en daarmee ook het afvalwater, is complex. Tegengaan van rioolvreemd water is slechts één van de uitdagingen binnen de waterketen, maar is zeker van invloed op bijvoorbeeld de zuiveringslasten en de buffercapaciteit van riolen bij hevige neerslag. Voor Delfland zijn de hoeveelheid rioolvreemd water, in combinatie met het hemelwater, bepalend voor de verwerkingscapaciteit van AWZI's en daarmee van invloed op de exploitatielasten en toekomstige investeringen in de afvalwaterketen. Een integrale visie op de gehele waterketen inclusief rioolvreemd water is daarmee een aanzienlijke opgave niet alleen voor Delfland, maar ook voor alle gebiedspartners.

Het onderzoek "Doelmatigheid Afvalwaterketen Delfland" draagt bij aan de kennis over rioolvreemd water, geeft inzicht in het belang van samenwerken in de afvalwaterketen en daarmee aan het vergroten van het waterbewustzijn.

Hoogachtend,
De voorzitter van de rekeningcommissie Delfland, 30-10-2018

ir. C.L.C. van Kretschmar

EINDRAPPORT

Doelmatigheid Afvalwaterketen Delfland

Onderzoek naar de doelmatigheid van afvalwaterzuivering en samenwerking binnen waterketen Delfland

Klant: Rekeningcommissie Hoogheemraadschap van Delfland

Referentie: WATBF9458R0001

Versie: 0.3/Finale versie

Datum: 11 juli 2018

HASKONINGDHV NEDERLAND B.V.

Laan 1914 no.35
3818 EX AMERSFOORT
Netherlands

Water
Trade register number: 56515154

+31 88 348 20 00 **T**
+31 33 463 36 52 **F**
info@rhdhv.com **E**
royalhaskoningdhv.com **W**

Titel document: Doelmatigheid Afvalwaterketen Delfland

Ondertitel: Doelmatigheid Afvalwaterketen Delfland

Referentie: WATBF9458R0001

Versie: 0.3/Finale versie

Datum: 11 juli 2018

Projectnaam: Rekeningcommissie Hoogheemraadschap Delfland

Projectnummer: BF9458

Auteur(s): Arjan Loesink, Stan Duifhuizen, Wouter Stapel, Wim Wiegant, Janine Leeuwis-Tolboom en Erik van Lith

Opgesteld door: Erik van Lith

Gecontroleerd door:

Datum/Initialen:

Goedgekeurd door:

Datum/Initialen:

Classificatie

Click to enter "Classified"

Disclaimer

No part of these specifications/printed matter may be reproduced and/or published by print, photocopy, microfilm or by any other means, without the prior written permission of HaskoningDHV Nederland B.V.; nor may they be used, without such permission, for any purposes other than that for which they were produced. HaskoningDHV Nederland B.V. accepts no responsibility or liability for these specifications/printed matter to any party other than the persons by whom it was commissioned and as concluded under that Appointment. The integrated QHSE management system of HaskoningDHV Nederland B.V. has been certified in accordance with ISO 9001:2015, ISO 14001:2015 and OHSAS 18001:2007.

Inhoud

Managementsamenvatting

1	Inleiding	1
2	Theoretisch kader rioolvreemd water	5
2.1	Wat is rioolvreemd water?	5
2.2	Gevolgen van rioolvreemd water	6
2.3	Mogelijke maatregelen tegen rioolvreemd water	7
3	Hoeveelheden rioolvreemd water	9
3.1	AWZI Houtrust	9
3.2	AWZI Harnaschpolder	10
3.3	AWZI Nieuwe Waterweg	12
3.4	AWZI De Groote Lucht	14
3.5	Uitgevoerde DWAAS-analyses	15
3.5.1	Resultaten voor gemaal Morsestraat	16
3.5.2	Resultaten voor gemaal Staelduinen	17
3.6	Totaaloverzicht hoeveelheden rioolvreemd water	18
4	Kostenconsequenties rioolvreemd water	21
5	Beïnvloedbaar percentage en potentiële besparingen	24
6	Afname afvalwater	26
6.1	Wat is afnameverplichting?	26
6.2	Instrumenten Delfland	26
6.2.1	Reguleren waterkwantiteit	26
6.2.2	Reguleren waterkwaliteit	27
6.3	Vergelijking met elders	29
6.3.1	Voldoen aan de afnameverplichting	29
6.3.2	Afspraken met gemeenten	29
6.4	Verkenning verbeterpunten	30
7	Conclusies en aanbevelingen rioolvreemd water en afnameverplichting	31
8	Waarom samenwerken in NAD?	34
8.1	De redenen voor NAD	34
8.2	De doelen van NAD	35
8.3	De doelmatigheidswinsten	37

9	Hoe samenwerken in NAD?	39
9.1	De beleidsmaatregelen	39
9.2	De aandacht voor rioolvreemd water	40
9.3	De kosten voor Delfland	40
9.4	De knelpunten in de samenwerking en sturingsmogelijkheden	41
9.5	De bestuurlijke betrokkenheid en informatievoorziening	43
10	De opbrengsten van NAD	45
10.1	De resultaten	45
10.2	Toekomstige ontwikkelingen	48
10.3	Succesvolle voorbeelden	49
11	Conclusies	51
11.1	Waarom werken we samen?	51
11.2	Hoe werken we samen?	51
11.3	Wat levert de samenwerking op?	51
11.4	Bestuurlijke betrokkenheid en informatievoorziening	52
11.5	Beantwoording deelvragen	52
12	Aanbevelingen	54
12.1	Algemeen	54
12.2	Bestuurlijke betrokkenheid en informatievoorziening	54
12.3	Impact van aanbevelingen op organisatie	55

Bijlagen

Bijlage 1: Geïnterviewde personen

Bijlage 2: Geraadpleegde documenten

Bijlage 3: Normenkader

Bijlage 4: Doelmatigheidswinsten Regionaal Feitenonderzoek Delfland

Bijlage 5: Menukaart NAD (aangepaste vorm)

Bijlage 6: Projecten en doelbijdragen

Bijlage 7: KPI's, streefbeelden en voortgang 3K's

Managementsamenvatting

Aanleiding

In de uitvoering van de kerntaken rondom het afvalwatertransport en -zuivering bij Hoogheemraadschap Delfland gaat zeer veel geld om. Voor Hoogheemraadschap Delfland is het dan ook van groot belang om de samenwerking in het Netwerk Afvalwaterketen Delfland (NAD) goed in te richten, zodat efficiënt gewerkt wordt en mogelijkheden voor kostenbesparing worden benut.

De Verenigde Vergadering (VV) spreekt om deze reden de wens uit meer informatie van de waterketen te ontvangen, wat de Rekeningcommissie ertoe heeft bewogen een onderzoek te laten uitvoeren. Het onderzoek richt zich op de doelmatigheid van de zuivering en dan specifiek over de hoeveelheid en samenstelling van het afvalwater en met name voor wat betreft rioolvreemd water (deel A) en in hoeverre het samenwerkingsverband NAD effectief is en in hoeverre NAD genoeg ingericht is om toekomstige ontwikkelingen, zoals het sluiten van de waterketen, te faciliteren (deel B). Met dit onderzoek is in beeld gebracht welke knelpunten er zijn voor wat betreft rioolvreemd water en de afnameverplichting van het Hoogheemraadschap Delfland, mogelijke oplossingen hieromtrent en waarom er wordt samengewerkt binnen NAD, hoe samenwerking plaatsvindt en wat deze samenwerking oplevert.

Deel A

Onderstaand zijn de belangrijkste conclusies en aanbevelingen samengevat voor deel A. Voor de volledige conclusies en aanbevelingen wordt verwezen naar hoofdstuk 7.

Rioolvreemd Water

In essentie is rioolvreemd water water dat via het riool wordt afgevoerd, maar daar niet thuishoort. Voorbeelden van bronnen van rioolvreemd water zijn instroming van grondwater via lekke riolen, op de riolering lozende pompjes om kelders droog te houden, drainage, bronneringen, instromend oppervlaktewater als gevolg van een te lage drempel of een scheur in de overstortmuur.

Op basis van de geschatte hoeveelheid rioolvreemd water van 19 mln. m³/jaar (ondergrens) komen de geraamde meerkosten voor Delfland uit op € 950.000,- per jaar. Indien er wordt besloten tot een nabehandelingstechniek, dan nemen de extra kosten voor de behandeling sterk toe bij de aanwezigheid van rioolvreemd water. Bij de genoemde hoeveelheid zou het gaan om circa € 5.000.000,- per jaar méér. Rioolvreemd water leidt niet tot extra vervangingsinvesteringen bij einde levensduur van (onderdelen van) gemalen of Afvalwaterzuiveringsinstallaties (AWZI's) omdat rioolvreemd water in de praktijk geen consequenties heeft voor de te installeren capaciteit.

Uitgaande van een mogelijke reductie van de hoeveelheid rioolvreemd water (met relatief eenvoudige maatregelen (dus niet lekdicht maken van riolen) met 20 à 30% (4 à 6 mln. m³/jaar) zou op jaarbasis ca. € 250.000,- kunnen worden bespaard. Op basis van de beschikbare gegevens kan geen uitspraak worden gedaan of de met deze maatregelen gepaard gaande kosten in de juiste verhouding tot dit bedrag staan.

Afnameverplichting

In het kader van de samenwerking in de afvalwaterketen maken gemeenten en waterschappen afspraken over de hoeveelheid afvalwater die wordt aangeboden en verwerkt: de zogeheten afnameverplichting. Het vastleggen van deze afspraken gebeurt veelal in een Afvalwaterakkoord (AWA). Delfland heeft met een gemeente een AWA gesloten en is nu bezig met een andere gemeente ook een AWA te sluiten. Daarin komt expliciet aan de orde op welke wijze met de afnameverplichting wordt omgegaan. In de bestuurlijk vastgelegde afspraken over de Optimalisatie van het afvalwatersysteem (OAS) De Grote Lucht gaat het

met name over het oplossen van knelpunten, maar ook over reguliere hoeveelheden en capaciteiten van het rioleringsstelsel (en dus impliciet ook over de afnameverplichting).

Op dit moment spelen ten aanzien van waterkwantiteit geen knelpunten in de vier zuiveringskringen. Het afstemmen van prognoses, analyseren van gegevens en de samenwerking in de waterketen blijkt als instrument te voldoen om de hoeveelheid afvalwater te reguleren. Verbeteringen zijn mogelijk in de kwaliteit van de gegevens, automatisering van de gegevensuitwisseling en de gestructureerdheid van de aanpak van het proces van afstemming van capaciteiten. Het verbeterpunt van de gegevensuitwisseling is reeds opgepakt. Ten aanzien van waterkwaliteit bestaat vooral de behoefte om meer controle te hebben op de indirecte lozingen. Ook hiervoor zijn al verbeterpunten opgepakt, samen met gemeenten en omgevingsdiensten. Belangrijkste verbeterpunt is om inzicht te krijgen in alle grote lozers in het gebied: wat komt waar, wanneer in het afvalwatersysteem terecht? Dat maakt het mogelijk om gericht actie te ondernemen als een lozing tot problemen leidt of als een calamiteit optreedt. Daarover zouden met gemeenten en omgevingsdiensten afspraken moeten worden gemaakt.

Deel B

Onderstaand zijn de belangrijkste conclusies en aanbevelingen samengevat voor deel B. In de hoofdstukken 11 (conclusies) en 12 (aanbevelingen) staat de complete weergave hiervan.

Doelen en resultaat samenwerking NAD

Binnen de samenwerking zijn doelen gesteld ten aanzien van kostenbesparing (een structurele besparing van €10 miljoen minder meer in 2020 door samenwerking en €21 miljoen op eigen kracht), kwaliteit (kwaliteit van dienstverlening minimaal handhaven) en kwetsbaarheid (verminderen); de 3K's. De NAD concludeert zelf, op basis van de hoogte van de riool- en zuiveringsheffing in 2020, dat de besparingsopgave is behaald. Daarbij wordt opgemerkt dat over de feitelijke herkomst van deze besparing onvoldoende inzicht bestaat en daarom niet met zekerheid bepaald kan worden in welke mate dit door de samenwerking is bereikt. Opgemerkt kan worden dat de kosten die gemaakt worden voor de samenwerking relatief beperkt zijn en zeker niet onevenredig groot ten opzichte van de beoogde kostenbesparing.

De doelen voor wat betreft kwaliteit en kwetsbaarheid zijn bij aanvang van de samenwerking niet SMART geformuleerd (dat wil zeggen dat doelen specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden moeten zijn). Met het opstellen van kritische prestatie indicatoren (kpi's) hiervoor zijn deze doelen weliswaar meetbaar, maar wij plaatsen kanttekeningen bij het inzicht dat deze kpi's geven en de mate waarin deze dekkend zijn voor de doelen. Over de realisatie van deze doelen is dus in beperkte mate een kwantitatieve uitspraak te doen.

Wij achten het weinig zinvol om veel effort te steken in het alsnog SMART en kwantificeerbaar maken van de huidige doelen. Behalve dat dit inhoudelijk niet eenvoudig te doen is, doet dit ook geen recht aan al geleverde inspanningen en niet te kwantificeren resultaten uit het verleden. Daarnaast wordt er nog 'slechts' twee jaar op de huidige doelen ingezet. Richt de aandacht in plaats daarvan op de nieuwe doelen die volgen uit de opgaven van de toekomst en die binnen de samenwerking georganiseerd en opgepakt kunnen worden; onder andere het sluiten van de waterketen en omgaan met klimaatverandering. Met de inzet op nieuwe doelen en toekomstige ontwikkelingen, wordt beter aangesloten bij de bestaande energie en intrinsieke motivatie van de samenwerking.

De samenwerking draagt veel bij aan de relatie en de verhoudingen tussen de partners. In de periode voorafgaand aan de samenwerking, was er beperkt contact op ambtelijk niveau en kende men elkaar onvoldoende. De eerste jaren van de samenwerking waren voor een belangrijk deel gericht op het leren kennen van elkaar en het bouwen aan vertrouwen. Dit is een moeilijk te kwantificeren resultaat, maar wel

een belangrijk gevolg van de samenwerking. Onderken als VV dat dit een belangrijk aspect van de samenwerking is.

Knelpunten samenwerking

Een knelpunt is dat er een mismatch/verschil bestaat tussen de huidige focus van de samenwerking en de intrinsieke motivatie en energie van de direct bij de samenwerkingsprojecten betrokken medewerkers. De huidige samenwerking is, vanuit het verleden, sterk gericht op realisatie van de drie geformuleerde doelen (en monitoring daarvan), terwijl er energie zit op het gebied van kennisdeling en capaciteit en daarnaast op (nieuwe) inhoudelijke thema's als klimaat. De lopende projecten lijken hier niet meer goed bij aan te sluiten.

Naast deze mismatch, wordt de beperkte personele capaciteit als knelpunt beschouwd voor de samenwerking. Samenwerking kost tijd en vergt ruimte en op momenten van capaciteitstekort binnen individuele organisaties wordt de prioriteit meestal niet automatisch bij de samenwerking gelegd. Als dit tekort niet opgelost wordt, zet dit de samenwerking toenemend onder druk. Hiermee ontstaat het risico dat de nog te realiseren doelen niet gehaald worden.

Betrokkenheid Verenigde Vergadering

Er gelden geen afspraken over periodieke informatievoorziening aan de VV van Delfland ten aanzien van NAD. De VV is hierdoor vooralsnog beperkt betrokken geweest. Vooral omdat een concrete aanleiding en concrete resultaten niet herkend worden, is dit niet geïntensiveerd. Om de gevraagde betrokkenheid van de VV te vergroten en de informatie over deze samenwerking te verbeteren, adviseren wij om afspraken te maken over periodieke informatievoorziening aan de VV met betrekking tot de voortgang van NAD. Hiermee wordt de VV (merendeel) kwalitatief inzicht gegeven in de mate van doelrealisatie en over de hoeveelheid financiële middelen en capaciteit die Delfland in de samenwerking investeert. Ontwikkel hiervoor een standaardformat/monitor dat op bestuurlijk niveau afgestemd is en waarover overeenstemming bestaat dat het de bestuurlijke sturingsaspecten bevat. De VV kan, tot slot, haar rol pakken bij het bepalen van de nieuwe doelen en opgaven, die met de samenwerkingspartners gerealiseerd kunnen worden en waarmee vanuit NAD na 2020 tot invulling kunnen komen.

1 Inleiding

Begin dit jaar heeft de Rekeningcommissie van het Hoogheemraadschap Delfland aan Royal HaskoningDHV en Twynstra Gudde gevraagd een onderzoek uit te voeren naar de samenwerking in de afvalwaterketen van Delfland. Het Hoogheemraadschap werkt in het kader van deze afvalwaterketen samen met 12 gemeenten en 2 waterbedrijven verenigd in NAD.

Het is voor Delfland van groot belang om deze samenwerking goed in te richten, zodat efficiënt gewerkt wordt en onnodige kosten bespaard worden. Delfland heeft immers de hoogste waterschapslasten per inwoner en dit komt grotendeels voort uit hoge zuiverings- en transportkosten. De Verenigde Vergadering van Delfland wil meer zicht en grip krijgen op deze samenwerking en daarom heeft de Verenigde Vergadering van het Hoogheemraadschap van Delfland de Rekeningcommissie tot dit onderzoek naar doelmatigheid van het samenwerkingsverband verzocht.

Het onderzoek naar de doelmatigheid is gesplitst in twee deelvragen: deel A en deel B en in verschillende vragen per deelvraag. Deel A gaat over de doelmatigheid van de zuivering en dan specifiek over de hoeveelheid en samenstelling van het afvalwater. In essentie een inhoudelijke vraag met een technisch te onderbouwen antwoord. Twee aspecten zijn in het onderzoek nader bekeken: het rioolvreemd water en de afnameverplichting.

Deel A

Ter ingeleide het volgende over rioolvreemd water. Riolering vormt de schakel tussen watervoorziening en afvalwaterzuivering. Door middel van rioolstelsels vindt de inzameling en het transport plaats van afvalwater en afgestroomd hemelwater. Gedurende de meerderheid van de tijd treedt zogenaamde droogweerafvoer (dwa) op: transport van afvalwater zonder afgestroomd hemelwater.

Veel uitgangspunten voor het ontwerp van gemalen, afvalwaterzuivering en randvoorzieningen aan de riolering zijn gebaseerd op theoretisch aangenomen hoeveelheden afvalwater en de samenstelling hiervan. De praktijk wijkt daar vaak van af: Er is sprake van 'rioolvreemd water'. Dat heeft consequenties voor riolering, transportsystemen, zuiveringen en het ontvangende water.

Vragen doelmatigheid afvalwaterzuivering:

- Wat is het percentage rioolvreemd water in het te zuiveren afvalwater en welke invloed heeft dit op de zuiveringskosten?
- Wat kan er bespaard worden als er minder rioolvreemd water in het te zuiveren afvalwater zit?
- Wat is het percentage rioolvreemd water in het te zuiveren afvalwater voor de verschillende overdrachtpunten en per gemeente?
- Welke voor- en nadelen zijn er van minder rioolvreemd water in het te zuiveren afvalwater? Op welke wijzen kan de hoeveelheid rioolvreemd water worden beïnvloed of gereguleerd?
- Welke doelmatigheidswinsten als gevolg van minder rioolvreemd water in het te zuiveren afvalwater (qua orde van grootte van de kosten van de afvalwaterzuivering) zijn er op korte - en langere termijn denkbaar en welke middelen moeten daartoe worden ingezet? Wat zijn de kosten van de in te zetten middelen? Met welke knelpunten moet hierbij rekening worden gehouden?

Bovengenoemde deelvragen, met name kwantitatief van aard, zijn op een cijfermatige wijze beantwoord.

In hoofdstuk 2 schetsen wij het theoretisch kader van het rioolvreemd water in zijn algemeenheid. Het betreft de definities van rioolvreemd water, de mogelijke gevolgen en mogelijke maatregelen om de hoeveelheid rioolvreemd water te reduceren. Vervolgens brengen wij in Hoofdstuk 3 op basis van

beschikbare rapportages de hoeveelheden rioolvreemd water in beeld. Voor een tweetal gebieden hebben we een nadere analyse uitgevoerd met de Droog Weer Afvoer Analyse Systematiek (DWAAS).

Hoofdstuk 4 betreft een beschouwing van de kostenconsequenties van rioolvreemd water. In hoofdstuk 5 doen wij op basis van 'expert judgement' een inschatting van de mate waarin de hoeveelheid rioolvreemd water met (realistische) maatregelen kan worden verkleind. Op basis daarvan berekenen wij hoeveel met reductie van rioolvreemd water zou kunnen worden bespaard.

In hoofdstuk 6 wordt een antwoord gegeven op de vragen in relatie tot de afnameverplichting binnen de samenwerking van de afvalwaterketen in Delfland. Nader wordt ingegaan op het theoretisch kader. Op basis van literatuuronderzoek en interviews is vervolgens nagegaan welke instrumenten Hoogheemraadschap Delfland voor handen heeft om meer grip te krijgen op het aan te leveren debiet, de ervaringen ten opzichte van andere waterschappen en mogelijke verbeterpunten.

Vragen afnameverplichting:

- Welke instrumenten heeft Delfland om de kwantiteit en kwaliteit van het te zuiveren afvalwater te reguleren? Welke zijn de voor- en nadelen respectievelijk de kosten van die instrumenten? Waar zijn er door Delfland voordelen te realiseren? En welke afspraken zijn er tussen Delfland en gemeenten over het influent?
- Zijn er elders in het land andere afspraken (dan de afspraken die Delfland hanteert), tussen waterschappen en gemeenten over de samenstelling en dikte van het afvalwater en de hoeveelheid rioolvreemd water (afnameverplichting)? En zo ja, waaruit bestaan deze afspraken? Welke resultaten vloeien voort uit een vergelijking qua afnameverplichting tussen verschillende waterschappen en Delfland?

Wij sluiten het aspect rioolvreemd water en afnameverplichting af met een conclusies en aanbevelingen en een advies voor te nemen acties en uit te voeren maatregelen (hoofdstuk 7).

Deel B

Deel B van het onderzoek naar de samenwerking van de afvalwaterketen in Delfland heeft betrekking op de mate waarin de samenwerking doeltreffendheid is en in hoeverre de samenwerking robuust genoeg ingericht is om toekomstige ontwikkelingen te faciliteren. Het is voor Delfland zoals eerder genoemd van groot belang om deze samenwerking goed in te richten, zodat efficiënt gewerkt wordt en onnodige kosten bespaard worden. Delfland heeft immers de hoogste waterschapslasten per inwoner en dit komt grotendeels voort uit hoge zuiverings- en transportkosten. De VV van het Hoogheemraadschap van Delfland wil meer grip op de samenwerking binnen de afvalwaterketen van Delfland en heeft daarom de Rekeningcommissie tot dit onderzoek naar doelmatigheid van het samenwerkingsverband verzocht. Hierbij heeft de Rekeningcommissie de volgende deelvragen geformuleerd:

- Wat zijn de redenen om het samenwerkingsverband NAD aan te gaan?
- Wat zijn de doelstellingen voor Delfland en de andere partijen?
- Waar worden doelmatigheidswinsten voorzien (en wat is daar eventueel voor nodig, respectievelijk wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende beleidsmaatregelen?) en is kwantificering daarvan mogelijk?
- Welke beleidsmaatregelen zijn er door het NAD getroffen en welke staan nog op de rol?
- Is er binnen NAD specifiek aandacht voor het terugdringen van rioolvreemd water? (Zo nee, waarom niet?)

- Wat zijn de jaarlijkse kosten voor Delfland voor deelname aan NAD en welke projecten zijn of worden door Delfland gefinancierd?
- Welke knelpunten doen zich voor en welke mogelijkheden voor verbetering zijn te onderkennen binnen het samenwerkingsverband? Heeft Delfland voldoende instrumenten om op de samenwerking en de doelstellingen te sturen? (en welke instrumenten blijken niet effectief?)
- Hoe wordt het bestuur van Delfland betrokken bij de besluitvorming en geïnformeerd over de voortgang van de doelen en budgettaire ontwikkelingen met betrekking tot NAD?
- In hoeverre is er zicht op het realiseren van de doelstellingen die voor NAD zijn geformuleerd? Wat heeft de samenwerking binnen NAD inmiddels opgeleverd voor Delfland en in hoeverre is dit kwantificeerbaar?
- Is NAD uitgerust om de toekomstige ontwikkelingen (zoals het sluiten van de waterketen) te faciliteren? (En zo ja middels welke middelen en instrumenten?)
- Zijn er voorbeelden van succesvolle samenwerkingsverbanden voor de reductie van de kosten van de inzameling van het afvalwater en/of de kosten van afvalwaterzuivering (zo ja, hoe zien deze samenwerkingsverbanden eruit, welke afspraken zijn hier gemaakt, wat is de effectiviteit van die afspraken en welke lessen kunnen uit die samenwerkingsverbanden worden getrokken?)

Deze deelvragen zijn gebruikt als basis voor het normenkader dat voor dit deel van het onderzoek is toegepast. De wijze waarop dit gedaan is, evenals de verdere uitleg van de gehanteerde onderzoeksopzet voor deel B, is beschreven aan het begin van hoofdstuk 8. Vanaf dit hoofdstuk komt de beantwoording van de deelvragen aan de orde en wordt ingegaan op het 'waarom' (hoofdstuk 8), het 'hoe' (hoofdstuk 9) en de opbrengsten (hoofdstuk 10) van de samenwerking. Na een beschrijving per deelvraag volgt in dezelfde hoofdstukken de beoordeling op basis van de gestelde norm. Op basis hiervan worden de conclusies gegeven (hoofdstuk 11) en de aanbevelingen gedaan (hoofdstuk 12). Met hierbij specifieke aandacht voor de bestuurlijke betrokkenheid en informatievoorziening.

DEEL A

2 Theoretisch kader rioolvreemd water

2.1 Wat is rioolvreemd water?

In essentie is rioolvreemd water water dat via het riool wordt afgevoerd, maar daar niet thuishoort. Voorbeelden van bronnen van rioolvreemd water zijn: bijvoorbeeld instroming van grondwater via lekke riolen, op de riolering lozende pompjes om kelders droog te houden, drainage, bronneringen, instromend oppervlaktewater als gevolg van een te lage drempel of een scheur in de overstortmuur, spoelwater van Warmte-Koude Opslagen (WKO's), etc.

Daarmee is rioolvreemd water niet per definitie het verschil tussen de werkelijke afvoer (tijdens droog weer) en de op basis van theorie/rioleringsplannen bepaalde hoeveelheid. Bijvoorbeeld:

- De in plannen gehanteerde hoeveelheden kunnen zijn gebaseerd op kengetallen die voor het beschouwde gebied niet kloppen. Bijvoorbeeld een vaste afvoer per hectare vanuit bedrijventerreinen en/of glastuinbouwgebieden;
- Bepaalde afvoeren zijn niet in de plannen verwerkt. Bijvoorbeeld op het riool aangesloten drainage. Soms is het een bewuste keus om drainagewater op de riolering te lozen omdat andere afvoermogelijkheden niet beschikbaar of te duur zijn. Dan is dat drainagewater strikt genomen geen rioolvreemd water, maar de bijbehorende debieten worden meestal niet in rioleringsberekeningen meegenomen.

Wat voor water dient te worden beschouwd als 'rioolvreemd' is ook afhankelijk van de functie van het betreffende riool. Tabel 2.1 geeft een (niet uitputtend) overzicht van wat meestal wel en niet wordt beschouwd als rioolvreemd water voor verschillende rioolstelseltypen. (Op de volgende pagina wordt het onderscheid tussen de drie typen stelsels toegelicht.) Voor elk van de rioolvreemd water posten geldt overigens dat als je er bewust voor kiest om die stromen via de riolering af te voeren dat geen rioolvreemd water is. Dat geldt bijvoorbeeld in de meeste gevallen voor spoelwater van WKO's en drinkwaterleidingen omdat de kwaliteit daarvan zodanig is dat directe lozing op oppervlaktewater ongewenst is.

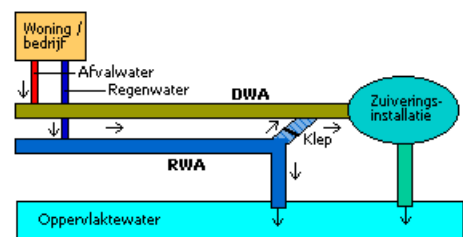
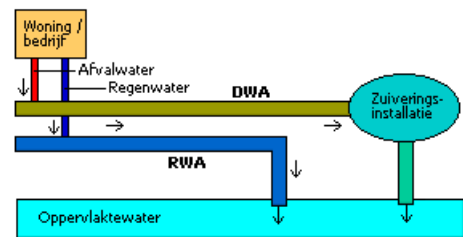
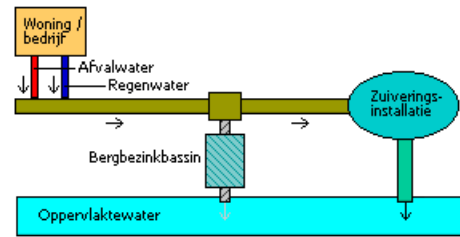
Tabel 2.1. Overzicht rioolvreemd water

	Gemengd stelsel en Verbeterd gescheiden stelsel	Regenwaterstelsel	Droogweerafvoerstelsel
Niet rioolvreemd	Hemelwater Huishoudelijk afvalwater Industrieel afvalwater	Hemelwater	Huishoudelijk afvalwater Industrieel afvalwater
Rioolvreemd	Oppervlaktewater Grondwater (al dan niet via drainage of pompjes in kelders) Spoelwater WKO's, drinkwaterleidingen Permanente bronneringen aangesloten op de riolering	Huishoudelijk afvalwater Industrieel afvalwater + al het genoemde onder Gemengd stelsel en Verbeterd gescheiden stelsel	Hemelwater + al het genoemde onder Gemengd stelsel en Verbeterd gescheiden stelsel

In het voorliggende onderzoek focussen we op het rioolvreemde water dat bij droog weer leidt tot extra aanvoer naar de zuivering. Foutieve aansluitingen van hemelwater op een dwa-stelsel laten we buiten beschouwing. Ook foutieve lozingen op regenwaterstelsels laten we buiten beschouwing, omdat deze niet tot extra kosten voor transport en zuivering leiden.

Toelichting typen rioolstelsels:

- In een **Gemengd stelsel** wordt afvalwater en hemelwater via 1 buis (gemengd) ingezameld. Als het harder regent dan wat kan worden verpompt naar de AWZI vult het stelsel zich totdat het overstort naar oppervlaktewater. Bij de overstort kan een bergbezinkbassin zijn gebouwd waarin extra water kan worden gebufferd en vuil kan bezinken opdat de impact op het oppervlaktewater afneemt.
- In een **Gescheiden stelsel** worden afvalwater en hemelwater gescheiden ingezameld in respectievelijk het **Droogweerafvoerstelsel (DWA)** en het **Regenwaterstelsel (RWA)**. Het afvalwater wordt naar de AWZI gepompt en het hemelwater stroomt naar het oppervlaktewater.
- Een **Verbeterd gescheiden stelsel** is een aangepaste versie van een Gescheiden stelsel. Er is een koppeling tussen het Droogweerafvoerstelsel (DWA) en het Regenwaterstelsel. Daardoor worden kleinere buien en het eerste deel van grotere buien ook naar de AWZI afgevoerd. Voordeel hiervan is dat straatvuil e.d. dat in het regenwaterriool komt en foutieve aansluitingen van vuil water op het regenwaterriool ook grotendeels naar de AWZI worden afgevoerd. (De pompcapaciteit van een Verbeterdgescheiden stelsel is kleiner dan die van een gemengd stelsel waardoor de AWZI minder wordt belast.)

2.2 Gevolgen van rioolvreemd water

Deelvraag Doelmatigheid afvalwaterzuivering:
Welke voor- en nadelen zijn er van minder rioolvreemd water in het te zuiveren afvalwater?

Als negatieve gevolgen van substantiële hoeveelheden rioolvreemd water kan gedacht worden aan de volgende zaken:

- Rioolvreemd water doet het energieverbruik van afvalwaterzuivering en gemalen toenemen, omdat meer water naar en door de zuivering moet worden gepompt. Omdat het extra water in principe schoon is, leidt het echter niet tot extra benodigde beluchtingsenergie of extra slibproductie.
- Extra onderhoudskosten van gemalen en afvalwaterzuivering door extra draaiuren.
- Afname van het rendement van de AWZI, en daardoor een hogere effluent-vuilvracht.
- Toename van de overstortingshoeveelheden bij gemengde stelsels doordat minder pompcapaciteit beschikbaar is voor de afvoer van hemelwater (theoretisch geeft 20% rioolvreemd water ten opzichte van de dwa een toename van de vuilemissie van 7%. In werkelijkheid kan dit effect echter meevallen als bij neerslag - als de riolen vol staan met water - er ook minder grondwater via lekke riolen binnenstroomt).
- Indien gekozen wordt voor vergaande zuivering met bijvoorbeeld actieve koolfiltratie leidt rioolvreemd water tot hogere zuiveringskosten.

- Er bestaat een verhoogd risico dat door het 'dunne' water zware metalen uit het slib spoelen en via het effluent geloosd worden.
- Er zijn indicaties dat in bepaalde gevallen de belasting van een afvalwaterzuivering met arseen is toegenomen door instroming van grondwater in het rioolstelsel.
- Bij ernstig lekkende riolen kan er sprake zijn van zandinspoeling, waardoor het benodigde onderhoud toeneemt en zelfs verlies van stabiliteit van riolen kan optreden.
- Lekke riolen hebben een drainerende werking. De verlaging van de grondwaterstand kan bij houten funderingen leiden tot paalrot en in veengebieden tot bodemdaling. Ook zullen watergangen minder ververst worden met instromend grondwater omdat dit grondwater naar de AWZI wordt afgevoerd.

Naast deze negatieve gevolgen zijn er ook positieve aspecten van rioolvreemd water te noemen:

- Rioolvreemd water maakt het makkelijker om vereiste effluent-eisen te halen, omdat door verdunning de vuilconcentraties lager zijn (per saldo neemt de vuilvracht van het effluent echter wel toe).
- Bij negatieve overstortingen (hoog oppervlaktewaterpeil) dragen de rioolgemalen en de rwzi ook bij aan het bemalen van het gebied en helpen dus de poldergemalen waardoor wateroverlast sneller kan worden verminderd (tenzij de AWZI loost op lokaal water dat alsnog moet worden uitgemalen).
- Als er geen (betaalbare) alternatieve afvoerroute is voor drainagewater en/of bronneringswater, kan afvoer naar riolering en AWZI maatschappelijk gezien voordelig zijn (strikt genomen is het dan overigens geen rioolvreemd water omdat er bewust voor is gekozen).

Het moge duidelijk zijn dat de aanwezigheid van rioolvreemd water in principe ongewenst is. De meeste bovengenoemde effecten leiden echter niet direct tot extra kosten. Als bijvoorbeeld voor de afvalwaterzuivering wordt gestuurd op het behalen van de vereiste maximum vuilconcentraties wordt dat met rioolvreemd water eenvoudiger te realiseren.

2.3 Mogelijke maatregelen tegen rioolvreemd water

Deelvraag Doelmatigheid afvalwaterzuivering:

Op welke wijzen kan de hoeveelheid rioolvreemd water worden beïnvloed of gereguleerd?

Afhankelijk van de bron van rioolvreemdwater zijn verschillende maatregelen mogelijk om de hoeveelheid te reduceren. Een (niet uitputtend) overzicht, waarbij wij telkens een bron noemen met daaronder een mogelijke maatregel en aangeven of deze maatregel eenvoudig is te realiseren:

- *Intreden van grondwater via lekkende riolen*
Riolen vervangen of repareren/relinen. Dit is in het algemeen zeer kostbaar en alleen kosteneffectief bij het repareren van grote lekken. N.B.: Veelal zal met het nieuwe riool of bij relinen ook een drain moeten worden gelegd om grondwateroverlast te voorkomen als het riool die drainfunctie verliest.
- *Drainagewater uit op de riolering aangesloten drains*
Drains via separaat stelsel afvoeren naar het oppervlaktewater. Kosten zijn erg afhankelijk van de lokale situatie, of nabijheid oppervlaktewater en/of ook andere werkzaamheden aan de weg/de ondergrond die worden uitgevoerd.
- *Bronneringswater*
Niet op het riool lozen, maar op oppervlaktewater of in de bodem. Haalbaarheid sterk afhankelijk van de lokale situatie.

- *Lozing van kelderpompjes op het riool*
Afvoer direct naar oppervlaktewater of via een hemelwater- of drainagestelsel. Haalbaarheid sterk afhankelijk van de lokale situatie.
- *Verzakte overstortmuur waarover oppervlaktewater instroomt*
Ophogen van de overstortmuur, met als aandachtspunt het risico op wateroverlast. Meestal vrij eenvoudig te realiseren.
- *Instroming van oppervlaktewater door een lekke overstortmuur*
Repareren of vervangen van de overstortmuur. Meestal eenvoudig en kosteneffectief te realiseren.
- *Weinig 'waking' bij overstortdrempels waardoor bij peilstijging oppervlaktewater kan instromen*
Plaatsen van een vrijhangende terugslagklep (die alleen open gaat bij overstorting van riolering naar oppervlaktewater).
- *Geen andere afvoermogelijkheid van stadswateren waardoor oppervlaktewater via het riool moet worden afgevoerd*
Creëren van een nieuwe afvoerroute voor oppervlaktewater. Dit is een ingrijpende maatregel die op enkele locaties al is gerealiseerd.
- *Lozing van spoelwater (drinkwaterleidingen, WKO's) op de riolering*
Spoelen op tijdstippen dat er geen risico is op overbelasting van het rioolstelsel (door neerslag). Vanwege de kwaliteit van dit spoelwater is directe lozing op oppervlaktewater in het algemeen ongewenst, waardoor dit water eigenlijk niet als rioolvreemd water zou moeten worden bestempeld.

3 Hoeveelheden rioolvreemd water

Bij de bepaling van de (indicatieve) hoeveelheden rioolvreemd water is de rapportage 'Afvalwaterprognoses 2016-2020-2025' gebruikt, waarin gegevens per zuiveringskring zijn opgenomen. De daarin gehanteerde methodiek om de werkelijke dwa te bepalen heeft een wat grovere benadering¹ dan de meer uitgebreide DWAAS²-systematiek (Droog Weer Afvoer Analyse Systematiek). Daardoor zijn relatief lage waarden aangehouden voor de werkelijke dwa en is daarmee de hoeveelheid rioolvreemd water ook relatief laag ingeschat. Het geeft echter voor het doel van voorliggend onderzoek een goede basis.

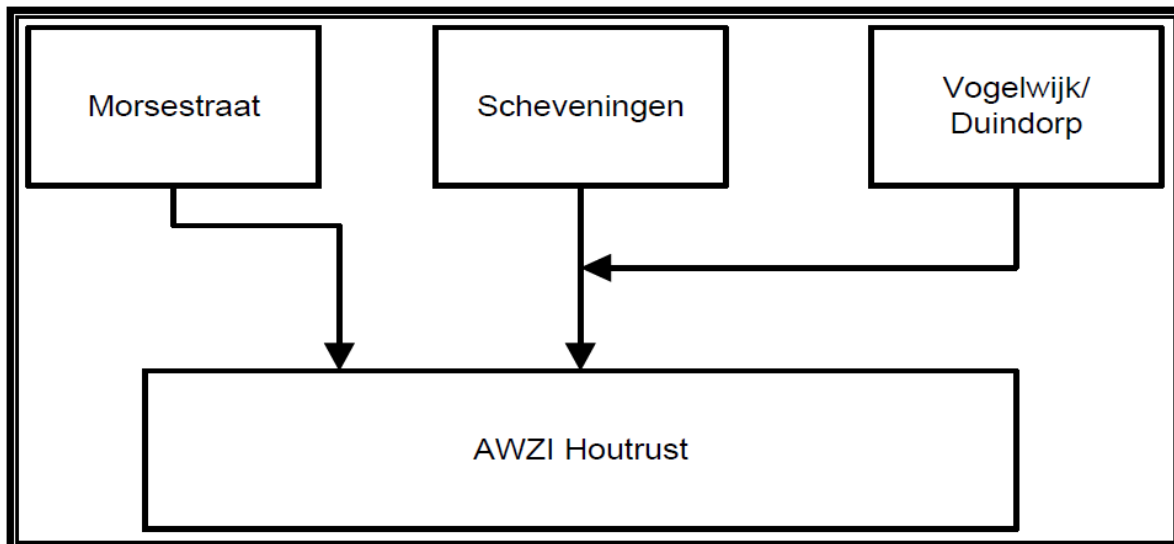
Deelvraag Doelmatigheid afvalwaterzuivering:

Wat is het percentage rioolvreemd water in het te zuiveren afvalwater voor de verschillende overdrachtspunten en per gemeente?

Voor de vier beschouwde Afvalwater zuiveringsinstallaties (AWZI's) hebben wij de resultaten beschreven in § 3.1 t/m 3.4. Daarbij komen voor een aantal gemeenten ook waarden per gemeente aan bod. Aanvullend op deze gegevens hebben wij voor een tweetal gebieden zelf op basis van meetgegevens een rioolvreemd water analyse uitgevoerd. De resultaten hiervan beschrijven wij in § 3.5. Dit hoofdstuk sluiten wij af met een totaaloverzicht in § 3.6 waarin wij nog enkele correcties op de waarden uit de rapportage 'Afvalwaterprognoses 2016-2020-2025' hebben uitgevoerd.

3.1 AWZI Houtrust

Onderstaande afbeelding toont een schematisatie van de zuiveringskring Houtrust. Een kenmerkend aspect is dat het water van Houtrust (voor een deel afkomstig uit het centrum van Den Haag) grotendeels wordt getransporteerd door relatief oude rioolstelsels. Lekkend grondwater zou hiermee een belangrijke bron van rioolvreemd water kunnen zijn.

Figuur 3.1 Schematisatie zuiveringskring Houtrust

¹ De gemeten dwa is hierbij bepaald als de 5-percentiel-waarde van de dagdebieten. In de praktijk is er veelal echter een flinke spreiding in dagafvoeren - ook op droge dagen. Daardoor geeft de 5-percentielwaarde in de meeste gevallen een onderschatting van de gemiddelde werkelijke dwa op droge dagen.

² Voor STOWA en RIONED ontwikkelde DroogWeerAfvoer-Analyse-Systematiek voor de bepaling van de hoeveelheid rioolvreemd water.

Onderstaande tabel toont het berekende rioolvreemd water van Houtrust.

Tabel 3.1 Berekende rioolvreemd water Houtrust

Rioolgemaal	Geïnstalleerde capaciteit in m ³ /uur	Theoretische DWA 2016 in m ³ /uur	Gemeten DWA Zomer 2016 in m ³ /uur	Gemeten DWA Winter 2016 in m ³ /uur	Gemeten DWA 2016 in m ³ /uur	Afwijking theoretisch debiet en gemeten debiet (%)
DSM	-	400	-	-	-	-
Morsestraat	11.300	2.584	3.730	3.950	3.750	45
Scheveningen	1.710	360	614	573	578	61
Vogelwijk/Duindorp	380	69	84	90	85	24
AWZI Houtrust	13.900	3.013	4.428	4.613	4.413	46

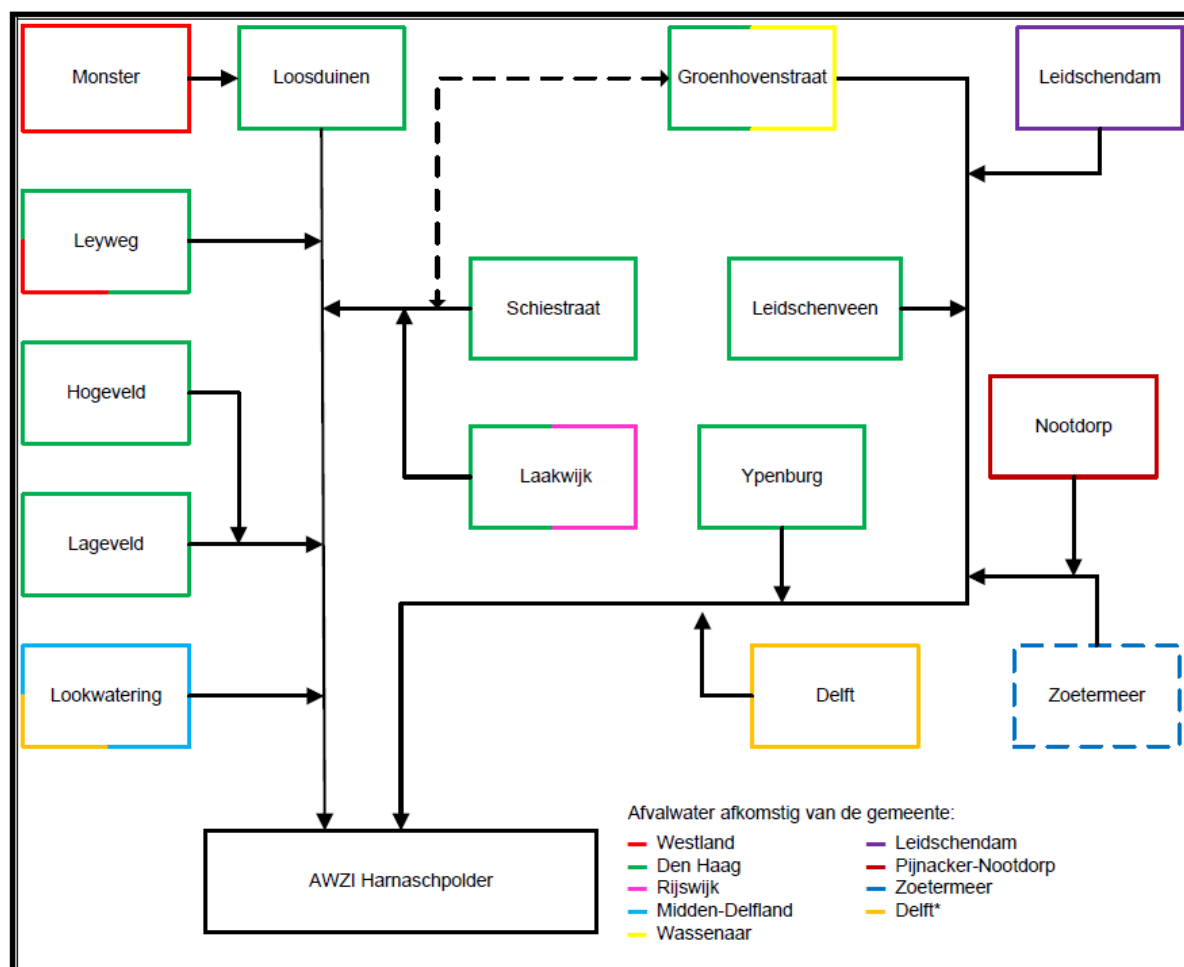
DWA-getallen 2016 van rioolgemaal die afvoeren op AWZI Houtrust (Bron: Rioken & z-info, 2016)

De volgende aspecten vallen op:

- Bij Scheveningen is het gemeten DWA in de zomer hoger dan in de winter. Dit kan met toerisme te maken hebben (en betekent niet dat er in dat geval sprake is van extra rioolvreemd water);
- Bij gemaal Morsestraat is een zeer grote stroom RVW (>1000 m³/uur). In de winter neemt deze stroom nog verder toe wat mogelijk wijst op een relatie met de grondwaterstand (bij hogere grondwaterstanden in de winter treedt meer water binnen via lekke riolen);
- Uit de rapportage 'Afvalwaterprognoses 2016-2020-2025' is DSM niet opgenomen in figuur 3.1, maar wel in tabel 3.1 waarbij alleen info over de theoretische dwa van DSM vermeld is.

3.2 AWZI Harnaschpolder

Onderstaande afbeelding toont een schematisatie van de zuiveringskring Harnaschpolder. Deze zuivering heeft een zeer groot achterland met veel stedelijk gebied.

Figuur 3.2 Schematisatie zuiveringskring Harnaspolder

Onderstaande tabellen tonen het berekende rioolvreemd water van Harnaspolder per hoofdstreng/eindgemaal.

Tabel 3.2 Berekende rioolvreemd water Harnaspolder per hoofdstreng/eindgemaal Streng 1

Rioolgemeal	Geïnstalleerde capaciteit 2016 in m ³ /uur	DWA 2016 uit Rioken in m ³ /uur	DWA-zomer 2016 uit Z-info in m ³ /uur	DWA-winter 2016 uit Z-info in m ³ /uur	DWA 2016 Jaar in m ³ /uur	Afwijking theoretisch debiet en gemeten debiet (%)
Laakwijk	3.400	944	1.406	1.417	1.406	49
Schiestraat	4.350	959	1.494	1.680	1.502	57
Monster (Haagweg)	1.525	554	432	441	435	-21
Leyweg	5.300	1.715	1.660	1.875	1.681	-2
Loosduinen	3.450	1055	1.130	1.069	1.079	2
Lage Veld	345	112	190	207	195	74
Hoge Veld	240	149	225	248	229	54
Lookwatering	440	236	56	65	57	-76
Streng 1	17.525	4.616	6.161	6.561	6.149	33

DWA 2016 van rioolgemalen die afvoeren op streng 1 van AWZI Harnaspolder (Bron Rioken & Z-info, 2016)

Tabel 3.3 Berekende rioolvreemd water Harnaschpolder per hoofdstreng/eindgemaal Streng 2

Rioolgemaal	Geïnstalleerde capaciteit 2016 in m ³ /uur	DWA 2016 uit Rioken in m ³ /uur	DWA-zomer 2016 uit Z-info in m ³ /uur	DWA-winter 2016 uit Z-info in m ³ /uur	DWA jaar 2016 in m ³ /uur	Afwijking theoretisch debiet en gemeten debiet (%)
Nootdorp	550	236	184	207	186	-21
Leidschendam	1.500	368	462	518	475	29
Zoetermeer	4.000	1.678	1.999	2.147	2.047	22
Delft (Kruitmolenpad)	7.600	3.142	2.930	2.828	2.850	-9
Groenhovenstraat	4.250	584	995	981	983	68
Leidschenveen	840	314	264	305	266	-15
Ypenburg	850	347	359	415	360	4
Streng 2	19.590	6.669	7.193	7.401	7.172	8

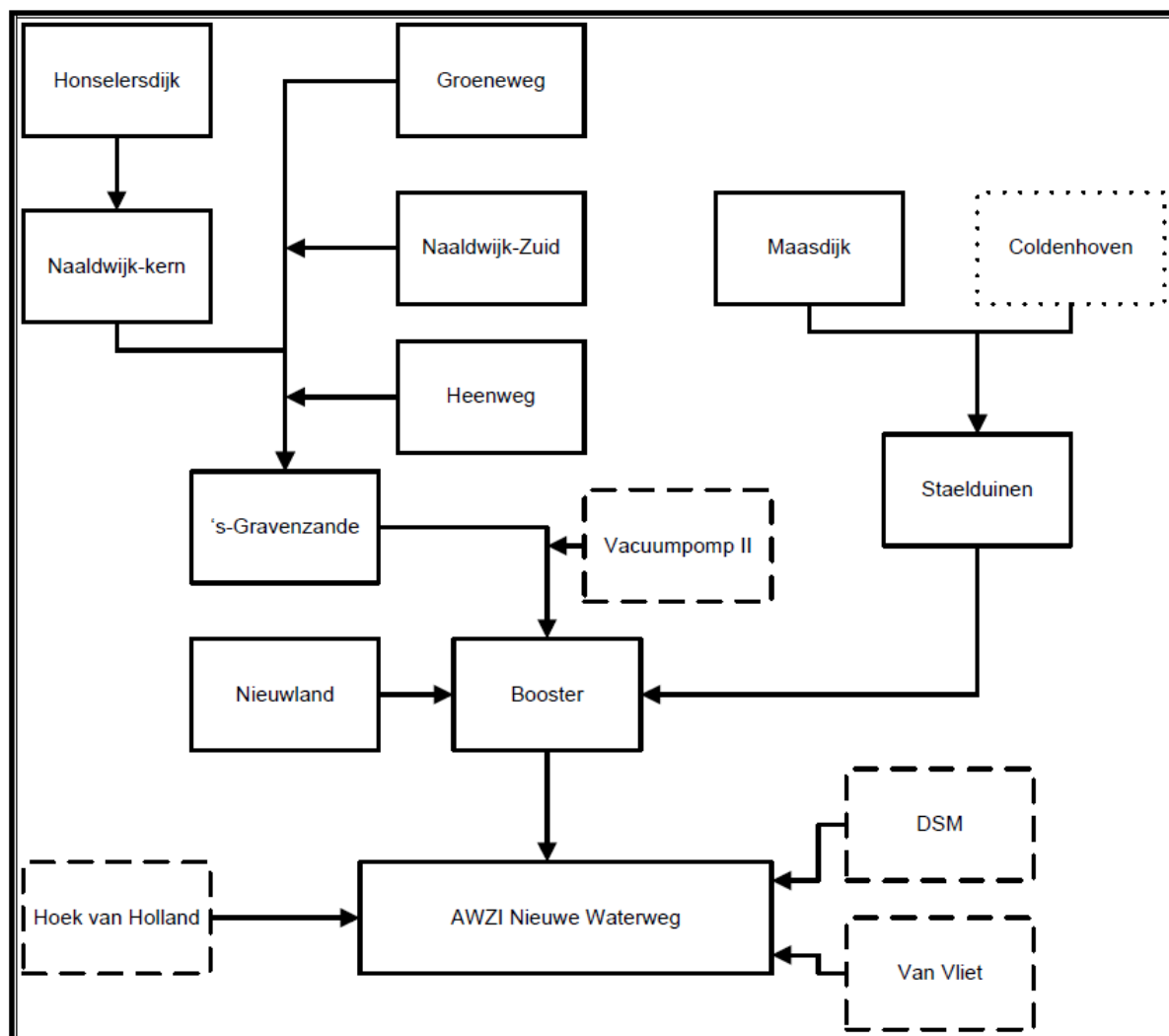
DWA 2016 van rioolgemaalen die afvoeren op streng 2 van AWZI Harnaschpolder (Bron Rioken & Z-info, 2016)

De volgende aspecten vallen op:

- Op streng 1 lozen verschillende gemalen met een hoog tot zeer hoog percentage rioolvreemd water:
 - Laakwijk
 - Schiestraat
 - Lage Veld
 - Hoge Veld
- Op streng 2 valt de Groenhovenstraat op met een hoog percentage RVW;
- Rioolgemaal Lookwatering kent een zeer hoog negatief percentage RVW, waarschijnlijk vooral veroorzaakt doordat de in het BRP aangehouden waarden voor de theoretische dwa een forse overschatting zijn ten opzichte van de situatie in 2016;
- Absoluut en als percentage op zuiveringskringniveau gezien valt de hoeveelheid rioolvreemd water op de AWZI Harnaschpolder mee.

3.3 AWZI Nieuwe Waterweg

Onderstaande afbeelding toont een schematisatie van de zuiveringskring Nieuwe Waterweg. Kenmerkend voor zuivering Nieuwe Waterweg is de grote hoeveelheid aangesloten glastuinbouw.

Figuur 3.3 schematisatie zuiveringskring Nieuwe Waterweg

Onderstaande tabel toont het berekende rioolvreemd water van Nieuwe Waterweg. N.B.: De per rioolgemeal gegeven waarden zijn inclusief de afvoer van de daar op lozende gemalen.

Tabel 3.4 Berekende rioolvreemd water van Nieuwe Waterweg

Rioolgemeal	Geïnstalleerde capaciteit 2016 in m ³ /uur	DWA 2016 uit Rioken in m ³ /uur	DWA-zomer 2016 uit Z-info in m ³ /uur	DWA-winter 2016 uit Z-info in m ³ /uur	DWA 2016 uit Z-info in m ³ /uur	Afwijking theoretisch debiet en gemeten debiet (%)
Honselersdijk	550	222	140	143	141	-36
Naaldwijk (kern)	1.670	658	460	477	469	-29
Groeneweg	100	56	20	22	21	-63
Naaldwijk Zuid	443	134	111	119	115	-14
Heenweg	75	29	22	23	23	-21
's-Gravenzande	3.675	1.239	1.026	1.025	1.025	-17
Maasdijk	330	149	81	84	81	-46
Staelduinen	550	197	173	147	155	-21

Rioolgemeal	Geïnstalleerde capaciteit 2016 in m³/uur	DWA 2016 uit Rioken in m³/uur	DWA-zomer 2016 uit Z-info in m³/uur	DWA-winter 2016 uit Z-info in m³/uur	DWA 2016 uit Z-info in m³/uur	Afwijking theoretisch debiet en gemeten debiet (%)
Nieuwland	125	86	75	69	72	-16
DSM	30	30	2	3	3	-90
Van Vliet recycling	30	40	7,2	9,3	9,2	-70
Hoek van Holland	530	227	210	205	207	-9
AWZI nieuwe waterweg	4.500	2.970	2.192	2.173	2.192	-26

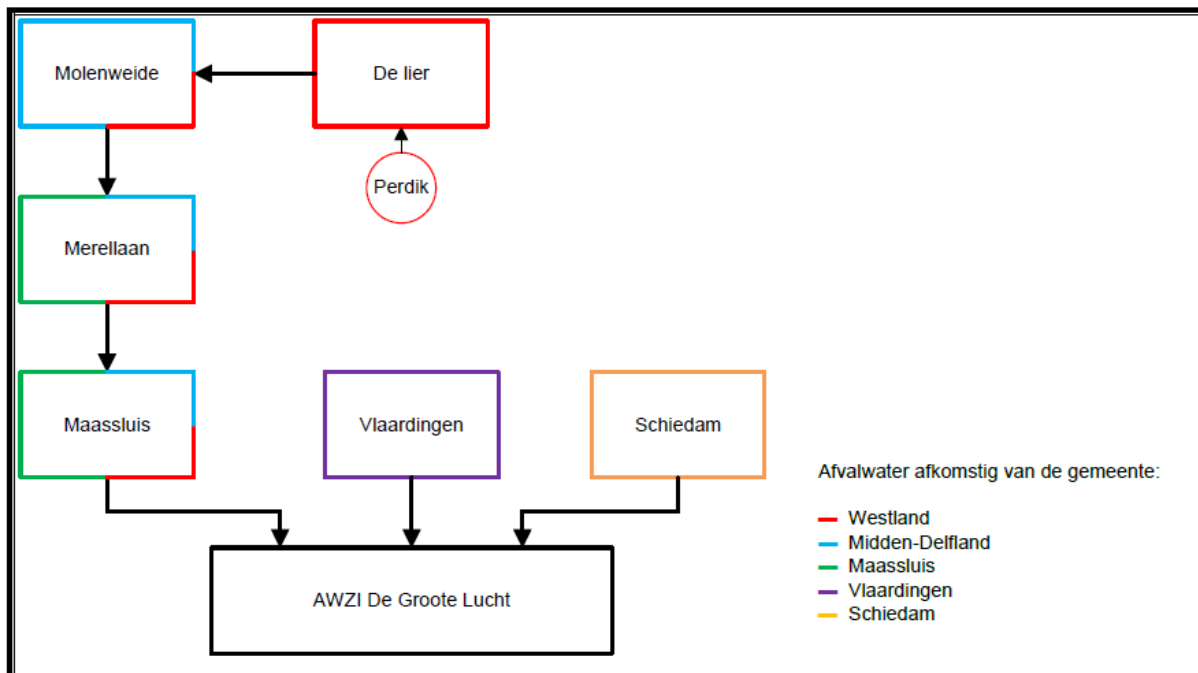
DWA 2016 van Rioolgemalen die afvoeren op AWZI de Nieuwe Waterweg (Bron: Rioken & Z-info, 2016)

De volgende aspecten vallen op:

- Met uitzondering van Staelduinen zijn er beperkte verschillen tussen zomer en winter qua DWA. Dit houdt waarschijnlijk in dat de inloop van grondwater bij deze rioolstelsels beperkt is.
- Enkele industriële lozingen zijn in werkelijkheid kleiner dan vergund.
- De berekende negatieve rioolvreemd water hoeveelheden worden waarschijnlijk veroorzaakt door te hoge aannames van de afvoer uit glastuinbouwgebieden.
- Overigens is niet uit te sluiten dat in deelgebieden sprake is van rioolvreemd water maar dat dat rekentechnisch wegvalt tegen het 'negatieve' rioolvreemd water uit glastuinbouwgebieden.

3.4 AWZI De Grootte Lucht

Onderstaande afbeelding toont een schematisatie van AWZI de Grootte Lucht. Kenmerkend voor deze zuivering is dat vanuit verschillende kernen (Maassluis, Vlaardingen, Schiedam) er een aanzienlijke hoeveelheid oppervlaktewater naar de zuivering wordt gepompt en dat via de kernen De Lier en Maasland een substantiële hoeveelheid water uit glastuinbouwgebieden wordt verpompt.

Figuur 3.4 Schematisatie AWZI de Grootte Lucht

Onderstaande tabel toont het berekende rioolvreemd water van de Grootte Lucht.

Tabel 3.5 Berekende rioolvreemd water de Grootte Lucht

Rioolgemeal	Geïnstalleerde capaciteit 2016 in m ³ /uur	DWA 2016 in Rioken in m ³ /uur	DWA-zomer 2016 in Z-info in m ³ /uur	DWA-winter 2016 in Z-info in m ³ /uur	DWA 2016 uit Z-info in m ³ /uur	Afwijking theoretisch debiet en gemeten debiet (%)
De Lier	700	572	431	406	411	-28
Maasland	1.100	676	539	517	519	-23
Maasluis Merellaan	2.400	925	782	783	782	-15
Maasluis	3.600	1.195	1.091	1.092	1.091	-9
Vlaardingen	5.200	1.186	1.867	1.634	1.657	40
Schiedam	5.000	1.188	2.035	1.946	1.974	66
AWZI De Grootte Lucht	12.000	3.569	4.993	4.672	4.722	32

DWA 2016 van rioolgemalen die afvoeren op AWZI De Grootte Lucht (bron: Rioken & Z-info, 2016)

De volgende aspecten vallen op:

- In De Lier en Maasland is sprake van negatieve berekende hoeveelheden rioolvreemd water. Dit is naar verwachting het gevolg van te hoge aannames voor de (theoretische) afvoer uit glastuinbouwgebieden.
- Vlaardingen en Schiedam laten conform verwachtingen een grote hoeveelheid RVW zien.
- Dit geldt niet voor Maasluis, waarbij in deze getallen het rioolvreemde water wordt 'gemaskeerd' doordat in de waarden de bovenstroomse aanvoer met 'negatieve waarden' voor rioolvreemd water is meegerekend.
- Vlaardingen en Schiedam laten daarnaast een verschil in DWA zien tussen zomer en winter. Dit kan worden veroorzaakt door hogere grondwaterstanden en infiltratie, maar ook door hogere oppervlaktewaterstanden en extra inloop oppervlaktewater.

3.5 Uitgevoerde DWAAS-analyses

Met de DWAAS methode (DWAAS staat voor DroogWeerAfvoer-AnalyseSystematiek) zijn voor het kalenderjaar 2017 de hoeveelheden rioolvreemd water bepaald voor een tweetal eindgemalen van Delfland (vanwege omvang enerzijds en relatie met glastuinbouw anderzijds):

- Gemeal Morsestraat dat een groot deel van het afvalwater van in Den Haag;
- Gemeal Staelduinen dat het afvalwater van de kern Maasdijk en een kassengebied verpompt.

Met DWAAS wordt op basis van dagdebieten van gemalen een analyse uitgevoerd. Daarbij worden alleen de dagen beschouwd waarop geen neerslag wordt afgevoerd. Hierbij zijn de volgende gegevens gebruikt:

Tabel 3.6 Gebruikte gegevens DWAAS

	Morsestraat	Staelduinen
Theoretische dwa	2.714,2 m ³ /h (BRP 2015)	234 m ³ /h (geg. Westland)
Dagdebieten	Verstrekt door Delfland	Verstrekt door Delfland
Neerslag	KNMI-station Valkenburg	KNMI-station Hoek van Holland

3.5.1 Resultaten voor gemaal Morsestraat

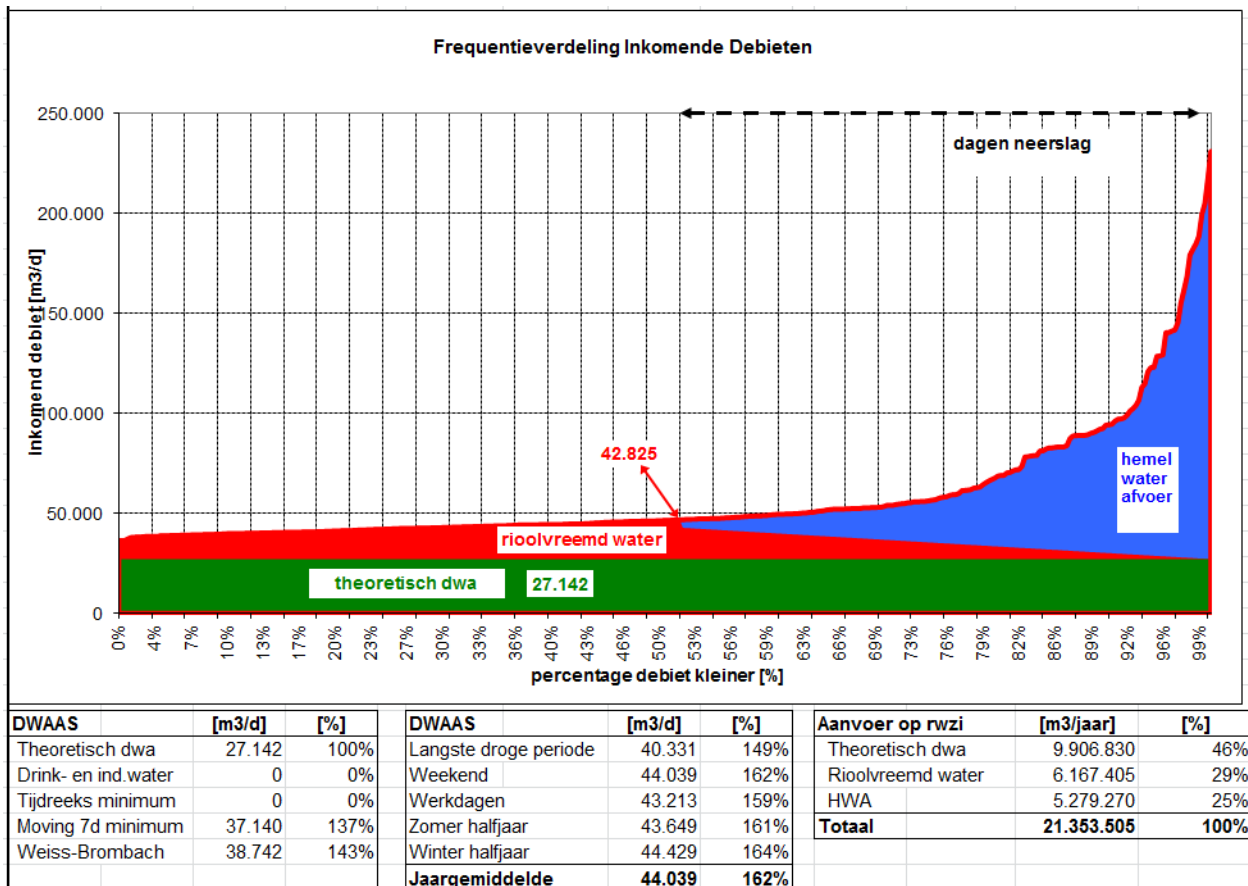
Onderstaande figuur (figuur 3.5) geeft de resultaten van de DWAAS-analyse voor gemaal Morsestraat grafisch en in tabelvorm weer.

Toelichting bij de figuur 3.5:

- De dagdebieten zijn onder de rode lijn naar grootte gesorteerd;
- Het groene vlak betreft de theoretische DWA die 27.142 m³/dag bedraagt;
- Het linker deel van de grafiek betreft de dagen met de laagste afvoer - de droge dagen;
- Het rode vlak geeft de hoeveelheid rioolvreemd water aan. Daarvoor wordt in de gehanteerde systematiek (Weiss-Brombach) aangenomen dat de hoeveelheid rioolvreemd water afneemt naarmate het een nattere dag is omdat verondersteld wordt dat in een volledig gevuld riool minder grondwater intreedt dan in een bijna leeg riool. In de figuur neemt het rioolvreemd water (het rode vlak) bij toenemende hemelafvoer af naar 0 m³/d;
- Het blauwe vlak betreft de hemelwaterafvoer (totale afvoer minus theoretische dwa en rioolvreemd water).

Voor gemaal Morsestraat kunnen de DWAAS-resultaten als volgt worden samengevat:

- Er is sprake van een substantiële hoeveelheid rioolvreemd water. Op jaarbasis ruim 6 miljoen kuub ofwel ca. 62% van de dwa-aanvoer.
- De hoeveelheid rioolvreemd water verschilt per dag. Vaak is dat een indicatie van infiltratie van grondwater - die varieert met de grondwaterstand.
- Het met DWAAS bepaalde percentage rioolvreemd water (62%) is beduidend hoger dan de in de 'Afvalwaterprognose', met een grovere methode, bepaalde 45%.
- Omdat Morsestraat ca. 85% van de aanvoer van AWZI Houtrust betreft, is de hoeveelheid rioolvreemd water in de Afvalwaterprognose naar verwachting in vergelijkbare mate onderschat.

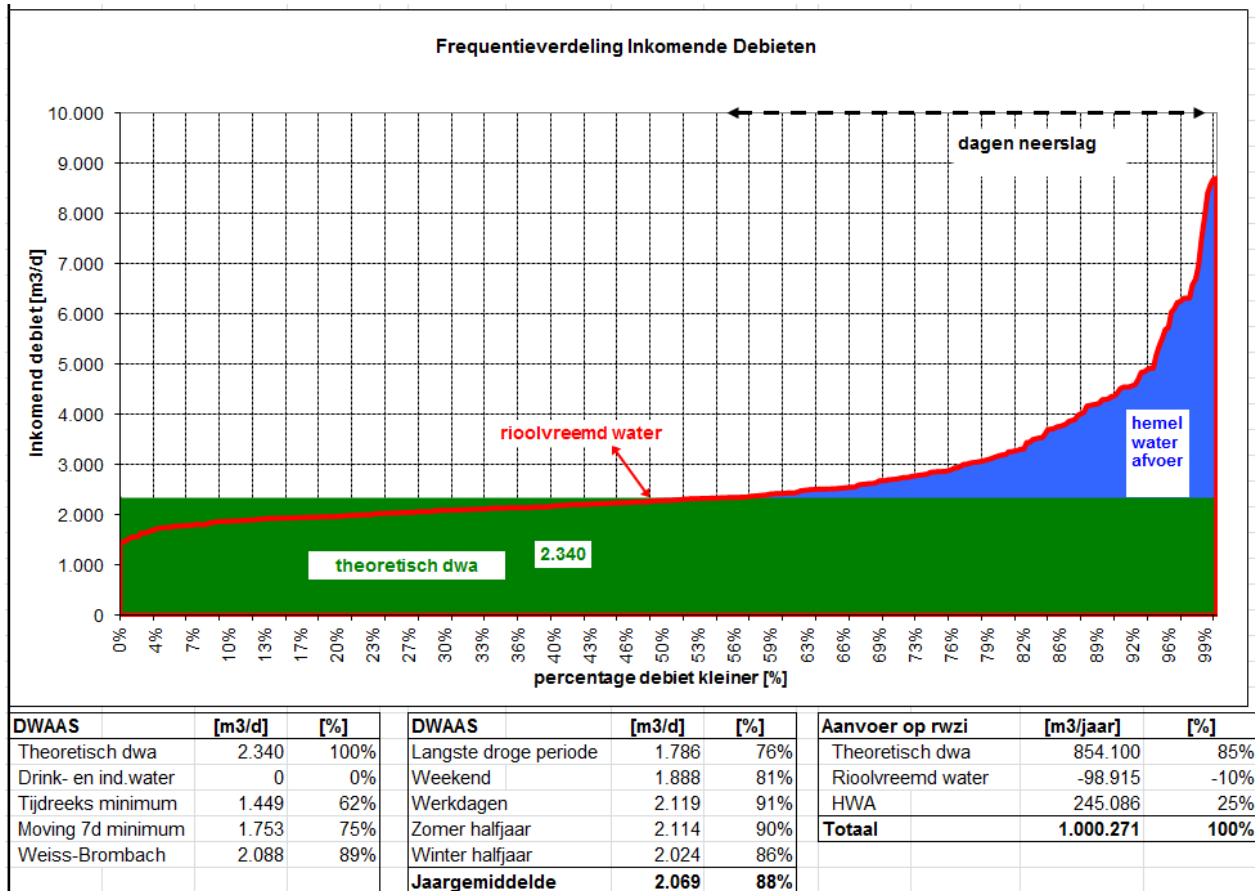
Figuur 3.5 DWAAS-resultaten gemaal Morsestraat

3.5.2 Resultaten voor gemaal Staelduinen

Onderstaande figuur geeft de resultaten van de DWAAS-analyse voor gemaal Staelduinen grafisch en in tabelvorm weer. Voor gemaal Staelduinen kunnen de DWAAS-resultaten als volgt worden samengevat:

- Er is - uitgaande van de theoretische dwa - sprake van een negatieve hoeveelheid rioolvreemd water (88-100 = -12% - op jaarbasis -99.000 m³).
- Op nagenoeg alle droge dagen is de werkelijke dwa lager dan de theoretische dwa.
- Omdat uittrede van dwa uit de riolering via lekke buizen in dit gebied niet waarschijnlijk is (hoge grondwaterstanden) is de logische verklaring dat de theoretische dwa te hoog is ingeschat.
- De aanvoer op droge dagen varieert sterk - van ca. 1.500 tot 2.300 m³/dag. Dat kan verschillende oorzaken hebben:
 - er is sprake van een substantiële hoeveelheid rioolvreemd water door intrede van grondwater, die varieert met de grondwaterstand. Dat zou dan naar verwachting vooral plaatsvinden in de vrijvervalriolen in het stedelijke gebied (Maasdijk);
 - de werkelijke dwa varieert sterk. Dat zou logischerwijs vooral te verwachten zijn in het glastuinbouwgebied waar de afvalwaterdebieten mede afhangen van de bedrijfsvoering.

Naar verwachting spelen beide factoren een rol. Voor een goede inschatting daarvan zouden meer gedetailleerde meetgegevens (ook van onderbemalingen) moeten worden onderzocht.

Figuur 3.6 Frequentieverdeling inkomende debieten

3.6 Totaaloverzicht hoeveelheden rioolvreed water

Deelvraag Doelmatigheid afvalwaterzuivering:

Wat is het percentage rioolvreed water in het te zuiveren afvalwater?

In tabel 3.7 is een totaaloverzicht per zuiveringskring opgenomen van de in de voorgaande paragrafen gegeven hoeveelheden rioolvreed water. Daarbij is ook een vertaling gemaakt naar de hoeveelheden rioolvreed water op jaarbasis. De in voorgaande paragrafen gehanteerde waarden voor AWZI Nieuwe Waterweg en De Grootte Lucht (afkomstig uit de rapportage 'Afvalwaterprognoses 2016-2020-2025') zijn daarbij enigszins aangepast.

Enkele uitgangspunten en kanttekeningen bij de tabel:

- Het jaarvolume rioolvreed water is bepaald door het verschil in uur debiet (gemeten - theoretisch) te vermenigvuldigen met 3650:
 - 10 uur per dag x 365 dagen per jaar (theoretische dwa capaciteit (m3/h) is 1/10 van de theoretische daghoeveelheid);
 - hierbij hebben we er dus voor gekozen om ook natte dagen mee te rekenen. Vaak wordt er vanuit gegaan dat op natte dagen - bij een vol riool - minder grondwater infiltreert. Met de voor de basisgegevens gehanteerde methodiek wordt de hoeveelheid rioolvreed water echter relatief laag ingeschat. (Zie de inleiding van dit hoofdstuk).

- De berekende totaalwaarde hebben wij afgerond om geen te hoge nauwkeurigheid te suggereren.
- Voor AWZI Nieuwe Waterweg:
 - de hoeveelheid rioolvreemd water voor AWZI Nieuwe Waterweg hebben wij op nul gesteld door de theoretische dwa gelijk te stellen aan de gemeten dwa om te voorkomen dat de niet-reële negatieve waarden voor rioolvreemd water het totaalbeeld verstoren;
 - gemaal Staelduinen voert zowel afvalwater van glastuinbouw als van huishoudens af. De variatie bij droog weer is groot. Waarschijnlijk is dit het gevolg van wisselende bedrijfsvoering in de glastuinbouw. Omdat de afvoer van de glastuinbouw niet afzonderlijk wordt gemeten, kunnen we hierover geen harde uitspraak doen en ook niet of in de woonkern sprake is van rioolvreemd water.
- Voor AWZI Houtrust:
 - de DWAAS-analyse voor gemaal Morsestraat geeft een 1/3 hogere waarde voor de hoeveelheid rioolvreemd water dan de inschatting uit de 'Afvalwaterprognoses';
 - in onderstaande tabel zijn voor Houtrust de waarden uit de 'Afvalwaterprognoses' gehanteerd;
 - aan de tabel is een extra regel 'Totaal + toeslag' toegevoegd waarin het totaal met 1/3 is opgehoogd. Dat geeft een indicatie van wat de werkelijke hoeveelheid rioolvreemd water zou zijn als de afwijking van 1/3 gemiddeld voor alle AWZI's zou gelden.
- Voor AWZI De Grote Lucht:
 - eerst hebben wij de theoretische dwa met 161 m³/h gereduceerd om hiermee de niet-reële negatieve hoeveelheid rioolvreemd water van kern De Lier te compenseren;
 - dit resulteert in ca. 4,5 mln. m³ rioolvreemd water per jaar;
 - uit een gedetailleerd rioolvreemd water onderzoek in 2003 volgt een jaarvolume rioolvreemd water van 8 mln. m³;
 - in de rapportage 'Reductie rioolvreemd water 2008-2015' wordt een reductie van de aanvoerhoeveelheid schoon water (incl. het effect van afkoppelen) genoemd van 1,85 mln. m³/jaar. Excl. afkoppelen komt dit neer op ca. 1,3 mln. m³ rioolvreemd water reductie;
 - in onderstaande tabel hebben wij een afgeronde waarde van 6,5 mln. m³/jaar aangehouden waarin ook een marge zit voor reductie in de periode 2003-2007.
- Uit de hier beschreven kanttekeningen en aanpassingen moge duidelijk zijn dat de totaal bepaalde hoeveelheid rioolvreemd water van 19 mln. m³/jaar niet nauwkeurig is. Als orde van grootte om effecten voor dit onderzoek in te schatten is deze waarde echter goed bruikbaar.
- Het jaarvolume influent per AWZI, waarmee het percentage rioolvreemd water van de totale aanvoer naar de AWZI is bepaald, is overgenomen uit het spreadsheet 'Schatting percentages rioolvreemd water per AWZI 2015'. We gaan er in deze rapportage vanuit dat de influenthoeveelheden van 2015 representatief zijn.

Onderstaande tabel geeft het totaaloverzicht rioolvreemd water. Daarbij zijn voor Nieuwe Waterweg en De Grote Lucht de (rode) waarden uit de rapportage 'Afvalwaterprognoses' op basis van bovenstaande uitgangspunten vervangen door de blauwe waarden. De extra regel 'Totaal + toeslag' geeft een indicatie van wat de werkelijke hoeveelheid rioolvreemd water zou zijn als de afwijking van 1/3 (voor Morsestraat) gemiddeld voor alle AWZI's zou gelden. (De bij Morsestraat gevonden afwijking is naar verwachting het gevolg van de in de 'Afvalwaterprognoses' gehanteerde methodiek die een onderschatting geeft van de hoeveelheid rioolvreemd water.)

Tabel 3.7 Totaaloverzicht rioolvreemd water

AWZI	Theoretische dwa (m ³ /h)	Gemeten dwa (m ³ /h)	Afwijking (%)	Afwijking (m ³ /h)	Influent (1.000 m ³ /j)	Rioolvreemd water (1.000 m ³ /j)	Rioolvreemd water (% influent)
Houtrust	3.013	4.413	46%	1.400	23.473	5.110	22%
Harnaschpolder	11.285	13.321	18%	2.036	71.950	7.431	10%
Nieuwe Waterweg	2.192 2.970	2.192	0%	0	8.883	0 2.900	0%
De Grote Lucht	3.498 3.659	4.722	35%	1.224	27.289	6.500 4.468	24%
Totaal (afgerond)					130.000	19.000	15%
Totaal + toeslag						25.000	19%

4 Kostenconsequenties rioolvreemd water

Deelvraag Doelmatigheid afvalwaterzuivering:

Welke invloed heeft dit op de zuiveringskosten?

In § 2.2 hebben wij de negatieve gevolgen van rioolvreemd water op een rij gezet. Hieronder maken wij de vertaalslag hiervan naar de kostenconsequenties hiervan voor Delfland:

- *Vervangingsinvesteringen*
Omdat bij de dimensionering van gemalen en AWZI's rioolvreemd water in de praktijk niet leidt tot het installeren van extra capaciteit heeft rioolvreemd water geen invloed op de vervangingsinvesteringen als (onderdelen van) een gemaal of AWZI einde levensduur hebben bereikt.
Uitzondering hierop vormen mogelijk investeringen voor vergaande zuiveringstechnieken als deze worden gedimensioneerd op de werkelijke aanvoer tijdens droog weer. De kostenconsequenties voor deze technieken worden uitgedrukt in €/m³ en komen verderop aan bod.
- *Extra energiegebruik van gemalen en afvalwaterzuivering*
Zoals in § 2.2 toegelicht betreft dit met name de pompenergie en leidt rioolvreemd water niet tot extra energiegebruik voor beluchting en slibverwerking. De extra pompenergie is het gevolg van het verschil tussen afvoer via het watersysteem (naar uiteindelijk Rijkswater) en afvoer via rioolgemalen en AWZI. Uitgaande van een extra totale opvoerhoogte van 20 meter³ kan het extra energiegebruik worden berekend op ca. 0,1 kWh per kubieke meter. Uitgaande van een kWh-tarief van € 0,08 komt dat neer op extra kosten van ca. € 0,01/m³ rioolvreemd water.
- *Extra onderhoudskosten van gemalen en afvalwaterzuivering*
Extra water verpompen leidt tot extra draaiuren wat leidt tot extra benodigd onderhoud en snellere afschrijving. Als grove indicatie kan worden gehanteerd dat deze extra kosten ca. 50% van de extra energiekosten bedragen. Dat komt neer op extra kosten van € 0,01/m³ rioolvreemd water.
- *Afname van het rendement van de AWZI, en daardoor een hogere effluent-vuilvracht*
Dunner influent (lagere vuilconcentraties als gevolg van rioolvreemd water) kan leiden tot lagere of juist hogere kosten:
 - Op de AWZI zijn als gevolg van verdunning minder inspanningen nodig om de toelaatbare effluentconcentraties (b.v. stikstof en fosfaat) te bereiken. Het effect is echter zeer beperkt. De winst die wordt behaald doordat minder hoeft te worden verwijderd wordt volledig gecompenseerd door de extra kosten van het verpompen van meer water. De exploitatiekosten nemen bij een toename van 1% door rioolvreemd water met circa € 0,006 per i.e. per jaar toe, in totaal. Dat is circa 0,015 % toename van de kosten per procent extra rioolvreemd water. Uitgedrukt in kosten per m³ rioolvreemd water, bedragen de kosten € 0,006/m³.
 - De vracht van deze stoffen in het effluent neemt toe hetgeen bij lozing op Rijkswater kan leiden tot hogere lozingsheffingen van Rijkswaterstaat. Afhankelijk van de effluentkwaliteit zullen deze kosten bij een stijging van de hoeveelheid rioolvreemd water met 1% met ongeveer € 0,015 per i.e. toenemen. Dat is 0,04 % per % toename door rioolvreemd water. Uitgedrukt in kosten per m³ rioolvreemd water, bedragen de kosten € 0,017/m³.
 - De effecten op de kosten van de bedrijfsvoering zijn dus marginaal.

³ De extra opvoerhoogte van pompen naar de AWZI in plaats van naar het oppervlaktewater betreft 2 aspecten: enerzijds is er een verschil in hoogteligging omdat de AWZI hoger ligt dan het oppervlaktewater. Anderzijds geven de leidingen waardoor het water naar de AWZI wordt verpompt extra stromingsweerstand. De genoemde 20 meter extra opvoerhoogte is een inschatting op basis van expert judgement.

- *Hogere kosten indien gekozen wordt voor vergaande zuiveringstechnieken*

In de toekomst kan het gewenst of zelfs verplicht zijn om effluent verdergaand te behandelen om b.v. microverontreinigingen / hormoonverstorende stoffen te verwijderen. Dat kan nodig zijn als (Europese) regelgeving daartoe verplicht of als (centraal of decentraal) kringlopen worden gesloten en de specifieke toepassing van het effluent hogere eisen stelt.

Verplichting zal voor deze zuiveringen die op groot en weinig kwetsbaar water lozen vooralsnog niet aan de orde zijn. Indien de volledige dwa-stroom (of zelfs de rwa-stroom) in een extra zuiveringsstap (b.v. zandfiltratie, of actieve koolfiltratie) dient te worden behandeld, leidt rioolvreemd water tot een hogere te installeren zuiveringscapaciteit en een groter te behandelen volume op jaarbasis.

Indien haalbaar is het daarbij gewenst om deelstromen die deze extra behandeling nodig hebben (b.v. aanvoer uit glastuinbouw en ziekenhuizen) apart in te zamelen en te behandelen. Daarmee wordt voorkomen dat ook al het huishoudelijke afvalwater (en het bijbehorende rioolvreemde water) deze extra zuiveringsstap nodig heeft.
- Volgens een recente STOWA-publicatie⁴ bedragen de kosten voor behandeling met actieve kool € 0,24 tot € 0,28 per m³, afhankelijk van de schaalgrootte. Oxidatieve technieken hebben kosten van circa € 0,15 tot € 0,20 per m³. Door de relatief hoge kosten is het zaak indien mogelijk dit water te behandelen voordat het met al het huishoudelijke afvalwater wordt opgemengd. Bij de Lier wordt momenteel het water van glastuinbouwgebieden apart aangevoerd naar een buffer om debieten af te kunnen vlakken. Dat zou een plek kunnen zijn om dat water te behandelen. In dat geval is alleen het rioolvreemde water uit de glastuinbouwgebieden relevant. Waarschijnlijk is daar niet echt sprake van extra dwa door lekke riolen - omdat het een druksysteem is. Wel wordt er meer hemelwater aangevoerd dan gewenst.
- *Toename van de overstortingshoeveelheden bij gemengde stelsels*

Extra overstortingshoeveelheden uit de riolering impliceren ook minder naar de AWZI te transporteren water en daarmee lagere transportkosten. Deze hoeveelheden zijn echter zeer gering ten opzichte van het rioolvreemde water dat naar de AWZI wordt verpompt waardoor het niet relevant is deze kosten separaat te kwantificeren.

Bij waterkwaliteitsknelpunten zoude extra overstortingshoeveelheden in theorie kunnen leiden tot extra benodigde maatregelen om een goede waterkwaliteit te borgen. Ook kan hierbij meespelen dat minder verversing van het oppervlaktewater optreedt doordat het grondwater niet via het watersysteem, maar naar de AWZI wordt afgevoerd. Deze maatregelen en bijbehorende kosten zijn niet generiek te bepalen en laten we hier buiten beschouwing.
- *Kans op extra vuilvracht van de AWZI aan zware metalen in het grotere effluentvolume*

Bij de aanwezigheid van rioolvreemd water neemt de effluenthoeveelheid toe. Daarom zullen er minder zware metalen door het slib worden verwijderd, en nemen de effluentvrachten toe. In een STOWA-rapport wordt hier dieper op ingegaan⁵. Het effect is gering en zinvolle maatregelen voor de reductie zijn er niet. Er zijn dan ook geen extra kosten.
- *Mogelijk kans op extra arseen (uit grondwater) in influent AWZI*

Arseen kan voorkomen in grondwater. In sommige gebieden kunnen de concentraties in het grondwater vrij hoog zijn. Doorgaans is het effect echter gering en leidt het niet tot extra maatregelen of kosten voor de zuiveringsbeheerder.
- *Extra kosten riolering door zandinspoeling en soms ook schade aan lekke riolen*

Dit valt onder de primaire taak van de gemeenten en leidt voor Delfland niet tot extra kosten.

4 STOWA 2017. Verkenning technologische mogelijkheden voor verwijdering van geneesmiddelen uit afvalwater. STOWA, Amersfoort, rapport 2017-36.

5 STOWA 2008. Het effect van afkoppelen van hemelwater op de rwzi - een eerste evaluatie van het effect op de rwzi van maatregelen in de riolering. STOWA, Amersfoort, rapport 2008-14.

- *Kans op bodemdaling en/of paalrot als gevolg van verlaging van het grondwaterpeil door lekkende riolen*
Ook hier ligt de primaire taak bij de gemeente en leidt dit in het algemeen niet tot extra kosten voor Delfland.

Uit bovenstaande volgen de volgende kostenkengetallen (voor Delfland) m.b.t. de effecten van rioolvreemd water:

- Extra pompenergiekosten: € 0,01/m³ rioolvreemd water (dit is een indicatieve waarde bepaald op basis van een ingeschatte gemiddelde totale opvoerhoogte (door eindgemalen en AWZI) van 20 m voor rioolvreemd water (tijdens droge dagen) en een kWh-prijs van € 0,08).
- Extra gemaalonderhoud: € 0,01/m³ rioolvreemd water (inschatting overgenomen van medewerker van WS Scheldestromen op basis van daar uitgevoerde analyses. Onderbouwing hiervan hebben wij niet beschikbaar).
- Extra zuiveringskosten: € 0,01/m³ rioolvreemd water (zie onderbouwing hierboven - naar boven afgerond).
- Extra lozingsheffing: € 0,02/m³ rioolvreemd water (zie onderbouwing hierboven).

Op basis van de geschatte hoeveelheid rioolvreemd water van 19 mln. m³/jaar komen hiermee de geraamde meerkosten voor Delfland uit op € 950.000,- per jaar. Wordt besloten tot een nabehandelingstechniek, dan nemen de extra kosten voor de behandeling sterk toe bij de aanwezigheid van rioolvreemd water. Bij de genoemde hoeveelheid zou het gaan om circa € 5.000.000,- per jaar méér.

5 Beïnvloedbaar percentage en potentiële besparingen

Om een goede inschatting te kunnen maken van de mogelijkheden om de hoeveelheid rioolvreemd water te reduceren zijn gedetailleerde meetgegevens en ervaringen van (riool)beheerders nodig. Die informatie is voor dit onderzoek niet beschikbaar⁶.

Over het algemeen is instroming van grondwater via lekke riolen de belangrijkste bron van rioolvreemd water. Dat is binnen Delfland, waar de meeste riolen in het grondwater liggen, naar verwachting ook het geval. Versneld vervangen of waterdicht maken door b.v. relinen van de riolen is geen reële optie. Dat zou miljarden aan extra kosten met zich meebrengen en dus niet in verhouding staan tot de mogelijke baten. In de loop der tijd (enkele) decennia zal de hoeveelheid rioolvreemd water afnemen met de reguliere vervanging van oude (lekke) riolen.

De ervaring elders in het land leert dat met relatief eenvoudige maatregelen (lekke overstorten dichten, overstortdrempels verhogen, waar mogelijk bronneringswater op oppervlaktewater lozen, ...) ca. 20 à 30% reductie van de hoeveelheid rioolvreemd water mogelijk is. Dat percentage houden we ook voor dit onderzoek aan.

Hiermee komen we uit op een mogelijke reductie van de jaarlijkse hoeveelheid rioolvreemd water met 20 à 30% van 19 mln., ofwel (afgerond) ca. 4 à 6 mln. m³/jaar. (We hanteren in dit hoofdstuk de waarde van 19 mln. m³ uit §3.6. Indien de hogere inschatting van 25 mln. m³/jaar wordt gehanteerd volgen leidt dit tot evenredig hogere bedragen.)

Deelvraag Doelmatigheid afvalwaterzuivering:

Wat kan er bespaard worden als er minder rioolvreemd water in het te zuiveren afvalwater zit?

Deelvraag Doelmatigheid afvalwaterzuivering:

Welke doelmatigheidswinsten als gevolg van minder rioolvreemd water in het te zuiveren afvalwater (qua orde van grootte van de kosten van de afvalwaterzuivering) zijn er op korte - en langere termijn denkbaar en welke middelen moeten daartoe worden ingezet? Wat zijn de kosten van de in te zetten middelen? Met welke knelpunten moet hierbij rekening worden gehouden?

Met de kengetallen uit het voorgaande hoofdstuk komt dit neer op een besparing in euro's van ca. € 250.000,- per jaar.

Enkele kanttekeningen hierbij:

- Reductie rioolvreemd water kan meerdere doelen dienen die niet altijd goed in geld zijn uit te drukken (denk aan verdroging, verversing watersysteem, vuilemissie, ...).
- Maatregelen om rioolvreemd water terug te dringen zijn afhankelijk van de specifieke bronnen van rioolvreemd water en altijd maatwerk - zie ook § 2.3. Er is geen inzicht in alle specifieke bronnen van rioolvreemd water binnen het beheergebied van Delfland. Daarmee is het ook niet mogelijk een inschatting te maken van de voor het reduceren van rioolvreemd water in te zetten middelen.

⁶ N.B.: Momenteel wordt voor de zuiveringskring De Groote Lucht een onderzoek uitgevoerd naar hoeveelheden, bronnen en mogelijke maatregelen. De resultaten daarvan zijn echter nog niet beschikbaar als input voor voorliggend onderzoek.

- Grofweg (expert judgement) kan worden gesteld dat:
 - 20% van het rioolvreemde water met eenvoudige maatregelen op een termijn van 5 jaar is weg te nemen;
 - 60% van het rioolvreemde water op langere termijn (60 jaar) - door het vervangen van lekke riolering door nieuwe waterdichte riolering - kan worden gereduceerd;
 - 20% van het rioolvreemde water ook na vervanging van de riolering zal resteren, als gevolg van niet te traceren bronnen, nieuwe riolen die op termijn ook gaan lekken en bronnen waarvoor wordt besloten dat het aanpakken hiervan niet doelmatig is;
 - Onze ervaring ter plekke en in den lande leert ons dat gemeenten zeer bereid zijn om mee te denken over mogelijkheden om rioolvreemd water te reduceren en daar mits doelmatig maatregelen voor willen treffen.
- Maak een kostenafweging per maatregel. Ter indicatie:
 - stel dat de contante waarde van toekomstige besparingen (als gevolg van een maatregel) 20 keer de jaarlijkse besparingen zijn;
 - dan verdient een maatregel die op jaarbasis de hoeveelheid rioolvreemd water met 10.000 m³ reduceert, zichzelf terug als de kosten lager zijn dan € 12.000 (20 x 10.000 x € 0,06).
- Als het om relatief kleine hoeveelheden gaat kunnen de kosten van onderzoek naar bronnen en aanpak van rioolvreemd water soms al meer kosten dan met eventuele maatregelen kan worden bespaard.
- Als vergelijkingsbasis kunnen ook de kosten van afkoppelen van verhard oppervlak worden beschouwd. Daarmee wordt immers ook het aanbod van schoon water naar de AWZI verkleind:
 - Uitgaande van standaard kostenkengetallen kost afkoppelen € 25/m²;
 - 1 m² afkoppelen leidt tot een reductie van het schoonwateraanbod naar de AWZI met ca. 0,5 m³;
 - Reductie van het schoonwateraanbod door middel van afkoppelen kost daarmee € 50 voor een reductie met 1 m³/jaar;
 - Aanpak van rioolvreemd water (met eenvoudige maatregelen - 'laaghangend fruit') om de aanvoer van schoon water naar de AWZI te beperken is daarmee meestal kosteneffectiever dan afkoppelen.

6 Afname afvalwater

6.1 Wat is afnameverplichting?

In het kader van de samenwerking in de afvalwaterketen maken gemeenten en waterschappen afspraken over de hoeveelheid afvalwater die wordt aangeboden en verwerkt: de zogeheten afnameverplichting. Gemeenten zorgen voor voldoende capaciteit in het rioolstelsel om het afvalwater van huishoudens en het bedrijfsleven te kunnen inzamelen. Waterschappen hebben de zorg om de met de gemeenten afgesproken hoeveelheid afvalwater te verwerken ('af te nemen'). Deze afspraken zijn vastgelegd in Afvalwaterakkoorden en/of in de Gemeentelijke Rioleringsplannen (GRP's).⁷ Het samenwerken op basis van afspraken kent zijn grondslag in de Waterwet.

De afnameverplichting gaat dus over het sturen op de hoeveelheid afvalwater (waterkwantiteit) en niet over waterkwaliteit. Sturen op de kwaliteit van het afvalwater vindt ook plaats in samenwerking met gemeenten, vooral als het gaat over het verminderen van hemelwater en rioolvreemd water. Daarnaast is er wetgeving voor de regulering van lozingen van afvalwater. Directe lozingen (per leiding of per as direct op de zuiveringstechnische werken van het waterschap) vallen onder de Waterwet, indirecte lozingen onder het Activiteitenbesluit.⁸ Het waterschap is bevoegd gezag voor de directe lozingen en heeft een adviesrecht ten aanzien van indirecte lozingen. Daarvoor is de gemeente en soms de provincie bevoegd gezag.

6.2 Instrumenten Delfland

6.2.1 Reguleren waterkwantiteit

Praktijk bij Delfland

Delfland maakt geen expliciete afspraken met gemeenten over de hoeveelheid afvalwater die wordt ingezameld en getransporteerd naar de zuivering. Uitgangspunt is de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het beheer van de waterketen (inzameling en zuivering van afvalwater). Afstemming over afnamehoeveelheden vindt plaats in de samenwerking in de waterketen, op niveau van de zuiveringskring en/of in (reguliere) bilaterale overleggen.

Gemeenten stellen BRP's (basisrioleringsplannen) op, waarin de hoeveelheid afvalwater wordt berekend, op basis van huidige hoeveelheden en prognoses voor de toekomst. Delfland stelt ook een eigen Afvalwaterprognose op, die jaarlijks wordt getoetst en elke vijf jaar wordt bijgesteld. Input voor de prognose van Delfland zijn de aangeleverde gegevens door de gemeenten en de eigen (meet)gegevens. Wanneer het berekende c.q. verwachte aanbod van afvalwater groter is dan de beschikbare capaciteit van transportsysteem en afvalwaterzuivering, gaat Delfland het gesprek met de gemeente aan. Waar nodig wordt een optimalisatiestudie uitgevoerd. Oplossingsrichtingen zijn in het algemeen a) beperken van het aanbod van afvalwater op de betreffende locatie of b) uitbreiden van de gemaalcapaciteit.

Knelpunten m.b.t. de hoeveelheid afvalwater komen niet veel voor. Voor de nieuwbouw/renovatie van Harnaschpolder en Houtrust is destijds een uitgebreide afvalwaterprognose gemaakt, die met gemeenten is afgestemd. De transportsystemen en zuiveringen zijn berekend op de toekomst aangelegd, net als de Nieuwe Waterweg. Voor De Groote Lucht is in 2006 een OAS-studie (studie naar de optimalisatie van het afvalwatersysteem) uitgevoerd, waarna afspraken zijn gemaakt over het oplossen van knelpunten. Daarmee zijn destijds besparingen gerealiseerd, die nu ingezet worden voor verdere verbeteringen.

⁷ Bron: Waterschapsspiegel 2016, Unie van Waterschappen

⁸ Bron: [www.infomil.nl/onderwerpen/lucht-water/handboek-water/thema%27s/lozen-\(-afvalwater\)/](http://www.infomil.nl/onderwerpen/lucht-water/handboek-water/thema%27s/lozen-(-afvalwater)/)

Evaluatie

De regulering van de kwantiteit van het te zuiveren afvalwater vindt dus plaats in de samenwerking met gemeenten. In de gesprekken met de gemeenten vraagt Delfland altijd naar het BRP. Gemeenten zijn niet verplicht om een BRP op te stellen, maar het is een belangrijke basis voor het (nu nog wel verplichte) GRP (gemeentelijk rioleringsplan). Dat geldt ook voor prognoses. Probleem voor Delfland is dat het met de verschillende BRP's (diverse deelgebieden, wel/niet geactualiseerd) vaak wat fragmentarisch wordt. De ervaring is dat gemeenten niet altijd de meest nauwkeurige cijfers opleveren.

In de prognoses worden veel aannames gedaan, bijvoorbeeld over de afvoer van een bedrijventerrein, waarbij gemeente en waterschap nog wel eens andere uitgangspunten hanteren. Daarnaast zijn tussen theorie en praktijk ook nogal eens verschillen. Die worden dan, samen met gemeenten, verder onderzocht.

De afstemming met gemeenten en het opstellen van de afvalwaterprognose voor Delfland maken onderdeel uit van het dagelijks werk van de medewerkers van Delfland. Het opstellen en actualiseren van de prognoses kost wel veel tijd, maar levert ook veel inzicht op in het functioneren van het systeem.

Op dit moment vinden ontwikkelingen plaats op het gebied van het gegevensbeheer. Het is de bedoeling dat de gegevens van de gemeenten straks ook automatisch in het systeem komen. De meetgegevens van Delfland zijn al automatisch beschikbaar in Z-info. De analyse over de gegevens van 2017 moet nog uitgevoerd worden.

Conclusie

Delfland heeft alleen een afvalwaterakkoord met de gemeente Lansingerland en is nu bezig met een afvalwaterakkoord met de gemeente Zoetermeer. De afspraken die gemaakt zijn in de OAS De Grote Lucht zijn wel vastgelegd en bestuurlijk vastgesteld, maar deze afspraken gingen met name over het oplossen van knelpunten, reguliere hoeveelheden en capaciteiten zijn hierin ook vastgelegd. De hoeveelheden afvalwater zijn berekend in BRP's en vastgelegd in de GRP's van de gemeenten en worden door Delfland getoetst aan de eigen prognoses en metingen. Afstemming vindt plaats in de samenwerking.

6.2.2 Reguleren waterkwaliteit

Praktijk bij Delfland

Ook voor waterkwaliteit geldt dat Delfland geen expliciete afspraken maakt met gemeenten en dat de regulering van de kwaliteit van het te zuiveren afvalwater in de samenwerking benaderd wordt als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Omdat de focus van gemeenten vanuit hun taak meestal ligt op waterkwantiteit is het voor Delfland een uitdaging om de gemeenten bewust te maken van het belang van waterkwaliteit. Dat doet Delfland bijvoorbeeld in presentaties in de samenwerkingsverbanden en in de bilaterale gesprekken. Complicerende factor is dat de gemeenten de vergunningverlening voor indirecte lozingen (die de waterkwaliteit kunnen beïnvloeden) belegd heeft bij de omgevingsdiensten.

Delfland heeft een wettelijke adviesplicht bij vergunningen bij indirecte lozingen (lozingen op de riolering). Gemeente of Provincie zijn hiervoor bevoegd gezag. Niet alle indirecte lozingen zijn vergunningplichtig, lozingen die vallen onder het Besluit Lozen buiten Inrichtingen komen niet voor advies bij Delfland terecht. Bij de advisering over indirecte lozingen geldt het beleid van Delfland als vastgelegd in de Nota bevordering doelmatige werking zuiveringstechnische werken 2016'. Met de omgevingsdiensten zijn werkafspraken vastgelegd.

Belangrijkste aandachtspunten voor waterkwaliteit zijn naast de indirecte lozingen 1) de risico's door calamiteiten of illegale lozingen, 2) onjuist gebruik van de riolering en 3) de problematiek rond rioolvreemd water / hemelwater.

Ad 1)

Ten aanzien van de risico's is het knelpunt dat gemeenten en waterschap vaak onvoldoende zicht hebben op de lozers in het gebied. Bij een ongewenste verandering van de waterkwaliteit door een calamiteit of illegale lozer is vaak moeilijk te herleiden waar de bron zich bevindt. Delfland streeft naar een betere samenwerking met gemeenten en omgevingsdiensten (die naast vergunningverlening ook handhaving doen) om het inzicht in de indirecte lozingen te vergroten.

Ad 2)

Om onjuist gebruik van de riolering ('doekjesproblematiek', doorspoelen van frituurvet) te voorkomen is samen met gemeenten de publiekscampagne 'Niet in het riool' gevoerd. Het doel van dit instrument is om bewoners bewust te maken van wat wel/niet in het riool terecht mag komen en op deze manier de kwaliteit van het afvalwater te beïnvloeden. Daarnaast is tegen de doekjesproblematiek de technische maatregel genomen om de pompen te vervangen (de doekjes blijven niet achter in de pomp, maar worden doorgelaten en bij de zuivering met screens verwijderd).

Een ander instrument om aan de aanbodkant de kwaliteit van het afvalwater te beïnvloeden is een ketenaanpak, zoals deze bijvoorbeeld bij medicijnen wordt ingezet.

Ad 3)

Het aandachtspunt rioolvreemd water is onderwerp van het andere aspect van dit deelonderzoek. Met name in de zuiveringskring De Groote Lucht is dat een punt waaraan samen met gemeenten gewerkt wordt. De andere zuiveringskringen kennen minder problemen met rioolvreemd water. Voor De Groote Lucht zijn studies uitgevoerd naar mogelijkheden om het rioolvreemd water terug te dringen, waarbij wordt gezocht naar de meest doelmatige oplossing (weegt de investering in een maatregel op tegen de voordelen?). Minder rioolvreemd water / hemelwater naar de zuivering vergroot de doelmatigheid van de zuivering en is gunstig voor het hergebruik van stoffen.

Evaluatie

Ten aanzien van waterkwaliteit bestaat de behoefte om meer controle te hebben over wat er waar in het afvalwater terecht komt. Daartoe zet Delfland in op verbetering van de samenwerking met gemeenten en omgevingsdiensten met betrekking tot de indirecte lozingen (en ook meer bewustwording bij deze partners). Ook het interne proces bij Delfland (afstemming tussen de teams vergunningverlening en waterketen) zal worden geoptimaliseerd. Het adviseren en proces rondom de indirecte lozingen kost nu circa 6 uur per week.

Conclusie

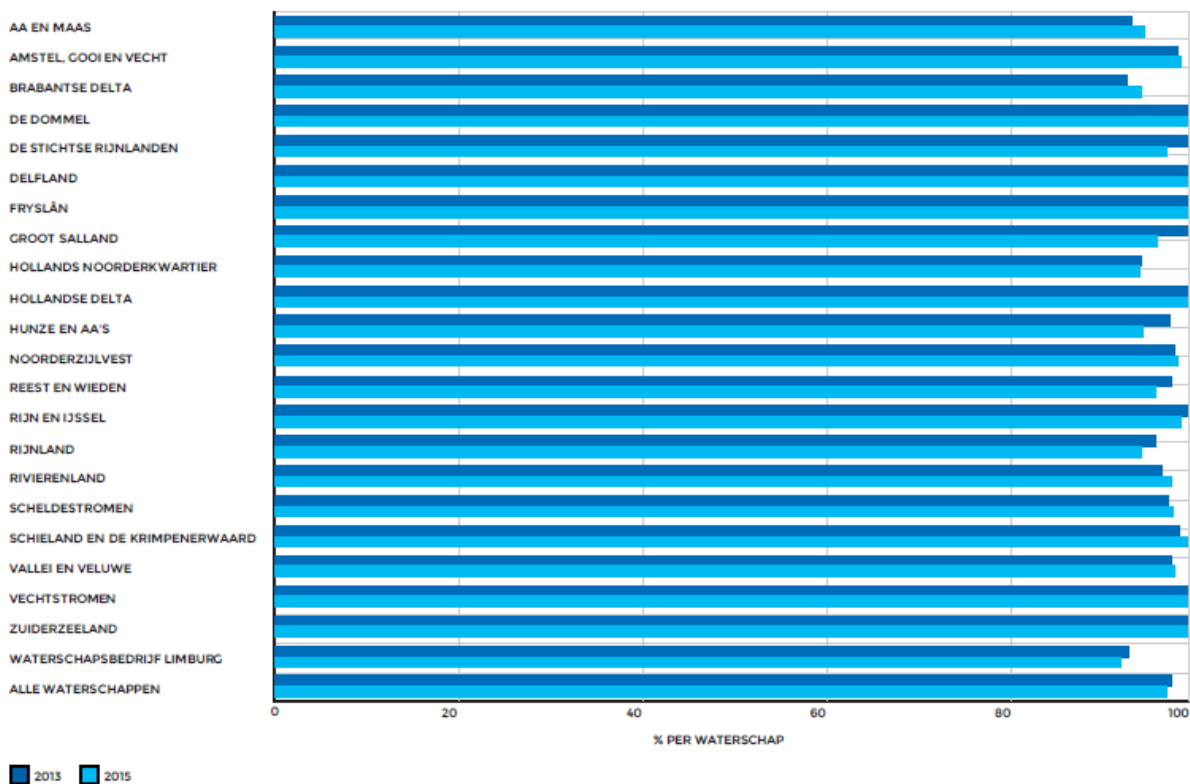
De afspraken worden met gemeenten zijn niet expliciet vastgelegd. In het AWA met de gemeente Zoetermeer wordt wel aandacht besteed aan waterkwaliteit. In de OAS De Groote Lucht zijn afspraken gemaakt over het terugdringen van rioolvreemd water. De gemeente is een belangrijke partner als het gaat om de beïnvloeding van de kwaliteit van het afvalwater dat naar de zuivering wordt afgevoerd, maar voor de gemeente heeft het minder prioriteit dan voor het waterschap. Daarom blijft Delfland de gemeenten aanspreken op de gezamenlijke verantwoordelijkheid.

6.3 Vergelijking met elders

6.3.1 Voldoen aan de afnameverplichting

Delfland voldoet 100% aan de afnameverplichting. Onderstaande tabel uit de Waterschapsspiegel 2016 laat in percentages zien in welke mate is voldaan aan de afnameverplichting in 2013 en 2015. Het gemiddelde voldoen aan de afnameverplichting bedroeg 98%. Waar waterschappen nog niet (kunnen) voldoen aan de verplichtingen, zijn zij in het algemeen bezig met aanpassingen of uitbreiding van hun afvalwatertransportsysteem of RWZI's. Gemeenten onderzoeken daarnaast of de hoeveelheid afvalwater dat via het rioolstelsel wordt ingezameld, kan verminderen, bijvoorbeeld door het zorgen dat regenwater niet in het riool terecht komt ('afkoppeling van regenwater').

Aandeel voldaan aan de afnameverplichting () [%]

Figuur 6.1 Percentages afnameverplichting in 2013 en 2015

6.3.2 Afspraken met gemeenten

Alle waterschappen en gemeenten werken samen in de waterketen op basis van afspraken. Afstemming over de hoeveelheden afvalwater vindt plaats bij het opstellen van BRP's (basisrioleringsplannen) en/of GRP's (gemeentelijke rioleringsplannen) of bij het uitvoeren van OAS-studies (optimalisatie afvalwatersysteem). De afspraken zijn/worden niet overal vastgelegd in een Afvalwaterakkoord. Als dat wel gebeurt is er veel verschil in inhoud en detailniveau van het Afvalwaterakkoord. Soms betreft het alleen het vastleggen van de afspraken naar aanleiding van de OAS, andere waterschappen en gemeenten regelen ook alle zaken waarover zij afspraken willen maken.

In een Afvalwaterakkoord kunnen ook afspraken over de regulering van de kwaliteit van het afvalwater worden opgenomen. Dat gebeurt niet overal. Wel worden vaak afspraken over afkoppelen of verminderen van rioolvreemd water opgenomen, wanneer dat uitkomst van de optimalisatiestudie was.

De gemeenten zijn ook een schakel in de regulering van de indirecte lozingen van afvalwater. Uit een in 2014 uitgevoerde evaluatie naar handhaving van indirecte lozingen⁹ bleek dat meerdere waterschappen zich zorgen maakten over indirecte lozingen en dat verbeteringen op diverse vlakken mogelijk zijn. Net als Delfland zijn ook andere waterschappen bezig met verbetering van het proces van samenwerking met gemeenten en omgevingsdiensten om meer grip te krijgen op indirecte lozingen.

Naast de afstemming met gemeenten en omgevingsdiensten over de hoeveelheid en kwaliteit van het aangeboden afvalwater, gaan sommige waterschappen ook nadrukkelijk in overleg met 'grote lozers' in hun gebied, omdat het aanhaken of afhaken van bepaalde lozers soms grote gevolgen kan hebben voor hoeveelheid en samenstelling van het afvalwater dat naar de afvalwaterzuivering wordt afgevoerd.

Niet alle waterschappen hebben beleid ten aanzien van indirecte lozingen zoals Delfland dat heeft opgesteld.

Voorbeeld: Proces afvalwaterakkoorden Brabantse Delta

Waterschap Brabantse Delta heeft voor alle zuiveringskringen optimalisatiestudies uitgevoerd en op zuiveringskringniveau afspraken gemaakt over doelmatige maatregelen en investeringen in de afvalwaterketen. De afspraken zijn per gemeente vastgelegd in een afvalwaterakkoord. Naast de afspraken over maatregelen, uitvoering daarvan en kostenverdeling, bevatten de afvalwaterakkoorden ook afspraken over eigendom en beheer van gemalen (indien van toepassing), overnamepunten en afnamehoeveelheden (en hoe om te gaan met wijzigingen daarin) en beheer en onderhoud van het afvalwatersysteem. In het laatste artikel staan onder andere afspraken over de samenwerking in geval van calamiteiten en over waterkwaliteit: "Het waterschap levert de gemeente gegevens over ongewenst te ontvangen afvalwater. De gemeente signaleert actief zaken met betrekking tot kwaliteit en kwantiteit van het rioolwater die de belangen van het waterschap ofwel het functioneren van de zuivering belemmeren of nadelig beïnvloeden." De overeenkomst wordt jaarlijks, uiterlijk twee maanden voorafgaand aan het Bestuurlijk Overleg, geëvalueerd. Daarin komen de doelmatige werking van de afvalwaterketen aan de orde en de afnamehoeveelheden. Het verslag wordt ter vaststelling aangeboden aan de bestuurders.

6.4 Verkenning verbeterpunten

Op dit moment spelen ten aanzien van waterkwantiteit geen knelpunten in de vier zuiveringskringen. Op gemeelniveau volgen vanuit de Afvalwaterprognose van Delfland en/BRP's van gemeenten wel eens aanleidingen om de situatie in de samenwerking nader te bestuderen en waar nodig maatregelen te treffen. Het afstemmen van prognoses, analyseren van gegevens en de samenwerking in de waterketen blijkt als instrument te voldoen om de hoeveelheid afvalwater te reguleren. Verbeteringen zijn mogelijk in de kwaliteit van de gegevens, automatisering van de gegevensuitwisseling en de gestructureerdheid van de aanpak van het proces van afstemming van capaciteiten. Het verbeterpunt van de gegevensuitwisseling is reeds opgepakt.

Ten aanzien van waterkwaliteit bestaat vooral de behoefte om meer controle te hebben op de indirecte lozingen. Ook hiervoor zijn al verbeterpunten opgepakt, samen met gemeenten en omgevingsdiensten. Belangrijkste verbeterpunt is om inzicht te krijgen in alle grote lozers in het gebied: wat komt waar, wanneer in het afvalwatersysteem terecht? Dat maakt het mogelijk om gericht actie te ondernemen als een lozing tot problemen leidt of als een calamiteit optreedt.

Voor de aanpak van rioolvreemd water zijn aanbevelingen gedaan in hoofdstuk 7. Deze kunnen leiden tot verbeteringen in de sturing op waterkwantiteit én waterkwaliteit.

⁹ Evaluatie Handhaving indirecte lozingen, Royal HaskoningDHV in opdracht van Ministerie van I&M

7 Conclusies en aanbevelingen rioolvreemd water en afnameverplichting

Rioolvreemd water heeft een aantal nadelige consequenties voor energiegebruik, onderhoudskosten en de performance van de AWZI. Daarnaast zijn er ook enkele voordelen benoemd die betrekking hebben op het makkelijker bereiken van vereiste effluentconcentraties, bijdragen aan het uitmalen van oppervlaktewater na een extreme neerslaggebeurtenis en het creëren van een afvoermogelijkheid van water dat niet in het riool hoort maar niet eenvoudig op andere wijze kan worden afgevoerd.

De hoeveelheid rioolvreemd water die via de Delflandse AWZI's wordt afgevoerd schatten wij op basis van de beschikbare gegevens en uitgevoerde DWAAS-analyses in op 19 à 25 mln. m³/jaar. Dit komt overeen met 15 à 19% van de totale aanvoer naar de AWZI's. Voor een meer precieze inschatting bevelen wij aan voor meerdere (eind)gemalen DWAAS-analyses uit te voeren.

Op basis van de geschatte hoeveelheid rioolvreemd water van 19 mln. m³/jaar (ondergrens) komen hiermee de geraamde meerkosten voor Delfland uit op € 950.000,- per jaar. Wordt besloten tot een nabehandelingstechniek, dan nemen de extra kosten voor de behandeling sterk toe bij de aanwezigheid van rioolvreemd water. Bij de genoemde hoeveelheid zou het gaan om circa € 5.000.000,- per jaar méér. Rioolvreemd water leidt niet tot extra vervangingsinvesteringen bij einde levensduur van (onderdelen van) gemalen of AWZI's omdat rioolvreemd water in de praktijk geen consequenties heeft voor de te installeren capaciteit.

Uitgaande van een mogelijke reductie van de hoeveelheid rioolvreemd water (met relatief eenvoudige maatregelen - dus niet lekdicht maken van riolen) met 20 à 30% (4 à 6 mln. m³/jaar) zou op jaarbasis ca. € 250.000,- kunnen worden bespaard. Op basis van de beschikbare gegevens kunnen we geen uitspraak doen of de met de maatregelen gepaard gaande kosten in de juiste verhouding tot dit bedrag staan.

Op basis van voorgaande beschouwing adviseren wij als volgt m.b.t. omgaan met en aanpak van rioolvreemd water:

1. *Breng voor heel Delfland de hoeveelheden rioolvreemd water in beeld, gebruik makend van de DWAAS methodiek en voer hiervan periodiek (1- of 2-jaarlijks) een update uit.*
Hiermee is er altijd een realistisch beeld van de hoeveelheden rioolvreemd water en kan worden gesignaleerd als er bijvoorbeeld plots een grote toename is. Toepassing van de DWAAS-methodiek is extra relevant omdat de in de 'Afvalwaterprognoses' gehanteerde systematiek een onderschatting van de hoeveelheid rioolvreemd water geeft.
2. *Toets daarbij - eventueel door middel van metingen - gehanteerde aannames m.b.t. afvoer per hectare van met name glastuinbouw en bedrijventerreinen.*
Het momenteel gehanteerde kengetal van 0,5 m³/h/ha is naar verwachting te hoog. Daarom wordt onterecht een negatieve hoeveelheid rioolvreemd water berekend (werkelijke dwa is kleiner dan theoretische dwa.).
3. *Bespreek de resultaten met de betreffende gemeente en verken daarbij waarschijnlijke bronnen van rioolvreemd water en daar tegen te treffen maatregelen.*
Dit geeft een beter inzicht in of het treffen van maatregelen haalbaar en betaalbaar is.
4. *Controleer samen met de gemeente periodiek alle uitlaten/overstorten op lekkage / drempelhoogte en tref waar nodig maatregelen.*
Met name aan deze randen van de riolering kan veel rioolvreemd water (oppervlaktewater) binnenstromen en zijn maatregelen al snel kosteneffectief. (B.v. lekke overstortmuur dichten, drempel ophogen, vrijhangende terugslagklep plaatsen.)
5. *Ontwikkel een afwegingskader voor het uitvoeren van (nader) onderzoek naar en het treffen van maatregelen tegen rioolvreemd water.*

Dat geeft een handvat om per situatie - in overleg met gemeenten - verantwoorde keuzes te maken en zo kosten en baten goed in balans te houden. Hierbij dienen overigens naast kosten ook andere overwegingen (b.v. beïnvloeding grondwaterstromen, gevolgen voor de waterkwaliteit) te worden meegenomen.

6. *Breng mogelijkheden in kaart om deelstromen die mogelijk vergaande zuivering behoeven gescheiden te houden van grote bronnen van rioolvreemd water (en andere stromen waarvoor vergaande zuivering niet nodig is).*

Daarmee kan mogelijk in de toekomst worden bespaard op (de omvang van) een extra zuiveringstrap. Voorbeeld: glastuinbouwwater wordt in De Lier separaat aangevoerd naar de Buffer Perdik. Als voor deze stroom een extra zuiveringstrap nodig is kan een optie zijn om dit water apart te behandelen en dus niet op te mengen met de overige aanvoer naar AWZI De Grote Lucht.

Voor wat betreft de afnameverplichting kan worden geconcludeerd dat Delfland voor 100% hieraan voldoet. Op dit moment spelen ten aanzien van waterkwantiteit ook geen knelpunten in de vier zuiveringskringen. Toch bevelen we aan om gemaakte afspraken met gemeenten schriftelijk vast te leggen, zodat de partners in waterketen weten welke hoeveelheden van het ene stelsel naar het andere overgaan. Tevens wordt aanbevolen ten aanzien van de waterkwaliteit en dan in het bijzonder de indirecte lozingen afspraken met gemeenten en omgevingsdiensten te maken, zodat duidelijk wordt wie welke acties onderneemt als een lozing tot problemen leidt of als een calamiteit optreedt.

DEEL B

8 Waarom samenwerken in NAD?

Deel B van dit onderzoek gaat in op de mate waarin de samenwerking in de afvalwaterketen doeltreffendheid is en in hoeverre de samenwerking robuust genoeg ingericht is om toekomstige ontwikkelingen te faciliteren. Hiervoor wordt gekeken naar het 'waarom', het 'hoe' en de resultaten van de samenwerking. Hiervoor zijn elf deelvragen geformuleerd. Per deelvraag is in overleg met de Begeleidingscommissie van de Rekeningcommissie een norm geformuleerd, aan de hand waarvan de bevindingen objectief getoetst en beoordeeld worden (zie bijlage 2 voor dit zogenaamde normenkader). Op basis hiervan worden de conclusies getrokken en aanbevelingen gedaan in de hoofdstukken 11 en 12.

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op alle geformuleerde deelvragen over het 'hoe' van de samenwerking en worden deze bevindingen getoetst aan de gegeven norm.

8.1 De redenen voor NAD

Deelvraag	Norm
Wat zijn de redenen om het samenwerkingsverband NAD aan te gaan?	Redenen om samen te werken volgen uit interne (WBP, coalitieakkoord, etc.) en externe (BAW, etc.) beleidskaders en uit urgentie vanuit zuivering en transport.

Bevindingen

Het Netwerk Afvalwaterketen (NAD) is een van de circa 45 samenwerkingsregio's in de waterketen in Nederland, die gevormd zijn naar aanleiding van het Bestuursakkoord Water (2011). In dit Bestuursakkoord Water zijn door Rijk en koepelorganisaties (VNG, Unie van Waterschappen en Vewin) afspraken gemaakt over het vergroten van de doelmatigheid van het beheer van de waterketen. Deze doelmatigheid houdt een kostenbesparing (minder meerkosten) in de afvalwaterketen (riolering en zuivering) in, oplopend tot 380 miljoen euro per jaar in 2020 en dient bereikt te worden door een intensievere en minder vrijblijvende samenwerking tussen gemeenten en waterschappen. Dit is een bevestiging van de afspraak die de koepelorganisaties in 2010 hebben gemaakt en die tot uitdrukking is gekomen in de notitie 'Gezamenlijke doelgerichte aanpak afvalwaterketen'. Daarnaast volgen uit het Bestuursakkoord Water de doelen om de kwetsbaarheid in de waterketen te verminderen en de kwaliteit van het beheer te verbeteren.

Deze afspraken gaan gepaard met een set van procesmijlpalen, die onder andere meegeven dat voor 31 december 2010 voor iedere regio een duo van bestuurlijke trekkers benoemd is vanuit de deelnemende gemeenten en het waterschap om het regionale uitwerkingsproces op te starten en te leiden. Op 31 december 2011 zijn in iedere regio bindende afspraken gemaakt over de vorming van bijvoorbeeld een gemeenschappelijke regeling, coöperatie of andere juridische borging tussen gemeenten en waterschap en de uitvoering van operationele taken. De Uitvoeringsafspraken Afvalwaterketen Delfland (2013) beschrijven dat het Hoogheemraadschap van Delfland en de betrokken 12 gemeenten eind 2010 zijn gestart met een proces om regionaal invulling te geven aan genoemde afspraken. Overigens dient opgemerkt te worden dat samenwerking in de afvalwaterketen niet nieuw is voor deze regio. Op diverse terreinen van het beheer van de afvalwaterketen en het oppervlaktewatersysteem zijn in die jaren al besparingen geboekt door samenwerking, ter hoogte van € 12 tot 15 miljoen.

Naast de landelijke afspraken over het beheer van de waterketen, volgden ook uit de in die jaren geconstateerde knelpunten in het beheergebied van Delfland redenen om in te zetten op intensievere samenwerking tussen waterschap en gemeenten (Uitvoeringsafspraken Afvalwaterketen Delfland). Het ging hierbij onder andere om:

- **Personele krapte/ kwetsbaarheid van organisaties:** Er ontstaat een steeds groter tekort aan goed opgeleide en ervaren specialisten in de afvalwaterketen en dit maakt gemeenten en Delfland

kwetsbaarder. Gemeenten en Delfland beconcurreren elkaar op de arbeidsmarkt in plaats van op dit gebied samen te werken.

- Inzicht in werkelijk functioneren van de afvalwaterketen: Een gebrek aan systeemkennis en ervaring kan gevolgen hebben voor het dagelijkse beheer en onderhoud of het adequaat afhandelen van storingen en klachten. Het kan er ook toe leiden dat onvoldoende capaciteit beschikbaar is voor noodzakelijke professionalisering en doorontwikkeling.
- Integrale afweging van investeringen: De grote fysieke verbondenheid van de keten en wederzijdse afhankelijkheid tussen diverse gemeenten en het waterschap op één systeem, maakt dat visie, beleid en strategie van de afzonderlijke organisaties beter op elkaar afgestemd moeten worden zodat de meest doelmatige maatregelen beter gevonden kunnen worden.

Tot slot zijn door de jaren heen de redenen voor de samenwerking binnen NAD in diverse strategische documenten van Delfland benoemd en bevestigd. Een voorbeeld hiervan is het Coalitieakkoord 2015-2019 (“De samenwerking in de afvalwaterketen zal een belangrijke bijdrage moeten leveren aan het verminderen van de kosten van de keten en het bevorderen van de kwaliteit van de dienstverlening. Een doelmatige afvalwaterketen is hierbij het streven. Beleid hiertoe zal worden voortgezet en waar mogelijk geïntensiveerd.”) en het Waterbeheerplan 2016-2021 (“Delfland zet in op een blijvende verbetering van de doelmatigheid en op een vermindering van de kosten van de zuiveringen en het transportsysteem. Wij kiezen ervoor om de afspraken over de samenwerking in de afvalwaterketen met de gemeenten uit te voeren, waardoor de kosten voor de burger minder stijgen, de kwaliteit van de dienstverlening toeneemt en de kwetsbaarheid afneemt”).

Opgemerkt dient te worden dat recentelijk geconstateerd is dat de redenen voor en de belangen bij de samenwerking uit beeld raken bij de verschillende organisaties (Tweede evaluatie NAD). De capaciteit en het commitment voor de samenwerking nemen hierdoor af.

Toetsing aan norm

De aanleiding om samen te gaan werken in het verband van NAD, volgt uit zowel externe aanleiding, interne beleidskaders en urgentie vanuit de destijds vastgestelde regionale situatie voor wat betreft zuivering en transport. De externe aanleiding, vanuit de afspraken door de koepels, gaven Delfland en gemeenten weinig tot geen ruimte om een andere keuze te maken dan in een bepaalde vorm en mate formele samenwerking aan te gaan. Er gold dus een verplichting deze samenwerking op te starten teneinde de doelmatigheid in de waterketen te vergroten. Deze verplichting sloot echter wel aan bij de geconstateerde situatie in het beheergebied van Delfland, waar een aantal knelpunten speelden die vroegen om intensievere samenwerking in de waterketen. Focus op de landelijk meegegeven doelen (3K's) zou een bijdrage leveren aan het verhelpen van de regionale knelpunten. Tot slot sluit het vergroten van de doelmatigheid in de waterketen en het daartoe samenwerken met partners, aan bij beleid van Delfland. Uit beleidsdocumenten van Delfland volgt immers (onder andere) dat men inzet op het verminderen van de kosten van de waterketen en dat afspraken en samenwerking met gemeenten hiervoor nodig zijn.

8.2 De doelen van NAD

Deelvraag	Norm
Wat zijn de doelstellingen voor Delfland en de andere partijen?	De gestelde doelstellingen voor Delfland en partners zijn SMART geformuleerd en leveren een (directe) bijdrage aan de doelmatigheid van de waterketen.

Bevindingen

Vanuit het Bestuursakkoord Water volgt een drietal doelstellingen die, in het kader van het vergroten van de doelmatigheid in de waterketen, door de regionale samenwerkingsverbanden ingevuld moeten worden. Het gaat hierbij om kostenbesparing, het verbeteren van de kwaliteit en het verminderen van de kwetsbaarheid (3K's). De partners van NAD maken hier in de Bestuurlijke Overeenkomst Afvalwaterketen NAD (2013) afspraken over en benoemen: "De bestaande samenwerking in de afvalwaterketen te intensiveren met als ambitie de kostenstijging te beperken en tegelijkertijd waar mogelijk kwalitatieve 'waterwinst' te realiseren voor alle inwoners en bedrijven in de gemeenten en het beheersgebied". In ditzelfde document worden de doelen op de 3K's voor NAD geformuleerd:

- Kosten van de keten minder sterk laten stijgen: In het jaar 2020 wordt door NAD een gegarandeerd gezamenlijk resultaat bereikt van structureel €6,5 miljoen (peiljaar 2010) minder ten opzichte van de verwachte uitgaven in het Bestuursakkoord Water. Voorts bestaat de overtuiging binnen NAD, dat in de periode tot en met 2020 door stapsgewijze intensivering van samenwerking mogelijkheden voor optimalisatie ontstaan. Naast de resultaatsverplichting van €6,5 miljoen spreken we daarom een extra inspanningsverplichting van €3,5 miljoen af. Totaal beoogt NAD een structurele besparing van minimaal €10 miljoen minder meer in het jaar 2020.
- Kwaliteit van dienstverlening minimaal handhaven: Het kwaliteitsniveau van de afvalwaterketen in de verzorgingsgebieden is al jaren onveranderd hoog. De kwaliteit van de dienstverlening en de bedrijfszekerheid van de afvalwaterketen dienen minimaal op hetzelfde hoge niveau te blijven. De financiële besparingen in de afvalwaterketen mogen derhalve geen negatieve impact hebben op de kwaliteit van deze dienstverlening. Op regelmatige basis wordt er op nationale schaal benchmark-onderzoek uitgevoerd naar de prestaties en dienstverlening in de afvalwaterketen. Ondergetekenden hebben de ambitie om in het jaar 2020 voor onze verzorgingsgebieden qua doelmatigheid en efficiency van dienstverlening (de verhouding tussen kwaliteitsniveau en kosten) in de afvalwaterketen tot de top van Nederland te behoren.
- Kwetsbaarheid verminderen: De schaalgrootte van de dertien partners verschilt sterk en daarmee ook de kwetsbaarheid op het gebied van personeel, kennis, de mogelijkheden tot technische doorontwikkeling en de mate van afhankelijkheid van externe partijen. Alle partners onderkennen dat kwetsbaarheid in delen van de verschillende verzorgingsgebieden al een probleem is, of kan worden. NAD-partners ondersteunen elkaar bij vraagstukken op het gebied van kennis, personeel, uitvoering van werkzaamheden en technologische ontwikkelingen. Het is een gemeenschappelijke opdracht om elkaar te versterken waardoor kwetsbaarheid in de gehele regionale afvalwaterketen zal afnemen.

Voor wat betreft kosten geldt dat de doelstelling betrekking heeft op de gehele regio. De vermindering van de kosten is niet specifiek toebedeeld aan deelnemende partijen. Bij formulering van het doel was dan ook niet duidelijk waar de verminderde meerkosten zouden neerslaan. De verdeling daarin was niet uit te werken.

Voor het doel van kostenbesparing dient daarnaast opgemerkt te worden dat na verloop van tijd een extra ambitie is geformuleerd, die niet bestuurlijk vastgesteld is. Deze komt onder andere in het Monitoringsplan 2016-2020 doelen Netwerk Afvalwaterketen Delfland aan de orde. Bovenop de €10 miljoen minder meerkosten door de samenwerking, dient nog €21 miljoen bespaard te worden door de partners op eigen kracht.

Voor het doel omtrent kwaliteit wordt in de Uitvoeringsafspraken Afvalwaterketen Delfland de toevoeging gedaan dat dit gaat over de volgende aspecten: De mate waarin wij uitvoering geven aan onze kerntaken; Bedrijfszekerheid; Dienstverlening; Duurzaamheid/ voorkomen negatieve effecten op de omgeving. In een aantal documenten van NAD, waaronder het Strategisch Ketenplan, wordt naast de doelen voor de 3K's gesproken over doelen voor na 2020. Het gaat hierbij om doelen voor technologie, klimaat, financiën,

informatie en maatschappij en bestuur. Dit zijn echter geen doelen waar in het Uitvoeringsprogramma 2016-2018 inzet op wordt gepleegd of op gestuurd wordt. Dit vraagt nadere uitwerking door het transitieteam en vraagt aandacht in het volgende uitvoeringsprogramma (2019-2021). Onderwerpen als klimaatadaptatie kunnen hierin meegenomen worden.

Toetsing aan norm

De samenwerking van NAD kent gezamenlijke doelen. Delfland houdt er hierbij geen zelfstandige doelen op na. Het gaat om doelen op het gebied van de 3K's, waar vanuit de afspraken tussen Rijk en de koepels de focus op wordt gelegd. Voor het doel rondom kostenbesparing geldt dat deze vanaf de start (de Bestuurlijke Overeenkomst van NAD) specifiek, meetbaar en tijdgebonden geformuleerd is. Het gaat immers om een gezamenlijk overeengekomen besparingsbedrag dat in 2020 behaald dient te zijn. Hier valt op af te dingen dat nauwelijks nader is gespecificeerd op welke wijze (met welke inspanningen) en door wie deze besparing plaats dient te vinden.

De doelen voor kwaliteit en kwetsbaarheid zijn bij aanvang (de Bestuurlijke Overeenkomst) niet SMART geformuleerd. Deze zijn geconcretiseerd tot kwalitatieve verbeterdoelen; dezelfde of meer kwaliteit en minder kwetsbaar. Voor deze doelen, en die voor kosten, geldt dat er na een aantal jaren samenwerken een operationaliseringslag gemaakt is met het opstellen van kpi's. Hierdoor is vastgelegd wat het minimaal handhaven van kwaliteit en het verminderen van kwetsbaarheid zou moeten zijn. Hier dient echter wel een aantal kanttekeningen bij geplaatst te worden. Ten eerste zijn deze kpi's niet op bestuurlijk niveau afgestemd, waardoor het dus de vraag is of dit daadwerkelijk de gewenste invulling is van de doelen. Ten tweede, hieruit volgend, lijkt de invulling die nu gegeven is aan de doelen niet geheel overeen te komen met de kwalitatieve invulling uit de Bestuurlijke Overeenkomst. Zo wordt in de Bestuurlijke Overeenkomst gesproken van kwaliteit van de dienstverlening en bedrijfszekerheid, terwijl het doel kwaliteit (ook) kpi's kent voor wat betreft energierugwinning en hergebruik van grondstoffen. Het is daarmee onduidelijk hoe de relatie wordt gezien tussen een aantal van deze kpi's en de geformuleerde doelen.

8.3 De doelmatigheidswinsten

Deelvraag	Norm
Waar worden doelmatigheidswinsten voorzien (en wat is daar eventueel voor nodig, respectievelijk wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende beleidsmaatregelen?) en is kwantificering daarvan mogelijk?	Doelmatigheidswinsten zijn incidenteel en/of structureel van aard, betreffen exploitatie en/of investeringen en zijn kwantitatief te meten.

Bevindingen

Voor doelmatigheidswinsten kan het onderscheid gemaakt worden tussen doelmatigheidswinsten die werden voorzien voorafgaand/ in de beginjaren van de samenwerking en kansen voor doelmatigheidswinsten die in een later stadium van de samenwerking zijn ontstaan. Deze eerste zijn uitgebreid beschreven in het Regionaal Feitenonderzoek Delfland, waarbij onderscheid is te maken naar strategische, tactische en operationele kansen. In bijlage 4 is deze eerste inventarisatie van doelmatigheidswinsten weergegeven. Deze inventarisatie is door NAD bij de start van de samenwerking verder uitgewerkt, waarbij er twee sporen gezien werden (Uitvoeringsafspraken Afvalwaterketen Delfland):

- **Beleid, planvorming, innovatie en investeringen:** door kennis te koppelen, informatie te delen en onze plannen in het reguliere werkproces op elkaar af te stemmen is verdere systeemoptimalisatie mogelijk. De wijze van investeren, afschrijven en uitvoeren worden dan beoordeeld en getoetst aan gezamenlijke criteria. Vervolgens wordt een meerjarenplanning gemaakt en investeringen gaan met "minder meer" stijgen.

- Operationeel beheer: asset management is voor de afvalwaterketen een veelbelovende manier om het beheer van de keten verder te ontwikkelen. Het gaat hier om het totaal van het geïnvesteerd kapitaal doelmatiger te benutten. Door dit gezamenlijk te doen kan het toenemende risico van personele krapte en weglekkende kennis door vergrijzing worden beperkt terwijl prestaties gelijk kunnen blijven of zelfs worden verbeterd.

Deze sporen kennen (deels) een aantal opties tot concrete projecten, die uitgedrukt zijn in een menukaart (bijlage 5). Hierop konden de partners op basis van belang intekenen, waarmee de stap gemaakt is van voorziene doelmatigheidswinsten naar projecten.

Na enige jaren ervaring in de samenwerking van NAD, zijn met het opstellen van de Lange Termijnvisie nieuwe inzichten ontstaan in doelmatigheidswinst. Hieruit volgt onder meer dat NAD vooral samenwerkt op het gebied van beheer en onderhoud. Daar zijn besparingen in te realiseren, maar dit gaat om relatief kleine bedragen. Verdere doelmatigheid is te vinden door over de grenzen van de individuele organisaties heen te kijken en investeringsbeslissingen op elkaar af te stemmen. Zo kunnen in de toekomst investeringen worden bespaard of voorkomen. Dit kan gezien worden als een vorm van een gezamenlijk investeringsprogramma.

Daarnaast worden er beleidsmatig mogelijkheden gezien voor een verdienmodel voor afvalwaterverwerking. Water wordt nu vaak als afvalproduct en kostenpost gezien, maar door verbeterde technologieën en ketensluiting zal terugwinning van energie en grondstoffen geld kunnen opbrengen in de toekomst. Lozers van afvalwater zijn dan leveranciers van energie en grondstoffen.

Toetsing aan norm

Voor zowel de doelmatigheidswinsten die bij de start van de samenwerking werden gezien, als de doelmatigheidswinsten die na enige jaren samenwerking worden geconstateerd, geldt dat deze beperkt kwantitatief zijn gemaakt en (dus) te meten. De doelmatigheidswinsten vanuit de start van de samenwerking zijn (deels) vertaald naar projecten, maar slechts voor enkele projecten is een inschatting gegeven van de (kwantitatieve) bijdrage aan het doel kosten en daarmee van de doelmatigheidswinst. Voor de overige geziene doelmatigheidswinsten/projecten is een abstracte en kwalitatieve beschrijving gegeven. Dit geldt ook voor de later geconstateerde doelmatigheidswinsten, onder andere op het gebied van ketensluiting. Hier wordt 'slechts' gesproken van het op een gegeven moment kostenneutraal zijn van de waterketen.

Wij constateren dat de meeste maatregelen gericht op doelmatigheidswinsten betrekking hebben op exploitatie en beheer en onderhoud en in beperkte zin investeringen betreffen. De maatregelen ten aanzien van het eerste hebben een doelmatigheidswinst die structureel van aard kan zijn.

9 Hoe samenwerken in NAD?

9.1 De beleidsmaatregelen

Deelvraag	Norm
Welke beleidsmaatregelen zijn er door het NAD getroffen en welke staan nog op de rol?	Er zijn en/of worden activiteiten en werkzaamheden ondernomen die nodig zijn voor het halen van de doelen, hier zijn afspraken over gemaakt en er wordt regie op gevoerd.

Bevindingen

Vanuit de Bestuurlijke Overeenkomst volgt dat NAD projectmatig zal werken en dat een werkplanning opgesteld wordt met samenwerkingsprojecten, inclusief het beoogde resultaat. Een eerste slag hierin is gemaakt met het opstellen van genoemde menukaart, volgend uit de samenwerkingskansen, waarbij iedere partner op basis van het belang in kan tekenen op projecten. Hierbij geldt dus dat een (groot) deel van de projecten niet in volledige samenstelling uitgevoerd wordt. Na vijf jaar samenwerken op basis van deze menukaart zijn inmiddels twaalf projecten gestart (of staan op het punt van beginnen), waarvan een aantal ook al afgerond is. Bij de afgeronde projecten gaat het om:

- Langetermijnvisie NAD (alle partners): Visie met focus op ontwikkeling van afvalwaterketen naar een watercyclus die schoon water, energie en grondstoffen oplevert en die zich beweegt van een kostenmodel naar een opbrengstenmodel. Deze transitie vraagt tijd, nieuwe kennis en uitbreiding van strategische allianties. Dit project is in 2014 opgeleverd en vastgesteld.
- Strategisch Ketenplan (alle partners): Opvolgend aan de Langetermijnvisie, wordt hierin omschreven hoe de visie gerealiseerd dient te worden. Het Strategisch Ketenplan bevat doelen voor 2020, 2035 en 2050. Dit project is in 2015 opgeleverd en vastgesteld. Er is een transitieteam opgericht dat de focus op de lange termijn moet bewaken.
- Format voor verbreed Gemeentelijke Rioleringsplan (vGRP) (4 gemeenten en Delfland): Met het ontwikkelen van één uniform format kunnen nieuwe vGRP's van alle gemeenten gelijkgeschakeld worden. Dit zou een besparing van € 10.000 - € 15.000 per gemeente, exclusief de besparingen door kennisuitwisseling en daardoor betere investeringsbeslissingen, opleveren. Dit project is in 2015 opgeleverd.
- Real-time Control Delft (3 gemeenten): Om te voorkomen dat er bij gemaalstoringen bij hevige regenval in Delft rioolwater op straat komt te staan, zijn de gemeenten Lansingerland, Pijnacker-Nootdorp en Delft dit project gestart. Met de uitvoering van het project wordt verwacht jaarlijks € 20.000.- te besparen op de calamiteitenbestrijding in Delft. Eind 2015 zijn de benodigde maatregelen hiervoor uitgevoerd.

Naast de reeds afgeronde projecten is NAD gericht op een achttal lopende of nog te starten projecten (zie bijlage 6 voor deze projecten, de deelnemers en de doelen die de projecten beogen). Deze projecten maken onderdeel uit van het Uitvoeringsprogramma 2016-2018. Een nieuw uitvoeringsprogramma voor 2019 en verder dient in de loop van 2018 opgesteld te worden.

Naast deze projecten worden inspanningen verricht op het gebied van kennis en innovatie en de monitoring van doelen. Deze eerste kent drie aandachtspunten, namelijk het oppakken (naar aanleiding van geconstateerde noodzaak in de praktijk) van concrete kennisvragen en behoeften aan innovatie, het delen van kennis daar waar dat relevant lijkt en kennis vanuit andere samenwerkingsregio's van buiten naar binnen brengen.

Monitoring van de doelen vindt jaarlijks plaats. Hierop wordt onderstaand (resultaten van de samenwerking) uitgebreider ingegaan.

Toetsing aan norm

De projecten die worden ondernomen binnen NAD zijn geselecteerd uit een lijst met voorziene doelmatigheidswinsten bij de start van de samenwerking, waarbij de relatie is gelegd met de doelen voor de 3K's. Gesteld kan dus worden dat er activiteiten/projecten worden ondernomen die zouden moeten bijdragen aan het realiseren van de doelen. Of het realiseren van de doelen daadwerkelijk plaatsvindt door het ondernemen van de projecten is echter niet duidelijk. Dit door de abstracte formulering van (een deel van) de doelen en de kwalitatief geformuleerde bijdrage van de projecten aan de doelen. Deze projecten hebben hun basis in een meerjarenprogramma (het huidige programma beslaat de jaren 2016-2018), dat bestuurlijk vastgesteld is. Hiermee zijn er dus afspraken gemaakt over te ondernemen beleidsmaatregelen. Op dit programma en deze afspraken wordt regie gevoerd door een externe (in een onafhankelijke positie) programma-/ procesmanager. Deze heeft vooral een coördinerende en niet zozeer een regisserende rol en bevoegdheid en is voor de uitvoering van de projecten en het programma afhankelijk van de inzet vanuit de partners. Hiervan wordt benoemd dat beperkte personele capaciteit de samenwerking en de uitvoering van de projecten beperkt. Een oplossing hiervoor is vooralsnog niet gevonden, waarmee op dit moment nog niet gesproken kan worden van regie op het programma.

9.2 De aandacht voor rioolvreemd water

Deelvraag	Norm
Is er binnen NAD specifiek aandacht voor het terugdringen van rioolvreemd water? (Zo nee, waarom niet?)	Er zijn afspraken gemaakt over inzet op het terugdringen van rioolvreemd water en hier wordt regie op gevoerd.

Bevindingen

Het terugdringen van rioolvreemd water is binnen NAD onderwerp van gesprek. Zelfs voor de formele samenwerking was dit al een onderwerp, waarin partners (Vlaardingen en Schiedam) samen optrokken. Binnen NAD is er echter voor gekozen om er geen specifiek project voor op te richten. Het onderwerp staat daarmee niet formeel op de agenda en er wordt niet gestuurd op het nemen van maatregelen. Daar waar dit voor Delfland wel het geval is, is rioolvreemd water voor gemeenten doorgaans geen prioritair onderwerp. In de praktijk blijkt dan ook dat de partners elkaar moeizaam vinden bij het nemen van maatregelen om rioolvreemd water terug te dringen. Dit neemt niet weg dat NAD wel inzet op het vergroten van het inzicht in de hoeveelheid en de oorsprong van rioolvreemd water, als onderdeel van het doel kwaliteit. De hoeveelheid rioolvreemd water is dan ook een van de kpi's waarmee het doel kwaliteit gemonitord wordt. Het project 'Samen meten en monitoren de Groote Lucht' is erop gericht hier inzicht in te geven.

Toetsing aan norm

Rioolvreemd water krijgt geen specifieke aandacht binnen NAD in de zin dat er met beleidsmaatregelen gericht wordt op het terugdringen ervan. Er zijn geen afspraken gemaakt over beleidsmaatregelen van deze aard en hier wordt dus geen regie op gevoerd.

9.3 De kosten voor Delfland

Deelvraag	Norm
Wat zijn de jaarlijkse kosten voor Delfland voor deelname aan NAD en welke projecten zijn of worden door Delfland gefinancierd?	Er zijn afspraken gemaakt over de financiële bijdrage van Delfland aan de samenwerking en deze worden gemonitord.

Bevindingen

Bij de start van de formele samenwerking van NAD zijn afspraken gemaakt over de hoogte van het fonds waaruit algemene externe uitgaven worden bekostigd en welke verdeelsleutel onder de partners hiervoor wordt gehanteerd. Deze verdeelsleutel is gebaseerd op de inwoneraantallen van de partners. De verdeelsleutel geldt voor de loop van de overeenkomst. Daarnaast is afgesproken dat tweejaarlijks een herijking

plaatsvindt van het fonds. Op basis van deze afspraken heeft Delfland in 2014-2016 jaarlijks 18% bijgedragen aan de algemene externe kosten, wat neerkwam op €21.600,- (op een totaal van €120.000,-). Vanaf 2017 zal de bijdrage van Delfland €27.000,- zijn, aangezien de begroting van de algemene externe kosten, die jaarlijks door de Bestuurlijke Watertafel vastgesteld en door een ambtelijke werkgroep gemonitord wordt, gestegen is.

Uit dit algemene fonds worden uitgaven bekostigd waar alle partners baat bij hebben. Het gaat hierbij onder andere om de uitgaven ten aanzien van de procesmanager, de secretariële ondersteuning, de website en communicatie. Daarnaast worden hier projecten uit gefinancierd waar alle NAD-partners aan deelnemen (wat bij het merendeel van de projecten niet het geval is). Het gaat hierbij om onder andere de Langetermijnvisie en het Strategisch Ketenplan, die gezamenlijk circa €20.000,- kosten.

Voor de projecten waar niet alle partners aan deelnemen, geldt dat de deelnemende partners onderling een verdeelsleutel bepalen en dat deze dus een eigen financiering kennen. Hier wordt op programmaniveau niet op gestuurd en er bestaat op dit niveau ook geen inzicht in het totaal van deze kosten en de kosten per partner.

Aan een aantal van deze projecten neemt Delfland deel, waaronder 'Samen meten en monitoren de Grote Lucht'. Hiervoor volgt uit het Uitvoeringsprogramma 2016-2018 dat de totale kosten tot en met 2020 worden geraamd op € 468.000,-. Deze kosten maken onderdeel uit van de projectfinanciering OAS De Grote Lucht.

Voor de andere projecten waar Delfland aan deelneemt, geldt dat geen kosten worden voorzien (Onderhoud transportsysteem, Branchestandaard, OAS Harnaschpolder en Inzicht in kosten en financieringsmodellen). Voor de Energiescan geldt dat dit project voornamelijk alleen door de Gemeente Den Haag uitgevoerd is en het nog onduidelijk is of de andere partners dit project ook uit gaan voeren en of daar kosten bij komen kijken.

Toetsing aan norm

Er worden binnen NAD afspraken gemaakt over de financiële bijdrage van de partners aan de samenwerking. Voor wat betreft de algemene/externe kosten, worden deze afspraken op bestuurlijk niveau gemaakt en om de twee jaar herijkt. Hierop (op deze begroting) wordt gemonitord door de programma-/ procesmanager en voornamelijk heeft er geen overschrijding van budget plaatsgevonden. De kosten van projecten worden per geval vooraf afgestemd door de betrokken partners. Hierop wordt niet gemonitord op programmaniveau. Het is aan de opdrachtgever van het project en het projectteam om te zorgen dat het project binnen budget blijft.

9.4 De knelpunten in de samenwerking en sturingsmogelijkheden

Deelvraag	Norm
Welke knelpunten doen zich voor en welke mogelijkheden voor verbetering zijn te onderkennen binnen het samenwerkingsverband? Heeft Delfland voldoende instrumenten om op de samenwerking en de doelstellingen te sturen (en welke instrumenten blijken niet effectief)?	Knelpunten en mogelijkheden voor verbetering worden benoemd en besproken, sturingsinstrumenten voor Delfland zijn bekend en bruikbaar.

Bevindingen

Het verminderen van de kwetsbaarheid is uiteraard een van de doelen van NAD, maar het leveren van de benodigde capaciteit voor de samenwerking en de projecten is (vooral door kleinere gemeenten) tegelijk een van de grootste knelpunten. Bij de start van de samenwerking (Uitvoeringsafspraken Afvalwaterketen Delfland) werd al gezien dat het ontbreken van voldoende capaciteit de realisatie van de beoogde doelen

en resultaten zou kunnen beperken en dit blijkt een terugkerend thema voor NAD (Branchestandaard). Beperkte beschikbaarheid van capaciteit vertaalt zich direct in het tempo van de projecten en daarmee de voortgang van het programma. Het blijkt lastig om gemaakte afspraken na te komen en hierdoor bestaat een bepaalde vrijblijvendheid. Daarnaast uit de beperkte capaciteit zich in het dagelijks rioleringswerk, waar back-up bij uitval regelmatig ontbreekt. Ook de gemiddelde leeftijd van rioleurs, het vinden van goede nieuwe mensen en het laten meegroeien van mensen met de veranderende eisen in het rioolbeheer is een lastige opgave. Geconstateerd wordt dat de huidige samenwerking en de vorm waarin dit plaatsvindt, tegen de eigen grenzen aanloopt voor wat betreft capaciteit.

Voor wat betreft de sturing op dit vraagstuk geldt dat dit niet in gezamenlijkheid op managementniveau besproken wordt binnen NAD. Dit door het ontbreken van een structurele vertegenwoordiging van de managers bij NAD. Het onderwerp komt aan bod bij de Bestuurlijke Watertafel, maar geconstateerd wordt dat deze bestuurders hooguit urgentie kunnen creëren, maar niet gaan over de daadwerkelijke inzet.

Een tweede knelpunt in de samenwerking is het monitoren van de doelen en de daadwerkelijke voortgang van de samenwerking. Dit is overigens voor nagenoeg alle samenwerkingsregio's het geval. Voor het doel rondom kosten geldt dat de besparing die geboekt wordt door de verschillende partners van NAD, moeilijk en niet geheel toegewezen kan worden aan ondernomen inspanningen en projecten. Daarnaast is een precieze berekening van de besparing moeilijk inzichtelijk te maken, omdat besparingen meestal op lange termijn renderen. Dit terwijl de daarvoor benodigde investeringen veelal onderdeel uitmaken van (huidige) budgetten, regelingen et cetera.

Alle drie de doelen van de samenwerking worden inmiddels gemonitord op basis van kpi's, waarmee een nadere poging gedaan wordt de voortgang van de samenwerking te beschrijven. Hiervoor moet opgemerkt worden dat de kpi's niet bestuurlijk vastgesteld zijn en daarnaast dat de samenstelling nog aan verandering onderhevig kan zijn.

Een derde knelpunt, dat volgt uit de evaluatie van de Universiteit van Amsterdam in 2017, is dat er een mismatch/verschil bestaat tussen de huidige focus van de samenwerking en de intrinsieke motivatie en energie van de bij de samenwerkingsprojecten betrokken medewerkers. De huidige samenwerking is, vanuit het verleden, sterk gericht op realisatie van de drie geformuleerde doelen (en monitoring daarvan), terwijl er energie zit op het gebied van kennisdeling en capaciteit en daarnaast op (nieuwe) inhoudelijke thema's als klimaat. De lopende projecten lijken hier niet meer goed bij aan te sluiten. Hierdoor en door het gegeven dat de besparing is gehaald en deze urgentie er niet meer is, loopt de energie en het commitment terug.

Uit deze evaluatie volgt een aantal wenselijke interventies om op dit knelpunt te sturen. Zo dienen de belangen van de verschillende partners herijkt te worden; wat vinden we echt belangrijk en waar doen we het voor? De doelen die belangrijk gevonden worden, kunnen dan SMART gemaakt worden en daar kunnen projecten aan opgehangen worden. Het commitment en de energie voor de samenwerking zou hierdoor weer toe moeten nemen.

Toetsing aan norm

Gezien onder andere de uitgevoerde evaluatie naar het functioneren van de samenwerking (door de Universiteit van Amsterdam), heeft NAD aandacht voor knelpunten en het optimaliseren van de samenwerking. Door deze aandacht is een aantal knelpunten inzichtelijk geworden en gedeeld binnen de samenwerking. Voor het probleem rondom de beperkte capaciteit lijkt niet direct een oplossing bekend binnen NAD. Al dient hiervoor opgemerkt te worden dat dit ook (nagenoeg) niet besproken wordt op het niveau waar de oplossingen getroffen kunnen worden (managementlaag).

Voor de twee andere genoemde knelpunten geldt dat verbeterings- en sturingsmogelijkheden bekend zijn. Voor het monitoren van de doelen en daarmee de voortgang van de samenwerking, is een oplossing gevonden in het ontwikkelen van kpi's. Voor de mismatch tussen de huidige focus en de bestaande energie, is een aantal interventies bekend, waaronder het herijken van belangen en het SMART maken van doelen die hieruit volgen. Voor beide knelpunten en de verbeterings- en sturingsmogelijkheden daarbij, geldt echter dat deze vooral gekend zijn op ambtelijk niveau en op bestuurlijk niveau beperkt aan de orde komen. Bestuurlijke sturing hierop ontbreekt dan ook grotendeels.

9.5 De bestuurlijke betrokkenheid en informatievoorziening

Deelvraag	Norm
Hoe wordt het bestuur van Delfland betrokken bij de besluitvorming en geïnformeerd over de voortgang van de doelen en budgettaire ontwikkelingen met betrekking tot NAD?	Er is sprake van een formele en informele overlegstructuur met het bestuur van Delfland en er zijn afspraken over de rol van het bestuur bij besluitvorming en over de informatievoorziening.

Bevindingen

Vanuit de Bestuurlijke Overeenkomst volgt dat iedere partner, waar nodig, individueel verantwoording aflegt aan de eigen bestuurlijke gremia. Dit is in principe belegd bij de deelnemers aan de Bestuurlijke Watertafel. Er zijn binnen NAD dus geen nadere afspraken gemaakt over periodieke informatievoorziening aan de Verenigde Vergadering van Delfland of de gemeenteraden. De enige afspraak die gemaakt is binnen NAD over de betrokkenheid van algemene besturen is dat als er een besluit genomen dient te worden in de VV en de gemeenteraden, deze allen (minimaal) dezelfde informatie krijgen. Dit was bijvoorbeeld het geval rondom de toetreding van de waterbedrijven Evides en Dunea, waar vanuit NAD een bestuurlijke memo voor is opgesteld die door de individuele organisaties eventueel nog naar wens aan te passen was.

Voor de Verenigde Vergadering van Delfland geldt dat deze in ieder geval betrokken is op het moment dat er een besluit genomen dient te worden dat betrekking heeft op de taken van Delfland. Dit is tot op heden een aantal keer gebeurd; bepalen positie en koers voor de samenwerking door het vaststellen van concrete uitgangspunten voor inhoud, governance en financiën (2012), vaststellen Bestuurlijke Overeenkomst NAD (2013), vaststellen Lange termijnvisie (2014) en vaststellen Strategisch Ketenplan (2015). Voor deze momenten geldt overigens dat de daadwerkelijke keuzeruimte voor de Verenigde Vergadering beperkt was.

Daarnaast is de Verenigde Vergadering op een aantal momenten uitgebreider meegenomen in de samenwerking; presentatie samenwerking afvalwaterketen en rondetafelgesprekken over NAD, OAS De Grote Lucht en RoSA (2016), excursie projecten in NAD verband (2017) en uitleg over begrippen en situatie in Delfland met betrekking tot de afvalwaterketen (2017).

Naast deze momenten wordt de Verenigde Vergadering incidenteel geïnformeerd over de voortgang van NAD. Het gaat hierbij vooral om de projecten waar Delfland direct bij betrokken is en de kostenontwikkeling, bijvoorbeeld naar aanleiding van de behandeling van het jaarverslag van Delfland. Dit levert op zo'n moment niet of nauwelijks vragen op over de NAD vanuit de Verenigde Vergadering. Opgemerkt wordt dat het lastig is om de Verenigde Vergadering meer structureel te informeren en te betrekken, vooral omdat een concrete aanleiding en concrete resultaten hiervoor niet herkend worden. De verwachting is dat dit voor de gemeenteraden een nog lastigere opgave is, aangezien de waterketen binnen gemeenten beperkte urgentie kent en de meeste wethouders binnen NAD in mindere mate betrokken zijn dan de portefeuillehouder vanuit Delfland.

Rondom de betrokkenheid van de Verenigde Vergadering is het de vraag welk beeld zij heeft van NAD (de rol en invloed van Delfland en de inhoudelijke scope van de samenwerking) en in hoeverre dat beeld realistisch is. Bemerkt wordt dat de Verenigde Vergadering verwacht dat Delfland de spin in het web van de samenwerking is, terwijl Delfland een van de vijftien partners is en in belangrijke mate afhankelijk is

van gemeenten. Delfland is ook niet bij alle initiatieven en projecten in de samenwerking betrokken en er vindt dus ook samenwerking plaats buiten Delfland om. Delfland heeft dus een beperkte rol in de samenwerking en kan daar beperkt invloed op uitoefenen.

Overigens is het vergroten van de betrokkenheid van de algemene besturen in het algemeen en de Verenigde Vergadering van Delfland in het bijzonder, een streven geweest van respectievelijk NAD en Delfland. Zo wordt met het Uitvoeringsprogramma NAD 2016-2018 beoogd om de communicatie te verbeteren waardoor de betrokkenheid van het netwerk (onder andere bestuurders) kan groeien. Dit verhaal kan beter gefaciliteerd worden met bijvoorbeeld standaardpresentaties. Binnen Delfland is gestreefd de VV meer informatief mee te nemen, maar dit komt in de praktijk moeizaam van de grond en heeft vaak geen hoge plaats op de agenda.

Toetsing aan norm

Er zijn binnen Delfland geen specifieke afspraken gemaakt over (structurele) informatievoorziening van de VV over NAD. Er zijn geen periodiek terugkerende momenten benoemd, aan de hand waarvan de VV geïnformeerd wordt over de stand van zaken. Het aantal keer dat de VV zich besluitvormend heeft moeten buigen over NAD is ook beperkt en daarnaast alweer enige jaren geleden. Over deze besluitvormende betrokkenheid bestaan overigens wel afspraken. Daar waar het besluit betrekking heeft op de taken van Delfland, dient dit aan de VV voorgelegd te worden. Het gevolg van deze niet structurele informatievoorziening en betrokkenheid, is dat NAD incidenteel aan de orde komt in de VV. Het beeld dat de VV heeft over de invloed van Delfland op de samenwerking en de scope van de samenwerking, lijkt groter te zijn dan het in werkelijkheid (georganiseerd) is.

10 De opbrengsten van NAD

10.1 De resultaten

Deelvraag	Norm
In hoeverre is er zicht op het realiseren van de doelstellingen die voor NAD zijn geformuleerd? Wat heeft de samenwerking binnen NAD inmiddels opgeleverd voor Delfland en in hoeverre is dit kwantificeerbaar?	Doelstellingen zijn door een SMART formulering kwantitatief meetbaar qua voortgang en worden periodiek gemonitord.

Bevindingen

Voor deze deelvraag wordt eerst ingegaan op de doelmonitoring en de meest recente resultaten hiervan. Vervolgens wordt ingegaan op de monitoring van de projecten en de resultaten daarvan. Voorafgaand dient benoemd te worden dat onderstaand de focus ligt op de voortgang van de 3K's en de projecten. Dit aangezien dit de doelen en inspanningen van NAD zijn. Los daarvan kan meegegeven worden dat de uitkomsten van de samenwerking niet alleen maar gevat kunnen worden door te kijken naar doelen en inspanningen. Immers, voorafgaand aan de samenwerking was de relatie tussen Delfland en inliggende gemeenten en tussen gemeenten onderling, vrij moeizaam. Er was nauwelijks contact op ambtelijk niveau en men kende elkaar onvoldoende. Startend vanuit een situatie waarin het contact tussen de partners beperkt was, is de samenwerking een leerproces geweest. De eerste jaren van de samenwerking waren dan ook voor een belangrijk deel gericht op het leren kennen van elkaar en het bouwen aan vertrouwen. Al was dit geen doel op zich, waren er geen projecten op gericht en is dit weinig kwantificeerbaar, kan dit als een uitkomst van de samenwerking in NAD gezien worden.

Monitoring en voortgang van de 3K's

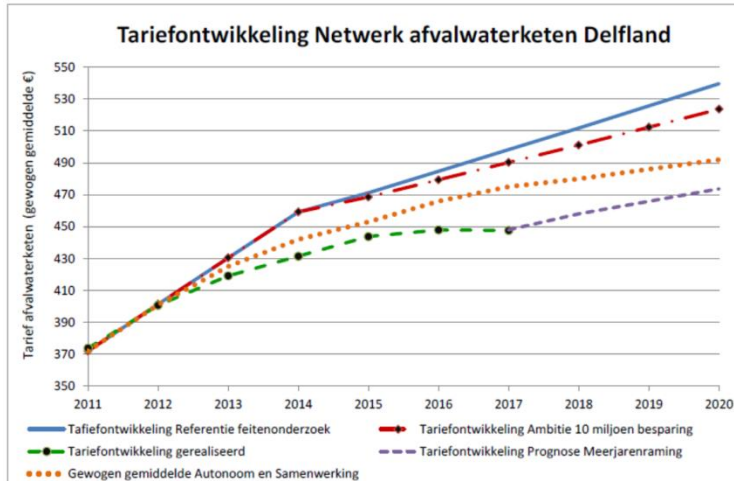
Eind 2017 is een eerste keer volledig invulling gegeven aan het monitoren van de drie doelen van NAD, waarmee een poging is gedaan de voortgang van NAD te kwantificeren (Monitoring doelen Netwerk (afval)waterketen Delfland Periode 2015 – 2017). In principe zal monitoring op deze wijze jaarlijks plaatsvinden. Dit aan de hand van een aantal kpi's voor ieder doel, waarbij het jaar 2015 als uitgangssituatie geldt (Monitoringsplan 2016-2020). Hierbij dient opgemerkt te worden dat deze kpi's op ambtelijk niveau zijn afgestemd, waarbij geen besluitvorming plaats heeft gevonden op bestuurlijk niveau. De huidige kpi's zijn ook niet 'in beton gegoten', aangezien deze eerste monitoring als leermoment geldt. In 2018 wordt deze tegen het licht gehouden en wordt bepaald of deze aanpassingen vraagt, zowel qua inhoud als proces. Dit laatste omdat het invullen in 2017 met veel pijn en moeite is gedaan en bij verschillende partners weinig aandacht had.

Het doel omtrent kostenbesparing (€10 miljoen minder meerkosten vanaf 2020 door samenwerking en €21 miljoen minder op eigen kracht) is vertaald in 3 kpi's:

- 1 € 10 miljoen gezamenlijke minder-meerkosten;
- 2 € 21 miljoen minder-meerkosten op eigen kracht;
- 3 Riool- en zuiveringsheffingen.

Zie bijlage 7 voor de geformuleerde streefbeelden bij deze kpi's en in hoeverre de kpi gerealiseerd is. Uit deze monitoringsronde wordt geconcludeerd dat aan kpi 3 voldaan wordt. Voor deze kpi is ook een doorkijk gegeven naar 2020 (figuur 1). Hieruit volgt dat de verwachting is dat de hoogte van de heffingen in 2020 ruim onder het ten doel gestelde maximumbedrag blijft. Op basis van het verschil tussen de daadwerkelijke heffing in 2017 (€448) en de verwachte heffing in 2017 zonder samenwerking uit het Feitenonderzoek (€499) (verschil x aantal heffingseenheden), wordt in de memo bij deze doelmonitoring geconcludeerd dat er een besparing van €31 miljoen gerealiseerd is en dat daarmee aan het doel voor

wat betreft kostenbesparing voldaan wordt. Deze conclusie volgt echter niet uit kpi's 1 en 2 en dat is te verklaren doordat er onvoldoende inzicht bestaat in waar de besparing precies aan toe te schrijven is. Van onderaf, via de projecten, kan slechts voor een beperkt deel bepaald worden wat de samenwerking bijgedragen heeft aan de kostenbesparing. Ook omdat bij de ten doel gestelde besparing vooraf geen koppeling is gemaakt met de projecten. Naar aanleiding van deze monitor wordt dan door NAD ook geadviseerd om nader financieel onderzoek in te stellen, als de behoefte bestaat om de gerealiseerde besparingen precies aan te kunnen wijzen.

Figuur 10.1 Tariefontwikkeling Netwerk Afvalwaterketen Delfland (Memo Monitoring doelen Netwerk (afval)waterketen Delfland Periode 2015 – 2017).

Het doel omtrent kwaliteit (gelijk of beter) is vertaald in 10 kpi's. Zie hiervoor en voor de streefbeelden en de voortgang per kpi, bijlage 7. Geconcludeerd kan worden dat een aantal kpi's nog niet op voldoende niveau zit; gemaalstoringen, kleine milieu-incidenten en knelpunten water- en stankoverlast. Dit vraagt tot 2020 dus nog inzet. Een tweede aandachtspunt is dat er nog onvoldoende zicht is op de effecten van klimaatontwikkeling op de kwaliteit.

Het doel omtrent kwetsbaarheid (verminderen) is vertaald in 3 kpi's. Zie hiervoor en voor de streefbeelden en de voortgang per kpi, bijlage 7. Geconcludeerd kan worden dat Kwetsbaarheid een probleem is en er beperkt voortgang gerealiseerd wordt op het doel. Er is een personeelstekort van ruim 10% ten opzichte van de in de vGRP's vastgestelde benodigde formatie. Ook met de back-up voor sleutelfuncties is het niet goed gesteld. Diverse gemeenten ervaren dat als een operationeel medewerker of beleidsmedewerker uitvalt, kennis verloren gaat en vanuit de arbeidsmarkt moeilijk op te vangen is.

De uitgevoerde Branchestandaard geeft naast de monitor, waarvan de kpi's voor kwetsbaarheid deels volgen uit de Branchestandaard, inzicht in de huidige stand van zaken voor wat betreft kwetsbaarheid. Naar aanleiding van de Branchestandaard wordt geconcludeerd dat de ontwikkeling naar regie-gemeenten, in combinatie met de dagelijkse werkdruk en het gebrek aan tijd om inhoudelijke kennis op peil te houden, ertoe lijkt te leiden dat het kennisniveau op specifieke kennisgebieden onder het basisniveau uitkomt. Ook de ontwikkeling van competenties die belangrijk zijn voor het uitvoeren van de gemeentelijke watertaken vraagt van de medewerkers tijd en ruimte, die maar beperkt beschikbaar zijn. Naast de monitoring die NAD zelf uitvoert, volgens bovenstaande methode, wordt NAD jaarlijks gevraagd om de voortgang te rapporteren aan de koepels en het Rijk aan de hand van de BAW-monitor. In 2018 heeft Delfland hiervoor het volgende gerapporteerd:

- Kosten: 107% gerealiseerd ten aanzien van besparingsambitie voor 2020. Hierbij wordt de opmerking gemaakt dat in 2020 minimaal 100% van de ambitie gehaald zal worden, maar het nog te vroeg is om te kunnen zeggen of de voorsprong op de ambitie (7%) vastgehouden wordt.
- Kwetsbaarheid: 40% van de ambitie gerealiseerd. Hierbij wordt verwezen naar de uitkomsten van de branchestandaard en geconcludeerd dat er heel wat werk te verrichten is.
- Kwaliteit: 75% van de ambitie is gerealiseerd. Hierbij wordt verwezen naar gerealiseerde projecten en de georganiseerde kennis- en netwerkbijeenkomsten.

Resultaten NAD-projecten

Met het monitoren van de doelen voor de 3K's kan de voortgang van de doelrealisatie en daarmee de samenwerking inzichtelijk worden. De projecten die NAD onderneemt zouden een bijdrage moeten leveren aan de realisatie van deze doelen en daarom is het van belang om hiervan de resultaten te monitoren. Uit de Uitvoeringsafspraken Afvalwaterketen Delfland volgt ook dit streven; per project zouden daartoe resultaten en mijlpalen benoemd worden en in een voortgangsrapportage kan op basis daarvan worden aangegeven hoe ver de voortgang van de verschillende projecten is. In de huidige samenwerking worden de projecten echter niet eenduidig gemonitord. Aangezien per project door de partners wordt besloten al dan niet deel te nemen, kent ieder project een andere samenstelling en opdrachtgever. Daarmee verschilt het per project of en hoe monitoring plaatsvindt. Hierdoor is er geen monitoring op het niveau van het programma en kan er tijdens de uitvoering van een project niet op doelrealisatie gestuurd worden. Voor de projecten is (vooral kwalitatief) beschreven welke bijdrage ze leveren aan de doelen. In hoeverre de projecten daadwerkelijk bijdragen aan de doelen is door het ontbreken van een eenduidige monitor dus niet bekend voor NAD.

Voor een aantal van de reeds afgeronde projecten is meegegeven wat deze hebben opgeleverd (overigens is het onbekend in hoeverre afgeronde projecten geëvalueerd worden binnen NAD). Zo wordt voor de Langetermijnvisie (Uitvoeringsprogramma Netwerk Afvalwaterketen Delfland) benoemd dat bijgedragen is aan twee doelen. Aangezien niet alle partijen in staat zijn om voor zichzelf een Langetermijnvisie op te stellen, wordt een slag gemaakt in de kwaliteit. Door dit gezamenlijk en dus eenmalig te doen, wordt bespaard op kosten.

Met het opstellen van het vGRP format wordt op de kosten voor het maken van een nieuw vGRP bespaard, zo'n €10.000,- tot € 15.000,- per individuele gemeente. Werken met één uniform vGRP bespaart ook beoordelingstijd voor Delfland en daardoor kosten.

Het project Real Time Control Delft zorgt voor een jaarlijkse besparing van € 20.000,-, doordat het geavanceerde automatiseringssysteem menselijk handelen overneemt, waardoor beheersmaatregelen automatisch in gang gezet worden. De imagoschade die ermee wordt afgewend, doordat water op straat wordt voorkomen, is niet in geld uit te drukken.

Toetsing aan norm

Geconstateerd is al dat de doelen van NAD (kwaliteit en kwetsbaarheid) in eerste instantie niet SMART geformuleerd zijn en het daarmee moeilijk uit te drukken is in welke mate deze gerealiseerd zijn. Hier is een oplossing voor gezocht in de vorm van kpi's, waarmee jaarlijks gemonitord kan worden. Dit maakt de doelen weliswaar meetbaar, maar het is de vraag, zoals eerder benoemd, of deze kpi's het juiste inzicht geven en daarmee dekkend zijn voor de doelen. Deze vraag wordt ook binnen NAD zelf erkend, aangezien deze monitoring als leerproces wordt gezien en tegen het licht gehouden zal worden.

Ook vanuit de resultaten van de opgeleverde en nog lopende projecten volgt weinig kwantitatief inzicht in de realisatie van de drie doelen van de samenwerking. Dit doordat de bijdrage van de projecten aan de doelen in de meeste gevallen kwalitatief omschreven is. Hierdoor is het een op een linken van de resultaten van de projecten aan de mate waarin de doelen gerealiseerd zijn niet mogelijk. De vraag die

hiermee bijvoorbeeld rijst is, in hoeverre de projecten van NAD bijgedragen hebben aan de opgegeven 107% kostenbesparing.

Door bovenstaande is het op dit moment (nog) niet mogelijk om eenduidig en onderbouwd uitspraken te doen over de realisatie van de drie doelen van NAD en daarmee hetgeen de samenwerking tot nu toe (kwantitatief) opgeleverd heeft.

10.2 Toekomstige ontwikkelingen

Deelvraag	Norm
Is NAD uitgerust om de toekomstige ontwikkelingen (zoals het sluiten van de waterketen) te faciliteren? (En zo ja middels welke middelen en instrumenten?)	Er is sprake van een (overleg)structuur en cultuur waarin nieuwe ontwikkelingen geagendeerd worden en opvolging kunnen krijgen.

Bevindingen

Voor wat betreft oog voor innovatie en toekomstige ontwikkelingen, moest NAD van ver komen. Bij de start van de samenwerking maakten gemeenten en Delfland zelfstandig keuzes om aan een innovatieproject of onderzoek mee te doen (Uitvoeringsafspraken Afvalwaterketen Delfland). Deze keuzes waren vaak ad hoc en slechts beperkt gedreven vanuit een heldere visie en strategie. De effecten van mogelijke toekomstige ontwikkelingen en mogelijke maatregelen zijn vaak nog onvoldoende onderzocht.

Met het opstellen van de Lange Termijnvisie legt NAD de focus op toekomstige ontwikkelingen, zoals klimaat, technologische ontwikkelingen en het sluiten van de waterketen. Hierbij wordt onder andere benoemd dat de afvalwaterketen ontwikkeld wordt richting een watercyclus (alle processen binnen de keten worden circulair gemaakt), waarbij alle partijen het fysieke systeem centraal stellen. Eindproducten worden nuttig toegepast, hergebruikt of zo gemaakt dat ze waarde toevoegen aan het systeem.

Dit betekent dat samenwerking van de afvalwaterketen met drinkwaterbedrijven, energiebedrijven en de grondstoffenmarkt in de toekomst een logische keuze is. Er wordt ruimte en flexibiliteit geboden aan vaak kleinschalige, particuliere initiatieven om lokaal kringlopen te sluiten, technieken uit te proberen en kennis en ervaring op te doen. Om de transitie te maken van afvalwaterketen naar watercyclus is samenwerking met en participatie van de innovators en koplopers belangrijk. Om de innovatie en creativiteit, maar ook om draagvlak te creëren en technieken uit te proberen en te demonstreren.

NAD geeft met de Lange Termijnvisie dus uitgebreid invulling aan ambities voor wat betreft toekomstige ontwikkelingen, waaronder het sluiten van de waterketen. In het Strategisch Ketenplan vindt verdere doorwerking hiervan plaats. Beseft wordt dat deze visie verankerd moet worden in de totale bedrijfsvoering van de partners en hun beleidsplannen. Het Waterbeheerplan 2016-2021 van Delfland komt bijvoorbeeld overeen met de beschreven langetermijnvisie en strategie. Daarnaast moeten visie en strategie richting geven aan de vGRP's van gemeenten.

Om de focus en ambitie uit de Lange Termijnvisie levend te houden binnen NAD, is een transitieteam opgericht. De beoogde transitie, van afvalwaterketen naar watercyclus en van kostenmodel naar verdienmodel, is zo ambitieus, dat deze aandacht moet blijven krijgen en niet ondergesneeuwd mag raken in de dagelijkse projecten. Het transitieteam dient hierbij 'buiten' met 'binnen' te verbinden, nieuwe kennis in te brengen, strategische allianties voor te bereiden en input uit voorbeeldprojecten te vertalen naar de praktijk van NAD. Het kernteam draagt zorg voor een concrete opdracht aan het transitieteam, zodat inspiratie verbonden blijft met verankering in de werkpraktijk.

Ondanks bovengenoemde aandacht en structuur, volgt uit de evaluatie van de Universiteit van Amsterdam, zoals ook al eerder aangehaald, dat er een mismatch bestaat tussen de bestaande focus en de energie en intrinsieke motivatie binnen de samenwerking. Toekomstige ontwikkelingen, zoals klimaat, komen beperkt aan de orde en zijn geen onderdeel van het programma (tot en met 2018). Op de lange

termijndoelen die volgen uit de visie, wordt nog niet gestuurd en deze hebben nog geen plaats naast de 3K's. Gezien wordt dat het nieuw op te stellen programma (2019 en verder) hier mogelijkheden voor biedt.

Toetsing aan norm

Met het opstellen van de Lange Termijnvisie en het Strategisch Ketenplan en het oprichten van een transitieteam, heeft NAD meer dan alleen aandacht voor de korte termijn en de dagelijkse werkzaamheden. Het spreekt zich uit over toekomstige ontwikkelingen, zoals het sluiten van de waterketen, en heeft hier beelden bij. Er is, en dat blijkt ook uit de evaluatie van de Universiteit van Amsterdam, een cultuur waar energie zit op deze ontwikkelingen. Ondanks het oprichten van het transitieteam, blijft het echter grotendeels bij cultuur. De huidige structuur en de doelen, het programma en de projecten, zijn vooral gericht op de kortere termijn (2020), waarbij nieuwe ontwikkelingen nog weinig aandacht krijgen. De Lange Termijnvisie en het Strategisch Ketenplan en de nieuwe ontwikkelingen die hierin geagendeerd worden, krijgen in die zin nog weinig opvolging in de samenwerking van NAD.

10.3 Succesvolle voorbeelden

Deelvraag	Norm
Zijn er voorbeelden van succesvolle samenwerkingsverbanden voor de reductie van de kosten van de inzameling van het afvalwater en/of de kosten van afvalwaterzuivering (zo ja, hoe zien deze samenwerkingsverbanden eruit, welke afspraken zijn hier gemaakt, wat is de effectiviteit van die afspraken en welke lessen kunnen uit die samenwerkingsverbanden worden getrokken?)?	Uit de landelijke monitor BAW volgen voorbeelden van samenwerkingsverbanden met meer succes dan NAD.

Bevindingen

Vanaf de Visitatiecommissie Waterketen onder leiding van mevrouw Peijs in 2014, wordt de voortgang van de samenwerkende regio's in de waterketen jaarlijks gemonitord. Dit aan de hand van een standaardformat, waarin de regio's de eigen voortgang op de 3K's beoordelen. De laatste openbaar gemaakte resultaten dateren van 2017. NAD gaf hierbij aan circa 70% van de besparingsopgave te hebben gerealiseerd (in de monitor van 2018 is dat circa 107%). In vergelijking met andere regio's is dit vrij gemiddeld, al waren er ook in 2017 al regio's die aangaven meer dan de besparingsopgave te hebben gerealiseerd. Dit zijn om twee redenen echter niet per definitie regio's waar NAD wat dit betreft van kan leren. Ten eerste zegt het niks over de ambitie van een regio, die beduidend lager kan zijn dan die van NAD. Ten tweede gaat het om een zelfbeoordeling aan de hand van een ondoorzichtige methode om de kostenontwikkeling inzichtelijk te maken. Het is dus relatief makkelijk en aantrekkelijk om de eigen regio hier goed op te laten scoren.

Waar NAD vooral baat bij heeft, zijn succesvolle voorbeelden van regio's met een positieve kostenontwikkeling die dit ook daadwerkelijk kunnen onderbouwen. Zoals uit voorgaande al bleek, lukt het NAD niet om een op een te herleiden waar de kostenbesparing vandaan komt en in hoeverre de samenwerking (onder andere door ondernomen projecten) daar een bijdrage aan levert. Regio's die dit wel kunnen, zouden als voorbeeld kunnen dienen. Navraag bij betrokkenen en deskundigen (onder andere bij VNG, UvW, het landelijke Kernteam Waterketen, leden van de Visitatiecommissie en ambtelijke trekkers van regio's) en een analyse van beschikbare informatie, leert echter dat dit een knelpunt is voor alle samenwerkingsregio's in de waterketen. Er is, voor zover beschikbare informatie inzichtelijk maakt, geen regio die door middel van gedegen en frequent monitoren de opgegeven kostenrealisatie een op een kan herleiden naar projecten en andere beleidsmaatregelen. In die zin loopt NAD dus tegen een bekend knelpunt aan. Dit betekent echter niet dat er niks valt te leren van andere samenwerkingsregio's op dit gebied.

Het verst lijkt de Zeeuwse samenwerking SAZ+ te zijn. SAZ+ werkt op basis van vier bestuurlijk vastgestelde programmalijnen (van vervangen naar verbeteren, aanpak rioolvreemd water, duurzaam zuiveren en operationeel samenwerken), waarvoor ze bij de start van de samenwerking een besparingsopgave (€ X miljoen) hebben geformuleerd. SAZ+ is dus één stap concreter dan NAD, doordat ze de besparingsopgave kunnen richten en daar ook (bestuurlijk) op kunnen sturen. Het gaat hierbij echter nog steeds om een inschatting, die in de loop van de samenwerking niet voor elke programmalijn haalbaar blijkt. Daarnaast gaat de concretisering van SAZ+ dus ook niet zover dat binnen de programmalijnen op projectniveau de besparingsopgave is uitgewerkt. Ook in deze regio is de gerealiseerde besparing dus niet een op een toe te wijzen aan de ondernomen projecten.

Naast de concretisering van de besparingsopgave in programmalijnen, valt bij SAZ+ de aandacht voor de monitoring van de kostenbesparing op. Het heeft een speciale werkgroep 'Monitoren kostenontwikkeling SAZ+' die voortdurend de kostenontwikkeling volgt en analyseert. Van daaruit worden eventueel benodigde bijsturingen richting (bestuurlijke) regiegroep voorgesteld. Dit doen ze aan de hand van een zelf ontwikkelde, vrij uitgebreide en bestuurlijk vastgestelde monitor. Kostenontwikkeling van de verschillende partners wordt op basis van de jaarrekeningen van de partners inzichtelijk gemaakt en gesplitst in een groot aantal posten (meer dan de landelijke monitor BAW). Hierdoor is een groot aantal analyses te maken en binnen de bedrijfsvoering van de verschillende partners wel de kostenbesparing toe te wijzen.

Geconcludeerd kan worden dat SAZ+ een voorbeeld voor NAD kan zijn voor wat betreft concretisering van de besparingsopgave, bestuurlijke sturing daarop en monitoring daarvan (qua diepgang en bestuurlijke betrokkenheid).

Toetsing aan norm

Uit de landelijke BAW monitor en nader onderzoek, volgt dat er regio's zijn die verder zijn dan NAD voor wat betreft realisatie van hun kostenbesparing. Of deze regio's meer succes hebben met het realiseren van kostenbesparing door samenwerking is echter een andere vraag. Een vraag die niet te beantwoorden is op basis van beschikbare informatie. NAD zal het wat dit betreft dan ook moeten doen met de lessen op onderdelen die geleerd kunnen worden van andere regio's voor wat betreft verdere concretisering van de kostenbesparing, de wijze waarop dit gemonitord kan worden en de wijze waarop bestuurlijke sturing op doelrealisatie plaatsvindt.

11 Conclusies

11.1 Waarom werken we samen?

Het vertrekpunt voor de samenwerking van NAD is het Bestuursakkoord Water en de afspraken die daarmee gemaakt zijn tussen Rijk en de koepels. Er gold een landelijke verplichting samenwerking op te starten teneinde de doelmatigheid in de waterketen te vergroten. Deze verplichting sloot echter wel aan bij de geconstateerde situatie, opgaven en beoogde doelmatigheidswinsten in het beheergebied van Delfland. Met deze samenwerking werd en wordt gewerkt aan drie doelen; kostenbesparing, kwaliteitsverbetering en het verminderen van kwetsbaarheid. Gedurende de samenwerking is aandacht ontstaan op het gebied van onder andere klimaat en het sluiten van de waterketen. Dit zijn nog geen formele doelen van NAD en hier wordt nog niet aan gewerkt in het huidige programma.

De projecten binnen de samenwerking zijn niet gericht op het terugdringen van rioolvreemd water. Rioolvreemd water is wel regelmatig onderwerp van gesprek tussen Delfland en gemeenten en er vindt monitoring plaats van de hoeveelheid en oorsprong van rioolvreemd water.

11.2 Hoe werken we samen?

De samenwerking van NAD is vooral een ambtelijke samenwerking. De managementlaag is niet structureel aangesloten en op bestuurlijk niveau is NAD een onderdeel van de regionale Bestuurlijke Watertafel. De samenwerking vindt plaats op basis van projecten. Samenwerkingspartners kunnen per project intekenen om deel te nemen. Dat vindt in de samenwerking maar beperkt plaats met alle partijen. Een groot deel van de projecten wordt door en met enkele van de samenwerkende partners uitgevoerd en zijn divers qua samenstelling. De projecten kennen een eigen opdrachtgever en worden op verschillende wijze gemonitord. Sturing op programmaniveau ontbreekt. De programma-/ procesmanager heeft vooral een coördinerende rol.

De maatregelen (projecten) zijn voornamelijk gericht op exploitatie en beheer en onderhoud en niet of nauwelijks op investeringen. Door deze maatregelen zijn besparingen te realiseren, maar dit gaat om relatief kleine bedragen. Verdere doelmatigheid is te vinden door over de grenzen van de individuele organisaties heen te kijken en investeringsbeslissingen op elkaar af te stemmen.

Beperkte capaciteit blijft een knelpunt in de samenwerking. Naast dat het voor individuele partners problemen geeft in onder andere de continuïteit, leidt het ook tot vertraging binnen de samenwerkingsprojecten. Geconstateerd wordt dat de huidige samenwerking en de vorm waarin dit plaatsvindt, tegen de eigen grenzen aanloopt voor wat betreft capaciteit.

Daarnaast bestaat er een mismatch tussen de huidige focus van de samenwerking en de intrinsieke motivatie, die gericht is op kennisuitwisseling en op nieuwe uitdagende thema's zoals omgaan met klimaatverandering. Hierdoor en door de reeds gerealiseerde besparing, loopt de energie en het commitment voor de samenwerking terug. Doordat de samenwerking voornamelijk ambtelijk is, ontbreekt bestuurlijke sturing hier nog grotendeels.

Tot slot merken wij op dat de kosten die gemaakt worden voor de samenwerking (waaronder €27.000,- proceskosten) relatief beperkt zijn. En zeker niet onevenredig groot ten opzichte van de totaal beoogde kostenbesparing (€10 miljoen door samenwerking, €31 miljoen in totaal).

11.3 Wat levert de samenwerking op?

Behalve aan de doelen van de samenwerking, draagt de samenwerking veel bij aan de relatie en de verhoudingen tussen de partners. Voordat de samenwerking formeel van start ging, was er beperkt contact op ambtelijk niveau en kende men elkaar onvoldoende. De eerste jaren van de samenwerking

waren voor een belangrijk deel gericht op het leren kennen van elkaar en het bouwen aan vertrouwen. Dit is een moeilijk te kwantificeren resultaat, maar wel een belangrijk gevolg van de samenwerking.

Op basis van de hoogte van de riool- en zuiveringsheffing in 2020, wordt binnen NAD de conclusie getrokken dat de besparingsopgave van in totaal €31 miljoen behaald is. In de herkomst van deze besparing is echter onvoldoende inzicht gegeven, waardoor niet bepaald kan worden in welke mate de samenwerking hieraan bijgedragen heeft. Van onderaf, via de samenwerkingsprojecten, kan dit slechts voor een beperkt deel van de projecten verklaard worden en daarom is de hoogte van het bespaarde bedrag niet te koppelen aan de ondernomen maatregelen van NAD. Binnen NAD wordt dan ook geconcludeerd dat nader financieel onderzoek nodig is om de gerealiseerde besparingen precies aan te kunnen wijzen.

De doelen van NAD voor wat betreft kwaliteit en kwetsbaarheid zijn bij aanvang van de samenwerking niet SMART geformuleerd. Hier is een oplossing voor gezocht in de vorm van kpi's, waarmee jaarlijks gemonitord wordt. Dit maakt deze doelen weliswaar meetbaar, maar wij plaatsen kanttekeningen bij het inzicht dat deze kpi's geven en de mate waarin deze dekkend zijn voor de doelen. Over de realisatie van deze doelen is dus in beperkte mate een kwantitatieve uitspraak te doen. Ondanks dat, geldt dat kwetsbaarheid binnen de samenwerking toenemend een probleem vormt als gevolg van beperkt beschikbare personele capaciteit. De samenwerking binnen de NAD heeft hier inzicht in gegeven, maar dit vooralsnog niet opgelost.

Ook vanuit de resultaten van de opgeleverde en nog lopende projecten volgt weinig kwantitatief inzicht in de realisatie van de drie doelen van de samenwerking. Dit doordat de bijdrage van de projecten aan de doelen in de meeste gevallen kwalitatief omschreven is. Hierdoor is het een op een linken van de resultaten van de projecten aan de mate waarin de doelen gerealiseerd zijn niet mogelijk.

11.4 Bestuurlijke betrokkenheid en informatievoorziening

Er zijn binnen NAD in het algemeen of Delfland in het bijzonder geen afspraken gemaakt over periodieke informatievoorziening aan de Verenigde Vergadering van Delfland. Binnen Delfland geldt voor besluitvormende betrokkenheid van de VV, dat waar het besluit betrekking heeft op de taken van Delfland, dit aan de VV voorgelegd dient te worden. Dit heeft tot nu toe een aantal keer plaatsgevonden. De betrokkenheid van de VV bij NAD is hierdoor vooralsnog beperkt geweest en het wordt lastig gevonden om dit te verbeteren. Vooral omdat een concrete aanleiding en concrete resultaten niet herkend worden. Bemerkt wordt dat het beeld van de VV over de rol en invloed van Delfland en de inhoudelijke scope van de samenwerking, groter is dan in werkelijkheid het geval is. Delfland participeert niet in alle projecten in NAD en er vindt dus ook samenwerking plaats waar Delfland niet bij betrokken is. Daar waar Delfland deelneemt aan projecten, is sprake van samenwerking op gelijkwaardige basis. Delfland is dus slechts ten dele in staat de samenwerking te sturen.

11.5 Beantwoording deelvragen

Onderstaand volgt, ter overzicht, een beknopte beantwoording van de gegeven deelvragen. Door de beknoptheid mist de nodige nuancering in de beantwoording. Voor de volledige beantwoording verwijzen wij naar de inhoudelijke hoofdstukken 8, 9 en 10.

Deelvraag	Antwoord (beknopt)
Wat zijn de redenen om het samenwerkingsverband NAD aan te gaan?	De aanleiding om samen te gaan werken in het verband van NAD, volgt uit zowel externe aanleiding (Bestuursakkoord Water), interne beleidskaders en urgentie vanuit de destijds vastgestelde regionale situatie voor wat betreft zuivering en transport.

Wat zijn de doelstellingen voor Delfland en de andere partijen?	De samenwerking van NAD kent gezamenlijke doelen, gericht op 2020. Delfland houdt er hierbij geen zelfstandige doelen op na. Het gaat om doelen op het gebied van kostenbesparing (€10 miljoen minder meerkosten door samenwerking en €21 miljoen op eigen kracht) kwaliteitsverbetering en kwetsbaarheidsvermindering.
Waar worden doelmatigheidswinsten voorzien (en wat is daar eventueel voor nodig, respectievelijk wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende beleidsmaatregelen?) en is kwantificering daarvan mogelijk?	Zie voor de doelmatigheidswinsten die bij de start van de samenwerking werden gezien, bijlage 4. Deze zijn beperkt kwantitatief gemaakt en (dus) beperkt te meten.
Welke beleidsmaatregelen zijn er door het NAD getroffen en welke staan nog op de rol?	Zie bijlage 6 voor de lopende projecten. Een programma voor de beleidsmaatregelen vanaf 2019, wordt in 2018 opgesteld.
Is er binnen NAD specifiek aandacht voor het terugdringen van rioolvreemd water? (Zo nee, waarom niet?)	Rioolvreemd water krijgt geen specifieke aandacht binnen NAD. Er zijn geen afspraken gemaakt over beleidsmaatregelen van deze aard en hier wordt dus geen regie op gevoerd.
Wat zijn de jaarlijkse kosten voor Delfland voor deelname aan NAD en welke projecten zijn of worden door Delfland gefinancierd?	Vanaf 2017 draagt Delfland €27.000,- bij aan de algemene middelen van de samenwerking. Voor de projecten bepalen de deelnemende partners onderling een verdeelsleutel. Hier wordt op programmaniveau niet op gestuurd en er bestaat op dit niveau ook geen inzicht in het totaal van deze kosten en de kosten per partner.
Welke knelpunten doen zich voor en welke mogelijkheden voor verbetering zijn te onderkennen binnen het samenwerkingsverband? Heeft Delfland voldoende instrumenten om op de samenwerking en de doelstellingen te sturen? (en welke instrumenten blijken niet effectief?)	De grootste knelpunten liggen op het gebied van capaciteit, meten van en sturen op voortgang en aansluiting op bestaande energie en motivatie. Voor deze laatste twee knelpunten zijn mogelijke oplossingen bekend. Bestuurlijke sturing hierop ontbreekt grotendeels.
Hoe wordt het bestuur van Delfland betrokken bij de besluitvorming en geïnformeerd over de voortgang van de doelen en budgettaire ontwikkelingen met betrekking tot NAD?	Er zijn geen specifieke afspraken gemaakt over (structurele) informatievoorziening van de VV over NAD. Er zijn geen periodiek terugkerende momenten benoemd, aan de hand waarvan de VV geïnformeerd wordt. Het aantal keer dat de VV zich besluitvormend heeft moeten buigen over NAD is ook beperkt en daarnaast alweer enige jaren geleden.
In hoeverre is er zicht op het realiseren van de doelstellingen die voor NAD zijn geformuleerd? Wat heeft de samenwerking binnen NAD inmiddels opgeleverd voor Delfland en in hoeverre is dit kwantificeerbaar?	Zie bijlage 7 voor de voortgang op de 3K's zoals door de NAD zelf beschreven. Kanttekening hierbij is dat het door het bepekte beeld dat volgt uit monitoring op de kpi's en het ontbreken van SMART resultaten vanuit de projecten, het op dit moment (nog) niet mogelijk is om eenduidig en onderbouwd uitspraken te doen over de realisatie van de drie doelen van NAD en daarmee hetgeen de samenwerking tot nu toe (kwantitatief) opgeleverd heeft.
Is NAD uitgerust om de toekomstige ontwikkelingen (zoals het sluiten van de waterketen) te faciliteren? (En zo ja middels welke middelen en instrumenten?)	Met het opstellen van de Lange Termijnvisie en het Strategisch Ketenplan en het oprichten van een transitieteam, heeft NAD meer dan alleen aandacht voor de korte termijn en de dagelijkse werkzaamheden. De huidige structuur en de doelen, het programma en de projecten, zijn echter nog vooral gericht op de kortere termijn (2020), waarbij nieuwe ontwikkelingen weinig aandacht krijgen.
Zijn er voorbeelden van succesvolle samenwerkingsverbanden voor de reductie van de kosten van de inzameling van het afvalwater en/of de kosten van afvalwaterzuivering (zo ja, hoe zien deze samenwerkingsverbanden eruit, welke afspraken zijn hier gemaakt, wat is de effectiviteit van die afspraken en welke lessen kunnen uit die samenwerkingsverbanden worden getrokken?)	Er zijn regio's die verder zijn dan NAD voor wat betreft realisatie van hun kostenbesparing. Of deze regio's meer succes hebben met het realiseren van kostenbesparing door samenwerking is echter een andere vraag. Een vraag die niet te beantwoorden is op basis van beschikbare informatie. NAD zal het wat dit betreft dan ook moeten doen met de lessen op onderdelen die geleerd kunnen worden van andere regio's voor wat betreft verdere concretisering van de kostenbesparing, de wijze waarop dit gemonitord kan worden en de wijze waarop bestuurlijke sturing op doelrealisatie plaatsvindt.

12 Aanbevelingen

12.1 Algemeen

- 1 Wij achten het weinig zinvol om veel effort te steken in het alsnog SMART en kwantificeerbaar maken van de huidige doelen en de specifieke doelbijdragen vanuit de projecten. Behalve dat dit inhoudelijk niet eenvoudig te doen is, doet dit ook geen recht aan al geleverde inspanningen en niet te kwantificeren resultaten uit het verleden. Daarnaast wordt er nog 'slechts' twee jaar op de huidige doelen ingezet.
- 2 Richt de aandacht in plaats daarvan op de nieuwe doelen die volgen uit de opgaven van de toekomst en die binnen de samenwerking georganiseerd en opgepakt kunnen worden; onder andere het sluiten van de waterketen en omgaan met klimaatverandering. Met de inzet op deze nieuwe doelen en toekomstige ontwikkelingen, wordt beter aangesloten bij de bestaande energie en intrinsieke motivatie van de samenwerking. De verwachting is dat deze thema's ook meer bij gemeenteraden op het netvlies staan en betrokkenheid oproepen, waarmee de samenwerking meer bestuurlijk kan worden.
- 3 Zorg dat bij de totstandkoming en uitwerking van deze nieuwe doelen geleerd wordt van de opgedane inzichten en maak de samenwerking kwantificeerbaar. Stuur op het SMART maken van doelen, het formuleren van een 0-referentie en het SMART maken van doelbijdragen van projecten. Hiermee wordt inzichtelijk wat Delfland in de samenwerking stopt en wat het eruit haalt.
- 4 De huidige Bestuurlijke Overeenkomst van NAD loopt tot 31-12-2020. Dit moment lijkt ver in de tijd te zijn als gekeken wordt naar de urgentie rondom de nieuwe maatschappelijke opgaven en het creëren van motivatie en energie. Initieer een discussie over de vraag of deze overeenkomst niet beter eerder dan deze datum kan worden herzien en aangevuld.
- 5 Onderken dat met de samenwerking een grote bijdrage is geleverd aan het verbeteren van de verhouding en relatie met de samenwerkingspartners. Dit was geen expliciete doelstelling van de samenwerking, maar kan beschouwd worden als belangrijke nevensdoelstelling.
- 6 Onderken dat samenwerking tijd kost en ruimte nodig heeft en dat op moment van capaciteitstekort binnen individuele organisaties de prioriteit meestal niet bij de samenwerking wordt gelegd. Als dit tekort niet opgelost wordt, zet dit de samenwerking toenemend onder druk. Hiermee ontstaat het risico dat de nog te realiseren doelen niet gehaald worden.
- 7 Zorg dat er aandacht komt voor een vertaling van deze bestuurlijk gerichte evaluatie en de uitkomsten beschikbaar komen voor de vooral ambtelijk georiënteerde samenwerkingsorganisatie.

12.2 Bestuurlijke betrokkenheid en informatievoorziening

Onderstaand geven wij aanbevelingen die specifiek gericht zijn op de wijze van betrokkenheid van en informatievoorziening aan de Verenigde Vergadering van Delfland. Wij geven hiermee invulling aan het zogenaamde 'raamwerk' dat door de Begeleidingscommissie gevraagd is. Dit heeft betrekking op onder meer inhoud, frequentie, structuur en vorm waarin informatievoorziening plaats zou moeten vinden. Dit zodat de VV in staat is meer grip te hebben op NAD.

- 8 Maak afspraken over periodieke informatievoorziening aan de VV over de voortgang van NAD; bijvoorbeeld twee keer per jaar en in de vorm van een monitor op de drie huidige doelen en een monitor op programmaniveau. Hiermee wordt de VV inzicht gegeven in de mate van doelrealisatie aan de hand van de kpi's en in de hoeveelheid financiële middelen en capaciteit die Delfland in de samenwerking investeert.
- 9 Zorg hiermee dat inzichtelijk is wat de bijdrage van Delfland (direct en indirect) aan de samenwerking is zodat er een actueel en feitelijk beeld hierover ontstaat bij de VV.

- 10 Ontwikkel hiervoor een standaardformat/monitor dat op bestuurlijk niveau afgestemd is en waarover overeenstemming bestaat dat het de bestuurlijke sturingsaspecten bevat.
- 11 Laat de VV meedenken over de bij de tweede aanbeveling aangehaalde nieuwe doelen en opgaven, die met de samenwerkingspartners gerealiseerd kunnen worden en waarmee vanuit NAD na 2020 invulling kan worden gegeven. Organiseer hiervoor een themabijeenkomst met de VV en vervolgens (een) bijeenkomst(en) met de gemeenteraden van de partners.

12.3 Impact van aanbevelingen op organisatie

- Impact aanbeveling 2: Door aandacht voor aanvullende/andere doelen zal Delfland een beeld moeten hebben van haar afhankelijkheidspositie ten opzichte van derden, bijvoorbeeld uit te werken in de vorm van een position paper.
- Impact aanbeveling 3: Ervan uitgaande dat de nieuwe opgaven en ontwikkelingen leiden tot nieuwe samenwerkingsdoelen, is het belangrijk dat de organisatie zich verder ontwikkelt in het werken aan doelen en met programmamanagement.
- Impact aanbeveling 4: De organisatie moet er rekening mee houden dat het, wellicht eerder dan nu voorzien, voorbereid moet zijn op het proces om te komen tot een nieuwe Bestuurlijke Overeenkomst.
- Impact aanbeveling 6: Capaciteitstekort vraagt het maken van keuzes en het leggen van prioriteiten bij de inzet van capaciteit ten behoeve van de samenwerkingsprojecten.
- Impact aanbeveling 7: Dit onderzoek legt leerpunten bloot voor de ambtelijke organisatie, dit vraagt aandacht, ruimte en gelegenheid om deze toe te passen.
- Impact aanbevelingen 8 tot en met 10: De meer structurele en intensievere informatievoorziening aan de VV vraagt aandacht voor en inzet op de ontwikkeling van nieuwe rapportage en informatievormen.

Bijlage 1: Geïnterviewde personen

Deel A:

Naam	Functie/betrokkenheid
De heer O. Helsen	Beleidsadviseur Afvalwaterketen Delfland
Mevrouw M. de Jongh	Beleidsadviseur Afvalwaterketen Delfland

Deel B:

Naam	Functie/betrokkenheid
De heer H. van Olphen	Hoogheemraad/portefeuillehouder NAD
Mevrouw E. de Bever	Programmamanager NAD
De heer F. Nonhebel	Beleidsadviseur Afvalwaterketen Delfland

Bijlage 2: Geraadpleegde documenten

Geraadpleegde documenten deel A:

- “Afvalwaterprognoses Delfland 2016-2020-2025” (HH van Delfland - december 2017)
- Door Delfland opgesteld Word-bestand “BRP Morsestraat” met daarin het kenmerkenblad Morsestraat d.d. 16 december 2015
- Door Delfland opgesteld Excel-bestand “Overzicht afvalwaterhoeveelheden Westland” met daarin de kenmerken van de naar gemaal Staelduinen afvoerende stelsels
- Rapportage “Reductie rioolvreemd water 2008-2015” waarin de reductie van afvoer van rioolvreemd water en hemelwater naar AWZI De Groote Lucht over genoemde periode wordt beschreven
- Door Delfland opgesteld Excel bestand “debieten gemalen 2017” waarin de dagdebieten van de gemalen Morsestraat en Staelduinen zijn opgenomen
- Door Delfland opgesteld Excel bestand “Schatting percentages rioolvreemd water per AWZI 2015”
- Neerslagsommen van de KNMI-metstations Hoek van Holland en Valkenburg (gedownload van internet)

Geraadpleegde documenten deel B:

- Bestuurlijke overeenkomst afvalwaterketen Delfland
- BronnenUitvoeringsafspraken Afvalwaterketen Delfland
- Langetermijnvisie Netwerk Afvalwaterketen Delfland
- Strategisch Keten Plan Netwerk Afvalwaterketen Delfland
- Monitoringsplan 2016-2020 doelen Netwerk afvalwaterketen Delfland
- Voortgang NAD: toelichting voor de Bestuurlijke Watertafel (14-12-2016)
- Addendum bij Bestuurlijke overeenkomst afvalwaterketen Delfland
- Memo financiën NAD jaarrekening 2017 en begroting 2018
- Verbreed GRP: Blauwdruk voor het Netwerk Afvalwaterketen Delfland
- Monitoring doelen Netwerk (afval)waterketen Delfland Periode 2015 – 2017
- BronnenProjectblad Activiteitengebouw
- Brief aan de Verenigde Vergadering inzake Langetermijnvisie Netwerk Afvalwaterketen Delfland
- Iedereen bewust van Water: Coalitieakkoord 2015 - 2019
- Definitief beeld van Visitatiecommissie Waterketen van regio Delfland
- De afvalwaterketen van Delfland in beeld: Een toelichtend document
- Projectblad Energiescan
- Projectblad Gezamenlijk gegevensbeheer
- Kadernota 2018 (Delfland)
- Memo bij eindrapport Branchestandaard
- BronnenMemo bij Tweede evaluatie NAD

- Projectblad Onderhoud Rioolsysteem
- Projectblad Onderhoud Transportsysteem
- Regionaal Feitenonderzoek Delfland
- Uitvoeringsprogramma 2016-2018 Netwerk Afvalwaterketen Delfland
- Waterbeheerplan 2016-2021

Bijlage 3: Normenkader

Factor	Uw deelvraag	Norm
Waarom werken we samen?	Wat zijn de redenen om het samenwerkingsverband NAD aan te gaan?	Redenen om samen te werken volgen uit interne (WBP, coalitieakkoord, etc.) en externe (BAW, etc.) beleidskaders en uit urgentie vanuit zuivering en transport.
	Wat zijn de doelstellingen voor Delfland en de andere partijen?	De gestelde doelstellingen voor Delfland en partners zijn SMART geformuleerd en leveren een (directe) bijdrage aan de doelmatigheid van de waterketen.
	Waar worden doelmatigheidswinsten voorzien (en wat is daar eventueel voor nodig, respectievelijk wat zijn de voor- en nadelen van de verschillende beleids-maatregelen?) en is kwantificering daarvan mogelijk?	Doelmatigheidswinsten zijn incidenteel en/of structureel van aard, betreffen exploitatie en/of investeringen en zijn kwantitatief te meten.
Hoe werken we samen?	Welke beleidsmaatregelen zijn er door het NAD getroffen en welke staan nog op de rol?	Er zijn en/of worden activiteiten en werkzaamheden ondernomen die nodig zijn voor het halen van de doelen, hier zijn afspraken over gemaakt en er wordt regie op gevoerd.
	Is er binnen NAD specifiek aandacht voor het terugdringen van rioolvreemd water? (Zo nee, waarom niet?)	Er zijn afspraken gemaakt over inzet op het terugdringen van rioolvreemd water en hier wordt regie op gevoerd.
	Wat zijn de jaarlijkse kosten voor Delfland voor deelname aan NAD en welke projecten zijn of worden door Delfland gefinancierd?	Er zijn afspraken gemaakt over de financiële bijdrage van Delfland aan de samenwerking en deze worden gemonitord.
	Welke knelpunten doen zich voor en welke mogelijkheden voor verbetering zijn te onderkennen binnen het samenwerkingsverband? Heeft Delfland voldoende instrumenten om op de samenwerking en de doelstellingen te sturen? (en welke instrumenten blijken niet effectief?)	Knelpunten en mogelijkheden voor verbetering worden benoemd en besproken, sturingsinstrumenten voor Delfland zijn bekend en bruikbaar.
	Hoe wordt het bestuur van Delfland betrokken bij de besluitvorming en geïnformeerd over de voortgang van de doelen en budgettaire ontwikkelingen met betrekking tot NAD?	Er is sprake van een formele en informele overlegstructuur met het bestuur van Delfland en er zijn afspraken over de rol van het bestuur bij besluitvorming en over de informatievoorziening.
Wat levert de samenwerking op (resultaat)?	In hoeverre is er zicht op het realiseren van de doelstellingen die voor NAD zijn geformuleerd? Wat heeft de samenwerking binnen NAD inmiddels opgeleverd voor Delfland en in hoeverre is dit kwantificeerbaar?	Doelstellingen zijn door een SMART formulering kwantitatief meetbaar qua voortgang en worden periodiek gemonitord.
	Is NAD uitgerust om de toekomstige ontwikkelingen (zoals het sluiten van de waterketen) te faciliteren? (En zo ja middels welke middelen en instrumenten?)	Er is sprake van een (overleg)structuur en cultuur waarin nieuwe ontwikkelingen geagendeerd worden en opvolging kunnen krijgen.
	Zijn er voorbeelden van succesvolle samenwerkingsverbanden voor de reductie van de kosten van de inzameling van het afvalwater en/of de kosten van afvalwaterzuivering (zo ja, hoe zien deze samenwerkingsverbanden eruit, welke afspraken zijn hier gemaakt, wat is de effectiviteit van die afspraken en welke lessen kunnen uit die samenwerkingsverbanden worden getrokken?)	Uit de landelijke monitor BAW volgen voorbeelden van samenwerkingsverbanden met meer succes dan NAD ¹⁰ .

¹⁰ De landelijke monitor BAW zal door ons geanalyseerd worden, waarbij naar succesvolle voorbeelden gezocht zal worden. Indien relevant en haalbaar zullen deze voorbeelden verder uitgediept worden middels interview en/of documentonderzoek.

Bijlage 4: Doelmatigheidswinsten Regionaal Feitenonderzoek Delfland

- Strategisch:
 - Gezamenlijk opstellen lange termijnvisie op de afvalwaterketen;
 - Rioleringsplan en zuiveringsplan integreren tot één strategisch ketenplan op zuiveringskringniveau;
 - Gezamenlijk format voor gemeentelijk vGRP.
- Tactisch:
 - Vroege betrokkenheid van waterschappen en gemeente bij elkaars planvorming en investeringsbeslissingen;
 - Vroege betrokkenheid handhaving en vergunningen in planproces;
 - Vereenvoudigen van verrekeningsafspraken;
 - Prognoses afvalwateraanbod op elkaar afstemmen;
 - Kennisdeling over diverse onderwerpen;
 - Kennisdelen met betrekking tot asset management;
 - Cyclisch uitvoeren Optimalisatiestudies Afvalwaterketen (OAS);
 - Gezamenlijke werving, opleiding en 'delen van capaciteit';
 - Informatie uitwisselen bij revisie en ontwerp;
 - Samenwerken op innovatie en onderzoek;
 - Gezamenlijk ingenieursbureau;
 - Eén waterketentarief.
- Operationeel:
 - Gezamenlijk verzamelen en -delen van gegevens;
 - Eenduidige communicatie;
 - Gezamenlijke storingsdienst gemalen en gezamenlijke rioleringsdienst (vrijverval riolering);
 - Gezamenlijke beheer- en onderhoudsdienst gemalen;
 - Gezamenlijk sturen van afvalwaterketen;
 - Gezamenlijke belastinginning;
 - Gezamenlijk opstellen bestekken;
 - Gezamenlijk inkopen van diensten;
 - Gezamenlijk inkopen van middelen en opslag daarvan;
 - Gezamenlijke handhaving indirecte lozingen;
 - Gezamenlijk beheer en onderhoud afvalwaterketen.

Bijlage 5: Menukaart NAD (aangepaste vorm)

Beleid, planvorming, innovatie en investeringen	Operationeel beheer
Planvorming: gemeenschappelijke visie, Strategisch Ketenplan, gezamenlijk format VGRP en permanent OAS	Onderhoud rioolsysteem: reinigen, inspecteren, onderhoud kolken, preventief onderhoud en calamiteiten
Innovatie en onderzoek	Onderhoud transportsysteem: gemalenbeheer, klein preventief onderhoud, groot preventief onderhoud en 1 ^e en 2 ^e lijnstoring
Kennis delen	Real time control: monitoring OAS Groote Lucht en pilot OAS Delft real time control
Personeel: gezamenlijke werving, opleiding en 'delen van capaciteit'	Gezamenlijk beheersysteem

Bijlage 6: Projecten en doelbijdragen

Project (en partners)	Bijdrage Kosten	Bijdrage Kwaliteit	Bijdrage Kwetsbaarheid
Onderhoud riolsysteem (5 gemeenten)	<ul style="list-style-type: none"> - Een besparing van € 100.000 per jaar op reinigen en inspecteren en € 50.000 op uren hiervoor; - Een jaarlijkse besparing van € 20.000 door betere inzet van vetvangs/bacteriën; - Besparing van € 1 miljoen vanaf 2020 door uniform bestek relinen. 	Niet direct aanwijsbaar.	<ul style="list-style-type: none"> - Uniforme bestekken reinigen en inspectie en relinen; - Uniforme afweging vetvangs/bacteriën.
Onderhoud transportsysteem (Delfland en 7 gemeenten)	Indirect: voorkomen van calamiteiten.	Indirect: voorkomen van calamiteiten.	Kennis en capaciteit op orde houden met samenwerking.
Samen meten en monitoren de Groote Lucht (Delfland en 5 gemeenten)	Verwachte (maar nu nog niet precies te benoemen) besparing op vervangings- en verbeteringskosten en beheerlasten.	<ul style="list-style-type: none"> - Beter benutten van bestaande infrastructuur; - Knelpunten in wateroverlast oplossen; - Verbeteren van de waterkwaliteit; - Inzicht in de hoeveelheid en oorsprong van rioolvreemd water. 	Minder kwetsbaar door meer inzicht in het totale systeem dat afvoert naar De Groote Lucht, kennisdeling en –ontwikkeling.
Activiteitengebouw/ Branchestandaard (allen)	Geen.	Kan verbeteren bij implementatie van de aanbevelingen door betere aansluiting van competenties op de taken.	In beeld brengen van de kwantitatieve en kwalitatieve kwetsbaarheid en daarnaast de mogelijkheden voor vermindering van de kwetsbaarheid door bijvoorbeeld efficiëntere inzet of door samenwerking.
Gezamenlijk gegevensbeheer (5 gemeenten)	Minimale directe winst. De baten komen terug in andere projecten, werkzaamheden die gebruiken maken van de data. Kosten kunnen gereduceerd worden omdat minder vaak de data gecheckt moet worden. Betere datakwaliteit draagt bij aan scherper en slimmer insteken van investeringsbeslissingen. Combineren van beheergegevens intern binnen de gemeente levert ook een bijdrage aan investeringsbeslissingen.	Toename datakwaliteit en uniformiteit door binnen het NAD te muteren.	<ul style="list-style-type: none"> - NAD vormt één klant voor leveranciers; - Als afnemers direct (real time) gebruik maken van de data, dan nemen de faalkansen door fouten in de data af; - Door binnen het NAD samen te werken kunnen meer partners werk voor elkaar doen.
Energiescan (allen)	<ul style="list-style-type: none"> - Door energie slimmer en gezamenlijk in te kopen een besparing van 5-10% op de energiekosten voor het gemeentelijk deel van de afvalwaterketen; - Besparing door met elkaar gezamenlijk op te trekken op het gebied van factuurcontrole. 	<ul style="list-style-type: none"> - Inzicht in de aansluitingen waardoor gerichter een energiecontract wordt aangegaan; - Inzicht in energieverbruik kan aanleiding zijn beheermaatregelen te nemen, die het functioneren van het gemaal verbeteren. Dit project heeft dus een signaleringswaarde. 	Partners vinden niet zelf het wiel uit. De aandacht wordt minder verspreid over verschillende werkvelden wat de kwetsbaarheid op die velden vermindert.
OAS Harnaschpolder (8 gemeenten en Delfland)	Onbekend	Onbekend	Onbekend
Inzicht in kosten en financieringsmodellen (5 gemeenten en Delfland)	Naast monitoring op de tarieven, gezamenlijk meer inzicht verwerven in de kostenstructuur om van daaruit stappen te kunnen maken richting kostenneutrale afvalwaterketen.		

Bijlage 7: KPI's, streefbeeld en voortgang 3K's

Kosten:

1. € 10 miljoen gezamenlijke minder-meerkosten;
2. € 21 miljoen minder-meerkosten op eigen kracht;
3. Riool- en zuiveringsheffingen.

KPI	Streefbeeld 1-1-2015	Streefbeeld 31-12-2018	Streefbeeld31- 12-2020	Gerealiseerd 2015	Gerealiseerd 2016	Gerealiseerd 2017
1	/	50%	100%	€ 532.300	€ 313.025	€ 1.286.653 (26%)
2	/	100%	100%	€ 2.134.800	€ 2.644.649	€ 5.832.490 (28%)
3	€450	€480	€490	€ 444	€ 448	€ 448

Kwaliteit:

1. % ingezameld water;
2. Hoeveelheid rioolvreemd water;
3. Hoeveelheid overstortend rioolwater;
4. Aantal gemaalstoringen;
5. Aantal kleine milieu-incidenten;
6. Aantal knelpunten water- en stankoverlast;
7.
 - a. Aandeel gemengd aangesloten verhard oppervlak;
 - b. Aantal afgekoppelde verharding ha/jaar;
8. Effluentvrachten P, N, CZV RWZI;
9. Energieterugwinning RWZI;
10. Hergebruik van grondstoffen RWZI.

KPI	Streefbeeld 1-1-2015	Streefbeeld 31-12-2018	Streefbeeld 31-12-2020	Gerealiseerd 2015	Gerealiseerd 2016	Gerealiseerd 2017
1	99,9	99,9	99,9	99,76%	99,76%	99,76%
2	6.222.123 m ³ /jaar	Afname 25%	Afname 50%	6.153.868	4.495.888	4.495.888
3	Gemiddeld berekend 1.414.189 m ³ /jaar	Blijft gelijk	Blijft gelijk	1.414.189	1.414.189	1.414.189
4	3521 per jaar	Afname 10%: 3.139	Afname 20%: 2.817	3.511	3.533	3.480
5	7 per jaar	Max. 1/jaar/25.000 inw.: 25 per jaar	Max. 1/jaar/25.000 inw.: 25 per jaar	37	80	6
6	71 locaties	Afname 25% 57 locaties	Afname 50% 36 locaties	81	72	68
7a	55,1 %	Afname met 0,5% per jaar volgens GRP's	Afname met 0,5% per jaar volgens GRP's	54,8%	54,5%	54,2%
7b	38 ha	24 ha/jaar	24 ha/jaar	+77 = 115	+27 = 142	+16 = 159
8	X kg/j, X kg/j en X kg/j	Afname volgens WBP	Afname volgens WBP	-	-	-
9	-	Gestart 2X waarde in 2018	Gestart 2X waarde in 2018	52%	60%	Nog niet beschikbaar
10	-	Gestart 2X waarde in 2018	Gestart 2X waarde in 2018	0	0	0

Kwaliteit:

1. % Bezetting;
2. Aantal witte vlekken in de bezetting van sleutelposities;
3. NAD is een volwaardige netwerkorganisatie.

KPI	Streefbeeld 1-1-2015	Streefbeeld 31-12-2018	Streefbeeld 31-12-2020	Gerealiseerd 2015	Gerealiseerd 2016	Gerealiseerd 2017
1	Niet bekend	100% (volgens Branche-standaard)	100%	93,5%	87,5%	89,5%
2	Niet bekend	- 0 door aanpassen formatie en/of samenwerking binnen de regio. - Medewerkers kunnen elkaar vervangen	Zelfde als 2018	58,7%	64,1%	69,3%
3	Professioneel, maar samen- werking nog in ontwikkeling	- Professioneel samenwerkend - Inspelen op ontwikkelingen - Innovatief blijkend uit pilotprojecten - UP 2019-2021 vastgesteld	- Professioneel samenwerkend - Inspelen op ontwikkelingen - Pilotprojecten uitgevoerd - Continuïteit verzekerd - SKP bijgesteld en aangevuld met strategie om de visie in 2050 te bereiken - Aanzet UP 2022- 2025			Ontwikkeling van het NAD loopt op schema: 62% organisaties dat hierop JA antwoord.

Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water

Dossiernummer	1256
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	18 juni 2019
Agendapunt	06.04
Omschrijving	SGBP3 – Stand van zaken voorbereidingen derde Stroomgebiedbeheerplan KRW

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Gezond, schoon en gezuiverd water	18 juni 2019

Voorgesteld besluit

Aan de leden van de verenigde vergadering

ONDERWERP

Stand van zaken voorbereidingen derde Stroomgebiedbeheerplan KRW

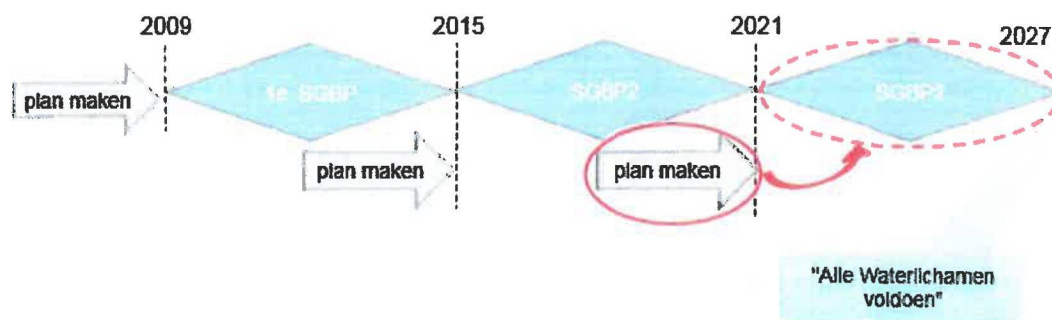
Geachte leden,

Eind 2018 is Delfland gestart met de voorbereidingen voor het Delflandse deel van het derde Stroomgebiedbeheerplan (SGBP3) van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Met deze brief informeren wij u over de voortgang en de aanpak van het proces om te komen tot een gedragen plan, dat te zijner tijd aan de VV ter besluitvorming zal worden voorgelegd. In deze aanpak hebben we ook uw input verwerkt uit de informatieve VV van 13 december 2018.

Derde Stroomgebiedbeheerplan (SGBP3)

De Kaderrichtlijn Water (KRW) is een Europese richtlijn met als doel het bereiken van een goede chemische en ecologische toestand van het grond- en oppervlaktewater in de lidstaten. In stroomgebieden werken de waterbeheerders en andere betrokkenen met elkaar samen. Het behalen van de doelen voor de KRW is een gedeelde verantwoordelijkheid van alle overheden. Delfland is onderdeel van het deelstroomgebied Rijn-West. Binnen Delfland geeft de KRW voor een belangrijk deel sturing aan het werken aan waterkwaliteit.

De KRW kent drie planperiodes. In onderstaand figuur wordt dit verbeeld:

In de KRW is vastgelegd dat elke planperiode de begrenzing, typering, doelen en maatregelen moeten worden geëvalueerd op basis van dan actuele kennis en inzichten. Voor elke periode worden voor de aangewezen waterlichamen waterkwaliteitsdoelen en de benodigde maatregelen om deze doelen te halen, vastgelegd in een stroomgebiedbeheerplan. Op dit moment is het tweede Stroomgebiedbeheerplan (SGBP2) in uitvoering, looptijd 2016-2021.

Van 2022 tot en met 2027 wordt het SGBP3 uitgevoerd. In 2021 moeten voor het hele stroomgebied geactualiseerde passende doelen en maatregelen te zijn vastgesteld voor het SGBP3.

In de toekomst moet er aandacht zijn voor de financiële, bestuurlijke, juridische en maatschappelijke consequenties van het KRW-programma.

Inzichten eerste inhoudelijke analyse

Delfland heeft inmiddels een verkennende inhoudelijke analyse ('loop 1') uitgevoerd voor de volgende planperiode, het SGBP3. De analyse is gedaan aan de hand van de in de Handreiking KRW-Doelen (Stowa, 2018) vastgestelde systematiek. In 'loop 1' is doorgerekend wat het effect van maatregelen is op de doelen en is meer inzicht ontstaan in de haalbaarheid van de Delflandse SGBP2-doelen. De analyse is gebaseerd op, na het vaststellen van het SGBP2, verder doorontwikkelde inzichten en kennis van het Delflandse watersysteem en maatregel-effectrelaties.

Samenvatting

De eerste analyse, op basis van de meest actuele kennis en inzichten, heeft aangetoond dat, ook al zijn aan het eind van het SGBP2 alle vastgestelde maatregelen uitgevoerd, er in alle Delflandse waterlichamen aan het einde van de huidige planperiode nog knelpunten zullen zijn in de chemische en ecologische waterkwaliteit. De in SGBP2 vastgestelde KRW-doelen voor 2027 kunnen met het huidige in het SGBP2 vastgestelde maatregelenpakket niet gehaald worden. Gebleken is dat de destijds - met het SGBP2 - vastgestelde doelen niet passend zijn bij de aard en de potenties van het watersysteem van Delfland. Naar verwachting zullen met het SGBP3 wel bij de aard en de potenties van de Delflandse waterlichamen passende doelen vastgesteld worden. Dit is conform de KRW-systematiek. Dit wordt hierna verder toegelicht.

Systeemanalyse

De eerste stap in de analyse van 'loop 1' was het maken en actualiseren van systeemanalyses voor de vijf bestaande lijnvormige waterlichamen, met behulp van de ecologische sleutelfactoren¹ en op basis van de meest actuele kennis en inzichten. De ecologische sleutelfactoren bevatten de ecologische én de chemische karakteristieken. De analyse heeft aangetoond dat, ook al zijn aan het eind van het SGBP2 alle maatregelen uitgevoerd, er in alle Delflandse waterlichamen aan het einde van de huidige planperiode nog knelpunten zullen zijn in de chemische en de ecologische waterkwaliteit. Dit betekent dat de in SGBP2 vastgestelde KRW-doelen voor 2027 niet gehaald worden. Dit hangt samen met het inzicht dat de destijds met het SGBP2 vastgestelde doelen niet passen bij het watersysteem van Delfland.

Begrenzing, typering en statustoekenning waterlichamen

Er is verkend of er aanleiding is de begrenzing, typering en statustoekenning van de in het SGBP2 vastgestelde Delflandse waterlichamen aan te passen. Om goed bij de waterlichamen passende doelen te kunnen stellen en beter op maatregelen te kunnen sturen wordt aanbevolen om in het SGBP3 de waterlichamen meer op basis van systeemfunctioneren te begrenzen.

Mogelijke maatregelen en passend maken doelen

In vervolg hierop is verkend welke maatregelpakketten voor het SGBP3 mogelijk zijn, is globaal doorgerekend wat het effect daarvan is op de doelen en is meer inzicht ontstaan in haalbaarheid van de in het SGBP2 vastgestelde KRW-doelen voor 2027. Uit de op hoofdlijnen uitgevoerde analyse volgt, op basis van de meest recente kennis en inzichten, dat de in het SGBP2 voor Delfland opgestelde doelen voor ecologie en ondersteunende fysisch-chemische parameters niet altijd passen bij de aard en de potentie van het watersysteem. De doelen van het SGBP2 zijn in het algemeen gelijk gesteld aan de landelijk voorgestelde 'default' ofwel standaarddoelen voor bepaalde watertypen. Deze zijn als het ware gebaseerd op gemiddelden, en niet toegespitst op specifieke situaties. Volgens de huidige spelregels van de KRW is het gewenst om, daar waar de kennis beschikbaar is, de doelen meer toe te spitsen op de specifieke situatie binnen Delfland. Bij het bepalen van mogelijke maatregelen voor het SGBP3 neemt Delfland de geleerde

¹ Ecologische Sleutelfactoren: een door STOWA ontwikkelde techniek om inzicht te krijgen in de knelpunten in het ecologisch functioneren. Deze omvatten zowel ecologische als chemische aspecten. De sleutelfactoren maken de knelpunten expliciet. Inzicht in deze ESF's helpt bij het formuleren van effectieve maatregelen en doelen. De methode wordt door praktisch alle waterschappen in Nederland toegepast.

lessen en ontwikkelde kennis van tijdens de huidige planperiode (SGBP2) uitgevoerde onderzoeken en maatregelen, mee.

Voorlopige conclusie

De voorlopige conclusie is dat voor elk waterlichaam ook in de planperiode van het SGBP3 nog maatregelen nodig zijn. Dit zijn deels maatregelen die Delfland kan nemen, deels door derden (gemeenten, provincie, rijk en gebiedspartners) te nemen maatregelen. Welke maatregelen uiteindelijk worden opgenomen in het SGBP3 wordt uitgewerkt in het gebiedsproces. Verder ligt het voor de hand om de doelen die in SGBP2 zijn vastgesteld in het SGBP3 meer toe te spitsen op de aard en de potentie van het Delflandse watersysteem.

Gebiedsproces

Het halen van de KRW-doelen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle bestuursorganen die op de watertoestand binnen een stroomgebied invloed kunnen uitoefenen. Samenwerking en afstemming zijn dus belangrijk om de KRW-doelen te halen. Daarbij geldt in beginsel dat iedere overheid een bijdrage levert op het gebied waarvoor hij/zij zelf verantwoordelijk is. Delfland wil bij het opstellen van het SGBP3 in ons beheergebied samen optrekken met de provincie, gemeenten en andere gebiedspartners, zoals de land- en tuinbouwsector, terreinbeheerders en bedrijven.

Vanuit de rol als waterbeheerder heeft Delfland nagedacht over hoe het gebiedsproces voor het SGBP3 vormgegeven kan worden. Dit is met de gemeenten besproken in het Netwerk Schoon en Gezond Water en tijdens de Bestuurlijke watertafel van december 2018. Ook is hierover gesproken tijdens de informatieve VV 13 december 2018. De gemeenten onderschrijven dat dit een gezamenlijk proces moet zijn van alle gebiedspartners. Het voorstel is om voor het SGBP3 in 2019 een gebiedsproces te doorlopen waarin we belangen in beeld brengen, de doelen bespreken, maatregelen bepalen en samen besluiten welke partij welke verantwoordelijkheid draagt.

Uitgangspunten gebiedsproces

Door Delfland worden onderstaande uitgangspunten gehanteerd als basis voor het gebiedsproces voor verdere uitwerking van het SGBP3. Definitieve keuzes voor de invulling van begrenzing, maatregelen en doelen worden vervolgens bestuurlijk binnen Delfland voorgelegd.

1. Begrenzing aanpassen

Uitgangspunt voor actualisatie van de begrenzing van waterlichamen is om zoveel mogelijk uit te gaan van watersysteemkenmerken, om zo goed bij het waterlichaam passende doelen te kunnen stellen en beter op maatregelen te kunnen sturen. Daarnaast is het wenselijk om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de huidige begrenzing van de SGBP2-waterlichamen. Voorstel voor het bespreken van de begrenzing in het gebiedsproces is:

- Opknippen van het huidige waterlichaam Westboezem in 2 delen (Westland en Midden-Delfland);
- Opknippen van het huidige waterlichaam Oostboezem in 2 delen: 'Haaglanden' en 'Oostland';
- Begrenzing polderwaterlichamen (Holierhoekse en Zouteveense Polder, Zuidpolder van Delfgauw en Polder Berkel) en duinwaterlichaam Solleveld blijft hetzelfde;
- Begrenzing van het duinwaterlichaam Meijendel in samenspraak met Hoogheemraadschap van Rijnland en Dunea tegen het licht houden.
- In alle waterlichamen doorvoeren van opgetreden fysieke wijzigingen. Aandachtspunt: indien de Erasmusvaart wordt gerealiseerd aandacht voor de ecologie in de planvorming- en realisatiefase, en de Erasmusvaart te zijner tijd verwerken in de begrenzing van de waterlichamen.

2. Bepalen maatregelen voor het SGBP3

- Volgens de KRW-systematiek is het doel (het Goed Ecologisch Potentieel, GEP) de toestand die ontstaat na het treffen van alle effectieve maatregelen. Maatregelen met significant negatieve effecten op gebruiksfuncties, denk bijvoorbeeld aan maatregelen die ten koste gaan van de veiligheid en de beroepsvaart, hoeven niet te worden meegenomen bij het vaststellen van dit

doel. Delfland hanteert bij het bepalen van significante schade voornamelijk de eerder bij het SGBP1 en het SGBP2 gebruikte definities.

- De mogelijkheid wordt voornamelijk opengelaten om ook maatregelen in de zgn. sport 3 wateren (achterliggende gebieden op een ander peilniveau) te kunnen meenemen, indien deze effectief zijn voor het bereiken van de doelen voor het KRW-waterlichaam.
- Welke maatregelen uiteindelijk worden genomen in het SGBP3 dient nader te worden uitgewerkt in het gebiedsproces en hierover vindt binnen Delfland daarna nog bestuurlijke besluitvorming plaats.

3. Doelen

Als basis voor het gebiedsproces wordt voor de lijnvormige waterlichamen gebruik gemaakt van de door Delfland in 'loop 1' in concept afgeleide passende doelen. Deze doelen worden in 2019 door Delfland en in het gebiedsproces verder uitgewerkt en onderbouwd. De doelen voor de duinwaterlichamen worden in 2019 samen met Dunea en voor Meijndel ook met het Hoogheemraadschap van Rijnland afgeleid.

4. Uitzonderingsmogelijkheden KRW

In de KRW is bepaald dat de doelen in 2027 bereikt moeten zijn, maar onder strikte voorwaarden zijn er wel uitzonderingsmogelijkheden: doelfasering waarbij de doelen op een later moment dan in 2027 worden gehaald, en doelverlaging vanwege maatregelen met disproportionele kosten.

Uitgangspunt voor Delfland is voornamelijk dat geen gebruik wordt gemaakt van doelverlaging, dus alle effectieve maatregelen (zonder significante schade) dienen in beginsel genomen te worden vóór 31 december 2027. We agenderen dit onderwerp in de relevante KRW-gremia met als doel hierin als waterbeheerders één lijn te trekken.

5. Gebiedsproces

Belangrijke aspecten voor de invulling van het gebiedsproces door Delfland zijn:

- Benadrukken van de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de overheden voor de KRW;
- Samen optrekken met het gebied: Delfland neemt voortouw, focus met gebiedspartners op knelpunten en maatregelen;
- Gebruik maken van bestaande netwerken;
- Er worden gebiedssessies per deelgebied georganiseerd met alle gebiedspartners;
- De rol van lokaal water wordt besproken in het gebiedsproces, met medeneming van de nog vast te stellen bestuurlijke uitgangspunten;
- Het is de intentie om het gebiedsproces af te ronden met afspraken (vorm samen met de gebiedspartners te bepalen).

Planning SGBP3

De planning voor het SGBP3 ziet er op hoofdlijnen als volgt uit:

- 2019: ambtelijke voorbereiding van het SGBP3, met inhoudelijke analyses en het gebiedsproces. Het resultaat is een concept-maatregelenpakket en een voorstel aan de Provincie Zuid-Holland van doelen en begrenzing, typering, status van de waterlichamen voor het beheergebied van Delfland;
- 2020: verdere afstemming en bestuurlijke besluitvorming;
- 2021: formele vaststellingsprocedure, inclusief lokale en nationale inspraakprocedures. Het maatregelenpakket dat in het SGBP3 opgenomen wordt, moet zijn vastgelegd in het Waterbeheerprogramma Delfland 2022-2027.

Hoogachtend,
Dijkgraaf en Hoogheemraden van Delfland,
de Secretaris,

ir. P.C. Janssen

de Dijkgraaf,

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Hoogheemraadschap van
Delfland

Aan de leden van de Verenigde Vergadering

UW BRIEF

--

UW KENMERK

--

ONS KENMERK

1399052

DATUM D&H VERGADERING

April 2019

DELFT

20 mei 2019

ONDERWERP

Actualisatie tabel onderliggende afspraken bijdragen van derden project S.C.H.O.O.N.

Geachte leden,

Op 14 februari jl. (kenmerk 1392874) bent u schriftelijk geïnformeerd over de onderliggende afspraken die ten grondslag liggen aan de bijdragen van derden aan de investeringen ten behoeve van het project S.C.H.O.O.N., waarover uw VV op 14 februari jl. een positief besluit heeft genomen.

De informatie op hoofdlijnen daarover vindt u in de geactualiseerde tabel in bijlage 1 bij deze brief, waarin de omvang van alle bijdragen en de formele vastlegging daarvan zijn opgenomen. De actualisatie betreft:

- de notulen van de Bestuurlijke Afstemgroep Blankenburgverbinding (BAG) van 14 maart 2019, waarin wordt ingestemd met de herverdeling van de beschikbare gelden. Dit als nadere uitwerking van de eerder in de BAG van 12 december 2018 genomen besluiten hieromtrent (bijlage 2);
- de ondertekende overeenkomst met Rijkswaterstaat met betrekking tot de financiële vergoeding voor natuurcompensatie in de Waterharmonica (bijlage 3).

Door het toesturen van de bijgaande documenten vertrouwen wij erop dat wij u hiermee voorzien van de juiste achtergrondinformatie.

Met vriendelijke groet,
Dijkgraaf en Hoogheemraden van Delfland,
de Secretaris,

ir. P.C. Janssen

de Dijkgraaf,

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Bijlage:

1. Geactualiseerde tabel (versie 2.0) bijdragen derden (DMS 1399051)
2. Notulen vergadering BAG 14 maart 2019 (DMS 1397312)
3. Overeenkomst natuurcompensatie Rijkswaterstaat – Delfland (DMS 1395633)

Bijdragen derden aan S.C.H.O.O.N onderverdeeld naar deelproject **versie 2.0** (16-04-2019):

Waterharmonica:

Wie	Waarom	Hoeveel	Wanneer ontvangen	Vastgelegd in	Nr.
Kwaliteitsprogramma Blankenburg verbinding	Compensatie omgeving: Motie Kuiken	Ontv. € 1.736.350 Rest € 5.877.650	10-04-2018	Regionale Bestuursovereenkomst Blankenburgverbinding 24-09-2015 (DMS 1290313); D&H 18-08-2015	1
	Rijkswaterstaat	€ 7.614.000			
	Compensatie NatuurNetwerk Nederland (voorheen EHS)	€ 3.751.000	80% na gunning 20% bij oplevering	- Besluit BAG van 12 december 2018 (DMS 1391099), - Besluit BAG van 14 maart 2019 (DMS 1397312) - geformaliseerd in: - Overeenkomst natuurcompensatie Rietputten Delfland (DMS1395633); D&H 19-03-2019	2ab 2c
	Totaal aan bijdragen	€ 11.365.000			3
	Totale kosten	€ 11.365.000			
	Saldo:	€ 0			

Zoetwaterfabriek:

Wie	Waarom	Hoeveel	Wanneer ontvangen	Vastgelegd in	Nr.
Kwaliteitsprogramma Blankenburg verbinding	Compensatie omgeving: Motie Kuiken	€ 1.764.169		- Regionale Bestuursovereenkomst Blankenburgverbinding 24-09-2015 (DMS 1290313) - Besluit BAG van 12 december 2018 (DMS 1391099) - Besluit BAG van 14 maart 2019 (DMS 1397312)	1 2ab 2c
	Ministerie I&W	€ 500.000	24-2-2017	Subsidiebeschikking Deltafonds (DMS 1283211)	4
Waterschap Vallei en Veluwe STOWA	Bijdrage onderzoekskosten	€ 10.000	24-5-2016	Factuurnummer: EXPL016892 ontvangen	5
Ministerie I&W	Bijdrage onderzoekskosten	€ 159.000	3-10-2018	Overeenkomst (DMS 1265120)	6
	Bijdrage verwijdering medicijnresten	€ 1.348.200	In 3 termijnen na oplevering	Nadere overeenkomst 'ZUIVERING MEDICIJNRESTEN' (DMS 1391508)	7
	A: Totaal bijdragen	€ 3.781.369			
	Investeringen:				
	Totale kosten:	€ 8.895.000			
	Saldo:	-		Excl. de bijdrage t.b.v. kapitaallasten	
Bijdrage t.b.v. kapitaallasten:					
Haven Bedrijf Rotterdam	Compensatie verdieping Nieuwe-Waterweg	€ 1.197.000	2017	Getekende Overeenkomst (DMS 1395807)	8
Bijdrage t.b.v. exploitatie:					
Ministerie I&W	Bijdrage verwijdering medicijnresten	€ 250.000	Bij oplevering	Nadere overeenkomst 'ZUIVERING MEDICIJNRESTEN' (DMS 1391508)	7
	B: Bijdragen kapitaallasten/ exploitatie:	€ 1.447.000			
	Totaal aan bijdragen A + B:	€ 5.228.369			

Besluit F VV voorstel (voorwaarden bij besluitvorming):

Wie	Waarom	Hoeveel	Vastgelegd in	Nr.
Kwaliteitsprogramma Blankenburg verbinding	Compensatie omgeving was: Is geworden:	€ 8.200.000	- Regionale Bestuursvereenkomst 24-09-2015 (DMS 1290313)	1
		€ 9.378.169	- Besluit BAG van 12 december 2018 (DMS 1391099)	2ab
			- Besluit BAG van 14 maart 2019 (DMS 1397312)	2c
Rijkswaterstaat	Compensatie NatuurNetwerk Nederland (voorheen EHS)	€ 3.751.000	- Besluit BAG van 12 december 2018 (DMS 1391099)	2ab
			- Besluit BAG van 14 maart 2019 (DMS 1397312), te formaliseren in:	2c
			- Overeenkomst natuurcompensatie Rietputten Delfland (DMS1395633)	3
Ministerie I&W	Bijdrage verwijdering medicijnresten	€1.598.200	Samenwerkingsovereenkomst 'ZUIVERING MEDICIJNRESTEN' (DMS 1387027)	7

verslag

Conceptverslag BAG – 14 maart 2019

Rijkswaterstaat
West-Nederland Zuid
Project
Blankenburgverbinding

Boompjes 200
3011 XD Rotterdam
Postbus 556
3000 AN Rotterdam
www.rijkswaterstaat.nl

Contactpersoon
Yoka van Veen
Yoka.van.veen@rws.nl

Bijlage(n)
-

Datum bespreking
Leden BAG BBV

14 maart 2019
Dhr. F. Vermeulen (Provincie Zuid-Holland), Dhr. B.
Bidders (gemeente Vlaardingen), Mw. H. Moors (RWS),
dhr. M. Zeeman (RWS), Dhr. M. Houtzager (HHD), Dhr. L.
van Gelder (Waterschap Hollandse Delta), Dhr. J. Steens
(Havenbedrijf), Mw. J. Bokhove (gemeente Rotterdam)

Op 14 maart 2019 tijdens de BAG (gestart om 9.30 uur in het Oeverbos te Vlaardingen) hebben de leden van de BAG ingestemd met de onder de agendapunten 2 en 3 geagendeerde documenten en de daarin opgenomen besluiten bekrachtigd.

Het betreft:

1. Memo 190214 Kosten Blankenburgverbinding DO 28 februari 2019 BAG 14 maart 2019
Alle partijen van de BAG hebben aangegeven op ambtelijk advies van Con, RAO en DO in te kunnen stemmen met de bijgevoegde memo.
De BAG heeft hiermee de besluiten bekrachtigd betreffende de verdeling van de beschikbare gelden tussen partijen gebaseerd op de Regionale Bestuursovereenkomst van 24 september 2015. Dit als nadere uitwerking van de eerder in de BAG van 12 december 2018 genomen besluiten hieromtrent.
2. Notitie Stand van zaken bos- natuur- en recreatiecompensatie Waterharmonica versie 21-2-2019
Alle partijen van de BAG hebben aangegeven op ambtelijk advies van Con, RAO en DO in te kunnen stemmen met de bijgevoegde notitie.
De BAG heeft hiermee de volgende besluiten bekrachtigd:
 - A. Kennis te nemen van de wijze waarop de bos-, natuur- en recreatieopgave van de Waterharmonica wordt gerealiseerd binnen Nieuw Waterland.
 - B. In te stemmen met de gezamenlijke inspanningsverplichting om de opgave inclusief de open eindjes gezamenlijk binnen Nieuw Waterland kostenneutraal te realiseren.

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Zaaknr. 31.147501

Overeenkomst compensatie rietsluis o.b.v. wet
natuurbescherming in Rietputten t.b.v. het project
Blankenburgverbinding.

Directoraat-generaal Rijkswaterstaat
Directie West-Nederland Zuid

bijlagen

- A. Tekening ontwerp Waterharmonica

PARTIJEN:

de Staat der Nederlanden (Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat), gevestigd te Den Haag, te dezen
rechtsgeldig vertegenwoordigd door dhr. M.J.A. Zeeman hierna te noemen "RWS",

en

de publiekrechtelijke rechtspersoon het Hoogheemraadschap van Delfland, met zetel te Delft, en
kantoorhoudende te 2611 AL Delft aan de Phoenixstraat 32; hierbij op grond van art. 95 Waterschapswet
vertegenwoordigd door de dijkgraaf, de heer dr. P.H.W.M. Daverveldt, hierna te noemen "Delfland".

OVERWEGENDE DAT:

- a) RWS het initiatief heeft genomen tot het Project Blankenburgverbinding, hierna ook te noemen "het Project", inhoudende het verbeteren van de bereikbaarheid van de Rotterdamse haven door de aanleg van een nieuwe weg (A24) met 2 x 3 rijstroken die de A15 en de A20 met elkaar verbindt, ten westen van Rotterdam, evenals de verbreding van de A20 tussen de aansluiting op de Blankenburgverbinding en het knooppunt Kethelplein;
- b) de Minister van Infrastructuur en Waterstaat hiertoe bij besluit van 28 maart 2016 het "Tracébesluit Blankenburgverbinding" heeft vastgesteld, verder te noemen: "Tracébesluit";
- c) RWS dient bij artikel 11, vierde lid, van het Tracébesluit 15,7 hectare NatuurNetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofdstructuur) te compenseren. Deze opgave is opgesplitst in 14,7 hectare rietmatuur, 0,5 hectare vochtig weidevogelgebied, 0,3 hectare kruiden- en faunairijk grasland en 0,2 hectare haagbeuken- en essenbos;
- d) RWS voornemens is om de te compenseren natuur zo dicht mogelijk bij het Tracégebied te compenseren.

- e) Delfland voornemens is in en nabij de Rietputten te Viaardingen als onderdeel van project S.C.H.O.N. en als onderdeel van het Kwaliteitsprogramma Nieuw Waterland, de zogeheten waterharmonica aan te leggen. De waterharmonica bestaat uit een "wetlandsysteem" waar extra gezulverd effluent doorheen wordt geleid waardoor het de vereiste eigenschappen krijgt om in het oppervlaktewater nabij de Krabbeplas te kunnen worden gelaten (hierna: "Waterharmonica"). Een schetsontwerp van de Waterharmonica is bijgevoegd (bijlage A);
- f) De aanleg van de Waterharmonica ruimte biedt om riet te planten, waardoor RWS voor wat betreft een oppervlakte van 12,5 ha aan de genoemde compensatie van rietnatuur kan voldoen;
- g) RWS en Delfland zijn in artikel 5 van de "Bilaterale Bestuursovereenkomst Blankenburg, 16 augustus 2016" overeengekomen ernaar te streven de aanleg van de bedoelde rietcompensatie te combineren met de aanleg van de Waterharmonica. Eveneens is overeengekomen op een later moment nadere afspraken te maken over aanleg, onderhoud en financiering van de compensatie in de Waterharmonica. De onderhavige overeenkomst kan worden gezien als de uitvoering van artikel 5 van de Bilaterale Bestuursovereenkomst Blankenburg.

KOMEN OVEREEN ALS VOLGT:

Artikel 1: Doel van de overeenkomst

1. Partijen leggen met deze overeenkomst de wederzijdse verplichtingen vast omtrent het realiseren van 12,5 hectare compensatie rietnatuur in de Waterharmonica door Delfland in opdracht van RWS (hierna: "het Werk").
2. Deze overeenkomst is te beschouwen als een overeenkomst aanmerking van werk als bedoeld in titel 12 van boek 7 Burgerlijk Wetboek.

Artikel 2: Verplichtingen van Delfland

1. Delfland besteedt de opdracht tot realisatie van het Werk conform wet- en regelgeving aan. De aanbesteding van het Werk zal onderdeel zijn van de aanbesteding van de Waterharmonica. Delfland vrijwaart RWS enkel van de schadeclaims van derden voor zover die schade betrekking heeft op en het gevolg is van een door Delfland niet conform wet- en regelgeving uitgevoerde aanbesteding van de Waterharmonica.
2. Delfland draagt, nadat hij het programma van eisen van RWS als bedoeld in artikel 3, tweede lid, heeft ontvangen, zorg voor:
 - a. het opstellen van een definitief ontwerp en overige nadere (uitvoerings)ontwerpen aangaande het Werk met inachtneming van het programma van eisen;
 - b. realisatie van het Werk en oplevering hiervan uiterlijk 31-12-2024;
 - c. onderhoud van het gerealiseerde Werk gedurende drie jaar na oplevering als hiervoor bedoeld, daaronder begrepen de herplant van rietplanten die niet in die drie jaar zijn aangeslagen (de zogenaamde "inboetplicht");
3. De oplevering van het Werk en het onderhoud als bedoeld in het vorige lid onder b en c geschiedt telkens middels een door beide partijen ondertekend proces-verbaal van oplevering.
4. Delfland koppelt op verzoek van Rijkswaterstaat jaarlijks schriftelijk de voortgang van de realisatie dan wel onderhoud van het Werk terug aan Rijkswaterstaat.

Artikel 3: Verplichtingen van RWS

1. RWS betaalt Delfland voor de in artikel 2 genoemde verplichtingen € 3.100.000,- (excl. BTW), te vermeerderen met BTW, en dus in totaal € 3.751.000,-.
2. RWS stelt een programma van eisen op waaruit blijkt waaraan het Werk dient te voldoen. RWS is verantwoordelijk dat het programma van eisen ten minste de eisen voor de bedoelde natuurcompensatie van het desbetreffende bevoegd gezag bevat.
3. RWS levert op uiterlijk 19 april 2019 het programma van eisen aan Delfland.

4. Indien RWS na 19 april 2019 aanvullende eisen heeft, bijvoorbeeld naar aanleiding van nadere gewijzigde wetgeving, trachten partijen het ontwerp kostenneutraal aan te passen. Indien dat naar oordeel van één der partijen redelijkerwijs niet mogelijk is of als de uitvoering reeds is gestart, zal de aanvullende eis als meerwerk hebben te gelden. Partijen stellen in overleg een redelijke kostenvergoeding vast waarna Delfland is gehouden het meerwerk uit te voeren.

Artikel 4: Betaling

1. De facturering van het in Artikel 3 lid 1 genoemde bedrag geschiedt in drie termijnen. Voor de eerste termijn van 20% dient Delfland een factuur in na gunning van het contract aan de aannemer die de Waterharmonica zal realiseren. Voor de tweede termijn van 60% dient Delfland een factuur in na voltooiing van de werkzaamheden van de aannemer. Voor de laatste termijn van 20% dient Delfland een factuur in binnen zes weken na ondertekening van het proces-verbaal van oplevering aangaande het onderhoud als bedoeld in artikel 2, lid 1, onder c.
2. De facturering geschiedt aan Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid, Blankenburgverbinding t.a.v. Crediteurenadministratie, Postbus 8185, 3503 RD Utrecht. Op de factuur moet het in de aanhef genoemde zaaknummer 31147501 worden vermeld alsmede het nog door RWS te verstrekken SAP bestelnummer.
3. Betaling zal plaatsvinden binnen zes weken na ontvangst van de factuur.
4. Geen betaling zal plaats vinden als er terzake geen factuur wordt ingediend.

Artikel 5 Geschillen

1. In het geval van een geschil, voortvloeiend uit deze overeenkomst, zullen partijen de in lid 2 beschreven procedure volgen. Wordt het geschil daardoor niet opgelost, dan zullen partijen trachten dit op te lossen met behulp van mediation, conform het reglement van de Stichting Nederlands Mediation Instituut te Rotterdam, zoals dat luidt op de aanvangsdatum van de mediation. Mocht de mediation geen oplossing brengen, dan staat het iedere partij vrij om een procedure aanhangig te maken bij de bevoegde burgerlijke rechter te Den Haag.
2. Een partij die meent dat een geschil bestaat, moet dat schriftelijk meedelen aan de andere partij. De mededeling bevat een aanduiding van het geschil en van de mogelijke oplossing daarvan. Binnen twee weken na de mededeling antwoordt de andere partij schriftelijk wat haar zienswijze is omtrent een en ander. Binnen twee weken na het antwoord overleggen partijen over een oplossing van het geschil. Daarbij kan elke partij zich door deskundigen laten bijstaan. Met wederzijds goedvinden kan van de in dit lid vermelde termijnen worden afgeweken.
3. Elke partij draagt de eigen kosten voortvloeiend uit de in lid 2 beschreven procedure en uit het proces van mediation zoals bedoeld in lid 1. De kosten voor het inschakelen van de mediator worden door beide partijen voor de helft gedragen.
4. In spoedeisende gevallen staat het partijen te allen tijde vrij zich tot de voorzieningenrechter te wenden.

Artikel 6 Looptijd

Deze overeenkomst treedt in werking op de dag van ondertekening en eindigt als volgens beide partijen alle uit deze overeenkomst voortvloeiende verbintenissen zijn nagekomen.

Artikel 7 Onvoorziene omstandigheden en wijziging

1. In het geval van een niet voorzienbare omstandigheid, die wezenlijke gevolgen heeft voor de uitvoering van deze overeenkomst, kan een partij de andere partij schriftelijk verzoeken deze overeenkomst te wijzigen. Binnen twee weken daarna overleggen partijen over de noodzaak van wijziging.
2. Een aanvulling op of afwijking van deze overeenkomst is slechts rechtsgeldig indien deze door partijen schriftelijk is overeengekomen.

Artikel 8 Schade en nadeelcompensatie

Indien en voor zover een der partijen onherroepelijk is gehouden planschade dan wel nadeelcompensatie te betalen die voortvloeit uit de aanleg of het houden van de Waterharmonica, treden partijen in overleg over een kostenverdeling waarbij in beginsel geldt dat iedere partij de kosten draagt naar rato van de aanneemsom.

Voorbeeld: aanneemsom Waterharmonica is EUR 100, aanneemsom natuurcompensatie (artikel 3, lid 1) EUR 20. Onherroepelijke vergoeding is EUR 6. Delfland betaalt $(100/(100+20)) * 6 =$ EUR 5. RWS betaalt $(20/(100+20)) * 6 =$ EUR 1.

Albus overeengekomen, opgemaakt en in tweevoud ondertekend te Rotterdam op 12.3.19 namens de Staat der Nederlanden

BA

dhr. M.J.A. Zeeman

te Delft op 14.3.19 namens de het Hoogheemraadschap van Delfland

dhr. P.H.W.M. Daverheid

Retouradres Postbus 556 3000 AN Rotterdam

Hoogheemraadschap van Delfland
t.a.v. de leden van het algemeen bestuur
Postbus 3061
2601 DB DELFT

www.deltacommissaris.nl

Contactpersoon

Ina Konterman
Programmamanager
Deltaprogramma
Rijnmond-Drechtsteden
Ina.konterman@rws.nl

Ons kenmerk

RWS-2019/17753

Datum 21 mei 2019
Onderwerp Deltaprogramma en uw hoogheemraadschap

Geachte heer, mevrouw,

Gefeliciteerd! U bent lid van het algemeen bestuur voor Hoogheemraadschap van Delfland.

Via deze weg wil ik u feliciteren, maar gelijk ook de kans aangrijpen om u te informeren over het Deltaprogramma. Het Deltaprogramma richt zich op de bescherming tegen (hoog)water, de zorg voor voldoende zoetwater en het werken aan een klimaatbestendige inrichting. Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en veiligheidsregio's werken samen met bedrijven, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen aan de uitvoering van het Deltaprogramma.

Peter Glas, deltagcommissaris: "Net als iedereen zie ik om mij heen de gevolgen van klimaatverandering. We zijn alert op een mogelijk sneller stijgende zeespiegel. Signalen hierover pakken we in het Deltaprogramma serieus op."

(Bron: DeltaNieuws #1 - 2019)

Juist door de mogelijk versnelde zeespiegelstijging is het voor ons laaggelegen gebied, het gebied Rijnmond-Drechtsteden, een uitdaging om te zorgen voor een goede klimaatbestendige inrichting. Zoals de deltagcommissaris aangeeft is het urgent om hiermee aan de slag te gaan, of nadere stappen te zetten.

Uw hoogheemraadschap is een van onze partners en werkt actief aan opgaven op het gebied van waterveiligheid, wateroverlast, zoetwatervoorziening en waterkwaliteit. Ook bredere thema's zoals duurzaamheid, energietransitie, hitte in stedelijk gebied en bodemdaling hebben uw aandacht. In deze brief kunt u lezen wat het Deltaprogramma voor uw hoogheemraadschap betekent en vice versa. Graag werken we met u ook de komende vier jaar samen verder aan een klimaatbestendige regio.

Gevolgen klimaatverandering voor wateropgave

Nederland ligt laag; grote delen zijn én blijven kwetsbaar voor overstromingen. De kans op overstromingen neemt toe door zeespiegelstijging, veranderende rivierafvoer en bodemdaling. Ook regent het vaker en harder en zijn er vaker droge en warme perioden zoals in de zomer van 2018. De droogte leidt tot lagere rivierafvoeren, waardoor zoetwater schaars wordt en inlaatpunten voor zoetwater vaker en langduriger verzilt.

Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden

Rijnmond-Drechtsteden, de regio rond Rotterdam en Dordrecht, is één van de deelgebieden van het Nationale Deltaprogramma. Rijnmond-Drechtsteden is een dichtbevolkt gebied en is van grote economische betekenis voor Nederland. Het is een gebied met omvangrijke havenactiviteiten, stedelijk gebied, greenports (tuinbouw), landbouw en natuurgebieden zoals De Biesbosch.

De meeste gebieden in Rijnmond-Drechtsteden liggen zo laag dat ze bij een overstroming snel en diep onder water komen te staan. De dreiging komt van vier kanten: van zee en van de rivieren, waar het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden zich op richt, maar ook het omgaan met piekbuien en langere droge periodes én te hoge of te lage grondwaterstanden stellen ons voor nieuwe uitdagingen.

Ook heeft Rijnmond-Drechtsteden een groot aantal, relatief hooggelegen, buitendijkse gebieden die niet worden beschermd door dijken. Hier wonen circa 60.000 mensen en er is veel economische activiteit (bijvoorbeeld in de buitendijkse havengebieden). Deze gebieden kunnen in de toekomst vanwege zeespiegelstijging en hogere rivierafvoeren vaker, dan nu het geval, is overstromen.

Samenwerken aan de uitvoering

In september 2014 is de voorkeursstrategie voor Rijnmond-Drechtsteden vastgesteld. Hierin staat hoe de regio zich goed kan blijven beschermen tegen overstromingen, de zoetwatervoorziening op orde kan houden en kan werken aan een klimaatbestendige inrichting. Samen met de provincie Zuid-Holland, provincie Utrecht, 28 gemeenten, 4 waterschappen, 4 veiligheidsregio's, het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Rijkswaterstaat, bedrijven en maatschappelijke organisaties, wordt de voorkeursstrategie nu uitgevoerd. Het Gebiedsoverleg Rijnmond-Drechtsteden bewaakt de voortgang van deze regionale strategie. De vertegenwoordigers voor de waterschappen in het Gebiedsoverleg zijn de dijkgraven van Waterschap Hollandsche Delta en Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard.

En adaptief blijven...

Iedere zes jaar vindt er een systematische herijking van de deltabeslissingen en voorkeursstrategieën plaats. Het doel van de herijking is om zorgvuldig te checken of er ontwikkelingen zijn die het nodig maken om de deltabeslissingen en strategieën aan te passen en, voor zover van toepassing, voorstellen te doen voor aanpassingen. Medio 2018 zijn we begonnen met de eerste herijking en deze krijgt tot 2020 zijn beslag. In Deltaprogramma 2021 wordt hierover gerapporteerd aan de Tweede Kamer door de deltacommisaris.

Thema waterveiligheid

De bescherming tegen (hoog)water kent drie invalshoeken: preventieve maatregelen, ruimtelijke maatregelen en een goede crisisbeheersing.

Preventie van overstromingen

In Rijnmond-Drechtsteden doen we er alles aan om de kans op een overstroming zeer klein te maken. Hierbij vormt het bestaande systeem van dijken, stormvloedkeringen en rivierverruiming de basis van de voorkeursstrategie Waterveiligheid. Zo werken we aan het verbeteren, waar nodig, van de dijken en stormvloedkeringen zodat deze nu en in de toekomst voldoen. Aanpassingen van deze preventieve maatregelen komen zoveel mogelijk tot stand in combinatie met regionale ruimtelijke ambities zoals recreatie en bereikbaarheid. Ook wil de regio de veiligheid van buitendijkse gebieden vergroten.

Ruimtelijke maatregelen om gevolgen overstromingen te beperken

Als er toch een overstroming optreedt, zijn de effecten groot. Er zijn mogelijk slachtoffers, maar ook schade aan woningen, bedrijven en wegen. In Rijnmond-Drechtsteden wordt bekeken welke ruimtelijke maatregelen kunnen helpen om de gevolgen van een overstroming te beperken, bijvoorbeeld het normeren van compartimenteringsdijken, shelters en terpen en waterbestendig bouwen. In het bijzonder hebben we aandacht voor vitale en kwetsbare functies, zoals infrastructuur voor energie, transport, gezondheid, chemie en om de waterketen beter bestand te maken tegen overstromingen.

Evacuatie op orde

Als derde pijler van het waterveiligheidsbeleid is het nodig om per gebied crisisbeheersingsplannen inclusief evacuatiestrategieën op te stellen. Daarmee kunnen de gevolgen van een overstroming ook verminderd worden. Onderdeel ervan is verticaal evacueren naar hogere plekken (eigen woning, gebouwen of locatie). De veiligheidsregio's hebben hierin de regie en voeren op dit moment zogenaamde impactanalyses uit. Verder wordt het stimuleren van zelfredzaamheid, waterveilige stedelijke ontwikkelingen en het realiseren van publieke schuillocaties in Dordrecht en Rotterdam verkend.

Thema zoetwater

Volgende zoetwater van de juiste kwaliteit op het juiste moment is belangrijk voor de drinkwatervoorziening, landbouw, natuur en industrie. Het Deltaprogramma Zoetwater heeft als doel om de beschikbaarheid van zoet water voor verschillende functies veilig te stellen in het licht van klimaatverandering. Dat vraagt om een balans tussen vraag en aanbod van zoet water. Daarom zetten we enerzijds in op klimaatbestendige aanvoer en anderzijds op zuinig en effectief gebruik. Concrete maatregelen om de aanvoer te verbeteren zijn de uitbreiding van de KWA (klimaatrobuuste wateraanvoer¹) en de optimalisatie van het Brielse Meer. Waterschappen en provincies bespreken met gebruikers en gemeenten de verwachte verandering in de beschikbaarheid van zoetwater, zodat ze daarop kunnen anticiperen.

Thema ruimtelijke adaptatie - wateroverlast, hitte, droogte, overstromingen

In onze regio zijn verschillende initiatieven gestart om de inrichting van onze leefomgeving klimaatbestendig te maken in lijn met het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. Doel is beter opgewassen te zijn tegen te veel (hoosbuien en overstromingen) of juist te weinig water of hete perioden (droogte en hittestress). Initiatieven in de regio zijn bijvoorbeeld de City Deal Klimaatadaptatie - tussen Rijk, waterschappen en gemeenten -, het Deltaplan Klimaatadaptatie (*Rotterdams Weerwoord*) van de gemeente Rotterdam, de bestuurlijke tafels Ruimte, Wonen en Economie van de provincie en de samenwerkingsverbanden tussen waterschappen en gemeenten.

Klimaatbestendig bouwen en inrichten dient een belangrijk uitgangspunt te zijn bij de aanleg van nieuwe woonwijken en bedrijventerreinen.

Wat betekent het Deltaprogramma voor het hoogheemraadschap en vice versa?

Het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden draagt bij aan de doelstellingen van het Hoogheemraadschap van Delfland en versterkt een gezamenlijke, integrale aanpak van de klimaatopgave. Delfland participeert dan ook actief in het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden. Alleen door actief samen te werken kunnen we de opgaven die ontstaan door onder andere klimaatverandering het hoofd bieden.

¹ Voorheen Kleinschalige WaterAanvoer

Uitvoering van maatregelen op bovenstaande thema's heeft impact op de fysieke leefomgeving van het gebied. Door samenwerking tussen de waterschappen, de gemeenten en de provincie(s) kunnen de verschillende opgaven op gebied van water en klimaat verbonden worden met andere ruimtelijke opgaven, zoals bijvoorbeeld woningbouw.

Tot slot

Het Deltaprogramma is op stoom om de inwoners van de regio Rijnmond-Drechtsteden nu en in de toekomst te beschermen tegen (hoog)water, te zorgen voor voldoende zoetwater en te werken aan een klimaatbestendige inrichting. De waterschappen vervullen hierbij een belangrijke en veelzijdige rol. Zowel op bestuurlijk als ambtelijk niveau nemen zij actief deel. De deelnemers in het Gebiedsoverleg Rijnmond-Drechtsteden hopen dat u als lid van het algemeen bestuur van uw hoogheemraadschap deze waardevolle inzet blijft ondersteunen.

Wilt u meer weten over het Deltaprogramma in deze regio of heeft u interesse in een presentatie, dan kunt u contact opnemen met Ina Konterman, programmamanager van het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden (06 51 29 69 13, ina.konterman@rws.nl).

Algemene informatie over het Deltaprogramma vindt u op de site van de Deltacommissaris (www.deltacommissaris.nl). Specifieke informatie over projecten en initiatieven van de partijen in de regio is veelal beschikbaar op hun websites.

Wilt u uitgenodigd worden voor de Gebiedsconferentie op maandag 8 juni 2020 en/of op de hoogte blijven rond de ontwikkelingen van Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden dan verzoeken we u om uw e-mailadres te mailen naar info-deltaprogrammarijnmondrechtsteden@rws.nl.

Ik wens u veel succes bij het vervullen van uw nieuwe functie!

Met vriendelijke groet,

Ahmed Aboutaleb

Voorzitter van het Gebiedsoverleg Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden

Hoogheemraadschap van
Delfland

ONS KENMERK
1405413
DATUM D&H VERGADERING
nvt
DELFT
3 juni 2019

Aan de leden van de verenigde vergadering

ONDERWERP

Lessen uit de evaluatie van de besluitvorming over het investeringsplan Delftse Hout

Geachte leden,

In de bijeenkomst van de Verenigde Vergadering op 11 oktober 2018 heeft de besluitvorming plaatsgevonden over het investeringsplan aanpak plas Delftse Hout. Daarbij is toegezegd het proces te evalueren, waarna in de bijeenkomst van de commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd Water op 29 januari jl. is toegezegd de lessen die getrokken kunnen worden naar aanleiding van de evaluatie met u te delen. In de bijlage bij deze brief informeren wij u hierover.

De lessen die getrokken zijn, zijn tot stand gekomen in een afrondend evaluatiegesprek op 5 maart jl. Daarbij waren aanwezig de heer van Kretschmar, lid van de VV namens de fractie Bedrijfsgebouwd, het toenmalig verantwoordelijk lid van het Dagelijks Bestuur, mevrouw ter Woorst, de dijkgraaf en de secretaris-directeur.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,
Dijkgraaf en Hoogheemraden van Delfland,
de Secretaris,

ir. P.C. Janssen

de Dijkgraaf,

dr. P.H.W.M. Daverveldt

Bijlage: Lessen evaluatie besluitvorming Delftse Hout

Bijlage 1

Lessen uit de evaluatie van de besluitvorming over het investeringsplan Delftse Hout

Inleiding

In de bijeenkomst van de Verenigde Vergadering op 11 oktober 2018 heeft de besluitvorming plaatsgevonden over het investeringsplan aanpak plas Delftse Hout (hierna: Delftse Hout). In die vergadering is de toezegging gedaan het proces te evalueren, leidend tot een afwegingskader. Daarna is in de bijeenkomst van de Commissie Gezond, Schoon en Gezuiverd water op 29 januari jl. toegezegd (naast bespreking van het afwegingskader in de commissie) ook de lessen die getrokken kunnen worden naar aanleiding van de evaluatie met u te delen.

In deze brief informeren wij u hierover. De lessen die getrokken zijn, zijn tot stand gekomen in een afrondend evaluatiegesprek op 5 maart jl. Daarbij waren aanwezig de heer van Kretschmar, lid van de VV namens de fractie Bedrijfsgebouwd, het verantwoordelijk lid van het Dagelijks Bestuur, mevrouw ter Woorst, de dijkgraaf en de secretaris-directeur.

Waar in deze brief gesproken wordt over het proces, wordt primair bedoeld op de periode van het late voorjaar van 2018 tot aan de besluitvorming door de Verenigde Vergadering op 11 oktober 2018. Daarnaast is bij de evaluatie ook het natraject, tussen oktober 2018 en begin maart 2019, op hoofdlijnen in beschouwing genomen, omdat in die periode uitwerking is gegeven aan het toegezegde afwegingskader zwemwateren voor toekomstige besluitvormingstrajecten.

Op hoofdlijnen zijn door de genoemde personen gezamenlijk drie lessen getrokken. Daarbij zijn wij ons er om te beginnen terdege van bewust dat het proces, zoals zich dat ontvouwen heeft, op sommige momenten een flinke wissel heeft getrokken op het vertrouwen in elkaar. Vertrouwen over en weer, dat van wezenlijk belang is voor een professionele samenwerking.

Wij zijn echter optimistisch dat het vertrouwen hersteld kan worden, door samen te werken aan de onderstaande lessen die uit de evaluatie getrokken zijn. Zodat we op een constructieve manier samen op kunnen trekken om de doelen van Delfland, waarvoor we ons allen zeer verantwoordelijk voelen, te bereiken.

Concreet zijn de volgende lessen getrokken:

1. Ga (veel) eerder met elkaar aan tafel. Zoek elkaar op

In het proces zijn er diverse momenten geweest, waarop sommige leden van de Verenigde Vergadering het gevoel hebben gekregen dat hun vragen over de Delftse Hout onvoldoende werden gehoord en beantwoord. Zo werd de beantwoording van vragen die voor het zomerreces gesteld waren, niet als volledig en afdoende ervaren. Anderzijds bestond bij de portefeuillehouder en de organisatie de beleving dat vragen wel adequaat afgewikkeld waren.

Zonder op de inhoudelijke kant hiervan in te gaan, kan geconcludeerd worden dat in de communicatie tussen leden van de Verenigde Vergadering en de portefeuillehouder, daarbij ondersteund door de organisatie, misverstanden zijn ontstaan. Dit had voorkomen kunnen worden door elkaar eerder en vaker op te zoeken. Zo had bijvoorbeeld frequenter een checkvraag gesteld kunnen worden om te toetsen of vragen adequaat beantwoord waren. En bij meningsverschillen of onduidelijkheden was het frequenter voeren van een gesprek om de tafel een effectievere strategie geweest dan elkaar te 'bestoken' met vragen en antwoorden per e-mail. Een goed voorbeeld hiervan is het gesprek dat op 3 oktober 2018 heeft plaatsgevonden tussen twee leden van de Verenigde Vergadering, de portefeuillehouder, de dijkgraaf en enkele medewerkers.

Het verdient bovendien aanbeveling tussentijds, in het bijzonder in de commissiebespreking, expliciet stil te staan bij de vraag of een onderwerp rijp is voor besluitvorming of dat nog een aanvullende (proces)stap wenselijk is.

2. Zorg dat een (investerings)voorstel gereed is voor besluitvorming en zorg daartoe voor adequate kwaliteitsborging

Voordat een investeringsvoorstel wordt voorgelegd aan de commissie of de VV is het belangrijk dat zeker wordt gesteld dat het voorstel gereed is voor besluitvorming, waarbij de onderbouwing sluitend is, de financiële paragraaf volledig en er ook verder geen open einden meer zijn. Dit is een belangrijk punt voor een goede samenwerking tussen DB en AB. In het onderhavige geval is dat niet goed gegaan:

Gaandeweg het besluitvormingsproces werd inzichtelijk dat het (juridisch en wettelijk) kader voor deze investering anders bleek dan vooraf was aangenomen. Ondanks diverse vragen van enkele leden van de Verenigde Vergadering (zie ook onder punt 1) bleek het lastig vast te stellen hoe met name het juridische kader in elkaar zit. Mede op basis van de vragen en opmerkingen van enkele VV-leden zijn diverse aanpassingen in de stukken gedaan, om tot een juiste beschrijving van het (juridische) kader te komen. Dit is een aantal keren niet goed gegaan.

Om dubbel werk en herhaalde verbeterlagen te voorkomen verdient het aanbeveling de kwaliteitsborging te verbeteren en daarbij naast de organisatie ook de portefeuillehouder als eindverantwoordelijke een herkenbare plek in het proces te laten houden.

3. Geef als VV heldere (financiële) kaders mee en houd daaraan vast bij de uitwerking

In de programmabegroting 2018 was ca. 800 k€ beschikbaar gesteld voor zwemwater. Aan dit onderwerp is tijdens de begrotingsbehandeling slechts beperkt tijd besteed. Daardoor werd pas vrij kort voor de besluitvorming over de Delftse Hout helder dat een deel van de leden van de Verenigde Vergadering bedenkingen had bij investeringen van een dergelijke omvang t.b.v. zwemwater. De financiële kaders voor investeringsprojecten in de begroting kunnen vanzelfsprekend geen belemmering zijn voor VV leden om investeringsvoorstellen separaat te beoordelen. Indien VV leden bedenkingen hebben over de omvang van specifieke investeringsplannen, is het waardevol om hier in een vroegtijdig stadium uitdrukking aan te geven. Het moment van de vaststelling van de begroting is hiervoor een uitgelezen moment.

Het verdient daarom aanbeveling in het vervolg al bij de vaststelling van de begroting nadrukkelijker het debat te voeren over de financiële kaders voor specifiek benoemde investeringsprojecten.

Opgesteld door:

Ir. C.L.C. van Kretschmar
Fractie Bedrijfsgebouwd

I.J.A. ter Woorst
Hoogheemraad

Dr. P.H.W.M. Daverveldt
Dijkgraaf

Ir. P.C. Janssen
Secretaris-directeur